

bokselskap.no/Nasjonallbiblioteket/OsloMet, Oslo 2019

Tryggve Andersen: *Mod kvæld*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1900 (Kristiania/John Fredriksons forlag). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonallbiblioteket.

Korrekturlest og tilrettelagt av OsloMet-studentene Pinar Ekiz, Merete Rimestad Riekeles og Henriette S. Gulseth, høsten 2018.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Tryggve Andersen

Mod kvæld

Roman

bokselskap.no/OsloMet

i samarbeid med Nasjonallbiblioteket

Oslo 2019

«So wirdt die Helle auch ein Platz genannt, der so weit ist, dasz die Verdampten, so da wohnen müssen, kein Ende daran ersehen mögen.»

Folkebogen om Faust.

FØRSTE BOG

I.

Fru Christiane gik sin vanlige formiddagstur en varm dag sidst i juli. Langsomt og værdig bevægede hendes svære figur sig henad gaden. For hvert tiende skridt mødte hun folk, der hilste, og fruene hilste igjen, værdig, som det anstod sig konsul Herwigs frue, men stedse venlig og mildt. – Mildt var smilet om hendes mund, milde var de runde, store øine med det taareblanke blik – Fru Christianes mildhed var overvældende. Talte hun med nogen, var det med en vemodig behersket stemme, og naar hun havde nikket til afsked skiltes man fra hende med en fornemmelse af at være en synder, der havde faat forladelse.

Solen stegte nedover byen, saaledes som den nu havde gjort det støt i maanedsviis. Luften var trykkende og lummerhed ogsaa i gaden, skjønt den var saa snever, at den laa helt i skygge mellem de lave, toetages træhus, der stirrede hinanden ind gennem de øverste vinduer, og hvis udhængende butikskilter næsten mødtes som hænder strakte frem til et evigt ^[2] goddag. Brolægningen var ujevn med spidse sten og dybe huller, men den generte ikke fru Christiane. Hun kjendte hvert hul og hver sten. Hun havde daglig vandret paa den, lige værdig og lige tryg, uden nogensinde at snuble i de fem og tyve aar, der var rundne, siden den modne provstedatter kom til den lille kystby som kjøbmand Jacob Herwigs hustru. I disse aar var den unge kjøbmand rykket op til konsul og permanent ordfører, havde faaet graasprængt skjæg og lagt sig til guldlorgnet og en klædelig overlegenhed. Men fruene var forblet den samme; kun lidt fyldigere blev hun for hvert aar. Hendes mands og husets voksende anseelse gav hende den stilling, der var hende naturlig, og som hun udfyldte uden møie og uden triumf, men med tak til Gud. Fra barndommen af havde hun været vant til i kirken at sidde omringet af en menighed, der saa op til provsten paa stolen, og provsten havde været hendes far. Hun havde ogsaa selv altid set op til ham. – Hun var og hun blev rolig, venlig og mild.

Paa hjørnet skraas for privatbankens røde murgård stod tykke Søren Danielsen skinnende af sved udenfor sin bod og talte med en soldat af

frelsheshæren. Han skubbede soldaten indad døren og littede paa kaskjetten. «Et velsignet veir, fru Herwig, men en skadelig tørke for landmanden.»

Hun bekræftede det, standsede og keg mysende ^[3] ind i bodens halvmørke. «I aften holder pastor Gunnesland foredrag i bedehuset om det overhaandtagende sektvæsen og kirkens opløsning – Skulde De ikke ville høre paa det, Danielsen?» sagde hun, nikkede og fortsatte sin vandring.

Søren Danielsen gned haandbagen mod panden, tog sig en skraa og spyttede og ærgrede sig over den ældste datteren sin, som havde det med guitarklunk og hallelujasang. Saa snudde han sig og brummede til frelsersoldaten i butiken: «Nei, hun Aaselene er vist ikke hjemme, hun er gaat ud for en stund siden, far.»

Da fru Christiane kom rundt hjørnet, standsede hun atter. En flok unge mennesker var forsamlet om bænken ved agent Bentsens hus. Der var begge hendes døtre, Dikken og Lilli, og deres veninder Stina Hansen og Dorthe Mørch og Jørgen Weigert, Octavius Hollmann og bankkasserer Gaarder – alle sammen talende i munden paa hinanden omkring den lange, tynde agent, som trippede nervøst, slog ud med hænderne og forgjæves protesterte mod noget, de vilde ha ham til.

Hans høie, pibende stemme skar sig fortvilet gennem herrernes latter og damernes ivrige udraab. Paa bænken sad sagfører Holk, bleg og sortskjægget, og borede med sin stok mellem brostenene.

^[4] Fru Christiane syntes ikke om sine døtres høirøstede munterhed paa gaden, og især ikke naar de var i selskab med Octavius og sagføreren. De andre kunde der ikke være synderligt at udsætte paa.

«Nei saa gu', om jeg vil – nei, saa gu',» protesterte agenten.

«Men kjære dig, Hansemand!» – «Kjære Dem, Bentsen» – «Vær nu sød for en gangs skyld, du med» – «Jovist vil du!» – «Vær ikke saa tvær da!» – Damerne blev endnu ivrigere, og den spinkle, rødhaarede Stina hængte sig ved hans arm og saa rigtig bønlig ud.

Fru Christiane vinkede – ingen saa hende.

«Men jeg tror, dere er gale» – hvæsedde agenten.

Fru Christiane traadte nærmere: «Hvad er det, ungdommen vil forlede Dem til, Bentsen?»

Der blev et øieblikks taushed; herrerne hilste, og sagføreren reiste sig. Men saa kvidrede Stina i paany: «Vi vil ha landtur – vi vil ha ham med os. Aa, hjælp os at overtale ham da!»

«Jeg ved jo ikke, hvorhen turen skal gaa, barn.»

«Helt op til Tarevandet» – begyndte agenten.

«Og fiske og ro,» afbrød Stina.

«Vi kan drage afsted i eftermiddag og brænde baal i kvæld,» fortsatte Dikken.

[5] «Hør nu her, barn – Dere fordrer virkelig for meget af Bentsen. I denne varme og i hans aar –»

«Aa, for den sags skyld! Jeg skulde saamæn greie det,» erklærte han hurtig. Agenten var en pebersvend paa de halvhundre og likte ikke fruens hentydning til alderen. Fru Christiane var undertiden noget ligetil.

«Naturligvis gjør De det. Men at spasere i denne varme er hverken behageligt eller sundt,» rettede hun.

Bentsen skjelede hen paa hende. «Fruen og jeg er ganske enige,» sagde han og lagde til: «Neivist, er det ikke sundt, især for korpulente.»

«Du hjælper ham jo at være stædig, tante,» indvendte Weigert. Han var en kraftig mand, klædt efter nyeste engelske mode og havde et glatraget, gløgt høgeansigt og en haard, tør stemme.

«Skal Milla være med?» spurgte fru Christiane. Milla var hans lille, skarpe kone, og det var en bekjendt sag, at han helst undgik at ha hende med i dameselskab.

«Nei, det er bare tale om en rent improviseret udflugt – –.»

«Bare vi unge og saa agent Bentsen,» forklarte Octavius Hollmann med en lys, gemytlig latter.

Nu var det ikke langt fra, at agenten blev [6] fornærmet for alvor. «Dere kan forresten klare dere uden mig,» sagde han.

Hollmann lod sig lapset og slapt falde ned paa bænken og smilte over hele sit blegfede ansigt, saa hans smaa, viksede barter strittede «Ja, hvis fru Herwig vil bebyrdes med hvervet som anstandsdame i dit sted.»

Bentsen saa krænket ud og gjorde mine til at gaa. Fruen hindrede ham i det. «Jeg er vis paa, sagfører Holk ogsaa hører til de fornuftige, ikke sandt?»

«Jeg synes, vi bør overlade afgjørelsen af spørgsmaalet tur eller ikke tur til forslagsstilleren, frøken Lilli,» svarte han.

Frøken Lilli havde holdt sig tilbage siden moderens optræden. «Hvad skal vi saa ta os for? Det har ikke været andet end kjedeligt i sommer.» Hun trak paa de spidse skuldre og vendte sig bort.

«Vel, dagen maa slaaes ihjæl,» indrømmede Holk og satte sig meget ligegyldig paa bænken ved siden af Hollmann.

«Kjære, kan dere ikke komme op i vor have i aften, allesammen?» – Fruen smilte til den ene af herrerne efter den anden. Hun var bange for sin ældste datters misfornøielse, der kunde ytre sig lidt ubehagelig. «Saa sparer vi desuden Bentsen for den lange vei.»

[7] Holk mumlede en kort tak for indbydelsen, og de øvrige stemte i et forbindtligt kor.

«Men nu maa jeg skynde mig hjem til middagen,» sagde hun og nikkede til farvel. De unge damer og bankkassereren fulgte hende. Holk tog et par skridt henimod frøken Lilli, da kaldte moderen paa hende for at spørge om noget. Fru Christiane brød sig aldeles ikke om, at sagføreren var saa meget sammen med hendes datter, for der havde været snak nok om den ting. Med Gaarder var det en anden sag, han var hendes erklærede yndling, og ved et par ord sørgede hun for at holde ham ved sin side.

Hollmann og Weigert ruslede af til klubben. Agenten stod og saa op mod den skinnende blaa himmel. Omsider viftede han sig jomfrunalsk med et orangegult silketørklæde og sukede: «Gid det bare snart blev til regn! – Dette er for kvælende,» og forsvandt ind i sit hus.

Holk drev alene henover til sit kontor. Det var et mørkt, tofags værelse til gaden. Foran den store pult hang kontoristen søvnig paa sin krak og glode sløvt paa en bunke ubeskrevet conceptpapier og vaagnede op med et ryk, da sagføreren kom.

«Har her været nogen?»

[8] «Nei – jo – ingeniør Nilsen sidder vist og venter,» svarte han og pegte med pennen paa døren til de private værelser.

Holk lagde sin straahat fra sig paa pulten og gik derind. Stuen var moderne og temmelig kostbart møbleret, men alt dens udstyr var for nyt og almindeligt. Kun endel malerier paa væggene, mest landskabsbilleder, syntes valgt med omhu og mere personlig smag. Den var fuld af blændende sollys. – I gyngestolen ved bordet sad en duknakket, firskaaren mand i blaa sømandsklæder og læste aviser. Han jæspede, løftede det runde, hvidblonde og snauklippede hode og spurgte hæst: «Er du der?» – Hans ansigt havde en graa, uren hudfarve. Næsen var bred, trækkene grove og slappe og panden for svær og dybt furet; de grønlig øine havde et mat og aandsfraværende blik.

«Hvad nyt?»

Holk svarte ikke, men gik hen til konsolskabet under speilet, bøiede sig ned og søgte i det. «Her skulde da være noget drikkeligt,» sagde han. Der hørtes klirren af glas, og endelig bragte han frem en halvtømt whiskyflaske som frugten af sine undersøgelser. «Der er lidt igjen, og man maa simpelthen læske sig i slig varme.»

Han satte flasken fra sig paa bordet, gik [9] saa ud paa spisestuen og raabte: «Kristine, Kristine! – Aa, bring os sodavand og is.»

En gammel husholderske tøfledede stilfærdig ind med det forlangte paa et bræt. Det var slut paa isen, oplyste hun, og vist ingen at faa købt heller, for den var skibet til London al sammen, paastod de.

«De trænger at kjøle sig i England med,» mente ingeniøren.

«De kunde da gjerne ha sparet saa meget, at de kunde sælge lidt til sine egne byfolk,» svarte hun og tøfledede ud igjen.

Holk gav sig til at rulle de grønne persienner ned. Vinduerne var aabne og

vendte ud mod bryggerne langs den brede elvemunding, der dannede byens havn. Et dampskib havde lagt til, men man holdt nok netop hvil ombord. Elven løb sagte og blinkende mod havet, der længst ude som en fjern stribe skinnede over strandens graagule sandbakker. Himlen var blaa og øde uden den mindste skyflæk.

De tog op hver sin sodavand og lavede i glassene.

«Har du været paa fabriken idag?» spurgte Holk.

«Et kvarters tid – En kunde ikke puste der.»

«Saa, ja – man fristes til at holde siesta fra morgen til kvæld – Skaal.»

De drak. Paa sofaen laa en dorsk, brandet ^[10] kat. Holk skjøv den ned og lagde sig der i dens sted, idet han knappede vesten op. «Er aviserne læselige?»

«Som ellers – vrøvl paa alle kanter. Paa Balkanhalvøen er de færdige med at slaas, og løierligt nok, fordi folkene ikke vilde til, da det blev alvor. De gjorde streik. Fredsapostlerne har været for stærke for dem; de kastede uden videre vaabnene og svor paa, at de ikke vilde være manddrabere.»

«Det var ret af dem. Men verden er blet rar i det sidste,» sagde Holk søvnig og ligeglad.

«Kanske du tror som lægprædikanterne, at den ikke staar til paaske? – – – Naa, desuden har der været skybrud i Indien og dræbt mange hundre mennesker.»

«Jeg skulde ønske vi fik det her og – – skulde gi dobbelt saa mange mennesker paa kjøbet for det – –.» Holk strakte sig overgit. «Aa, vær saa snil at række mig glasset mit, jeg orker ikke røre mig.»

«Værsgo – Men isen er ganske lunken, kan jeg sige dig.»

Der blev stille. Manden i gyngestolen tømte langsomt sit glas; manden paa sofaen saa ud, som han sov. Katten hoppede op til ham og sovnedede ind paa hans bryst.

Reflekserne fra elvens vand trængte gjennem ^[11] persienerne og legte i sitrende linjer under det gibside loft. Om en stund lavede ingeniøren sig et nyt glas og spurgte:

«Hvad skal du ta dig for i eftermiddag?»

«Jeg er buden op til Herwigs i kvæld – op i haven.»

«Jasaa – gaar du?» Tonefaldet var forundret.

«Ja,» sagde Holk tvært. Den andens hæse, uklare stemme lod til at plage ham.

De døsede hen paany, og stilheden lagde sig atter over det lummervarme værelse. Selv fluerne sad urørlige rundt speilet. Da larmede dampwinchen pludselig op fra skibet derude, stønnede og klaprede, og straks efter hørtes kontoristen laase kontoret.

Ingeniøren fór i veiret og fandt frem en hvid lue under aviserne paa bordet.

«Skal du alt gaa?» mumlede Holk.

«Det er spisetid paa hotellet. Den, der kunde ha egen husholdning som du! – Farvel.»

«Paa gjensyn,» lød det mat fra sofaen.

Endelig meldte Kristine, at der var dækket, og sagføreren reiste sig for at gaa ind til middagen. Katten blev vækket, skjød ryg og brynte sine klør og listede sig efter ham.

II.

[12] De to, sagfører Erik Holk og ingeniør Johannes Nilsen, var paa vei til at bli byens forargelse i det sidste.

For snart et par aar siden var sagføreren kommet til byen og havde overtat forretningen efter en ældre kollega, der havde faat embede og skulde fraflytte

stedet.

Kun en enkelt familie, apothekerens, havde kjendt ham paa forhaand, og apotheker Jensenius havde ordnet kjøbet af den tidligere sagførers forretning, men de havde været temmelig reserveret overfor nysgjerrige spørgsmaal. Holk skulde ha penge, hed det sig, havde i hvert fald arvet adskilligt og skulde være af bra slægt, men sagdes at ha vanket blandt venner, som ikke havde det bedste rygte – kunstnere, skuespillere og desligeste udhalere, forsikredes det – og tildels af den grund var det, man ikke havde nøiere efterretninger om ham; thi blandt de folk færdedes gudskelov ingen fra den by.

[13] Han indtraf med kystbaaden en kold vintermorgen, og agent Bentsen, der i egenskab af ekspeditør var tilstede ved anledningen og havde passet sit snit til at veksle et par ord med ham, kunde straks berette, at han var ikke saa allerværst ilde efter det ydre at dømme; vist var han lapset, men slet ikke saa svært overdreven. Han bode hos apothekeren, til hans leilighed kom i orden, og i denne tid indførtes han af sin fraflyttende kollega i alle de bedre huse. Heri laa allerede en moralsk garanti, og ved nærmere kjendskab viste han sig at være en behagelig overraskelse, skjønt han kanske var lidt mere formel, end den lokale tone krævede. Men man undskyldte det med, at han havde været meget udenlands og var præget deraf.

Man havde hørt, at Holk ikke var gift, og damerne kastede speidende blikke paa hans høire haand. Der var ingen ring. Og fru Jensenius kunde indestaa for, at han ikke var forlovet, slet ikke det mindste forlovet. Fruen udtalte tvertimod, at hun vilde se sig om efter et passende parti til ham mellem stadens døtre. – Dermed var den offentlige mening vundet. Fru Herwig lod ham invitere til selskab, hvor konsulen udbragte hans skaal og bød ham velkommen i deres midte, og alle var enige om, at den nye sagfører var en akkvisition, en sand akkvisition for stedet.

[14] Kort sagt, Erik Holk kom, lod sig se og seirede, og han vilde endog ha været ganske uvidende om sin seir, dersom ikke fru Jensenius havde fortalt ham om den.

Men man skal aldrig stole paa folkegunst. Det afkjølede for det første

stemningen, at han ikke viste sig svært villig til at lade sig knytte til den omgangskreds, der var hele byens omgang. Han meldte sig vel ind i klubben, men afslog at delta i læseforeningen, og hvad musikforeningen angik, maatte de virkelig ha ham undskyldt, da han hverken sang eller spille – som om det var nogen undskyldning, for de fleste mandlige medlemmer var naturligvis passive. Dernæst satte han ikke sine fødder i kirken. Og de yngre herrer begyndte at faa en farlig tilbøielighed til at aflægge ham besøg, der trak saa længe ud, at de rent glemte baade spisetid og sengetid, og hvad de bestilte hos ham, det kunde man jo let skjønne og forresten ogsaa se og lugte undertiden, naar de kom hjem. Det var nok ikke frit for, at sagføreren drak og forledede andre til at følge sit slette eksempel. Dette protesterte vel de yngre herrer mod, som nød godt af hans gjæstfrihed, men det kunde da ikke forlanges af dem, at de skulde udvikle, at disse «andres» lyst og evne til at drikke var meget større end Holks.

«Leilighed gjør tyv,» svarte fru Herwig ^[15] dem og slog mistanken mod ham fast, og ingen brød sig videre om, at hun tilføiede: «Med ungdommen skal vi dog ikke gaa for strengt i rette,» og det var nu egentlig kun en finte til konsulen, som var kommet usømmelig sent hjem en aften – «ved nattetider klokken elve,» havde hans hustru foreholdt ham – og liggende i sengen havde maattet skrifte, hvor og sammen med hvem han havde været.

Konsulen havde været hos Holk og sammen med Octavius Hollmann. «Den viltre gutten, er han passende selskab for dig?» spurgte fru Christiane.

Og saa var agent Bentsen med, men han sagde godnat tidlig, fordi han skulde expedere dampskib næste morgen. «Han er et skikkeligt menneske, skal jeg sige dig,» afbrød hun.

Og Jørgen Weigert – – «Stakkars Milla!» sukkede hun.

Og Gabriel Gaarder – – «Han gik naturligvis før dig.»

Nei, han bryggede netop paa en frisk toddy, idet konsulen brød op. Da talte fru en bedrøvet om ungdommens forførere fra de store byer; men da hendes mand i sin enfoldighed ogsaa nævnte ingeniør Nilsen, sagde hun dystert: «Den gudsfornægter!» og snudde sig mod væggen, og det varte længe, inden hun reiste sig overende i sengen og med usædvanlig mild stemme hviskede: ^[16] «Sov godt,

kjære Jacob.» Hvorefter virkningen af tre toddyer sluttelig fik bugt med konsul Herwigs daarlige samvittighed, og han sovnedes sødelig ind.

Til de anklagepunkter mod sagfører Holk, at han drak og holdt sig borte fra guds hus, føiedes snart et tredie. Han var ækkel mod damerne og drev et letfærdigt kurtisørvæsen, som man skulde ha sig frabedt. – Havde han kanske ikke i begyndelsen git sig saaledes af med Dorthe Mørch, at det var rent skammeligt, hvis han ikke mente noget med det, og havde han kanske ikke senere gjort stormende kur til Otilie Koveland? Saa maatte en vel kalde det, slig som han bar sig ad under bazaren for den frivillige fattigpleien, da Otilie stod ved tombolaen. Dér hang han over hende hele tiden, tog lodder og vandt mange smaating, saasom tre bundter hækledede lidser, et lommespeil og en uldtrøie. Stakkars Otilie, hun blev rød som dryppende blod, saa genert var hun ved at række ham trøien. – Men paa klubballet om høsten sad han vist en time itræk med Lilli Herwig i en krog for sig selv – ja, Lilli var nu rar af sig. Det var heller ingen anden, som kunde være med paa den slags.

Det værste blev alligevel, at han havde valgt ingeniør Nilsen til sin ven og kamerat. De øvrige anklager vidste sagføreren intet om, ^[17] men mod dette venskab havde endog fru Jensenius fundet at burde gi ham en advarsel, skjønt hun trøstede sig til at tro, at hun var taalelig fordomsfri.

Der forelaa ikke noget uhæderligt eller særdeles graverende mod Nilsen, men han hverken regnedes til det gode selskab eller kom i de bedre familier, og at han og Erik Holk havde truffet hinanden berode paa den tilfældighed, at de bode i samme hus og havde kontorer paa hver sin side af den samme gang.

Der blev i førstningen ikke vekslet flere ord mellem dem end kjølige hilsener. Mandens usunde, sjuskede ydre frastødte Erik Holk. Men en kvæld, det havde været dygtig travelt med opgjøret af et bo, og sagføreren kunde trænge at kvikke sig lidt op, mødte han ingeniøren i gangen og bad ham ind til sig og satte frem vin og cigarer. Nilsen var synlig smigret ved det, nippede forsigtig til sit glas og holdt cigaren pertentlig med to udstrakte fingre, der havde den dirrende nervøsitet og benede tørhed, som ofte blev et varigt særkjende ved fingrene hos dem, der havde sultet haardt og længe. Holk morede sig i stilhed over ham. Det andet glas blev raskere tømt, og efter nok et dampede han kraftig væk, fik tungen paa glid og

snakkede en hel del, mest om sig selv og med den umotiverede aabenhjertighed, der [18] var egen for dem, der pleiede at føre et ensomt, grublende sjæleliv, naar det kunde stikke dem at være meddelsomme. Holk blev forbauset og interressert, og siden mødtes de tidt, og efterhaanden blev det skik, at Johannes Nilsen saa indom ham, dersom han var alene om kvældene.

Den keitede, tungvindte ingeniør havde virkelig oplevet mangt og fortalte godt, paa en vis som om han glemte sin tilhører og i grunden talte med sig selv. Især berettede han om Amerika, hvor han havde tilbragt flere aar – «mine udlændighedsaar», som han pathetisk udtrykte sig. Og han vidste meget, han maatte ha pløiet igjennem vældige bunker af bøger og til og med forstaat en hel del. Hvor han havde alt det fra? Han var draget ud i verden med bare en tarvelig fagdannelse, og hans visdoms egentlige kilde var de offentlige bibliotheker i Chikago.

Drak de, kunde samtalen blive meget livlig og høist uforbeholden fra Johannes Nilsens side og fortsættes til gryende dag.

Han holdt af paa autodidaktens vis at lufte sin lærdom og frydede sig inderlig ved at ha en tilhører, der med interesse lyttede til, naar han fremsatte sine besynderligste idéer. Reves han helt med, blev hans foredrag undertiden skrigende, undertiden sentimentalt klagende og overlæsset med bogtitler og citater, medens det [19] oftere og oftere spækkedes med snurrige amerikanske vendinger – ord og billeder hentet fra de usle kvarterer, hvor han havde sultet og slæbt og brugt nätterne til arbejde for at kunne være en del af dagen i bibliotekerne. Drivfjæren i hans tilværelse havde været en søgende, aldrig tilfredsstillet, religiøs trang, en syg higen efter en gud, for hvem han kunde falde ned og tilbede. Den havde givet sig udslag i adskillige mærkelige skridt; han havde bekjendt sig til en række af trossamfund – havde samlet paa religioner, sagde Holk – og det paastodes om ham, at han havde været præst for en forrykt, mystisk sekt. Men denne trang var det tillige, der havde bragt ham til at trodse nød og savn for at tilegne sig kundskaber og aabne sig adgang til navnkundige tænkeres skrifter. Dog blev den hvile, som den ene vismand havde forjættet ham, atter forstyrret af den næste, og paa sin rastløse jagt efter en gud var han tilslut standset hos dem, der intet mere kunde love, og henviste til den store

resignations trøst; men han led Tantaluskvaler efter at smage den, og den var ham for stedse nægtet af hans sjælelige hunger.

Med had i hjertet baade til den gud, han ikke kunde naa, og til den menneskelige viden, som havde spottet hans længsel og slugt hans [20] ungdom, var han kommet tilbage til det gamle land og havde skaffet sig en post som bestyrer af en kemisk fabrik.

Erik Holk var blet dybt greben af hans bekjendelser, og om han end omsider blev lidt træt af dem, lod han sig ikke mærke med det; thi denne hæslige, fortumlede mand delte med ham følelser, som havde plaget ham, lige siden hans bevidsthed blev voksen. Og kvældssamtalerne blev det baand, der gjorde dem til venner.

Udenfor den religiøse smerte havde de lidet tilfælles. I sønderrevne stemninger opfangede Holk med hidsigt begjær den andens pinefulde bespottelser. Ellers forstod neppe han, der var opdraget i velstandskaar og bar mærke af en rig og holdningsløs ungdoms udsvævelser, Johannes Nilsen, som var født i det skumle bagværrelse til en høkerbutik og fra barndommen af havde maattet væрге sig mod armodens laster.

Midt under vennens mest høitstemte udbrud kunde sagføreren sidde og le indvortes: Ingeniøren var nemlig helten i forskellige smaa eventyr fra byens lavere lag, og de bekræftede tilfulde den sætning, at religiøse naturer er særlig udsatte for kjødelige anfægtelser.

Træt og kjed af en ustadig og ubunden existens havde Erik Holk en dag maattet tilstaa for sig selv, at det baade af økonomiske og andre [21] grunde var paa tide at skabe sig en fast stilling i det borgerlige samfund, og havde tat sin tilflugt til denne afsides krog. Han var over de tredve og kjendte sig en smule slidt af livet og forsøgte at tro paa arbeidets helbredende kraft.

Han havde været oprigtig taknemlig for den gode modtagelse, og det forekom ham, at han havde aflagt det mest mulige af sine slemme vaner og optraadte med overordentlig forsigtighed for at undgaa forargelse. Han ønskede kun fred og ro, men forstyrredes ikke sjelden af den altfor paatrængende almindelige venlighed.

Han vægrede sig uvilkaarlig for at gi enhver i den afstængte kreds, der saa villig havde optaget ham i sin midte, ret og del i sig; men det fordredes som noget selvfølgeligt til gjengjæld for, at der var tilstedt ham adgang.

Han havde i aarevis mest flakket om i store stæder, og de folk, som her var om ham, de unge piger han saa – alt var for ham nyt og besynderlig fremmed. Disse mennesker, hvis tanker og stræben rummedes indenfor en liden bys horizon, og som med taalmodigt alvor underkastede sig livets dagligdagse tilskikkelser, medens de stod med ærlig ærefrygt foran det hellige, der for ham tidt havde været gjenstand for letsindig spot, skjænkede ham en opdagelsens glæde, som han aldrig havde ventet. De kunde være løierlige, bornerte, smaalige, men [22] deres væsen eiede paa bunden renhed og tillidsfuldhed. Og naar han tænkte paa deres ensformige, fortrykte kamp for tilværelsen, rørte de ham, og han undskyldte dem og beundrede dem, fordi de havde evnet at værne om saa meget godt og vakkert hos sig selv. Hans egen anløbne personlighed blev ham derved dobbelt vammel, og han stivede sig op i sin lede med humoristiske betragtninger over «Erik Holks reise til de tusen hjem» og med at ironisere over sin bodfærdighed for saa bagefter at udpensle sin underdanige reverens i end mer høitidsfuldt klingende, men halvt oprigtige vendinger.

Han forstod, at det bløde, varme skjær, der for ham omgav byen, ikke alene skyldtes den hvile, han der fandt. Dens indbyggere maatte kaldes lykkelige. Men hvorfor og hvad var denne lykkes rod? Han grublede forgjæves over det. Da fortaltes der ham om en berømt musiker, som forvildet didhen paa en turné havde spurgt en dame, der i hele sin maade at være paa røbede fremmed oprindelse: «Kjære frue, hvorledes faar De egentlig tiden til at gaa i denne ravnekrog?» Hun blev forvirret, nølede med svaret: «Aa, jeg ved ikke – vi vegeterer.»

Javist, de vegeterte, og deres dage henløb i rolig harmoni uden anden strid end den naturnødvendige. Listede bekymringerne sig ind i deres hjerter, da var det ikke den besudlede [23] sjæls furier, og skred sorgen ind i deres huse, da var det den sunde, stærke sorg. Trang til vinding kunde jage dem ud i verden, lyst til eventyr tumle dem om, men de vendte næsten altid tilbage til det sted, dér slægten havde sine grave og sit hjem. Ja, disse mennesker havde et hjem.

Erik Holk digtede en skøn drøm om byen, og drømmen blev til virkelighed i en familie, hvor han dagstøt færdedes.

Apotheket laa ved enden af en tværgade, som steg op fra elven og bryggerne. Over dets ene gavl løftede en fjeldknaus sine stupbratte vægge og sin graa, skaldede top. Mellem huset, hvis høie tag var tækket med sorte, hollandske teglsten, og bjerget var en trekantet plads i ly for vinden, medens solen rak didind formiddag som eftermiddag, og der havde generation efter generation af apothekere som alle havde baaret navnet Jensenius, kjørt jord paa, plantet og strævet og opad fjeldets fod faat istand en have med uregelmæssige terrasser, hvor efeuen klatrede og bredte et frodiggrønt dække over stenen, og vaaren bragte utallige blomster til at spire, hvor bærbusker, plommer og fine, franske æbler kunde yde den vidunderligste høst, og bevisligt et valnøddetræ engang havde staaet med modne nødder.

Over gadedørens buede portal gabte en gylden ^[24]løve vældig ud i luften. Hver mai maaned, efterat haven var ordnet og stellet, blev løven ogsaa pudset op og fik ny forgyldning. Naar man havde passeret en steil, mørk trappe, stod man i en lang, blaamalet gang med døre paa begge sider. Til venstre angav et messingskilt, at her var apotheket.

Det var ikke en pragtfuld farmaceutbutik og skinnede ikke af speilglas og blank politur. Det store, dunkle rum, hvis lave vinduer til overflod skjærmedes af jalousier, deltes langsefter af en skranke, ved den kunderne leverte lægens trylleformularer og ventede, medens de andægtig stirrede paa skabe og hylder fulde af flasker og stentøiskrukker med uforstaaelige indskrifter eller vogtede nysgjerrig paa farmaceuten, naar han vimsede fornemt om og veiede og pakkede. Af og til forsvandt han bag et forhæng, som dækkede for indgangen til det allerhelligste, apothekerens eget værksted, medicinmandens hule, og der blandedes alle de hemmelighedsfulde urter og vædsker og tilberedtes den dyrekjøbte lægedom.

Hændte det, at en vadmelsklædt bonde gjorde kvalm og svor paa, det var en dævelens stiv pris, og at sygdommen snart kostede mere, end hele kjærringen var værdt, eller at en fattigkone sutrede over for snaut med penge, saa dukkede

undertiden en liden, trind, rødkindet og brunskjægget [25] mand i slaabrok og tøfler og med piben i haanden frem fra forhænget. Han pegte strengt med pibespiden paa bonden: «Naa, er det gaat rent ud med ham nu, Per Hansen? Jeg trode, han var en velstandsmand, jeg – hvad? Han kan takke til, vi vil gjøre konen hans frisk for betaling, Per Hansen, slig som han bær sig, Per Hansen – hvad?» – Og bonden luskede af og kom sig ikke til at bande storfolks kryhed, før han havde klaret den steile trappe og var ude paa gaden igjen.

Men var det fattigkone, som sutrede, blev der kun vinket til farmaceuten, og konen takkede og sutrede værre og neiede, for hun kunde beholde pengene sine, siden det ikke var nok alligevel. – Forresten var det svært mange, der forstod den kunst at faa billig medicin paa apotheket.

Paa venstre side af den blaamalede gang herskede Peder Jensenius enevældig. Dér bar han sin slaabrok saa majestætisk som en konge sin hermelinskaabe, og hans piberør var et bydende scepter. Men to dage i aaret – ved jul og sanktehans – maatte han trods høilydt protest rømme land og rige for en skare kvinder væbnet med bøtter og skurekoster. I deres vold blev han tvunget til at overlade alle sine skatte, skabene og hylderne samt stentøiskrukkerne. De respekterte ingen skranke og skaanede [26] end ikke det allerhelligste. Naar amazonernes indfald var forbi, vendte den fordrevne suveræn atter tilbage og overskuede ødelæggelsens vederstyggelighed. Urter og salte, tinkturer og pulvere, hele varebeholdningen havde efter hans paastand tat skade af fugtighed, og han jamrede tungsindig for sin hustru over, at hans økonomiske ruin var uundgaaelig.

Hende var det nemlig, som havde udsendt de fiendtlige tropper fra høire side af gangen, og dér regjerte og styrede hun som myndig dronning. Forhandlingerne mellem magterne var heftige, men kortvarige og endte stedse med fred uden krigsomkostninger. Fru Jensenius erklærte simpelthen, at hun ikke havde tid til at høre paa saant tøv; hun skulde se efter barnene.

Hun var ligesaa fyldig som manden og endnu mindre, men førte sig paa en eiendommelig rolig og sikker maade. Hendes hænder var næsten altfor smaa og buttede. Det mørkeblonde haar var strøget glat tilside fra panden. Næsen var krum, munden temmelig bred, med lidt svulmende læber. De graa øine drømte

under tunge øienlaag. Hendes smil var smittende lyst og muntert, men hun lo sjelden. – De havde to barn, en treaars gammel gut og en liden pige.

Skjønt det gamle hus fra gaden kunde synes helt imponerende, var det dog ikke meget [27] rummeligt. Ovenpaa fandtes kun barnekammerset og soveværelser, nedenunder foruden apotheket med laboratoriet kun kjøkkenet og to stuer og et lidet værelse, der kaldtes kontoret. Spisestuen laa ud mod haven, og paa den kant stængtes udsigten af fjeldet. Stod man ved vinduet og bøiede hodet rigtig langt bagover, kunde man øine stangen med vindfløien oppe paa toppen. – Dagligstuen havde udsigt over byen, som af bratte, forrevne bjergnabber var trængt sammen langs elvemundingen. Udenfor den strakte sig en gisten rad af skjær og holmer; den blev brudt af det aabne hav, som skar sig ind i en bred bugt.

Værelsernes møbler var tunge og solide, og de røbede sig straks som arvegods.

Herinde modtog fru Jensenius sin barndomsven Erik Holk den morgen, han kom til byen. Det var aar, siden de havde truffet hinanden. Hun holdt ham i haanden og saa længe paa ham og havde næsten vanskelig for at kjende ham igjen.

«Hvor du er blet forandret! – Har du lagt dig til skjæg, Erik? – Du ligner jo en franskmand! Men saa mager og bleg du er!»

«Det kan jeg sandelig ikke sige om dig Ellen.»

[28] «Har du været syg?» spurgte hun bekymret. Hun havde taarer i øinene.

«Jeg? Langt ifra. Jeg er aldrig syg.» Han blev nervøs ved hendes bekymrede blik.

«Skræm da ikke livet af ham med det samme,» formanede Jensenius.

«Hovedstadsfolk er naturligvis ikke i den grad velnæret som vi provinsboere – – Lad os bare i en fart faa noget mad. Turen til bryggen har git mig en velsignet appetit. Naa – saa – – vær da ikke vemodelig paa fastendes hjerte.»

Han kjendte ikke Holk videre fra før, men havde mødt op og hentet ham paa

bryggen og hele hjemveien underholdt ham med, at Ellen vilde bli saa glad ved gjensynet. Det havde været en prægtig idé af hende at foreslaa ham at nedsætte sig her – ikke sandt? Hvad? Ellen var en storartet kone, ikke sandt? Hvad? Holk skulde bare vide, hvor hun havde ventet paa ham. – Og nu stod apothekeren og vaggede af forbauselse. Dette var rigtignok en rar glæde, i hvert fald ytrede den sig høist mærkværdig, og desuden glemte man de nydeligste, smaa koteletter, der blev kolde paa fadet inde paa det dækkede spisebord.

Ved frokosten snakkede Holk væk om løst og fast for at være kvit spørgsmaal, der angik ham personlig, og lod som om det var af vigtighed [29] for ham paa forhaand at bli sat ind i de lokale forhold.

Var her meget politisk røre?

Gudskelov ikke; rabulisterne havde naturligvis yppet sig, men hidtil uden held. Den radikale filleavis var man blet kvit – man havde saamæn kjøbt hele stasen, trykkeri og blad, og redaktøren pakkede sig fornøiet afgaarde med profiten i lommen. Men kanske sagføreren var venstremand – Hvad?

Apothekeren slap kniv og gaffel klirrende ned paa tallerkenen og stirrede glubsk paa Holk, ildrød af spænding.

Neida, han var neutral i politik.

Det var heller ikke rigtig; enhver burde tænke paa sin – sin – borgerligt.

«Jensenius er fuldstændig fanatisk,» indskjød fruén, urolig for at hendes Pettermand skulde stille sig blot for Eriks kritik. Hun huskede, den havde ikke været til at spøge med.

Fanatisk? Kunde hun kalde ham fanatisk, fordi han ikke vilde ha saan en forkommen seminarist luskende omkring og gjøre mudder. Forresten bestod al fyrens radikalisme i at ærte præsten og byfogden. – «Og du billigede kjøbet, Ellen, ikke sandt? Det ved jeg da.»

Det faldt let at holde Jensenius i aande; men da væguret slog ni, brød han af, fik det travelt og skyndte sig ind paa apotheket.

[30] De andre sad tilbage og fortabte sig i minder fra den østlandsbygd, der havde været deres fælles barndomshjem, og hvor Ellen Jensenius' far havde

været sorenskriver. Erik Holk havde tidlig mistet begge sine forældre og var vokset op i hans hus.

Livet paa den ensomme skrivergaard havde stemt grundtonen i hendes væsen. Hun elskede alt, hvad der knyttede sig til hendes rene, stille barndom, og holdt inderlig af Erik, sin fordums legekamerat. Han havde staaet for hendes erindring som en vilter og opfarende gut, men med hang til fantasteri og drømmeri, og det var med ængstelig smerte, hun havde set ham saa forandret igjen denne morgen, saa mager og bleg og med øine, der var omgitt af mørke ringe og laa for dybt i hulningerne. Naar han blev bevæget, lyste de som i feber, medens de tynde, blaalige læber fortrak sig krampagtig. Han talte hurtig, men stødvis og var vanskelig at forstaa. Modsætningen mellem det billede, hendes erindring havde dannet sig af ham, og denne sygelige, fortidlig ældede mand vakte uhygge hos hende.

Hun førte ham hen til vinduet og viste ham udsigten. Sneen laa frisk og nyfalden over tage og gader og brygger og paa den islagte elv. Op af det blyblanke hav stak skjærene som søuhyrers hvide rygge.

[31] «Gid du maa komme til at trives her,» sagde hun. «Er her ikke vakkert, Erik?»

«Her er fredeligt,» svarte han.

«Det er det ogsaa. Men er du endnu den samme varmblodige fredsforstyrret?»

«Aa, vær ikke bange for det, jeg er ikke meget varmblodig af mig for tiden.» Han smilte tvungent.

[32] Fredelig var byen. Det havde Erik Holk til sin glæde hurtig faat vished om. Han havde søgt ro og hvile, da han nedsatte sig der, og hvile fandt han. Først og fremst i sit arbeide, og det var jo ogsaa efter programmet.

Han havde et lyst hode, og uagtet han havde ringe øvelse som jurist, lykkedes det ham ved at kaste sig ind i forretningen med voldsom energi at greie den og drive den. Heldigt for ham var det, at han tiltrods for sin politiske ligegyldighed straks var opfattet som tilhørende det konservative parti. Hans forgjænger havde været høiremand og uden videre gjorde man ham til dennes efterfølger i den henseende med. Desuden sluttede man det af hans ydre optræden. Den var ægte, mente gamle konsul Hollmann, og de mest ansete skibsredere og kjøbmænd, kort sagt alle de bedste borgere, undte ham sin søgning.

Hans værste konkurrent, advokat Reinert Lindal, var kommet af smaabønder i nabobygden [33] og havde slidt sig frem i verden for at naa op i de øvre lag, men blev ikke rigtig regnet med blandt stadens honoratiores. Han havde lagt an paa at være fin i det ydre allerede som student, og før han endnu havde blot nogenlunde raad til det, og var hensynsfuldheden og forekommenheden selv i omgang, men det hjalp ikke. Han havde gjort sig til høiesteretsadvokat for titelens skyld; men de færreste kaldte ham advokat Lindal, almindelig hed han i byen fremdeles Reinert Lindal, ligesom dengang han gik der som skolegut i lappede vadmelsbrukser, og i hans stivt korrekte sprog surrede bygdemaalets lyd.

Konsul Hollmanns og de mest ansete skibsrederes søgning kunde han ikke vinde, medens derimod høkere, fiskeopkjøbere og landsens folk henvendte sig til ham med fortrolig ligefremhed som til en af sine egne. Han var og blev en almuens mand, men opgav dog ikke sin honette ambition og var derfor aristokratisk radikaler.

Advokat Reinert Lindals optræden blev aldrig ægte. Hans ihærdige forsøg paa at udslette sporene af sin afstamning, tvang en til at tænke paa den. Det velpleiede, vifteformige skjæg skjulte ikke tilstrækkelig de stærke, udbuede kindben, det sødladne, overlegne smil bedrede ikke mundens og læbernes plumpe graadighed, og de vidt opspærrede, lysebrune øine havde [34] et paa samme tid undvigende og nærgaaende, speidende blik. Han havde en

paafaldende spænstig og rask gang, klædte sig med megen omhu og badede særdeles flittig, men havde vanskelig for at holde sine brede negle ganske rene. – Advokaten tjente godt og lagde sig utvilsomt penge op. Dog havde det gaat lidt sent med det, da hans klienter vel var talrige, men deres affærer ikke betydelige, og det var nu saa, at de formuer, som skabtes af penge, der tidt og støt i smaasummer dryppede i kassen, havde vanskeligere for at vinde almen agtelse end de, hvis vækst muligens var mere ujevn og rykkevis, men skyldtes rundeligere beløb ad gangen. Der var større glans ved den daler, som klingrede ud af rigmands lomme, end ved den, der langsomt krøb ud af fattigmands pung – penge kunde være lige gode uden at være lige skinnende.

Fra begyndelsen af var Erik Holk som hjemme paa apotheket. Han kom godt ud af det med Jensenius og erhvervede dennes fulde venskab derved, at han var en nogenlunde dygtig schakspiller; thi schak dyrkede Jensenius med større lidenskab end held. Havde Holk en aften lovet at ta et parti, men lod vente paa sig, travede apothekeren rundt bordet, lyttende efter entréklokkens kimen, stillede brikkerne op, [35] flyttede rastløst paa dem og bandte over sagførerens upaalidelighed, men trykkede hans haand og klappede ham paa skulderen, naar han tilslut indfandt sig. Og Holk likte den lille, varmhjertede koleriker, hvis eiegodhed, og hidsighed alt i et løb af med hans værdighed, og nænnede sjelden at sige ham imod, dersom bladene havde bragt ham paa det politiske kogepunkt, saa han oprørt og stammende forgjæves prøvede at gjøre sine meninger tydelige ved lignelser hentet fra sine nærmeste omgivelser. Peder Jensenius saa stadig verden i lys af forholdene paa sit apothek og i sin fødeby.

Fruen havde straks med en søsters omhu tat sig af Erik Holk. Hun forestod indredningen af hans bolig og købte møbler og pruttede med haandværkerne, som vilde høste blodig fortjeneste af den nykomnes uerfarenhed. Hun leiede husholderske for ham, hjalp til at hænge gardiner op og vaagede over, at hver ting blev stillet paa sin plads. Det eneste, der blev overladt til Holk selv var kontoret; dog mønstrede hun ogsaa det for at sikre sig mod, at det ikke skulde være netop slig, som byens folk vilde ha det hos sin sagfører. Ofte indskjærpede hun ham ikke at glemme, hvor han var, men lære at lempe sig efter forholdene;

der var andre sagførere og en af dem til og med advokat. ^[36] Og han svarte leende, at desværre ikke alle var saa lykkelige at sidde trygge paa et privilegeret apothek fri for konkurrence.

Sluttelig erklærte hun, at nu manglede der ikke andet end en kone i huset, men det skulde hun nok ogsaa sørge for.

Hun havde ikke git den følelse af uhygge, som hendes barndomsven havde indgydt hende, lov til at fæste sig, og den forsvandt aldeles, efterhaanden som hun blev vant til, at han sad i hendes stuer koselig spillende schak med Jensenius eller legende med hendes lille søn Rolf.

Holk beskæftigede sig meget med den opvakte gut, der viste stærke tegn til at ha arvet sin fars tyranniske anlæg. I skumringen fortalte han ham eventyr og fór med ham langt, langt bort til trolde i fjeldet eller udover havet til nøkken og udyrene og draugen i sjøen. Paa tabullet ved pianoet red de stoltelig i hærfærd og hug dragen med øks og stak risen med kniv, og gyngestolen var den vuggende baad, der seilede fortere end det snarest dampskib til sælsomme riger, hvor guldæbler hang mellem træernes løv og stødte mod hinanden, saa det ringlede og klang, og billedbogens mærkelige dyr og fugle taslede og fløi, brummede og skreg, brølte og peb i skogene.

«En skulde tro, du havde været i Hvidtenland,» sagde Ellen Jensenius engang til ham.

^[37] «Vist har jeg saa – vist har jeg saa,» svarte Erik Holk og gyngede i stolen med gutten paa fanget. «Alle mennesker er egentlig født og baaret i Hvidtenland. Der leger de sig, før storken plukker dem og svæver afsted med dem, og de længes did igjen hele sit liv. De har hjemme dér, ser du.»

«Neimen om de har. Jensenius og jeg har hjemme her i byen og her i huset og guttemand ligesaa. Skjæm ikke barnet bort for mig med eventyrtøv.»

«Dere forsøger bare at lave apotheket om til Hvidtenland. Det gjør enhver, som det er noget ved, med sit hjem. – Udenfor væggene har dere en botanisk have med blomster derfra, og indenfor – –»

«Indenfor er menageriet kanske?»

«Jeg mente noget sligt,» indrømmede han alvorlig. «Skjønt jeg vilde ha brugt penere ord. Jeg kunde ligne dere med papegøier, som drømmer sit lune og gilde bur om til en tropisk urskog.»

«Gjør bare ikke min søn til det, jeg synes du ligner – en forulykket poet, og pas dig for, hvad du faar ham til at plapre om.»

Dette sigtede til, at hun havde maattet nedlægge forbud mod, at Holk lod familiens kjendte spille med i eventyrene under allehaande forklædninger og dyremasker. Barnet [38] havde betroet Milla Weigert, at hun var heksen, som gjætede bukken Bruse i bjerget det blaa.

Efterat det første stræv med at komme i orden var forbi, gled ugerne hen og sankede sig til maaneder, og Erik Holk var forbauset over, hvor hurtig han grode fast paa stedet. Han skjønnte, at hans ungdoms fri og løse dage var tilende, og at han mer og mer blev bundet til sin borgerlige plads i samfundet. Forsaavidt opfyldtes hans ønsker.

I begyndelsen havde stilheden plaget ham. Han var vaagnet om natten og havde savnet den dumpe uro, som bruser gennem de store stæders nætter, og havde lyttet saa spændt efter den mindste lyd, at han hallucineret fornam rumlende vognhjul og rappe fodtrin udenfor. Men det var han blet færdig med.

Han gik sin regelmæssige middagstur i de smale gader uden længer at tænke paa, hvor smale de var, og blev stoppet op af Søren Danielsen, som tyk og gemytlig stod i døren til sin butik paa lur efter en passiar, og pratede med ham om veir og vind og nyheder, indtil Søren svor paa, at saa hyggelig og grei en sagfører havde de ikke havt før. – Omtrent alle de, han mødte, vidste han, hvem var, og lærte [39] i en fart at afgjøre om et ansigt var udenbys eller ikke.

Holk forsikrede sig selv, at han var tilfreds i denne evindelige dagligdagshed og var paa nippet til at glemme, at han nogensinde havde ført en mere afvekslende tilværelse. For sin legemlige sundhed sørgede han ved rigelig bevægelse i fri luft, hjulspørt og gymnastik.

Men om kvældene kunde slemme timer komme. Arbeidet var slut og havde mattet hans hjerne ud og efterladt den saa underlig tung og tom, at den dude til ingenting. Kroppen var træt. Kortspillet og aviserne i den tobaksstinkende klub bød ham imod. Apothekerens kunde vel ogsaa faa for meget af ham som han af dem, og andre familier stod indflytteren endnu lidt fjernt. Klokken ti sov desuden hele byen bag nedrullede gardiner og han var ikke vant til at gaa i seng før midnat. Kjedsomheden sneg sig over ham, giftig og grættende; han saa paa klokken hvert øieblik og ønskede sig tillykke med hver fem minutter, som svandt, og længtede efter nogen at være sammen med, men det burde ikke være ingeniør Nilsen i den stemning, men glade, freidige mennesker, som kunde le en rystende, kraftig latter.

Men dem var det sjelden at finde, og saa nøiedes han med, hvem der var rede til at ^[40]vaage og sludre nattens første del bort med ham. Og dem var der nok af. – Sagfører Holk var ikke alene om at kjede sig der i byen. Det var vrangsidens af den idyl, han haardnakket vilde gjøre den til.

Ikke blot dens ungdom, men dens graahærdede, værdige mænd tillige kjedede sig, saa trangen til adspredelse svulmede op til fornøielsessyge hos dem. Da de opdagede, at de gjerne var velkomne hos sagføreren, og at han holdt ekstra gode drikkevarer, manglede han ikke længer selskab. De drak hans whisky og cognac og røgte hans cigarer og betragtede sig dermed som hans venner, og han lod dem være det. Han morede sig med dem og over dem og lærte dem alle at kjende ud og ind, for de var svært ligefremme. Han gjorde liden forskjel paa dem, ⁿ¹ behandlede dem alle ens og blev selv ikke nærmere knyttet til nogen af dem, men der dannede sig snart en klik, som var hans hyppigste gjæster. «Vor *jeunesse dorée*» benævntes den af fru Jensenius.

Det var Weigert, som altid bar engelske klæder. Han var skindmager og anstrængt af at passe de mange jern, han havde i spekulationens ild, og sine veksler i bankerne, og havde et stort ry for held hos damerne.

Og Octavius Hollmann, isprinsen, arving til ispaladset og søn af iskongen, som var ^[41]gamle konsul Hollmann, der bode i byens flotteste murgård og havde tjent det meste af sine hundretusener paa isexport. Octavius var student og

reserveofficer og havde hentet sin merkantile uddannelse i Hamburg og Bordeaux og kunde døie det ubegrænsede af øl og vin. Blegfed og lystig plirrede han med sine posede øine, snode sine nette barter og stolte paa farens grunker, dem han vist skulde rydde op i.

Bankkasserer Gaarder – engelen Gabriel eller Gabriel Pengut kaldet – var den forsigtigste og korrekteste af dem og søn af sin mor, en præsteenke, som brugte sin seige viljestyrke og alle en smaabyærgjerrigheds intriger for at puffe sin eneste gut frem i verden. For tiden mente man, at hun pønsede paa et godt parti til ham. Han var fregnet og rødhaaret, gjorde i dannet mandighed og kunde aldrig faa de vide manschetter til at hænge paa sine knoklede haanded.

Bagefter de andre kom agent Bentsen listende. Ingen likte ham. Han havde kravlet sig op af rendestenen og havde ved slu sparsomhed og tvilsomme forretninger skrabet endel ihob og ved ydmyg tjenstvillighed smøget sig ind i det gode selskab, hvor han blev taalt og hundset som en slags hofnar. Han saa ud som en indtørret jomfru i bukser og bidrog til underholdningen ^[42] ved tvetydige historier, over hvis liderlighed han selv gottede sig.

Ingeniør Nilsen kunde ikke fordrage ham og forsvandt, saasnart agenten viste sig. Forresten undgik han helst at besøge Holk, naar klikken var hos ham.

Af og til kom en af byens fædre indom paa besynderlig sene tider for at tale om forretninger, blev siddende en stund og sagde ikke neitak til et glas.

Da fem, seks maaneder var gaat blev der for meget af selskabelighed, syntes sagføreren, uden at han egentlig var paa det rene med, hvorledes han skulde faa den indskrænket inden de rette grænser igjen. Han stod op for ofte tung i hodet og lidet udsovet, og han syntes, at hans værelser begyndte at lugte af gammel cigarrøg og spiritus, og Ellen Jensenius havde tat bladet fra munden og ærgret ham med formaninger. Heller ikke var klikken længer morsom, men derimod mere familiær og ugenert end tækkeligt var. Vrøvlet tog overhaand, og Holk kjedede sig værre end nogensinde, blev ligegyldigere med sit arbeide og var igrunden allerede mæt af «idyllen». Han havde lyst til at opgi den, men klamrede sig til den i trods mod sin egen ustadighed.

En sommermorgen lagde et dampskib til ved bryggen udenfor, netop som

han skulde i [43] seng. Han saa folk strømme iland og ombord og arbejdere sjaue travelt med varelosning, og lidt senere, da han havde lagt sig, ringte det til afgang. Han skvat op af halvsøvne, slog haardt i sengekanten og svor paa, at nu vilde han reise en stund og tænke paa sagen og heller forlade det hele, hvis han skulde trives bedre ude i verden. Men snart maatte det ske.

Tre dage efter tog han ferie og reiste. Han søgte de steder, hvor hans tidligere venner holdt til, men opdagede snart, at der havde han intet at gjøre. Bruddet med deres kredse var dybere, end han havde anet. Han havde været fra dem længe nok til, at døgnets tone havde ændret sig imedens, og da han ikke kjendte overgangene og omskiftelserne, maatte han anstrænge sig for at følge med. Det nyttede ikke; han forblev kold og udeltagende. Han selv havde forandret sig mest og kunde ikke paany finde sig tilrette i de gamle folder. Han længtede tilbage til idyllen og de omgivelser, han alt havde vænnet sig til.

Om nogle uger steg Holk igjen en vakker lørdagseftermiddag fra dampskibet ned paa bryggen. Ingen havde ventet ham. Solen stod lavt over fjeldknauserne i vest, og den lille by speilede sig fredelig og hyggelig i elven, som laante farver fra rødmende skyer.

Han gik hjem. Kontoret var allerede stængt. [44] I dagligstuen sad husholdersken og drak kaffe med en veninde. De fór forskrækket op og skyndte sig ud med kande og kopper, da han viste sig. – Katten laa paa sofaen og sov. Han strøg den sagte, og den skjød ryg og smøg sig kjærtegnende tæt ind til ham. Han spurgte efter ingeniøren, som var gaat til fabriken for at betale ugelønningerne.

Holk spaserte opover til apotheket for at melde sin ankomst. Det var saa stille i gaderne, at hans skridt gjenlød skarpt fra husvæggene. Søren Danielsen stod udenfor sin bod og hilste: Naa, var sagføreren der igjen? Velkommen! Det havde forhaabentlig været en behagelig ferie?

Det havde det.

«Jasaa, jasaa – naturligvis. Ja, jeg siger velkommen skal De være, for det var dem, som spaade, De var reist for godt, far.»

Hos Jensenius var ingen hjemme, men pigen sagde, fruuen kom vist straks.

Sagføreren vilde bie paa hende.

Vesle Rolf hang over billedbogen sin ved sofaen. Han saa op og hilste saa rolig og kort: «Goddag, Onki,» som om Holk ikke havde været et døgn fraværende.

Han satte sig i sofaen og tog billedbogen. Paa gaden udenfor slog en flok unger bold, og skrig og larm naade stødvis og skingrende ind ^[45] gennem de aabne vinduer. Med mellemrum klingrede apothekets dørklokke. Solstraalerne faldt paa skraa i brede strimer ind i værelset og lagde gyldent skjær over de gamle, mørke mahognimøbler. Paa bordet stod schakbrættet; brikkerne var opstillet og kastede skyggestriber henover tæppet. Et hækletøi ved siden af og apothekerens lange pibe, som var støttet op mod en stol, tydede paa, at Jensenius i mangel af sin vanlige makker havde forsøgt at nøies med sin kone til modstander. Vel de hundre gange havde Holk hørt ham klage over hendes umulige ulærvillighed i det spil.

Naa, Holk var vendt hjem igjen, og det for alvor; det følte han. Han fik holde ud paa den plads, han havde valgt sig og trives, som han formaade. Andensteds var det heller værre end bedre, og her kunde unægtelig være ganske bra.

«Dutti se billeder,» bad Rolf.

Holk bladede i bogen. Hele menageriet aabenbarede sig, alle navnene, som han havde git dyrene, og som fru Jensenius havde forbudt, og smilende overtraadte han forbudet. Han vilde holde mønstring.

«Der er en stor, gul løve, ⁿ² en stor, høitidelig løve, ser du den?» spurgte han.

«Slem – bider Dutti,» sagde Rolf og satte nyver.

^[46] «Den er fælt slem, ja – Den heder po-li-timester Hansen. Kan du sige det?»

«Ja – ja! – Po-li-ti Hanten – stor, slem løve!» Gutten lo, til han higstede og dængte til bogen. «Slem! Hanten slem løve og bide – dask!»

«Au da – riv ikke bogen i filler. Og det tyndbenede dyret dér,» – Holk pegte paa en ibis – «det heder agent Bentsen.»

Rolf lo atter i vilden sky. Det bankede paa døren, men de hørte det ikke.

«Adent Benten – tynd, lang mand –»

«Det var ellers dyr, jeg sagde,» belærte Holk.

«Undskyld, er ikke fru Jensenius hjemme?» – Ved bordet stod en ung dame i lys sommerkuft og med en enkel straa hat paa hodet. Hun var varm og rød, som om hun havde gaat meget hurtig. Hun nikkede til barnet.

Holk reiste sig og forklarte, at fruuen sandsynligvis kom øieblikkelig.

«Saa – Da tror jeg, at jeg venter paa hende. Mit navn er frøken Herwig.»

Holk præsenterede sig.

«Jeg tænkte mig, De var den nye sagfører,» sagde hun og tog plads ved vinduet. Der blev en pause. Larmen og skrigene fra den legende ungeflok udenfor hørtes dobbelt støiende og tydelig.

Holk var fuldt inde i byens personalhistorie. ^[47] Det var altsaa Lilli Herwig. Hun havde været udenlands for at studere musik, og derfor havde han endnu ikke truffet hende. Hun skulde være saa urimelig af sig, at det nok mere havde været for husfredens end musikens skyld, at forældrene havde ladet hende reise. Han iagttog hende, som hun sad der. Hun var meget spædbygget og liden af vækst, men brystet var fyldigt. Det løst opsatte, askeblonde haar lyste og glitrede i solen. Panden og den runde, kraftige hage var for store i forhold til mellemansigtet og den korte, rette næse. Munden havde smale, stærkt røde læber, og der var et energisk drag om den. – Vel, hendes ydre modsagde ikke rygten om hendes stridbarhed.

Hun trak handskerne af og hængte kufften op. Hænderne var smaa og tynde, men smukt formede.

«Men Rolf da, vil du ikke hilse paa mig?» vendte hun sig til gutten, som med billedbogen i næven vaklede uvis om, hvem af de to voksne han skulde slutte sig til. Han smilte over hele sit runde, tykke barnefjæs, gjorde et sæt og stampede i gulvet og med et jublende hvin: «Lilli!» styrtede han hen til hende.

Hun strakte armene ud mod ham, trak ham op paa fanget og trykkede ham ind til sig. Hendes straalende graa øine, latteren og stemmens inderlige klang fornægtede al tanke paa stridbarhed.

[48] Saa løsnede hun barnets hænder, der var slynget om hendes hals, og satte det fra sig. «Er det ikke rørende, hr. Holk, efter et halvt aars fravær huskede Rolf mig igjen?»

Holk smilte: «Da har De sandelig grund til at beundre den unge mands trofasthed, frøken Herwig.»

Hun sendte ham et mistænksomt blik; Dorthé Mørch havde skildret ham som en selvgod laps, og morede lapsen sig over hende? Lidt hovedkuls gjorde hun stivt konverserende en bemærkning om den deilige udsigt, og sagføreren svarte paa samme maade.

Rolf holdt imidlertid paa med billedbogen, men det var ikke saa morsomt for ham alene. «Dutti se mere billeder,» tiggede han og nappede Holk i trøien.

Frøken Herwig bad sagføreren føie ham. De skulde ikke lade sig forstyrre af hende. Han bøiede sig ned over bogen.

«Dutti sidde,» kommanderte Rolf. Holk løftede ham op paa knæet, men nu var dyrene kun dyr, og gutten kjedede sig.

«Lilli ogsaa se,» tiggede han indsmigrende. Hun gik hen til dem, men da kun ikke kom nær nok, blev han ikke tilfreds og sagde bestemt: «Lilli sidde!»

Hun satte sig paa en taburet, men da pegte Rolf paa Holks andet knæ og raabte: [49] «Lilli sidde dér!» og sprællede af fryd over sit indfald.

Hun rødmede, og nu morede lapsen sig øiensynlig, og det var virkelig en lettelse, at fru Jensenius med det samme traadte ind og reddede situationen: «Nei, er det dig, Lilli! – Jeg haaber Rolf allerede har forestillet sagfører Holk for dig.»

[50] Det varte ikke længe, inden Erik Holk maatte sande rygter om Lilli Herwigs stridbarhed. Den brød løs mod ham selv, og han ærgrede sig over hende. – De kunde ikke undgaa at træffes, da hun som fru Jensenius' veninde var en ligesaa hyppig gjæst paa apotheket som han, og uden at egentlig nogen af dem vidste hvorledes, var de kommet paa krigsfod. Hvert møde blev en skjærmydsel, og ofte truede det med at udarte til alvorlige sammenstød.

«Kan dere da aldrig holde fred,» skjændte fru Jensenius, men det nyttede ikke. Holk ikke alene ærgrede sig, han blev næsten bange for den kamplystne lille dame, samtidig som han begyndte at nære en stærk interesse for hende.

Hun opfattede livet paa den samme umiddelbare og ukunstlede maade, som Ellen Jensenius gjorde det. Led den fordrukne smed Hans Aanensens kone og rollinger mangel, hjalp de uden videre, fordi stakkarene havde det ondt og anede ikke, at de derved kunde siges enten [51] at sy puder under lasten eller bekjæmpe fattigdommen. Abstrakte idéers kolde skygger havde ikke trængt sig mellem hende og hendes medmennesker.

Der var hos hende et overmaal af handledygtig følelse, som skabte en evig aandelig og legemlig uro om hende, og hun eiede i sin opfatning en sikker, instinktmæssig sanddruhed, der ødelagde det slør, hvorigjennem Holk vilde se sine omgivelser, og som han kaldte stemning. Naar han vilde nyde den sløve hvile ved at besørge sit regelmæssige arbejde for dagen og den uskyldige glæde ved at tro sig blandt gode og sunde mennesker, tvang hun ham ved hele sit væsen til at være sig bevidst, at grundlaget for hans velvære var vissen refleksion og moralsk sentimentalitet.

Lilli Herwig var snar til vrede og snar til at ytre den, og Ellen Jensenius var hendes stadige tilflugt, hvergang hun havde forløbet sig i hidsighed og angrede det, og det skede hyppig. Da kom hun med tungsindige miner og nedslagne blikke og krøb sammen i en krog saa ynkelig som en forpjusket spurv, indtil hun havde skriftet for sin ældre, langmodige veninde og derved gjenvundet sin freidighed.

Var hun i sit vanlige humør, plagede hun Holk ved at faa ham til at

sysselsætte sig med den udenverden, han stræbte at holde borte ^[52] fra sig, og ruskede op i tanker, han ikke gad tænke længer.

Holk syntes at mærke, at hun ikke netop foragtede, men ynkedes over hans slaphed, og forsikrede sig selv, at *det* kunde være ham ligegyldig, at Lilli Herwig i det hele tat skulde være ham ligegyldig, forsaavidt hun ikke irriterede ham. Men sagen var den, at hun irriterede ham i høi grad, ja undertiden saa meget, at han uvilkaarlig søgte at forklare hende, hvorfor han vilde være i fred. Hun sagde imod, han blev varm – forklaringen blev til selvforsvar; han blev ironisk, gjorde nar af hende, næsten uforskammet, og før han vidste af det, udviklede han en iver, som om det gjaldt at omvende hende til sine synsmaader.

En aften var de begge med til at høste de sidste æbler i apothekets have, og imedens skjændtes de uafbrudt. Da Lilli havde sagt farvel og var forsvundet ud gennem havelaagen, lagde fru Jensenius haanden paa Holks arm og gik langsomt i sine egne tanker med ham op og ned i havens gange. Tilsidst standsede hun og saa ham smilende ind i øinene: «Jeg er saa glad over, at du er forelsket, Erik.»

Det gav et ryk i ham. «Javist er jeg det,» sagde han med et skuldertræk. «Men desværre tror jeg ikke, det er noget at være glad over.»

^[53] Hun smilte fremdeles: «Men om Lilli nu ogsaa syntes om dig – –»

«Saa kunde vist ikke det gjøre noget til sagen,» svarte han uvillig og lidt hæst.

Hun slap hans arm: «Godnat, Erik.»

Han var alene hjemme om kvælden og blev siddende halve natten uden at tænde lys. Han sad kun der med katten paa fanget og stirrede ud i mørket, strøg af og til over dens bløde pels og mumlede: «Jasaa – vi er forelsket, pus.»

Der blev fred mellem de to stridende. Erik Holk nedlagde vaabnene, lod sig ikke længer irritere eller i det mindste ikke mere lokke til angreb.

Han indfandt sig gjerne hos Jensenius paa de tider, da det var størst rimelighed for, at Lilli Herwig kunde være der. Saa fulgte han hende, naar hun gik, og talte rolig og muntert med hende og søgte at ha rede paa alt, hvad hun

foretog sig og havde i sinde.

Han stængte sig meget inde og grov sig ned i sit arbejde. Det tjente ham til værn mod hans forelskelse. Han var ræd for den, og den var intet stormende begjær efter lykke og efter at eie hende. Kun en urokkelig, grundmuret vished om, at hans liv vilde bli endnu fattigere uden denne kvinde, som han dog havde kjendt [54] saa kort, at hun næsten var ham en fremmed. Det nyttede ikke at tænke over det. Og netop denne vished gjorde ham ræd. Han turde ikke stræbe efter at binde hende uløselig til sig. Det vilde være en synd; hendes friske livsens evne vilde tage skade og visne, dersom hun skulde bindes til ham. Erik Holk havde ingen anden opgave i verden end at holde sin egen skude flydende, saalænge det lønnede umagen. Hans livsens evne var ikke frisk – han havde tæret for stærkt paa den, om ikke legemlig saa dog sjælelig. Det vidste han.

Men arbeidet var for svagt et værn. Det havde jo ikke synderlig betydning for ham, intet maal, var bare et middel til at fylde dages tomhed og dræbe tiden. Han længtede meningsløst efter hende og trak stedse deres samvær ud, saa godt han kunde. Han havde spurgt sig selv, om han ønskede, hun skulde komme til at holde af ham, nægtet det og i øieblikket konstateret, at det var en fræk løgn. Saa undskyldte han sig med, at det vilde hun visselig ikke gjøre, han havde ikke nødig at passe sig for det og røve sig den glæde at se og tale med hende.

Klikken havde fundet sagføreren i daarligt humør gjentagne gange. Weigert mente, det var af overanstængelse, og Octavius Hollmann foreslog til modgift og til opkvikkelse en uskyldig [55] generalrangel paa madam Sundes hotel, men forslaget blev unaadig afvist med, at de snart burde bli for gamle til at drikke sig fulde som gutunger. Da rystede forslagsstilleren bedrøvet paa hodet, og vennerne forlod Holk for at opsøge engelen Gabriel i klubben og drøfte spørgsmaalet med ham. Sagen var sørgelig – der var grundet frygt for, at deres nye kamerat vilde svigte dem. Der grode, gud bedre det, mose paa sagføreren ogsaa – slig endte alle bra folk i denne fordømte fillebyen. Nei, Octavius vilde stikke af til Hamburg med det første.

Det truede han ofte med, men konsulen lagde altid hindringer iveien for den plan, og Weigert var grusom nok til at minde ham om det. – Saa maatte Octavius ha champagne for at trøste sig, og omsider tog engelen Gabriel ham under sine

vinger og ledsagede ham til hans bolig. Weigert kunde for visse aarsagers skyld ikke; han bar skoene i haanden lige fra klubbens port for ikke at vække Milla. Bankkassereren var som sædvanlig forholdsvis pen gut; thi moderen holdt ham stivt i ørene, men alligevel vaagnede han fuldt paaklædt i sin seng næste morgen.

Det var ikke frit for, at klikken bar et lidet, hemmeligt nag til sagføreren efter dette. Ogsaa ingeniør Nilsen var fornærmet paa ham, fordi Holk havde afbrudt ham i udviklingen af theosofernes ^[56] udødelighedslære og kaldt den for noget vrøvlet, spidsfindigt sludder, som ikke kom folk i levende live ved. De greier fik de værsgo la skjøtte sig selv, til de, døde og begravne, opstod til den evige pine.

Nilsen havde ikke ventet dette af den eneste der i byen, for hvem han havde aabenbaret sit hjertes dybsindigste meninger. Og det sagde han ligefrem.

Holk selv var syg og sønderreven. – Helt liv, levende liv var det løsen, han kjæmpede for, og samtidig var det, som om hans egen existens smuldrede op i meningsløse brudstykker og randt bort som tørt sand mellem fingrene paa ham. Overalt dukkede drømmen om den unge pige op for ham, og omkring den byggede sig tydelig, lige ud i de ringeste enkeltheder billedet af et vakkert, harmonisk hjem. Men saasnart han selv skulde træde indenfor dets ramme, brast det, linjerne forrykkedes og vrængtes til karrikatur.

Hans nerver var i den sørgeligste uorden. Han havde længe haft den slemme vane at tale høit med sig selv, og nu tog den rent overhaand. Medens han sad som bedst og skrev indlæg eller noterte i protokoller, kunde sagføreren slænge pennen og mumle saa indædt hidsig hen for sig, at kontoristen skvat i veiret paa sin krak.

^[57] Erik Holk havde vidst sig at være verdens midtpunkt. Rundt om ham havde menneskebarn lavet sine skjæbner og opført en skyggedans til ære for ham. Suveræn herre havde han været og ikke bemøiet sig videre end med at tilkjendegi sit mishag eller bifald, saafremt han da gad. Undertiden havde han nedladt sig til at ordne handlingen en smule i fuld vished om, at han kunde træde tilbage, naar det lystede ham. – Og nu vippede en almindelig ung pige ham ud af denne trygge, overlegne stilling, puffede ham ind paa scenen, hvor man i den virkeligste alvorlighed skulde ta den smerte og den fryd, der faldt i enhver lod.

Men se, det dude han ikke til. Han var en slet skuespiller, som famlede

hjælpeløst i sin rolle, og en god kritiker, der saa, hvor ynkelig han tede sig.

Og saa misundte Erik Holk i sit hjerte den enfoldigste sjauer, som sled ude paa bryggen for et fornøiet smil af sin arme kjærring eller en glad time ved en flaske finkel. Han misundte enfoldigheden.

Den skidneste, mest forkomne, sygeste almuesmand havde sundere og varmere blod i sine aarer end han. Der var et levende legeme bag smudset, et levende menneske bag ⁿ³forkommenheden, og der var lidende liv i sygdommen.

[58] Verden havde tat kjød og blod, og han var blet en skygge, sin egen gjenganger.

Men kanske denne erkjendelse var et skridt henimod gjenfødelsen? Til det haab klyngede han sig. Han vilde blande sig i de levendes skare, tjene dem ydmygt og vinde sig selv som løn. – Han tænkte paa Jensenius, der struttede af lykke, paa Gabriel Gaarder, som murede sin fremtid, Søren Danielsen, der svømmede i overflod af hengivenhed og kjærlighed mellem kone og barn, agent Bentsen, som fraadsede i forfængelighedens smaa, tindrende glæder, og han drev sig op i begeistret extase over dem. Han vilde knæle for dem, dyrke disse mennesker – og saa greb han sig i at kalde dem «disse mennesker» og fortvilte over sin udestængthed fra dem. Nei, de vilde altid bli ham fjerne og fremmede.

Og imidlertid spaserte han stadig med Lilli Herwig. Folk begyndte at snakke om det, men fru Christiane iagttog dem med milde øine. Sagfører Holk kunde bringe det vidt, dersom han vilde, det var den enstemmige dom; han havde allerede vundet megen tillid for dygtighed og samvittighedsfuldhed i sine forretninger – det havde hun fra konsulen – og ved det sidste lagmandsting havde han feiret en formelig triumf som forsvarer i en af de almindelige, sørgelige barnemordssager, som man ellers [59] helst ikke burde tale om. For en ægtemand var der mange hensyn at ta, som en ungkar til nød ikke behøvede bry sig om, og det skulde ikke bli vanskeligt at rydde en smule op i hans omgangskreds. Herregud, sagføreren var endnu ny paa stedet, og han trængte ikke at spekulere i medgiften som visse andre. Fru Gaarder havde maaske sine egne planer med sine hentydninger til klikkens bedrifter; de var i al fromhed næsten ondskabsfulde, og fru Christiane vendte det døve øre til, naar

præsteenken vovede at rykke i marken med dem, og i theselskabet hos kapellanen havde hun endog undt sig den hevn at spørge, om ikke Gabriel og Octavius fremdeles var gode kamerater.

Senhøstes mødte Erik Holk en dag Lilli Herwig paa gaden og gav sig i følge med hende. Hun havde et ærend i et af de yderste hus ved elvemundingen, og da det var besørget, bøiede de af fra byen henimod den øde sandslette langs den aabne strand.

Tilhavs stod sneskodden som en sort væg. Det var stille, og sjøen var glat og rolig. Ikke en dønning rullede, og ikke en bølge rørte sig, men nede i fjæren skulpede det sagte og blødt rislende, og stadig bares sneskodden nærmere, som var den ét med skumringen, der lagde sig om landet.

[60] De vandrede en lang stund tause frem og tilbage i den løse sand og stirrede ud mod mørket og vinteren, som seg ind fra havet. Enkelte store snefug dalede langsomt, fæstede sig paa klæderne, smeltede og blev borte med det samme.

Da tændtes fyret, og blinket skar blændende gennem taagen – først hvidt, saa rødt, saa hvidt og saa atter rødt med et par aandedrags ophold mellem hvert blink.

Hun havde en liden barret og en sid, tyk regnkaabe paa og brættede kraven op om halsen og puttede hænderne i lommerne. Han spurgte, om hun frøs, og om de skulde vende tilbage til byen igjen, men hun rystede paa hodet og svarte, at hun vilde se sneen komme: «I min barndom var det en fest for mig, naar den første sne kom, og slig er det vel for alle barn. – Ellen har fortalt mig saa morsomt om, hvor glade dere var i den paa skrivergaarden. Var ikke De ogsaa?»

«Det husker jeg ikke saa nøie.»

«Ikke det? – Ellen husker da saa meget prægtigt og deiligt fra sin barndom, og jeg trode, De delte alle hendes minder fra den tid.»

Han ventede med svaret. «Jeg har næsten ikke minder.»

Hun saa forundret paa ham. «Uden minder maa én være stedt omtrent som en af de gamle troldmænd uden skygge – nei, endnu [61] værre. Jeg fatter ikke, at

man skulde holde ud at være alene med sig selv uden minder.»

Han sagtnede sine skridt og sagde lidt træt og tørt: «At være sammen med sig selv blir dog for de fleste mennesker at være i slet selskab, og det skal man jo sky – ikke sandt? Men ens eget jeg er nok den mest paatrængende og uundgaaelige af alle snyltegjæster – – Naturligvis har jeg ellers minder til husbehov, jeg er ikke svækket paa hukommelsen. Naar jeg tænker mig om, ved jeg, at det og det skede den gang og noget andet en anden gang, men jeg maa altid med besvær hente minderne frem af min hjerneboks, saafremt jeg vil lege mig med dem, eller omstændighederne gjør, at jeg har brug for dem. Uvilkaarlig vaagner sjelden en erindring hos mig – ikke om fryd og heller ikke om sorg. – – – Naa ja, derved blir jeg tillige næsten fri for erindringer af den slags, der slaar ned og suger sig fast og bringer én til at skriges og vaande sig og forbande og krympe sig og reise bust som et pindsvin.» Hans stemme var efterhaanden blet varmere og ophidset; han slog med sin stok i marken, saa sandet fæg og brød tvært af: «Uf da, dette uddarter til foredrag og deklamation!» og med to, tre lange, raske skridt skjød han forbi hende og blev gaaende foran hende et stykke.

[62] Bag ham lød en svag, munter nynn, og den hindrede ham i at standse.

«De har kjendt den slags erindringer, Holk. Det er for let at skjønne. Og De er vist bange for dem fremdeles, og derfor har De laast saa godt for mindernes kramboks, forvaret nøglen i Deres hjertekammer og ladet den ruste.»

Han stoppede op og vendte sig mod hende, meget bleg og fuldstændig ubehersket. «De har ret. Jeg er bange for erindringer – – jeg er feig, feig, feig! – bange for alt – jeg er ræd for Dem ogsaa, Lilli Herwig!»

Hun kom nærmere, lige hen til ham. Store, hvide snefnug hang i hendes haar. Smilet om hendes mund var modigt og sikkert, og hendes øine straalte ham imøde.

Han hørte vandets rislen i fjæren som en sydende susen. Hans blik søgte at vige for hendes, flakkede bortover sandbakkerne med de strittende marehalmstraa, søgte ind mod byens og havnens rødgule lys og derfra ud mod mørket og havet, men blev tvunget tilbage af det modige, sikre smil og de straalende øine. Han orkede ikke mer. Han slog armene om hende og trykkede

hende haardt til sig og kyssede munden og hviskede til hende og vidste ikke selv hvad og kyssede øinene. Da hviskede hun igjen «Erik – Erik,» og lukkede dem. – Han slap hende brat. Igjen hørte han vandets rislen ^[63] i fjæren som en sydende susen, og hans blik flakkede raadløst bortover sandbakkerne. Ulykken var sket.

Hun talte til ham, uden at han klart forstod det. Men han fattede sig og fandt varsomt ømme ord til svar.

Sneen faldt tættere og tættere. De gik tilbage til byen. Hun klyngede sig til ham og saa op mod ham, taus og stille af lykke. Han bøiede sig af og til ned og kyssede hende. De naade ind i gaderne, og hun slap hans arm.

Udenfor konsul Herwigs hus skulde de skilles. «Jeg kommer til Jensenius imorgen formiddag – gjør du?» spurgte hun undselig.

«Ja, det skal jeg,» sagde han underlig brudt og klangløst. Hun rakte ham begge sine hænder, og han tog dem og trykkede dem mellem sine. Endnu engang blev han tvunget til at møde de straalende øine.

«Farvel!» – «Farvel, kjære.» –

Hun sprang let op ad trappen og ringte paa entréklokken. Den, der lukkede op, sagde noget til hende, og hun svarte med en liden, jublende latter – Lillis latter, naar hun var rigtig glad og lykkelig.

V.

^[64] Gaden var øde. Husenes vinduer lyste mat gjennem snefoget, og jorden dækkedes allerede af et tyndt, hvidt lag.

Erik Holk blev staaende. En knugende, fortabt tyngsel lagde sig over ham. Det var, som om hans hjerne videde sig ud og vilde sprænges; hjerteslagene

stansede, og han kunde ikke puste.

Et langt, ulende stød i en taagelur ljomedede fra havnen. Han fór sammen, og saa bankede blodet angstfuldt vildt og strømmende hedt i alle aarer. Det stak og prikkede i fingerspidserne, og han rev handskerne af og kjølede hænderne i den dryssende sne.

Han mandede sig op og begyndte at drive om uden maal og hensigt og uden at tænke. Det vovede han ikke. Taageluren blev ved at ule stødvis, med faste mellemrum.

Tilslut søgte han vaad og frossen op i klubben, hvor der som almindelig saa tidlig paa aftenen var faa folk. I læsesalen stod rørstolene ^[65] tomme og stive rundt bordene med de omhyggelig ordnede aviser, og de store hængelamper lyste altfor klart op i hver krog og gjorde det tarvelig udstyrede rum end mere uhyggelig forladt. Kun en af byens læger, en yngre mand med høi, skaldet pande, briller og magre træk, sad der og bladede i en bunke illustrerede tidender. I sideværelset spiltes billiard, og uafbrudt hørtes kuglers rumlen og skarpe, smaa smæld.

Holk hængte yderfrakken bort og slog sig ned ved et lidet bord nær ved ovnen. Men ilden var sluknet; han frøs, saa han hutrede, og kaldte paa opvarningspigen for at bestille noget varmt at drikke. – Han havde trang til at passiare med nogen, ligegyldig hvem, og talte til doktoren, men efterat de havde vekslet et par ord, blev den andens kolde, tørre mine ham ubehagelig, og han tide stille.

Da rev Octavius Hollmann op døren til sideværelset. Han var i skjorteærmerne og støttede sig paa billiardqueuen, idet han tørrede sig med lommetørklædet over ansigtet, der var slapt og svedigt af drik, og sagde: «Vil du ha et parti, Holk? – Jeg har strævet hele eftermiddagen for at lære op kaptein Svendsen, og nu er jeg saa gu' kjed af de klodsede næverne hans –.» En svær, rødskjægget sjømand – en af gamle konsulens skibsførere – skubbede ^[66] sig hilsende forbi ham og brummede godmodig: «Naanaa – tak for undervisningen og tak for mig, Octavius far. Og jeg venter dig sikkert ombord paa skuden imorgen til frokost. – Godaften.»

«Vel, kaptein – skal være præcis paa pletten klokken ti –» Octavius vinkede

nedladende til ham og saa med blanke øine spørgende paa sagføreren.

Han spille imidlertid ikke billiard, og da heller ikke doktoren vilde, fik Octavius trøien paa og ruslede muggen efter skipperen.

Holk sank hen i en træt døs og huskede ikke længer, hvor han var – – – Altsaa var det afgjort. En af dagene skulde han figurere i konsul Herwigs stue som høitidelig forlovet og fru Christianes vordende svigersøn. Jaja, han skulde ikke lage godtkjøbsvittigheder over forlovetthed; var det nødvendige, offentlige apparat ufint, var skrækken for det saamæn ufinere. – – Alt stemte fuldstændig med hans øvrige planer – fast stilling i samfundet, borger og familiefar. Lad saa være, lad saa være – ikke noget til hinder fra hans side – – –

Men hans forestillinger skiftede. Han gennemlevede paany optrinnet ude ved stranden. Iscenesættelsen havde været vellykket, elskerens af den keitede type, og heltinden – kunde hun egentlig kaldes for en ingenue? – Var Lilli vakker?

[67] Sludder, det vidste han ikke og brød sig ikke om det. Han var glad i hende og havde at udføre sin rolle med anstand.

Sin rolle – vrøvl! Vist var han glad i hende, ellers sad han ikke her som en fortunlet idiot. Skjønt, det var mærkeligt, at kjærlighed ytrede sig slig. Før, ja før – Han lo lystig, og forbi ham hvirvlede en række af erotiske situationer og ungdomsforelskelser, som var faldt i hans lod. Aa, du søde smægten – aa du elskelige kjælenskab med tilbehør, væk var det alt tilhobe! Dette var det virkeligste alvor.

Han saa hendes øine for sig, og det var som om han nu først følte kysset af hendes læber. – Han krympede sig. Ikke komediespil, ved den hellige djævel, ikke komediespil! Virkeligt alvor var det. – «Det er alvor, gutten min, og tilfældigvis virkelighed ogsaa.»

«Hvad er alvor?» Doktoren stod ved siden af ham og betragtede ham forbauset.

Erik Holk lænede sig tilbage og smilte. «Ingen verdens ting, selvfølgelig. Jeg kom bare i skade for at snakke med mig selv – jeg gjør det undertiden.» Og han lo høit og pludselig og foldede hænderne over nakken og strakte benene langt ud.

«Er De syg, sagfører?» spurgte doktoren. «De ser elendig bleg ud.»

[68] «Jeg har forkjølet mig lidt – jeg fryser –»

«– og har feber, skjønner jeg. Drik Deres toddy, det kan De ha godt af, og læg Dem tidlig tilsengs ikvæld.»

Holk havde ikke mærket, at pigen havde sat et toddybræt foran ham. Han bryggede et glas, hældte whisky op i og vilde drikke. Den stramme lugt bød ham imod, men han svælgede halstarrig.

«Jeg skal saa – De ser, jeg lyster ordre,» sagde han føielig. «Godaften, doktor.»

Holk vilde gaa hjem, men nede paa gaden gruede han for at være alene om kvælden og slog ind paa veien til apotheket. Han var næsten fremme, saa betænkte han sig og vilde heller opsøge ingeniøren.

Da sagførereren kom, sad Johannes Nilsen paa sit kontor og læste. Ved siden af ham stod en lampe med tæt, grøn skjærm, der samlede lyset om hans runde, hvidblonde hode og bogen. Han havde gjort sig det magelig og knappet kraven af og dampede paa en snadde med stærk, amerikansk tobak, saa røgen bredte sig ud i tykke skyer. Paa bordet udenfor lyskredsen laa dynger af hefter, især tidsskrifter, og i tusemørket borte ved væggen skimtedes store, velfyldte boghylder. Til boghandleren vandrede nemlig det meste af ingeniørens fortjeneste.

[69] Der var meget varmt, men i ovnen sprakede og duredede det.

Han saa mysende op og hilste med en uforstaaelig mumlen, og Holk satte sig og støttede armene paa bordet.

«Det er straks slut paa afsnittet,» sagde Nilsen og fortsatte at læse, medens han taktfast og betænksomt pustede røgen fra sig. Han undrede sig saa smaat over sagførerens komme, for de havde næsten ikke talt med hinanden, efterat de blev uenige om theosofien.

Varmen gjorde Holk godt. Tankerne ordnede sig og blev roligere. Det var dog ikke andet og mere, hvad der var passeret ham, end hvad der vederfaredes alle mænd mindst en gang i deres liv. Og godt var det, at det var afgjort og overstaat

– Den fordømte hypochondre nervøsitet! Havde den ikke bragt ham til at te sig som en mandvond tyrk i ugevis – ogsaa denne troskyldige, godslige ingeniør havde han stødt og været ondskabsfuld imod. Hvad havde han med at agere dyrlæge for godtfolks kjæpheste?

Nilsen skjøv bogen unda og kradsede ud af piben: «Nu er jeg færdig,» sagde han.

Holk tog en stabel hefter og saa paa dem. «Gud hjælpe mig, for tidsskrifter, De holder.»

«Man maa jo prøve at følge endel med, og de er det letvindteste middel – – De er formodentlig ^[70] af dem, som kaster vrage paa den slags læsning?» spurgte ingeniøren lidt udfordrende mistænksomt.

«Slet ikke,» skyndte Holk sig at svare. «Jeg læser bare omtrent ikke længer. Jeg har opgivet det.» – Og i sit stille sind lo han foragtelig: Følge med, følge med! – I de tusen spørgsmaal og videnskaber og ting – flere og flere blir der af dem for hver dag; de yngler og formerer sig ved knopskydning og æder os stakkars mennesker op. – Men dette glemte han hos sig selv, han vilde ikke støde nogen og var i øieblikket overlegent medlidende stemt.

«De skulde vogte Dem for at gaa her i byen og bli sløv,» formanede Johannes Nilsen.

«Det er rigtigt. Men jeg har desværre ikke tid til at holde min forstand vedlige.» – Og atter lo det hovmodig dybt inde i ham: Fandtes der en, som værre sløvede sin menneskelighed end den, der mishandlede sin sjæl ved kunstig fedning med religiøse dybsindigheder, medens hans legeme vaklede om paa egen haand i det jordiske smuds?

Holk rettede sig op. «Jeg kom egentlig for at spørge, om De vil spise aften hos mig. Der skal ikke være andre. Jeg har ikke noget at bestille og tænkte, De ligeledes havde kvælden ledig.»

Ingeniøren takkede livlig. Det skulde være ^[71] ham en fornøielse, men han havde et regnskab at stille med, havde villet glemme det til efter aftens og maatte ha det greiet til imorgen. Kun en halv times tid skulde det vare – Vilde sagføreren

undskyldte ham saalænge?

Holk gik for at bede sin husholderske sætte istand. Og saa faldt det ham ind, at fest vilde han ha, fest med meget lys og meget vin. Dette var alligevel en høitidsdag for ham, og fest skulde der være. Han gav Kristine rigelig penge og vidtløftige instruxer. Hun fik skaffe det bedste, hun kunde med kort varsel. Den gamle pige var rent forfærdet – saan en stas og alene Johannes Nilsen til gjæst!

Hun tøflede ud, men gjorde sig et svinkeærend ind igjen. Hun mente at ha gjættet gaaden. «Kanske jeg faar lov til at gratulere?» spurgte hun.

Sagføreren fæstede øinene saa haardt og hvast paa hende, at det kvak i hende.

«Jeg trode – – Er det ikke geburtsdagen,» sagde hun ængstelig.

Han blev lettet. Ikke spor af fødselsdag, forsikrede han, og hun trak sig tilbage i vild forvirring. Skulde én hørt sligt – stase op for den trave ingeniøren som for bispen selv!

Holk tændte lamperne og flyttede en udsprunget blomst fra vinduet hen paa bordet. Rastløst skridtede han frem og tilbage paa gulvet. [72] Fest, fest! spottede det inde i ham – fest for den store, signende kjærlighed, for den magt, der samler al mandens kraft og ener hans splittede evner, gir ham det faste, urokkelige midtpunkt og skaber et helt, stærkt menneske af ham. Fest i stjerne og fest i hjertet – Holloi, nu skal Erik Holk snart holde bryllup!

Katten laa paa sofaen og sov. Han vækkede den, væltede den om paa ryggen, trykkede dens poter og sang paa den melodi, Lilli havde nynnet ude ved stranden: «Ønsk mig tillykke, vesle pus – Der er fest i mit hus – kjærlighedens høitid i mit hjerte! – Ved du det, du?» Og katten var ung og legen og rullede sig og boltrede sig og slog med labberne og snappede efter ham. Men vildskaben brød løs, og den hug tænderne i hans finger, saa blodet piblede.

Erik Holk blev ikke sint og tugtede den ikke. Han svøbte lommetørklædet om saaret og sagde bebreidende: «Au – au, pus, hvi gyder du smertens malurt i mit bæger? Er det, fordi et gran bitterhed skal gi en friskere smag? – Og ringfingeren – *di omen avertere!*»

Derpaa glemte han katten. Han blev ræd. Hvad var dette for vanvid af ham? I

det ringeste havde han at opføre sig anstændig og voksent. Leiligheden egnede sig ikke til grin og løier. – Han fornåm en hæslatter et steds ^[73] hos sig selv saa tydelig, at det var, som han hørte den. «Ti stil,» bød han høit, og latteren blev til en ond, knæggende fliren, men forstummede ikke. Bode der en djævel i ham? Kunde han ikke styre sine egne skrøbelige nerver? – «Høhhø,» hostede latteren. Han klemte hodet mellem sine hænder, og saaledes blev han siddende, til ingeniøren bankede paa.

De maatte bie en stund paa maden og passierte jevnt om den kemiske fabrik, der syntes at være i den mest lovende gjænge, takket være de amerikanske metoder, den benyttede. – Pyntet med hvidt forklæde og nystrøget kappe meldte Kristine, at der var dækket, og maalte Johannes Nilsen med et forskende blik og saa sig om i stuen, som om hun fremdeles ikke vilde lide paa, at der ikke skulde være andre fremmede.

De gik tilbords, og da ingeniøren blev var opdækningen med flere glas foran kuverterne, smattede han lydelig og udbrød: «Det maa jeg sige! Hvad er anledningen, om jeg tør spørge? Er det en mindedag – er der hændt Dem noget godt, eller har De vundet det store lod?»

Anledning var der egentlig ikke, svarte Holk, skjønt der nok var hændt ham noget, muligens noget godt, men i hvert fald noget mærkeligt, og skjønt dagen vilde bli en mindedag for ham.

Husholdersken undskyldte sig for de varme ^[74] retter, dem hun havde været nødt til at hente fra hotellet i farten, og dermed forsvandt hun ud i køkkenet, fornærmet paa sagføreren, som voldte alt det bry for en eneste gjæst og det til og med den, det var.

Men om hendes vrede anede Johannes Nilsen intet. Han fæstede servietten omhyggelig under hagen, smagte paa vinen med kjendermine og gebærdede sig, som om han ikke skulde ha befattet sig med andet i sit liv end at gaa i souper hver aften.

Holk spiste og drak meget lidet. Men en opskaket, jagende livlighed var kommet over ham, han snakkede væk om løst og fast, og denne stemning øgedes stadig. Alting var lyst og morsomt, og den overbevisning vokste seirrig frem, at

naar han kun stolte paa sig selv og tog fat paa verden, som den var, med freidigt mod, skulde han vinde lykken. Nei, han eiede den allerede, og han delte den med en kvinde, han holdt af. Og hun havde ogsaa været lykkelig, da han skiltes fra hende. Jublende lykkelig over ham.

Hans sanser var unaturlig vaagne. I et og samme nu opfangede han Nilsens tale, traskende skridt ude paa bryggen og ordene i en vise, der blev sunget dæmpet af en ung pige i etagen ovenpaa. Lydene blandedes, men han skjelnede dem dog fra hinanden. Og det var, som om [75] han aldrig før havde set ingeniøren og sine egne stuer, som om en taage, der hidtil havde dækket alle omgivelser, var blæst bort.

«Anledningen til denne aften er altsaa mærkelig,» sagde Johannes Nilsen og hævede sit glas. «Jeg kjender den ikke, men jeg drikker for den.»

«Jeg er opereret for stær,» oplyste Holk rask.

«Hvad – opereret?» Nilsen saa ham uforstaaende ind i ansigtet.

«Det vil sige, min sjæl er det. Jeg har gaat her i maanedsviis og ladet en hinde gro uforstyrret for dens øine og blinde dem. De tabte evnen til at se lige ud i verden – –»

«Blev Deres sjæl skjeløiet?»

«Netop. Og dens syn svækkedes, saa den blot skimtede. – Alt hylledes i taage, og hørselen udviklede sig paa synets bekostning, og jeg lyttede og lyttede ind i mig selv – – Mon det ikke er det, man karakteriserer som selvbeføleri og med lignende smagfulde udtryk? – En væmmelig sygdom er det. Jeg har været hjemsøgt af den, og nu føler jeg mig fri den, frisk og karsk og svulmer af sundhed som aldrig tilforn. – Diagnosen stilles saalunde: Den, der bruger sine ører for meget, blir feig. Og det er udlagt: Synet er en stolt, livsensmodig falk, og hørselen et sky, snigende, mørkets kryb, [76] som veirer styggedom og graver aadsel. – Skaal for sundheden!»

Holk rakte glasset frem og klinkede. Blodet strømmede ham til hodet, han var blussende rød, og blikket straalte med beruset glans, uagtet han neppe havde drukket et glas vin endnu.

«Var operationen smertelig?» spurgte Nilsen og fortsatte grundende: «Var det virkelig en operation forresten? Var det ikke snarere en krise i sygdommen – det vil sige, en krise fremkaldt ved en ny sygdom?»

«De mener måske, livet er kun en række af sygdomme – eller en eneste sygdom med en række af kriser. Hvordan er det, det heder:

The sickness, the nausea,
the pitiless pain
— — — — —
the fever called living,
that burned in my brain — —

Kan være, og en svulmende sundhed er jo lige mistænkelig som en hoven lever. Men saa fryder jeg mig ved et behageligt øieblik i sygdommen da, ved en vakker feberfantasi, og gid den maa vare længe.»

«Dette øieblik hører unægtelig til de bedre, forsaavidt fantasiens materielle retning angaar,» sagde ingeniøren muntert. «Min mave vil desværre faa svi for følgerne. – Men for at vende tilbage til kriserne — —»

[77] «Aanei, vi vil ikke det mere,» bad Holk. Et drævende og hærmende ekko havde hvisket til ham: «Dette øieblik – æh, i dette øieblik klær Lilli af sig og er lykkelig over dig – æh, saa lykkelig, tænker paa kjæresten sin og er lykkelig – æh» – Og hans eksaltation feiedes væk. Han græssede ved at lægge mærke til sin gjæsts forslugne nyden af de tarvelige hotelretter og frygtede for hentydninger til det, hvorom hans tanker stadig kredsede, men som ikke maatte berøres af en fremmed; alene forestillingen om, at saa kunde ske, var ætsende pinlig. – «Jeg har siddet og vrøvlet som en rus og skal sikkert til at gaa i barndommen med det første,» sagde han og forsøgte at bringe samtalen hen paa almindelig bynyt.

Men Johannes Nilsen, paa hvem vinen havde virket, var stædig og vilde ikke slippe en traad, der lovede at lede til emner, han særlig brød sig om. Han *vilde* tale om kriserne – livet *var* en række af kriser og en sygdom, og paa den vis skulde det være, og sygdommens udgang var for alle en, nemlig døden og sundheden –

«Pr. forraadnelse,» skjød Holk ind.

Ganske rigtig. Men vilde man betragte forraadnelsen som et led i kjæden, skulde man huske paa, at den ikke begyndte med legemets opløsning i graven, hvilken proces ikke længer [78] vedkom os. – Vi saaes paa jorden og gjærer og forraadner der dagligen, forat vort væsens frø kan spire og sjælen modnes og indhøstes efter døden –

«Og derefter tørres og formales i skjærsilden, og vort sjælemel omsider bages ind i det store, himmelske brød, guddommen,» ramsede Holk utaalmodig op.

«Aldrig, aldrig!» nægtede ingeniøren hidsig. «Det er det, som ikke sker. Jeg er ikke en sæk mel hverken for gud eller fanden, og ingen af dem kan bage mig ind i sig. Jeg blir mig selv i evighed, saaledes som jeg har været fra evighed af. Jeg er fra evighed til evighed.» – Han tømte energisk et glas og trommede paa bordet. «Dette vilde jeg ha sagt Dem den dagen, De gjorde nar af mig for theosofernes skyld, forstaar De.»

«Uf, er ikke det glemt?» beroligede Holk. «Det bedrøver mig, at De erindrer mine grætnede dumheder.»

Han glemte ikke saa let, men han vilde glemme dem, forsikrede Johannes Nilsen og trykkede varmt sagførerens haand. Han begreb, nu, at Holk kunde ha ret til at ha sine raptuser af slet lune.

De gik fra bordet og ind paa dagligstuen til kaffeen og cigarerne. Holk var kjed af det anløbne snak om filosofi og religion, men heldigvis [79] var ingeniøren i det hjørne, at han kunde underholde sig selv. Han sad paa sofaen og udviklede og demonstrerte uden at agte paa sin tilhører, der laa i gyngestolen og stirrede hen for sig og af og til aabnede munden for ikke at være uhøflig.

Erik Holk var træt og medtat som efter anstrængende legemligt arbeide og havde lyst til at sove. Medens Johannes Nilsen fordøiede og filosoferte sig nøgter, overveiede han koldblodig dagens hændelser enkeltvis, helt fra optrinnet paa stranden. At de i den grad havde kunnet vippe ham ud af ligevægt! – Han havde forlovet sig, og det var i sin orden, og dermed skulde det være slut paa historierne.

Der blev en pause i ingeniørens foredrag. Han havde spurgt om noget og

ventede forgjæves paa svar, og da han intet fik, reiste han sig og rystede sagførerens haand. – «Godnat da, og tak for i aften.»

Det var mørkt i gangen, og værten fulgte sin gjæst ud med en lampe. Men i døren til sit kontor stansede Johannes Nilsen og sagde igjen: «Godnat og sov godt» med en besynderlig deltagende mine, der gjorde Holk ærgerlig og forlegen. – Johannes Nilsen anede vistnok mere end ønskeligt var. Skulde han ha snuset op i –? Umuligt. Men det var likest at vogte sig for fyrens klogskab; for klog var han trods [80] sine snurrigheder og havde øvelse som en virkelig præst i at trevle op uredige sind – – –

Holk saa paa klokken. Neppe midnat. Men han var saa træt, saa træt. Dagen syntes ham den længste, han havde tøiet tilende. – Han slukkede lamperne og gik ind i paa soveværelset Han heiste gardinet i veiret og aabnede vinduet. Sneen havde holdt op at falde; det var stille og stjerneklart. Ved bryggen var ingen skibe, men dens oljelygter var tændt og skinnede gult paa det glitrende snetæppe. Den sortblanke elv skvulpede blødt.

Kold, fugtig natteluft strømmede ind, og han lukkede vinduet, men lod gardinet være oppe og klædte af sig og lagde sig ved lysskinnet udenfra.

Godt var det at komme i seng. Han var saa træt, saa træt og kvit erindringen om dagens begivenheder. Han sovnedde straks.

Et stort skib seilede over grønlig sjø med jevne og runde, rullende bølger. Det var bleg vaarnat.

Erik Holk var ombord, men vidste ikke, hvorledes han var kommet der. Det lod til, han havde været der længe; thi omkring ham stod mange folk, som talte sagte sammen og sagde, at de snart skulde være i havn. Folkene var fremmede for ham, skjønt han trode, [81] han havde været med dem en tid paa reise. Han vilde spørge om, hvor de skulde hen, men det vilde vist falde besynderligt, at han ikke kjendte til det, og han maatte dog vide det selv, naar han tænkte sig om.

Han stillede sig med ryggen mod vantet og tænkte efter, men kunde ingen rede finde i det.

Da saa han nogle skridt fra sig Lilli. Hun var i en sid kaabe og havde en liden

barret paa hodet. Han blev glad – hun vilde hjælpe ham – og traadte bort til hende, tog varsomt om hende og trykkede hende ind til sig, for hun syntes at være urolig og bange, og han spurgte: «Hvor er vi, Lilli?»

Hun smilte til ham med et lidet, tappert smil og svarte: «Vi er snart fremme.»

«Men i hvilken havn? Ved hvilken by? – Naar reiste vi? – Det er ikke vor bryllupsreise. – Kjære dig, fortæl mig det, jeg har glemt alt og forstaar intet af dette.»

Hun trykkede sig tættere til ham, hendes mund fortrak sig til graad, og hendes øine blev store og sørgmodige. Hun pegte paa en af mandskabet: «Spørg ham – Han kan gi dig besked.»

Den mand havde han truffet før, men ikke som matros. Det var et bredskuldret, magert menneske med svært, sort haar og et ustadigt, [82] skummelt blik, og Holk likte ham ikke. Alligevel raabte han til ham. Matrosen skottede tvært hen paa ham og sagde: «Goddag, Erik Holk, og vel mødt. Jeg bryr mig ikke om at svare dig nu, og du skjønner sagtens det, du spørger om.»

Om en stund sluttede skibet at rulle og duve. De var midt i havnegabet; men mange andre skibe stevnede didind paa engang, og farvandet blev saa trangt, at det truede med sammenstød. Kvinder paa dækket skreg af skræk, da en mægtig fuldrigger strøg klods forbi skuden.

«Slip mig ikke fra dig, Erik,» bad Lilli, og han holdt hende endnu tættere ind til sig og lovede at være hos hende.

De saa byen foran. Som skygger af huse og taarne hævede sig mellem vældige, kuplede fjelde. Taage sivede ud af bjergkløfterne, og luften blev disig og tung. Men taagerne farvedes af et rødmende skjær. Gryede det af dag? – Af havet steg sælsomme skyer, der foldede sig ud som kjæmpemæssige rosenblade, og den blege vaarnat blev fyldt af deres glans.

De lagde til ved kaien. Den var tom, men passagererne styrtede med det samme forover, som gjaldt det, hvem der kunde komme først fraborde. Erik og Lilli med de andre. De holdt hinanden i haanden, men trængselen skilte [83] dem, og hun blev borte for ham. Han prøvede faafængt at fri sig ud af stimmelen og

snu sig for at finde hende. Mængden klemte ham fast og bar ham med sig.

Paa kaien løstes trængselen, og han stansede og speidede efter hende. Passagererne ilte forbi ham hurtige og tause. «Lilli, Lilli!» kaldte han og skræmtes af sin egen røst.

En fed, hjulbenet mand med smaa, blonde barter puffede i farten til ham med albuen og sagde: «Hys da, Erik – Du finder tidsnok kjæresten din,» og vraltede videre. – Erik løb efter ham, vilde ta ham i kraven og skake ham og tvinge ham til at gi ordentlig besked. Han naade ham og strakte haanden ud for at fakke ham, men manden glode grinende og plirrende tilbage, og Erik lod armen synke. Den mand vidste han sikkert, hvem var – det var en kamerat, som havde dræbt sig for nogle aar siden. Han sprang forbi ham.

Nye flokke, der var landsat fra de øvrige skibe, stødte til den hob, han var i, og det blev en talløs skare. Og alle ilte de afsted, rappe og tause. Det var mennesker i hver alder. Men ingen agtede paa den anden. Ingen mand støttede en kvinde, ingen mor ænsede et barn. De skyndte sig, skyndte sig og ilte mod skyggehusene mellem de vældige fjelde.

Og Erik gjorde som de. Han huskede ikke [84] mer Lilli. Han jagedes frem af uendelig angst og anede ikke hvorhen.

Saa var han ved husene. Han sprang ind ad en port og gjennem store, øde sale, dér hans skridt paa gulvflisene drønnede dumpt med mangfoldig gjenlyd. – Omsider sansede han sig og stod stille. Han var i en uhyre hvælving, alene i den yderste ensomhed. Han knælede ned og vilde bede, men bønnens ord visnede i hans mund.

Da omringedes han af høie, milde kvinder i mørke klæder.

«Er Lilli her?» spurgte han dem.

«Hun er blandt os,» svarte de.

«Lad mig finde hende,» tiggede han.

En af dem gled mod ham og lagde haanden paa hans hode. «Jeg er Lilli.»

Han saa op paa hende og fra hende til kvinderne om dem, og af mildheden i deres aasyn gjættede han det forfærdelige.

«Ja, du er blandt de døde,» sagde de til ham.

«Faar jeg være hos eder?» hviskede han. – De svarte ikke, og Lilly veg fra ham.

Han faldt om paa stengulvet. Han skulde forstødes.

Holk vaagnede og satte sig overende i sengen og stønnede. Saa kastede han sig lettet tilbage i puderne. Gudskelov, den drøm var over!

[85] Gult, flakkende lygteskin kastedes indad vinduet. Det havde vel forstyrret hans søvn. Han vilde staa op og fire gardinet ned.

Men hvad var det? – Ved foden af sengen var der nogen. Han bøiede sig frem og blev siddende anspændt og ubevægelig – Matrosen fra skibet, ham med det sorte haar. Det var strøget glat ned i den brede pande; næsen var stor og kraftig, kinderne indfaldne og gustne, og han smilte lurende og spottende. Men øinene – de hadefulde øine! – de sugede hans blik til sig og bandt det.

Han strævede for at rive sig løs fra dem. – «Jeg drømmer igjen,» tænkte han. «Eller det er en hallucination. Det er for mørkt til, at jeg kunde skjelne det fjæs saa tydelig, dersom det virkelig var der.»

«Du drømmer ikke,» sagde matrosen med skrattende, sprukken stemme. «Kjender du mig ikke?»

Erik søgte at erindre ham. Dette skjægløse ansigt med de stærke, hvide hestetænder, den tykke overlæbe og den spidse hage – det forekom ham, at han havde set det.

«Nei,» svarte han. «Jeg erindrer Dem ikke. Desuden er De en hallucination. Lad mig i fred, jeg vil sove.»

«Du trænger til at vaage, Erik Holk.»

«Sludder. Jeg trænger til at sove, gjør jeg, [86] og desuden er De en hallucination. Ødelæg ikke min arme nattero. De er ikke nogen intim bekendt af mig, og dette er uforskammet af Dem.»

«Indrømmes, for omgangsvener har vi jo aldrig været,» haanede matrosen.

«Men fortrolige blev vi paa tyve minutter. – Jeg har et ærend til dig –»

Erik knyttede i sinne næverne mod ham: «Ryk ud med ærendet dit straks, din fordømte –»

«Fy, brug ikke ukvemsord. Vi har natten for os. – Ellers er jeg kommet for at varsko dig. Jeg skal hilse fra skipperen og love dig hyre paa skuden hans.»

«Jeg husker» – afbrød Erik ham uden at ænse hans ord. «Natkaféen – bordet i hjørnet til venstre og den ungarske musik – – Jeg har ikke været sammen med Dem oftere end den ene gangen, og dus er vi ikke, din slyngel! Og De sniger Dem ind til mig –? Og passe drukken var De og havde fornuftige forsætter, som De skriftede for mig –»

«Aldeles korrekt. Og du billigede dem, ja du billigede dem!» fræste matrosen, hvis øine tindrede som gløder. «Jeg var kjedsommelig fortvilet, og du billigede mine forsætter. Jeg mødte tilfældigvis dig, og du styrkede mig i tyve skjæbnsvangre minutter – Og til dig skal jeg trave postbud, din helvedes – – – [87] Au – a – hu!» – Han vred sig og vaklede i frygtelig kval.

Erik skar tænder af grusom fryd. «Elendige hallucination, pak dig! Du har det slemt nu, stymperen, og det afslører dig – Du er en hallucination – Jeg ser klædesskabet tværsigjennem dig! – – Jeg skal lære dig!» Og han hug ud i luften med krumme fingre og flærede i matrosens billede. Men flængerne grode ihob, og saa spyttede han paa det og slettede det ud af mørket, som et barn visker en tegning af sin tavle.

«Mareridt,» sagde Erik Holk og lagde sig tilrette. Han var vant til at drømme livagtig, men dette var for meget. Slig havde det ikke plaget ham, siden han var gut og om kvælden skyede søvnen for de pinsler, drømmene pleiede bringe ham.

Han vilde sove og befalte sig det, men det nyttede ikke, og han væltede sig utaalmodig. – Heden i værelset var ulidelig; pigen havde naturligvis puttet dygtig i ovnen.

Han hev af sig tæpperne og tullede lagenet om sig, og derpaa frøs han. Altsaa var det ikke varmt; det maatte være feber. Han vilde forvise sig derom og tælle pulsen, men løb sur i det og følte brændende ilinger i kroppen.

Sengen vuggedes langsomt, hævedes og sænkedes, [88] og om den viftede mørket som vaiende forhæng – – –

Katten mjauede. Pus var stængt inde paa stuen – fik være der. Katten mjauede nærmere – pus var i klædesskabet, og dér blev den kvalt, men han magtede ikke at reise sig og redde den. Det hostede uhyggelig – den strittede nok med benene og kreperte, og saa blev der fred for den.

«Pent sa' jeg fred, jeg,» peb rotterne i væggen og gnog og gnog og skrabede. Hundre spurve kvitrede og skvatrede, og imellem knurrede det vredt og truende ved døren.

Støien dyssedes til ro af en ældgammel kones tynde, klynkende nynnen, men den vilde slet ikke holde op og blev til hvislende blistren.

Det taslede og tuslede i krogene. Labber listede over gulvet – En lodden ryg skubbede sig opad en stol – – Det var et dyrs aandedrag, som hvislede og blistrede.

En vaad, klam snude snøftede ved hans øre; han vilde værge sig og orkede det ikke, var som et stivnet lig. Og dyret hvislede og blistrede – Han kjæmpede for at røre sin lammede tunge og lallede møisomt: «Herregud.»

Og det stilnede. Besværgelsen havde virket. Erik snudde paa sig og forsøgte at more sig over det, men havde ikke mod.

En nagende tvil borede og arbeidede i ham. [89] Var han ifærd med at bli gal? Han maatte bukke under, hvis denne nat skulde vare timer endnu, og paa vinduet spillede fremdeles det gule, usikre lygteskin, ikke dæmringen.

Han afviste ihærdig sine tanker, men de dukkede seigt op og kunde ikke kues. Og bedøvende, blændende som et lynglimt blaffede et barndomsminde mod ham. Hans far – – –

Det var kort efter morens død, og de bode i byen. Han laa i sin lille seng en aften og havde nys bedt fadervor. Ovenpaa lød tunge skridt uafladelig og holdt ham vaagen – en sorgpint mands ujevne gang havde det været. Han blundede tilslut ind, men vækkedes af kimen paa gadedørsklokken. Ovenpaa blev de usams, faren skjændte, en svarte, og han raabte vildt. – Slemme folk vilde vist

gjøre papa noget ondt, og Erik sutrede og graad, til en sortklædt dame – den diakonisse, der havde passet moren, var det – kom og tog ham paa fanget og tyssede paa ham. – Næste morgen blev han sendt paa landet til major Holks ungdomsven, sorenskriveren, og maatte ikke sige farvel til sin far, hvem han ikke saa igjen mere før om to aar, da de bragte ham til byen og tede ham et udtæret lig, som stinkede.

Hvorfor blev han skikket paa landet, og hvorfor havde sorenskriveren bestandig kaldt sin afdøde ven «stakkars Holk?» – Erik vilde [90] spørge Ellen Jensenius om det, skjønt det behøvedes ikke; han kjendte svaret forud. De burde ikke ha skjult farens sygdom for ham, saa havde kanske meget været anderledes – han vilde ha levet forsigtigere.

Aa, han kunde ikke bære det, om det frygtelige hændte nu – – Lilli, Lilli! – –

Men han ræsonnerte jo fornuftig og mistede ikke sin bevidsthed, trøstede han sig. Dette var blot feber og nervøst gjøgl.

Han tørstede og famlede efter vandkaraffelen, kunde ikke finde den og stod op. Idet hans nøgne fødder traadte paa gulvet, isnede det igjennem ham, det hamrede i tindingerne, og han slingrede svimmel og greb om sengestoplen. Det var som noget løsnede i hans hode og fløi susende tilveirs.

«Hei, der ryger bevidstheden,» mumlede han og keg efter det. Under taget flammede røde og gyldne linjer i hvirvlende ring, de flettedes sammen i drageslyngninger, og ringen mindskede og forvandlede til en broget kinesisk parasol, som dreiede sig rundt.

«Hehe – for latterligheder! Dér hænger min bevidsthed under taget som en kinesisk parasol, og her staar jeg – Hei! Jeg vil danse til dens ære – men stille, stille – ikke vække huset –»

Og bagover bøiet, med blikket heftet paa [91] den snurrende tingest, knipsede han i fingrene og flyttede fødderne i trippende takt hurtigere og hurtigere, til sveden drev af ham.

«Legemsøvelser er sundt,» pustede han, da tingesten blegnede. «Et glas vand

og i seng og saa godnat, søvnløshed!»

Han løftede karaffelen og veiede den paa den høire haand og bandte for sig selv. «Jeg er, fanden gale mig, fornuftig, er jeg. Jeg har min forstand, og jeg kontrollerer mine handlinger og tar hensyn til folk. Jeg har min bevidsthed, og jeg har karaffelen, og jeg knuser den, dævelen piske mig, ikke.»

Det smaldt i ovnen, det knasede og skranglede af glas og sprøitede vand, og et skingrende hyl endte i et sansesløst vræl.

«I jøssenavn!» sagde husholdersken skjælvende. Hun stod i døren med en lampe, hvis kuppel klirrede.

Over tæppet flømmede vand og glasskaar, og sagføreren, som i bare skjorten sad midt i sølet, krøb op i sengen og stammede: «Jeg har gaat i søvne – Blev De ræd, Kristine? – Og jeg har knust vandkaraffelen.»

Hun smat ud baade beroliget og forarget. Et voksent mandfolk i bare skjorten og hun i nattrøje og underskjørt –!

Erik Holks anfald var over. Dødsensmat ^[92] laa han paa ryggen med aabne øine og pustede hivende, og hans lemmer sitrede og dirrede, og stumper af forkrøblede drømme yrede i hans hjerne.

Men han sov, da natten blaanede i morgendæmringen, og det gule, flakkende lygteskin paa vinduet sluknede.

En kjærre rumlede paa bryggen; en damper fløitede i elvemundingen, og solen brød frem over heierne og hidsede menneskenes travle flid for en ny dag.

[93] Den tykfaldne, rødhaarede kontorist krøgede sig stiltfærdig skrivende over pulten og skottede gløgt til principalen, der aabnede posten.

Humøret var skidt – det var uomtvisteligt. Under øinene laa dybe skygger, og papirerne raslede i de skjælvende hænder. Sagføreren rynkede panden og havde sagtens ikke let for at følge med i det, han læste, og ret som det var, saa han aandsfraværende ud paa gaden, hvor hjulspor havde trukket sorte furer i snesjapset, og folk prøvede at lodse sig tørskoet frem rundt pytterne og langs rendestenenes fossende strømme. Himlen viste tindrende blaa flækker mellem hvidlige, drivende skyer, og solstreif blinkede i det vaade, visne egekrat, som klædte heien over husene paa den anden side af gaden. Tagdryppet trommede vilt i blikrenderne, og alting tydede paa, at marken vilde bli bar igjen med det første.

Sagføreren kremtede og langede posten over pulten. «Journaliser dette,» sagde han kort.

«Han sløifer «vær saa snil» idag,» tænkte [94] kontoristen og gjorde op summen af sine iagttagelser: Gaarkvælden havde været strid.

«Er der noget særdeles for øieblikket, Henriksen – noget det haster med?» spurgte Holk.

«Indlægget i Peder Buøens sag – den skulde fore paa næste thing – – –»

«Noget, som det haster øieblikkelig med,» bed Holk ham af. «– Det er der altsaa ikke? – Vel. Jeg er ikke frisk idag og lægger mig nu. Jeg er ikke hjemme, hvis man spør efter mig, saafremt det ikke skulde være særdeles presserende. Fortæl ikke, at jeg er syg, og forstyr mig ikke unødigt. – Godmorgen.»

Han reiste sig, idet han støttede sig paa pulten, saa det knagede i den, og gik slap og ludende.

Henriksen klemte næsetippen tilveirs med tommelfingeren og spyttede langt.

Pokker skønne det. Gaarkvælden havde kanhænde været svært strid, ganske ekstraordinær og uden præcedens – aldrig før havde principalen optraadt i tøfler og uden stivetøi i kontortiden – Men det kunde ogsaa staa virkelig skralt til, og det var synd paa sagføreren, for det existerte ikke vødt i ham af naturen.

Kontoristen ledte efter en snadde i en hemmelig krog af skuffen sin og tillod sig en røg i ensomheden, medens han klarte journalen og et længere privatbrev. Senere affærdigede [95] han nedladende eller ærbødig efter enhver stand og ydre et par besøgende, deriblandt agent Bentsen, for hvem han i fortrolighed røbede, at sagføreren var syg, og fordrev timerne med at glatte sit haar og pudse sine negle og ved hjælp af et lommespeil studere en guldplombe i sine fortænder, til han saa fru Herwig med høit opløftede skjorter gaa sin vanlige formiddagstur gennem gaden. Da drøftede han grundig, om han ikke skulde nytte leiligheden, lukke kontoret og unde sig en flaske øl paa hotellet; men pligten seirede, og han forblev paa sin krak til klokken to.

I køkkenet stelte Kristine. Hun havde tandværk som altid efter sneveir og havde bundet et uldskjærf om hodet. Hun blev grættet, fordi maden maatte holdes varm længe over spisetid, og syntes, at den, som ikke var klein nok til at budsende doktor, burde passe maal. – Engang tittede fru Jensenius ind til hende og hørte ængstelig efter, om Holk var meget syg; agent Bentsen havde nemlig slaat paa til apothekeren, at sagføreren muligens havde lungebetændelse.

Saa brast det for Kristine. Han havde hodepine, havde han sagt, og troligt kunde det være, og hun tog bladet fra munden og sladrede baade om stasen for ingeniør Nilsen og adskilligt andet.

Men Ellen Jensenius gik bedrøvet bort. Hun tænkte paa Lilli, der var kommet til hende [96] straalende glad og havde legt med Rolf og spurgt efter Holk og var blet saa underlig ved det og blank i øinene, da apothekeren berettede agentens nyhed.

Paa stuen sov kattepusen sødelig og drømte sig paa lur ved det nye, lovende rottehul, den havde at gjæte henne ved pakbodsmuren.

I soveværelset var det skymt. De nedrullede gardiner stængte dagen ude. Og der laa Erik Holk og stirrede ned i en ormegaard, hvor vanviddets sleipe slanger bugtede sig. Deres bid havde saaret ham, deres gift var i hans aarer. Ormegaardens marter maatte han lide alene, maatte ikke lokke en kvinde med sig did ned.

Om eftermiddagen vaagede Henriksen sig til at forstyrre sin principal.

«Hvad er paafærde?» spurgte denne ærgerlig.

«Brugseier Bergendahl vilde gjerne tale med sagføreren.»

«Har De ikke sagt, jeg er syg? – Han kan komme siden.»

«Han har saa lang vei til byen, saa – –»

«Naa, sig, jeg skal være der, straks jeg faar klædt paa mig.»

Holk sprang ud af sengen. Han kjendte sig dygtig sulten, og hodepinen var forbi, men havde efterladt et dumpt tryk over panden, og [97] han var yderst mat. Han rev klæderne paa sig og traadte ind paa kontoret. Lampelyset blændede ham, og sorte prikker dansede rykkevis for hans syn. Ved pulten stod en yngre, elegant herre i opknappet ulster og ridestøvler og med et regelmæssigt og fyldigt, rødt og hvidt ansigt. Trods sin alder var han næsten skaldet og havde en liden, veludviklet mave. Høflig bukkende og grødet læspende beklagede han, at han uleiligede sagføreren. Men det var i anledning af en skoghandel – sælgerens skjøder var ikke i fuld orden, ikke til at finde rede paa – – Han begyndte at forklare sammenhængen; men det glap for ham, han kom ud af det, prøvede paany, stammede og stoppede og saa sig raadvild og forlegen om.

Holk satte ham ikke paa gled igjen, og med en utaalmodig panderynken tilføiede han, at forresten havde han det travelt, hans kone ventede udenfor.

Vilde fruene ikke komme ind paa stuen saa længe?

«Nei, nei,» lo ægtemanden og gjenvandt ligevægten. Hun kunde ikke gjøre visitter – foreløbig.

Holk, som ligegyldig havde hørt paa sin klient, kjendte temmelig nøie brugseier Bergendahl. Han var fra hovedstaden og havde om vaaren kjøbt en eiendom oppe i dalen, fordi [98] hans slægtninge trode, at virksomhed som landmand vilde stille de mindste krav til hans evner. Han havde kun været gift i nogle maaneder, var formuende og førte et gjæstfrit hus.

Brugseieren trak en del dokumenter frem og bad sagføreren undersøge dem. Holk lovede det og fulgte ham derpaa ud for at hilse paa fruene.

Det var tasmørkt. Sneen var væk, men en bidende kold vind peb gennem gaden.

Hun sad i vognen, lunt indpakket i sjaler, og nikkede venlig med sit blonde, fromme dukkehode, idet hun gav ham haanden.

«Undskyld, frue, at jeg har ladet Dem vente paa Deres mand – –»

«Aa, jeg taalte da at længes efter ham de minutter!» Hendes blik søgte mandens, og begge lysnede i et forelsket smil.

De vekslede nogle spøgende ord. Saa vinkede hun forbi sagførerens skulder og raabte: «Godaften, frøken Herwig! – Hvor det var morsomt at træffe Dem. Jeg skulde ha været indom Dem, men vandt det ikke, vi havde saa mange ærender. Vil de ikke kjøre med os et stykke? Jeg har saan lyst til at snakke lidt med Dem!»

Holk vendte sig braat. Lilli skraade fra det smale fortaug ud paa gaden. Blæsten svøbte kaaben tæt om hende, og hun nærmede sig langsomt, ^[99] ligesom nølende. Han havde en ynkelig svigtende fornemmelse i knæerne og saa beklemt ned for sig. Hun talte; han hørte, at hendes stemme var sløret og usikker, men ikke, hvad hun sagde, før hun spurgte anden gang: «Er De ikke syg, hr. Holk? Det hed sig i hvert fald slig paa apotheket.»

Han mumlede, at det ikke var saa farligt, og gjorde mine til at hjælpe hende op i vognen.

«Og nu staa De her og forkjøler Dem for vor skyld,» faldt Bergendahl ind.

Lilli betænkte sig, vidste ikke, om hun skulde ta imod indbydelsen. Men Holk greb hende pludselig haardt i armen og næsten skjøv hende op i vognen, og forvirret satte hun sig hos fruen. Han lagde mærke til, at hun var meget bleg.

Bergendahl var allerede paa forsædet: «Staa ikke her og forkjøl Dem for vor skyld, sagfører!» formante han.

«Ja, kanske jeg er uforsigtig,» svarte Holk, sagde farvel og skyndte sig ind. Fra gangen saa han Bergendahl svinge sportsmæssig med svøben og vognen rumle afsted og forsvinde om hjørnet. – – Hun havde grædt – stemmen – øienlaagene var hovne – ikke tvil om det – – –

Saa bankede han paa ingeniørens dør, aabnede den rask og spurgte: «Vil De ikke med ud en tur, Nilsen? – Jeg har ligget i køien til ^[100] nu og trænger til at kvikke mig. Ellers daaner jeg af som et fruentimmer.»

Nilsen læste. Han løftede sine anstrængte øine fra bogen, lagde piben væk og erklærte sig villig.

Natten blev en stille frostnat med klar, høi himmel og et mylder af sitrende stjerner.

Gamle Laurits politi, som havde stampet frem og tilbage foran madam Sundes hotel og slaat floke for at holde varmen, luskede forsigtig af i en tværgade, da Gabriel Gaarder, Weigert, Octavius Hollmann, sagfører Holk og ingeniør Nilsen stolprede støiende ned ad den høie hoteltrappe. Det lønnede sig ikke for en simpel konstabel at forulempe bedre folk ved sin nærhed, naar de var svirendes paa den tid af døgnet.

Gabriel Pengut og Weigert havde Octavius, ⁿ⁴ en under hver arm og trak af med ham midt under en velformet tale, hvori han takkede deres fælles *cher ami* og ven, overretssagfører Holk, hvem de *cruellement* havde miskjendt, for den superbe og charmante aftenstund. Hip – hip – hip – hurrah!

De to andre vandrede i den modsatte retning. Deres gang var slentrende, Nilsen slingrede endog redelig og reddedes undertiden kun ved et hastigt tag af sagføreren. – Hip – hip – hip – hurrah! lød det bag dem og brudstykker af ^[101] en tale, som Octavius gav tilbedste for Gaarder, da trekløveret passerede privatbanken, naade deres øren. – Hip–hip–hip – hurrah! klang det atter svagere og fjernere – det maatte være ved Weigerts port og et oprørsskrig mod fru Milla – og saa blev alt roligt.

Kun det dybe brum fra brændingen udenfor elvemundingen bares henover den sovende by.

«Jeg er beruset,» brød Johannes Nilsen taushedens og stillede sig med ryggen op ad et butikvindus lem. «Jeg er fuld, og jeg var fuld igaar ogsaa. Det er ækkelt. Det er ækkelt – væmmeligt er det – tvi for skidne fanden!»

«Sludder,» svarte Holk tvært. «Kom nu hjem med dig.» De havde drukket dus om kvælden.

Ingeniøren tog nogle lange, vaklende skridt og nappede ham i frakken: «Du! Den jomfruen i spisesalen – hun *er* vakker – altfor god til at sjofles af handelsreisende pøbel – Hun *er* vakker. De runde, velskabte hofterne – *altfor* god. Jeg elsker hofter som hendes.»

Holk lo. «Din sjæl er hos Gud i himlen, arme Johannes, men dine instinkter streifer om paa jorderige som faar uden hyrde.»

Nilsen svaiede melankolsk: «Som vilde hunde eller hundske vilddyr er bedre – Jeg indrømmer det. Splittelse i personligheden, mener du – hø, hvem er fri for den? Og jeg ^[102] har saa meget at stride med – Tror du, du er mere helstøbt kanske? – Men observerte du virkelig ikke pigens deilighed? Ikke? Hendes hofter og hendes hals og nakke? Nei, nei, du er vist kysk af natur og blind for den sanselige skjønhed. Du har mindre at kjæmpe mod – De var da pokker saa glatte, disse brostenene – frosset paa – Et kysk sind i et sundt legeme – du *burde* drive det til noget, det er din forbandede pligt at aagre med det pund – Men du orker ikke. Ja, du blir ogsaa en vildfarende sjæl – Aaja, ja – san, kjødets fristelser og kjødets fald kan føre til sønderknuselse og anger og opreisning, du – men *dine* fristelser – Hm, saamæn – jeg mener, de er værre! Jeg fristes til den syndige handling, den modige synd, forbrydelsen; men den kan der bødes for i aandens verden som i det borgerlige samfund, i skjærsilden som i bodsfængslet – –»

Holk ænsede ham ikke. Han saa bent frem for sig. I lystaaen under gadelygterne foran dem var det, som om han skimtede en kvindeskikkelse – han vidste, der var ingen, og skikkelsen opløstes, naar de kom nærmere, men flyttede sig lynrapt til den næste lygte og saa til den næste igjen og fæstnedes hvergang til form paany. Han morede sig med at følge dens leg.

«Forstaar du? Det er noget af den legemliggjorte synd mod den hellig aand ved dig,» ^[103] snakkede Nilsen videre. «Du er en godfjot – du fristes til at øde dig selv i undladelser, du lokkes af din svaghed og overlistes af din feighed, og din svaghed og feighed bunder i godhed. Jeg er i al skrøbelighed gudsrigets værnepligtige soldat – du er en desertør fra Vorherres fane – er du – og med fuld

bevidsthed om det nederdrægtige i din faneflugt. – Og *dine* fristelser – hu! Du fristes af dig selv samt englens og hader Gud for det. Jeg fristes af djævelen og hader *ham* for det. – Lad mig heller takke skjæbnen for mine fristelser.»

«De er formodentlig behagligere, synes du,» sagde Holk.

«Unægtelig.» Nilsen knæggede af indvortes latter, men melankolien overvældede ham snart. «Men jeg ønsker, jeg var kvit dem. I min fornedrelse er min længsel alligevel at seire over dem, at blive det rene menneske – den forklarede sjæl.» Og han satte i at synge snøvlende og smægtende:

«A little while 'mid shadow and illusion
to strive, by faith, loves mysteries to spell;
then read each dark enigmas bright solution,
then – then – hail sights verdict»¹⁵ –

– Nei, rør! jeg husker ikke. Naa, næste vers:

«A little while, the earthen pitcher taking
to wayside brooks, from far-off fountains fed;
then the cool lip its thirst for ever slaking
beside the fullness of the fountain-head.»--

[104] Da de var ved gadedøren, slængte Nilsen sig ned paa trappen, saa det sak i ham, og foldede armene over brystet. «For en vidunderlig nat!» pæste han.

Holk stansede og saa op mod vinterhimmels skinnende hvælving over fjeldknausernes mørke ujevne kam og aandede begjærlig den kolde, friske luft. Den gjorde ham ædru, og i saar uhygge fattede han for første gang tydelig, uden skaansel, sin ulykke.

Ingeniøren hakkede tænder og skuttede sig. «Du faar lukke op. Min nøgle ligger inde paa bordet.»

Sagføreren rørte sig ikke. «Jeg fryser,» klagede Nilsen. «Luk op, kjære dig! Staar du og hører stjernerne knitre?» Og han nynnede sagte, derpaa høiere, og tilsidst sang han saa det skingrede i gaden:

«She told me in the world
temptation I would meet –

Yes, o yes!
I believed it 'cause my mother
told me so.»

Holk ruskede ham hvast i skulderen, og han taug forskrækket. «Hys, ti stille!
Væk ikke huset. Lad os gaa ind.»

VII.

[105] Sneen vendte tilbage og forsøgte at bli liggende, men havtaage seg ind og tyknede til regn, der skyllede den væk.

Dagene var korte og graa. I de lange nætter tudede blæsten op elven, rumsterte paa brygger og ved sjøboder, trængte sig gjennem de snevre gader og svingede pibende med kjøbmændenes skilter.

Men efterhaanden blev kulden strengere, og føret blev saa glat, at fru Christiane gik med braadder under støvlerne, og elvemundingen frøs til med tommetyk is om de oplagte skuder. Da blev luften lysere og nætterne roligere; først havde dog sneen seiret og dækket dalen og fjeldknauserne blødt og tæt. Den veg ikke for lindveir; thi hvad der tinede i den knappe middagsstund, hærdedes om natten til blank skare, der kastede solstraalerne tilbage som et speil.

Og man slog fast, at nu var der vinter for alvor, og barnene vidste, at julen snart stod for døren.

[106] I byen var det, som det pleiede at være alle vintre. Ovnene durede, og hjemmets hygge lunede i de velstaaende huse; hos smaafolk var det sparsomt med vedpinderne og kullene, snaut med fortjenesten og syt og savn, men ingen egentlig nød, for fattigkassen og velgjørenheden skjærmede mod den.

Ellers hændte det, som altid hændte. Stræv høstede løn og bragte skuffelse, elskov lokkede, og kærlighed bar frugt, sygdom skabte bange venten, og død gjæstede med sorg i følge, sorg visnede, og glæde grode.

Julen feiredes med klokkekimen og tændte lys, barmhjertighed og salmesang, gilder og fromme tanker, og nytår hilsedes med haab og gode forsætter.

Men der var en, som ærgrede sig, saa det var paa nippet til, at daarligt humør havde spildt høitidsstemningen for ham, advokat Lindal nemlig. – I det nye aar forestod storthingsvalg, og han havde forlængst tat paa at ruste og organisere partiet. Med adskillig kostning var et venstreblad stablet paa benene i stedet for den uheldige lap, som høire havde kjøbt, og en redaktør indkaldt fra hovedstaden. Dets tone var dannet og overlegen og udmærkede det paa bedste vis fra de tidligere radikale rodhuggerier og det lokale bogtrykkerorgan. Advokaten blandede sig ikke ligefrem i bladets [107] redaktion og skrev ikke i dets spalter – det vogtede han sig nok for – men enhver skjøjnte, at han stod bag, og han fik æren for det. Han havde havt skjellig aarsag til at mene kredsens erobring sikret og sit eget valg afgjort; men nu øinede han en slem medbeiler dukke op – og det var sagfører Holk. Hvem skulde ogsaa ha anet, at fare kunde true fra den kant?

Reinert Lindal var intet slet menneske, skjønt skjæbnen havde tugtet ham til at være sig sine hensigter og maal mere klart bevidst end de fleste. Han yndede ærlighed og dyrkede sin karakter, men undgik bare at gjøre sig rede for, hvorfor just han havde netop de grundsætninger, han hyldede.

Med et lidet, tirrende stik i samvittigheden opdagede han i sit lønkammer, at han ikke havde principielle indvendinger mod noget, hans mulige medbeiler havde sagt eller foretat sig offentlig. Men det mildnede ikke hans uvilje mod ham, og i sine grublerier mumlede advokaten mellem tænderne: «Uvederheftig personlighed!» Og med det samme forstod han, at der laa hunden begravet.

En havde ret og pligt til at hindre, at samfundets vigtigste tillidshverv overdroges den, hvis personlighed savnede moralsk rygrad – – Det var maaske for stridt et udtryk, overveiede Lindal; han ændrede det til: den, om hvis moralske [108] rygrad der kunde reises tvil. Og saaledes forment var det at læse i næste numer af bladet, som uden bestemt sigte udgjød sig i almindelige

betragtninger om de fordringer, der burde stilles til folkets kaarne.

At Erik Holk virkelig kunde drøftes som hans modpart ved valgene, deri var advokat Lindal selv ikke uden skyld. For ikke at støde rigere og mægtigere klienter havde han om sommeren under forskjellige paaskud vrid sig fra at forsvare endel streikende værftsfolk, som var tiltalt for kontraktsbrud, og de havde vendt sig til sagføreren, der paa en opsigtsvækkende maade vandt processen for dem og dog ikke forargede hverken værftseierne eller deres tilhæng. De fandt kun, han havde handlet paa kalds vegne. Somme var jo slige, at alting blev dem forladt, medens en anden stakkar støt blev hakket paa trods den nænsomste forsigtighed.

Senere var det blet en vane for arbeiderne at søge hans kontor, og det var gledet særdeles glat for konsul Herwig efter tilskyndelse af fru Christiane, der dengang endnu saa en vordende svigersøn i Holk, at lempe ham ind i kommunestyret. Her gjorde han sig snart gjældende, saasom han med sin indre oprevethed manglede evnen til ligeglad sløvhed overfor det, han tilfældigvis raakte opi.

Men storthingsemne blev han ikke før senhøstes, [109] da han trak sig tilbage fra sine kamerater og pludselig aabenbarte sig som stærkt socialt interesseret. Han havde holdt morsomme foredrag i arbeiderakademiet om engelske fagforeninger – den, som reiser meget, ser mangt og kan snakke om allehaande, tænkte Reinert Lindal, hvis eneste reise var en Kjøbenhavnertrip ifjor – ordnet love for en sygekasse, sat fart i bygningen af arbeiderforeningens hus og skjænket et klækkeligt bidrag til det osv. – Jaja, arvet guld er let at øse af, og en ungkar i bra stilling kan være flot med renterne af sin formue. Anderledes med den, som skilling efter skilling har slidt for det, han eier; han griber varsommere i pengekassen, om den end fyldes jevnt og trut.

Skulde det da lykkes for denne forholdsvis nykomling af en sagfører at krydse advokat Lindals planer og hindre det sande demokratis og fremskridtpartiets seier i kredsen? Og det alene, fordi han i vuggegave havde faaet et insinuant væsen og forøvrig var benaadet med et svineheld. – Konservativ var han naturligvis, skjønt han havde luret sig fra at bekjende kulør, udspekuleret ræv som han var bag den blaserede junkerminen sin.

Men aarets første maaneder viste demokratiets fører, at disse bekymringer havde været ganske og aldeles unødige, og det saaledes, at [110] han overrasket og ophidset grundede paa, om han og hele byen havde været gjenstand for et uanstændigt abespil, var narret op i stry af en letfærdig komediant, og han lagde ikke dølgmaal paa sin sure vrede overfor meningsfæller.

Erik Holk blev eremit, mistede sine sociale interesser lige uventet, som han havde røbet dem, undslog sig for yderligere at ha med arbejderforeningen at gjøre, fór op i sinne og fornærmede lærer Berge, der i egenskab af dens formand høflig bad ham revidere byggeregnskabet, udeblev fra møde efter møde i kommunestyret uden gyldigt forfald og forsømte sin forretning. – Til middags laa han i sengen. I tusmørket streifede han gennem gaderne og udover landeveiene, saa gusten og uhyggelig, at det græssede i dem, som mødte ham.

Samtidig forstod fru Christiane, at hendes forhaabninger var glippet, og mildt, skaansomt og bedrøvet fældte hun den endelige og ubønhørlige fordømmelsesdom over sagføreren. – Gode kilder stadfæstede desværre, hvad der forlød om hans udsvævende ungdom. Herregud, det var synd paa ham. Forældreløs havde han været og savnet et værn mod fristelsen – – Fru Christianes kind vædedes af en taare, inden hun fortsatte. Hans optræden udenlands skulde ha været rent fræk; men de *kunde* ikke være til at stole paa, de gyseligheder, en hørte. Tænk, [111] han skulde ha boet sammen med en kvinde i Paris, i «frit» ægteskab! – Men værst var det, at han allerede maatte være for dybt nede til at hæve sig, *dersom* det var saa, at de drak i smug, han og den fæle ingeniør Nilsen. Og han havde nu slet ikke været sikker fra begyndelsen af. – Det var synd, det var synd paa det pene, unge menneske, at han havde saan en ven og nabo til at forlede sig. – – –

Forlede – – nei, det behøvedes vist ikke. – Bedst var det at tage sig iagt for ham, saa at ikke deres enkle og sunde hjemstavn skulde smittes af de store landes raffinerede laster. Apothekerens fik kanske et tungt ansvar; *de* havde introduceret ham paa stedet.

I stille triumf sukkede fru Gaarder samtykkende og undskyldte frygtsomt, at hendes søn Gabriel ikke kunde bryde fuldstændig med ham. Og byens ældre

damer stak hoderne ihob og hviskede sørgmodig, og deres sørgmodige hvisken spredte sig viden om og veirede resten af hans gode navn og rygte hen.

— — — — —

En søndag i marts havde Erik Holk spist middag hos apothekerens, som var den eneste familie, han ikke havde afbrudt omgangen med; men han vankede der sjeldnere og tiest efter udtrykkelig indbydelse. Det var ikke frit for, ^[112] han havde mærket, at Ellen Jensenius ikke mer var saa fortrolig og aaben mod ham, og at apothekeren undertiden havde ondt for at dølge en slags mistænksom forlegenhed, naar de var sammen. Erik kjendte ikke synderlig til bysladderer, da ingen havde gidet indvie ham i den, og fattede ikke aarsagen, men tilskrev det misnøie med hans optræden i arbejderforeningen og brød sig ikke om det.

Han likte forresten ikke at være paa apotheket om søndagene, da kom der gjerne besøg. Men denne gang havde han ikke kunnet slippe fra.

Den eftermiddag havde Lilli Herwig og fru Milla Weigert indfundet sig med den sidstes søn, en gut paa Rolfs alder.

Husfaderen havde trukket sig tilbage til kontoret for at læse aviser. De øvrige holdt skumringstime i stuen, og kaffestellet var endnu paa bordet.

Døren til kontoret stod paa gløt, og i lysstripen derfra laa gutterne paa gulvtæppet og puslede med noget legetøi. De to mødre talte dæmpet sammen; Ellen Jensenius havde sin lille pige paa fanget, og barnet var sovnet.

Erik havde tat plads paa en lav stol henne i den dybe skygge i ovnskrogen. Med ryggen mod ham sad Lilli Herwig ved pianoet. De havde ønsket musik, og hun spillede en stund, men brød saa ^[113] af midt i en blød, tungsindig melodi, hvis toner blev ved at gi bævende gjenlyd i stuens stemning. Hun hældede sig til siden og saa mod vinduet. Aftenhimlen bevarte endnu, bleg og grønlig, en mat glød efter den svundne dag.

«Uf, jeg blir sentimental,» sukkede hun og lod hænderne synke ned i skjødets. «Gid vi havde vaaren snart.»

De svarte ikke. Fruerne fortsatte sin dæmpede samtale. Jensenius raslede

med aviserne, og gutterne pludrede halvhøit. Foran en papæske rullede Rolf en stor glaskugle rundt, sagtens en levning af juletræpynten. Brogede lysfunker sprudede og gnistrede i den. – «Min hest er den forreste og gildeste hest i byen,» sagde han. «Men den er saa vild, saa vild! Den er slem og vil ikke ind i stalden.»

«Du skal laane min hund og jage den – vov, vov!» tilbød den anden, som ogsaa havde en æske og tre, fire mindre kugler. «Min hund er den flinkeste hund i verden.»

Erik Holk og Lilli Herwig traf hinanden ofte; de kunde ikke undgaa det. Ingen tredie skulde dog skjønne, at der var sket noget dem imellem, og aldrig vekslede de et ord, som tydede paa, hvad de havde oplevet med hinanden. De var paa sin post, fordi de ikke kunde glemme, og han skyede den forklaring, han var bange for at gi, da han følte, at hun ikke vilde bøie ^[114] sig for den; hendes mod gjorde hendes krav for store til det. Og han led og blev nervøs ved hendes nærhed.

Det brændte og kogte i ham, det frivillige afkald havde omsider vakt hans begjær. – Han bukkede sig ned og strøg haanden over issen. Han fornam hvert af hendes aandedrag og blodets banken i hendes legeme, og det rene, jomfruelige ved hende var som en haanende anklage.

Og et væld af hadefuldt attraa sprang op i ham, en hevnsyg vellyst, en ubændig trang til at styrte løs paa hende, kue, ja mishandle hende, tvinge hende ynkelig skrigende ned for sine fødder. Han syntes sig at gjøre det – Det sortnede for hans øine, han krummede ryggen og luggede sig i skjægget og dirrede af raseri og angst for, at han skulde gi efter for sit vanvid.

Apothekeren skubbede til en stol, rømmede sig og spurgte stærkt: «Har dere ikke hygget dere nok i mørke? Hvad – Ellen?»

Den lille pige vaagnede. Moderen rakte hende til fru Weigert og tændte hurtig lampen, men tabte den brændende fyrstikke paa bordet. Hendes blik var faldt paa Holk. Han sad ludende og ligbleg med sammenknebnede øine. Munden gabte grinende, og tænderne skinnede hvidt. Panden var sved og glinsende.

«Erik – du er syg!»

Han kvak i, men reiste sig derpaa rolig. ^[115] «Nei da, men jeg har næsten faat mig en blund – Og klokken er blet mange, ser jeg.»

Apothekeren kom farende. «Kone, Ellen! Du stikker ild paa tæppet!» raabte han bebreidende og snappede den brændende fyrstikke, som han forsigtig slukkede og lagde hen paa en skaal. «– – Naa, skal vi ha os en schak, sagfører?»

Holk undskyldte sig; han havde adskilligt at bestille hjemme.

«Min hest er den bedste i verden! Og min stald er den bedste i verden!» skraalte Rolf, og gutternes leg var slut.

Holk sagde farvel og gik.

«Hvad er der med ham?» spurgte Ellen Jensenius langsomt og mismodig, idet hun ryddede op i kaffestellet.

«Han er nervøs, plages af søvnløshed,» forklarte apothekeren.

«Jeg og Weigert finder ham *saa* underlig,» tilføjede fru Milla skarpt.

«Rolf og Hans!» kaldte Lilli Herwig paa gutterne. «Kom hid, skal jeg spille for dere,» og hun trommede i vei med en hvirvlende dans.

I gangen passerte Erik Holk fru Gaarder og bankkassereren. Han hilste og sagde alvorlig og vægtig: «Gabriel Gaarder, jeg er forvisset om, at Deres hest og Deres stald er de bedste i verden,» og gik forbi den maabende erkeengel.

[116] Med sænket hode og hænderne i frakkelommerne skridtede han hastig nedad gaden.

– – – – Barnemunde skal vidne sandheden. Min hest og min stald er de bedste i verden; thi de er mine.

Lilli Herwig er udset til den bedste svigerdatter i verden; thi enkens søn hører enken til.

Ellen Jensenius holder af mig, der har lod og del i hendes barndoms klenodie; thi saaledes og derfor er jeg hendes.

Apotheker Peder Jensenius holder ikke alene af sit apothek og sin kone og sit afkom, men af hele verden; thi den er hans.

Aa, du jordens yngel – aa, du skabningens herre i kraft af din graadige, altfortærende kjærlighed! Du elsker din moder jorden; thi hun er din. Du elsker

menneskehedens broderskab; thi dine brødre er dine – – – Du elsker skarnet, og du elsker stjernerne, du elsker hundene, og du elsker sjælene, du elsker dine venner, og du kan elske dine fiender, du elsker synderen i medynk og Gud Herren i tilbedelse. Thi du elsker dig selv – – –

Kun døden elsker du ikke. Thi du ængstes for, at den kunde skade din nydelse, røve din kjærlighed evnen til at frydes ved tilværelsens lækre retter – ja, ganske gjøre ende paa kjærlighedens maaltid.

[117] Hehe, den frygter for døden – yngelen! yngelen! Menneskens feige yngel!
– –

Han rendte mod en tyk mand, der bad om forladelse og veg unda. Det var Søren Danielsen, som blid og godslig vraltede ind i det festlig oplyste bedehus med konen og den ældste datteren efter sig. Der skulde vel være andagt af kapellan Gunnesland, den raggede Jehovadyrker.

Holk pilte videre. Hvorfor fanden gik han her og skamskjældte bra folk og hovmodede sig i sin jammerlighed! Ærlig talt, fordi han var skinsyg paa enkesønnen. Han burede sin boglamme forelskelse paa næsen, saa den vrinskede.

Det var naturens lov at være glad i sig selv og desformedelst ogsaa i sin næste og sin Gud – og simpel blufærdighed byder den nøgne kjærlighed at smykke sig med anstændig flitterstas. Kyskhedsbæltet bevarer dens fordøielse. Respekt for figenbladet og det fromme sind!

Hans sind havde ikke været fromt, hans kjærlighed havde fra ungdommen at været *for* graadig; det var sandheden. Den havde forslugt sig, ræbede af væmmelse og havde kvalmende opstød. Den havde mistet sin appetit og sin brynde.

Men der er gildinger fra fødselen af og salige [118] er de. Den brynde, som ikke kan slukkes, den er deres.

Respekt for døden og dødsfrygten! Han frygtede ikke døden, og lidet var det at rose sig af, for han trode ikke paa den. Det var ham nægtet.

Tiden myntede evighedens utømmelige skatte ud i døgn og timer og

skjænkede dem retfærdigen og gavmildt til de levende, der annammede dem med nidske klør og brugte dem til det, de mest attraade. – For mange strak de ikke til, og de knurrede over timernes utilstrækkelighed, saa dyrebart var dem det, de tilbyttede sig. De fleste ødslede døgnene bort eller hutlede sig igjennem i letsindig tarvelighed. Alle købte de for tidens mynt den vare, som solgtes paa tilværelsens marked. Nogle glædede sig ved det, de fik, og var rige i sin glæde; nogle syntes, de vekslede guld for armodsdoms pjalter og mask, og de vidste sig bedragne og var fattige i sin skuffelse og harme.

Men der var dem, som fandt, at tidens mynt var elendige styvere og varens værd derefter; dog bedre kunde den ikke skaffes. Og de var de allerfattigste. De pintes af sult og nød – – – Men kunde de ikke kaste den falske mynt fra sig og slaa vrage paa det usle kram? Kunde de?

Nei, nei, de var tvungne til at ta, hvad ^[119] tiden bød dem. Der klæbede den forbandelse ved dens gaver, at den levende ikke kunde vægre sig for at annamme dem, hvor træt af, ⁿ⁶ kjed af dem han end var.

Tiden var baade skatmester og fangevogter i evighedens borg. Den levende var evighedens fange, og der var ikke befrielse for ham. Sjælen bar dens brændemærke, var dens.

Han havde den forfærdelige vished: der er ikke død, ikke personlighedens død. – Hvorfra havde han den?

Hans forstand og hans vilje havde arbeidet i fortvilelse for at udrydde den; men den havde rødder i hans inderste væsen, og det var ikke muligt – – –

Hei, hei, Johannes Nilsen, min ven og kamerat! Vi er naglede til evighedens kors. Vi tror ikke paa døden og vrir halsen af led for at kige os om efter redning. Og vore talløse lidelsesfæller – de tror paa døden og fornægter den tillige, og de jubler klageligen:

Til himmerig og til paradys skal jeg fare;
men ikke vil jeg, og ikke skal jeg i engleskare.

Saahaa – slig sang Peik med narrestikkerne, og det vilde være usømmeligt at regne ham blandt det gjængse, lodne skrot. Peik er prægtig; han burde udvikles

til en bespottelsens heros, en type af Fausts og don Juans rang, og han har det tilfælles med dem, at fabelen maatte ^[120] bli moralsk i sin kjerne, i sine konsekvenser. Den kumpan maatte tilsidst narre sig selv og – for saligheden nemlig.

Naanaanaa, død bør forresten være død, og weltschmerz brygges efter formelen: Livet er svangert med døden og skriger ideligen i fødselsveer.

– – – Øsh, jeg savler, kliner mig til i savl. Snakker jeg høit? – Nei da, jeg tænker bare i tydelige ord, som svirrer for min hørsel. – – Lytte til sine egne tanker? Brr, for sygeligt svineri!

«Tanker – kaldte jeg det tanker?» raabte han og slog ud med hænderne og knipsede foragtelig i fingrene. Holk havde uvilkaarlig lagt af at benytte stok; paa sine eftermiddagsture kavede han svært med armene, saa den generte ham.

Han bed sig i læben og løftede hodet speidende. – Han var ude af byen. Maanen var staat op og skinnede dagklart paa landeveien, der løb ret og bred gjennom furuskog, som reiste sig tæt og tagget til begge sider. Et stykke længer fremme gik en kvinde. Ellers var der ingen.

Han puttete atter hænderne i lommerne og naade snart kvinden. Det var en ung dame i graat, pelsbræmmed vintertøi. Hun havde hørt hans skridt og snudde sig og hilste.

^[121] «Godaften, hr. Holk.»

«Godaften, frøken Otti.»

De gik tause, og hun ventede ikke, at han skulde tale til hende; men han sagtnede sin gang, og de holdt jevnt skridt, som om de var vant til det.

Hun var høi og fyldig, men førte sig rank og let. Kaabens opstaaende krave sluttete varmt om det smukke, lidt tunge ansigt. Trækkene var eiendommelig markerede, havde et sydlandsk, næsten jødisk præg, og øinene var ualmindelig store og straalende.

Veien svingede ud af skogen over en dyrket mark, hvor sneen laa hist og her i hvide skavler. Foran dem hævede sig en lav, enetages villa med veranda langs hele den ene væg og have omkring. Bag villaen skar en dyb vik sig ind fra sjøen.

Ved haveporten stansede hun og sagde en smule forpustet: «Farvel, hr. Holk.»

«Farvel, frøken Otti.»

De skiltes. Han vandrede videre. Hun stod et par minutter paa verandaen og saa efter ham, før hun gik ind.

Da Holk var kommet rundt viken, satte han sig paa en stabbesten under en brat hammer for at hvile. – Fuldmaanen hang over det skogklædte land, der var badet i skimrende dis, og den gjød sin glans henad sjøen i én mægtig [122] strøm, der midtfjords løste sig spillende og glitrende op. Som en vrimlende flaade af gyldne muslingskaller vippede og vuggede paa vandet, svømmende mod ham, til den splintredes funklende, ustanselig fornyet, i bølgeskvulpet ved den sorte strand.

Villaen var det eneste hus i nærheden, og den laa ganske mørk. Gamle skibsreder Koveland havde vel omhyggelig sat lemmerne for vinduerne, som han pleiede. De sagde, han var ræd af sig om kvældene og gjemte revolveren i næven, naar han lukkede op for folk.

Hans datter Ottilie var det, Holk havde havt følge med, og hun og faderen levede meget ensomt. Der berettedes saa stygge historier fra hans fortid, at end ikke det, at han var egnens rigeste mand, kunde dække over dem, og han umagede sig heller ikke for at slette dem af mindet. Kranglet og uvorren var han og slem i sin mund, og ingen vidste nogen god gjerning af ham. Det skulde i saa fald være hans forhold overfor Ottilie. – Han bragte en unge med fra Lissabon engang, medens han fór med skude. At han havde været gift, havde man ikke greie paa, og han ymtede ikke det mindste om det før ved hendes konfirmation, da han tede præsten et papir, som skulde betyde en portugisisk vielsesattest og blev taxeret til det, og han havde jo været ofte paa de kanter med fisk og efter [123] salt, skjønt han mest havde faret paa langfart og i Chinatraden. – Han var slet ikke gjerrig, heller for snil mod datteren, omgav hende i hjemmet med overdaadig luksus, pyntede hende som en prinsesse og søgte forgjæves at puffe hende ind i fine familier. Hun var gjenstridig i den henseende, sær og nærtagende og uden veninder. Formodentlig var hun i skoledagene skræmt bort fra sine

jevnaaldrende ved den slags urene hentydninger, som pleiede at være en følge af nederdrægtige mødres advarsler til sine egne halvvoxne døtre mod kamerater, hvis familieforhold var ulykkelige.

Sagføreren havde skibsrederen stødt paa i anledning af sine mange processer; han trættede og kjæglede støt med mæglere og assurandører, befragtere og mandskab. Om høsten traf Holk ham stadig paa veien fra byen, og Koveland havde haget sig fast i ham; sandsynligvis var han bange i skogen.

Holk havde taalt det, mest fordi han moredes ved de løierlige maader, hvorpaa den onde samvittighed stak frem hos gamlingen, hvis forestillinger fortvæk kredsede om forgangne streger, dem han i sin affældighed plaprede om med en blanding af ruelse og galgenhumor for saa pludselig, paa et vink af Otilie, at klappe laaget til for sine hemmeligheder og lade, som om han havde skrønt om en kjending, der var død ^[124] og i sin grav og udenfor ansvar. Datteren havde Holk kjendt i længere tid, men agtede lidet paa hende, saa neppe, at hun var vakker. – Desuden var samværet med dem for kort til at bli plagsomt; de skiltes altid ved haveporten.

Efter jul krøb den forhenværende skipper tilkøis med gigtbrudne ben. Siden spaserte Otilie alene, og da vilde Holk ha savnet hende, dersom han ikke havde mødt hende. Der udviklede sig en slags fortrolighed mellem dem, han kaldte hende saaledes ved fornavn, og ved synet af hende sagtnedes hans gang og det hidsige jag i hans hjerne, og han blev roligere for et øieblik.

Erik Holk sad og stirrede ind i maaneglansen. – Fred og forsoning prækede den lysende stilhed. Fred og forsoning vilde for ham sige gjenvunden sundhed. Bitterheden og sønderrevetheden var symptomer paa den sygdom, han havde arvet, og som spirede i ham. Han havde sprællet som en moden galmand, efterat han blev paa det rene med den ting, i krampagtige forsøg paa at gi den fornuftiges rolle. De var glippet naturligvis. – Saa vidt var det med ham, at han blot kunde opfatte omgivelserne gennem vanviddets briller, graat i graat, men med skjærende grelle flammer paa kryds og tvers – – Hvor var der nu blet af hans «idyl», byen, den han havde været saa forelsket ^[125] i? Den var den samme; men han havde spyet slimet uhumskhed over den. – Borte var hans evne til at føle oprigtig sympathi; den var druknet i en sump af indvortes kulde og tomhed.

Var der ikke lægedom?

Han raadnede sjælelig, medens bevidstheden halstarrig maalte, hvorledes raaddenskabten aad om sig, omtrent som naar en spedalsk nysgjerrig trevler paa sine vædskende saar og ækle knuder. – Der vrøvledes saa dumt om, at angsten for uhelbredeligt vanvid var det værste at overstaa, og at henrettelsen skede hurtig og smertefrit. Men sygdommens udvikling, synkvervningen, krængningen og forvrængningen af ens eget jeg, var saa smertefuld, at en ikke fik tid til at ængstes, ikke mer end den, der blev levende flaaet.

Var der ikke lægedom? Han syntes synd i sig selv.

Aandsfraværende nynnede han den melodi, Lilli havde spillet – – – Fjerne, falmede billeder tegnede sig for ham, og han længtede tilbage til guttedagene paa skrivergaarden. I sit hjerte gjorde han Ellen Jensenius afgang, fordi han ikke havde næret pietet for hendes troskab mod barndomsminde, og han blev helt ydmygt stemt og fortsatte med at gjøre afgang for apothekeren, fru Gaarder, Søren Danielsen og hver den, hvis helligdom han huskede at ha besudlet. At de ikke vidste noget om forbrydelsen, [126] rørte ikke sagen; han havde baaret sig ad som en hund ved en kirkemur – – Men for hunden var der ikke forskjel paa en kirke og en stald.

Han lo: «Min stald er den bedste i verden!»

Sølvhvide smaaskyer seilede forbi maanen. Der var nok storm i luften, og i havbrynet rugede en tyk, blaasort banke.

Han gik hjemad igjen. I udkanten af byen, dér arbeiderne ved sagbrugene og værftet havde sine smaa huse, lød salmesang og guitar-spil. Omkring en trappe, nedenfor en aaben, oplyst dør stod en flok mennesker, som skulde til at forlade en opbyggelse. De fyldte gaden, og han biede for ikke at forstyrre dem. De fleste var voksne, mange meget gamle; men der var ogsaa barn og unge kvinder, og deres røster skingrede i sangen. Den sluttede, spinkle guitar-toner klimprede lidt, og en langskjægget gubbe talte rustent og skjælvende fra trappen: «Farvel, kjære venner, godnat og tak for denne gang. – Saa samles vi, om Gud vil, onsdag klokken ni hos skrædder Nils Berge ved Herwigsagen. Men ihukom i eders hjerter, at det stunder mod den kvæld, som ingen dag skal oprinde efter, og

skulde domsbasunen vække os inat eller rope os fra vor jordiske gjerning forinden, saa give herren naade til, at vi alle paa onsdag er samlet i den evige glæde, som tunger ikke kan [127] udsige. – Maatte ingen af os mangle paa den forsamling! Maatte ingen af os vorde udstødt til det yderste mørke og graad og tænders gnidsel! Beder, beder, mine kjære venner, beder uden afladelse om en salig samling rundt lammets himmelske trone!»

En frelseshærsoldat med en guitar sprang op ved siden af ham:

«O, brødre, søstre, lad os alle mødes
om lammets trone ved basunens lyd!
O, maatte ingen af os da forstødes,
naar engle kalde til livsalig fryd!
Det skumrer, og det stunder
mod verdens sidste kvæld,
og lad os derfor ile
at søge rast og hvile
ved naadens kildevæld.
Der findes frelse, førend sol gaar under.»

Adskillige sang med, og fuldt og kraftig steg koret:

«O, broder, søster skynd
dig dog! Aftvæt din synd
i naadens rige væld!
Nu stunder det mod kvæld.
O skynd dig, skynd dig, førend sol gaar under!»

«Farvel, mine kjære venner, godnat!» gjentog gubben og gik ind og lukkede døren. Flokken spredtes stille i smaa, tyste klynger.

Det var formodentlig en slags adventistsekt, som bredte sig mere og mere langs kysten og havde skaffet geistligheden det travelt. Pastor [128] Gunnesland tordnede i bedehuset mod dens vranglærdomme og falske profetier; men dens medlemmer opførte sig skikkelig og ordentlig. Johannes Nilsen havde nævnt, at den havde vundet indpas hos arbeiderkerne paa den kemiske fabrik.

Holk var kommet forbi huset, da en halt og pukkelrygget mand med et langt,

melhvidt ansigt og en stor bog under armen hinkede fra en klynge hen til ham og lettede beskedent paa hatten.

«Med forlov, sagfører – Undskyld, at jeg bryr Dem her paa gaden,» – han hostede forlegent og svælgede mellem sætningerne – «Men jeg kan ikke for det – Skulde De ikke ha lyst – ha lyst til – til – at søge naaden og finde frelsen.»

Holk havde høflig hilst igjen, men svarte ikke og vilde videre. Manden nappede ham sagte i frakken. «Aa, bli ikke sint, sagfører! For det gjør mig saa vondt for Dere. De er vist svært ulykkelig.»

Holk tog ærgerlig nogle skridt; men den anden hinkede efter. Hele klyngen omringede dem og spærrede fortouget. En fisker i pjækkert og sjøstøvler sagde: «Kom nu, Jens Mathisen! Sagføreren vil ikke snakke med dig.»

Men Jens Mathisen ænsede det ikke og rakte bogen frem: «Vil De ikke ha min bibel? I den er det til at læse om Jesus, ved De.»

[129] «Tak, jeg har en selv.» Holk gik ud i gaden; men manden hængte sig fast i ham, og klyngen seg efter og trængtes om ham.

«Javist har De en selv; men i den læser De ikke. Ta min, og kanhænde De læser. Det er saa rart med det, en faar forærendes. Aa, læs om Jesus!»

«Slip mig,» befalte Holk kort.

«Aa, ta den, sagfører!» tiggede hans plageaand.

«Ta hans bibel – Ta Jens Mathisens bibel,» mumledes der i klyngen.

En aldrende, fattigslig kone sagde indsmigrende: «Gjør det, sagfører – føi Jens i det. Han er syg.»

«Er han tomset?»

«Nei da, han er bare svagelig paa skrotten.»

Holk blev hidsig, uden vold kunde han ikke rive sig løs fra fanatikerens. «Slip mig, siger jeg!»

«Nei! Jeg slipper dig ikke! Jeg gaar herrens ærende for at indbyde dig til kongesønnens bryllup,» klynkede Jens Mathisen og smat foran ham og holdt bogen høit i veiret med den ene haand. Og han jamrede i: «Jeg slipper dig ikke!»

Bryllupsklædningen har du ikke paa – kjære, kjære, ta og læs! – Jesus har syt bryllupsklædningen til dig. Læs skriften, det hellige evangelium! – Du *kan* ikke slide dig fra mig! Jeg slipper dig ikke, du skal brydes ^[130] med mig, som Jakob brødes. Jeg er gudherrens sendebud til dig!» – Han stønnede og hvislede ordene, spyttet drev fra hans læber, hans aande stinkede.

Holk stødte fortvilet til bibelen, saa den klaskede mod den pukkelryggedes hode. Han tumlede baglæns, drattede haardt mod marken og blev liggende uden at røre sig.

«Fy! Han slaar en krøbling!» skreg konen.

«Hys da, Lise. Det var ikke med vilje,» sagde fiskeren og tog den sansesløse om ryggen og satte ham overende. Blodet silte fra den høire tinding, og han sank i knæ.

«Dette var ilde, dette var ilde,» stammede Holk. «Skal jeg hente doktor?»

«Det er vist ikke saa farligt,» mente fiskeren.

En opløben jente gneldrede ivrig: «Aassen har du det, Jens Mathisen?»

«Jeg feiler ingenting,» svarte han, men reiste sig ikke.

Holk bøiede sig ned til ham og tørrede blodet af med sit lommetørklæde: «Skal jeg ikke hente doktor?»

«Behøves ikke.» Han smilte venlig og sygt. «Tak skal De ha; men De skidner til lommedugen Deres.»

«Kan jeg ikke gjøre noget for Dem, Mathisen?»

Krøblingen holdt endnu bogen i haanden, ^[131] han rakte den frem og sagde bønlig: «Ta min bibel, sagfører, gjør det!»

Holk rettede sig op. Folkene saa paa ham, sagtmodig bebreidende. Han flygtede.

— — — —

Han stod alene i sin stue og ledte i det usikre maanelys efter fyrstikker. Dirrende nervøst famlede han paa bordet, derpaa i frakkelommen og kjendte

noget klamt, fugtigt. Han trak sit sammenballede lommeørklæde op. Det lugtede af blod – – Blodlugt lignede lugten af raa muld – – Gysende hev han det paa gulvet og sparkede til det med taaspidsen og foldede hænderne over panden. Aarerne hamrede, og det suste for ørene.

Saa stak han fingrene en for en i munden og sugede paa dem. Det smagte af blod. Han bed sig i pegefingern og rystede den med et higstende hvin og strakte armene ud, som skjøv han noget fra sig – – –

Det, han havde vidst, men nægtet at tilstaa for sig selv, den feige hund, han var! – – Han tilstod det – Mordlysten – –

Og med tilstaaelsen skyllede rædselen hedt over ham. Armene krøgedes, hagen pressedes mod brystet, og svaiende som for et slag vaklede han hen til en lænestol.

[132] Ikke ved enkelt leilighed, men ofte, især naar han var nær ved dem, han holdt mest af, og allerhelst overfor kvinder og den værgeløshed, der tirrede grusomheden, havde det kriblet i ham efter at hugge fat i dem, kvæle dem, spænde dem i maven, mase dem, dræbe dem, myrde – – – Et mareridt for sekunder, der let kunde være blet virkelighed, dersom han blot havde rørt ved den, hans vanvid rettedes mod.

Endog *det* havde han vidst og forsigtig vogtet sine bevægelser. Han havde vidst det dunkelt, saaledes som en søvngjænger kan vide noget. – Nei, ikke slig! Det var løgn. Vaagen havde han gjættet søvngjængerens i sig. Og havt et bur til ham.

Han havde vidst det! Og løiet sig fra det. – Hvad havde han kanske følt, samtidig med medlidenheden, idet han bøiede sig ned til den blodige krøbling? – Og hvorlænge kunde dyretæmmeren bevare sit herredømme? – – – –

Han sprat op. Ingen maatte komme ind til ham nu, ingen, ingen, hvis ikke – Aa gudherrens naade!

Han laaste døren, den til gangen, den til kontoret, den til spisestuen. Ingen maatte komme, ikke Kristine, ikke Johannes Nilsen – Det fæle kunde ske, det fæle – –

[133] Han travede rundt bordet og hviskede enstonig: «Aa, gudherrens naade – Aa, gudherrens naade!»

Katten smøg sig kjælent om hans ben. Den herinde – den herinde! Den var myg og blød og lodden at ta paa.

Han greb den i nakken. Den spjættede og mjauede ynkelig og klorte ham i laaret. Med sidste anstrengelse stavrede han til gangdøren. Den var jo laast. – – Fort, fort! – Aa, herrens naade! – – Med venstre haand vred han nøglen om, lukkede op, slængte katten ud paa gangen, laaste paany.

Hu – hjernen svigtede – det sprakede i den – hau!

Han satte sig paa hug ved sofaen. I en firkantet dam af maanelys flød lommetørklædet midt paa gulvet. Der var mørke flækker paa det – – – Blod og blodlugt – – – En ørliden, lyserød lue flakkede over det.

Han lagde sig paa firefødder og krabbede bort efter det og tilbage til sofaen igjen. Op i den væltede han sig og laa grue og snuste til den blodige klud. Stødvis gurglede det murrende i hans hals. Han sovnedede dødstungt ind.

Den aften bankede Johannes Nilsen forgjæves paa døren til gangen og senere husholdersken paa den til spisestuen. Hun dundrede [134] paa den og raabte, men fik ikke svar. Ved at lytte hørte hun sagførerens snorke.

Paa morgensiden vaagnede han frysende. Regn plaskede mod ruderne, og storm ruskede i huset. Ør og altfor træt og elendig til at huske kom han sig ind paa soveværelset og iseng.

VIII.

[135] Det var blet et overhændigt veir om natten.

Bag den sorte banke ude i havbrynet føg skydotter op og red i kap forbi maanen henad skinnende blaa himmel. Efter dem væltede sig tunge, digre skyer saa tæt, at maanen bare stundomtil kunde gløtte gennem rifterne, og tilsidst blev den helt borte, for selve banken murede sig jevnt i høiden, til den ramlede mod kysten under brøl af stormkast og brum af voksende brænding, mens piskende regn skyllede væk hver sneflæk.

De første byger havde sust over de yderste skjær og skjult dem i sjørøg, med sydende hvislen feiet vandene, tørnet mod steile næs og hylt over flad sand og presset sig ind ad elvemundingen, før de hev sig over byen og tog den, og boltrende sig i selvglad kaadhed deisede de mod vægge, smældte med døre, klaprede med tagsten og skræmte søvnen fra menneskene.

Barn hviskede aftenbønnen en gang til, kvinder sukkede pligtskyldig for dem, som paa havet ^[136] var, mænd tænkte paa assurance og tab og vinding, og om lidt prøvede de alle paa at sovne igjen, men de fik ikke lov til det. Vel var det et øieblik, som om bygehordens kraft lammedes, og den blev siddende fast i de snevre, krogede stræder, men den biede kun paa forstærkning, og stadig hvinede stormen langs gader og rundt hjørner, og endnu vaagede menneskene, da dens fortropper allerede var milelangt oppe i dalen. Skog bragede, og hus knagede paa deres vei, og bange sind lyttede. Mødige kropper snudde sig urolig i sengen, og bønder drog faafængt skindfælden over ørene. – «Vaarbud og vaarbrudd!» skreg den vilde horde. «Vaarbudⁿ⁷ og vaarbrudd!» – Og regn fulgte og vaskede tælen af jorden.

Ensteds larmede horden om en stor gaard, hvor en ung mor sad og byssede sit barn og sang for det; hun agtede den neppe i sin lykke, og afsted strøg den, klarte i et sprang de høie, styrtbrate dalskrænter, dér dundrende skred løsnede, og den haukede over øde heier. «Vaarbud og vaarbrudd!» skreg den.

Men paa fjeldvidden holdt vinteren overmægtig stand. Arg pustede den koldt mod horden, og den blev hæs i maalet og svigtede ynkelig sin fane og gik i fiendens sold. Regnet frøs, og vinden hvirvlede sne, da den naade dalene og sletterne hinsides vidden.

^[137] Standse vilde stormen ikke, over nye lande og nye have ilte den, troløst

skiftende hærskrig og skiftende regn for sne og sne for regn, snart hilset som vaarens bud og snart forbandet som vinterens værste søn.

Frem fór den. «Frem! Frem!» skreg den. Den ænsede ikke sine gjerninger, den huskede dem ikke. Den virkede i sit kald og lød sin livsens evne. «Frem! Frem!»

Og den ænsede ikke den lille by ved kysten. Havde den det, vilde den om morgenen ha angret nattens bedrifter og vist sig skaansom, men den raste uformildet.

Fartøier var ramponeret, bygninger havde lidt skade, træer var knækket, og sjøen stod i kog.

I graalysningen trippede agent Bentsen ud for at vareta sit tarv som expeditør og kige efter ruteskibet. Men han maatte stemme sig mod veiret og stampe med fødderne, saa stumper af tagsten knustredes ved hans skridt. Luften var fyldt af brus og brændingens døn. Der skinnede allerede lys fra adskillige vinduer; de, som ikke havde faat sove, var nok staat tidlig op.

Elven havde steget voldsomt, og dens stride strøm flødede svære isflag, som skurede mod bryggestolperne. Maager flaksede masende om i regntykket, der slørte for den modsatte bred. ^[138] Længst ude, over de hvide braat, som steilede tilveirs ved pieren, skar indseilingsfyrets glimt uafledelig blaffende igjennem.

En bugserdamper laa ved bryggen og rykkede i sine fortøininger. Den havde fyr under kjedlerne, og i sorte, brudte strimer puffedes røgen op af skorstenen. Støttet til landgangsbroen talte kapteinen med en mand i oljeklæder.

Bentsen bautede hen til dem og raabte godmorgen. Manden var Weigert; hans ansigt syntes forvaaget og gustent under sydvesten. Han svarte, idet han pegte paa kapteinen, men ordene flængtes istykker af vinden.

«– – Ventendes kullast – skonnert – praiet igaar i stille lige udenfor – – tilbudt et taug – tog ikke mod – tosken – – bedage sig, gaa ud og se efter ham.»

Kapteinen trak paa skuldrene: «Umuligt endda – knapt før middag.»

Agenten blev forskrækket. Dette kunde bli en lei historie, for Weigert var slem

til at spare paa assicurancen og ikke meget solid, og han havde skrevet paa for femten hundre for ham. Men i det samme han lagede sig til at spørge nærmere, vrængte et vindstød slaget paa hans regnkappe og sendte hatten langt bort paa elvens oprørte bølger. «Forbarme sig –» gjæspede han forvildet. «Jeg maa hente en lue – jeg blir forkjølet!» Og for en medbør, som ^[139] tvang ham til at smaaløbe, satte han kursen hjemad, medens hans hjerte klappede for de femten hundre.

Weigert gik ombord til kapteinen. De skulde ha sig en taar kaffe med kognak i.

Senere paa dag blev det folksomt paa bryggen. Baade den ene og den anden skulde didned et øieblik for at se paa en havarist, som havde ankret op paa havnen, en brig med knust række og ruf, og saa blev de staaende og prate længere, end hensigten var, med opbrættede frakkekraver og raabende røsten af sig for at høres. Briggens skipper rode iland, og hos madam Sunde styrkede han sig efter nattens dravat og berettede om den. Han havde ikke døiet den saa ilde, siden han som ung matros var ude for den orkanen i Vestindien; men skjønt det dér tordnede og lynede som skrældskud med granater, havde det ikke været værre.

Havaristen blev ikke alene. Ved middag var der to til, og da gik Weigert hjem til fru Milla og halte oljeklæderne af sig. Det var ikke mening i at gaa ud med bugserbaaden; det havde ikke bedaget sig, og saafremt det ikke var forbi med skonnerten, havde den vel klaret sig, og det skulde én jo haabe. – Weigert havde arvet en part i værftet, som i aarevis havde git mere udgift end indtægt, men nu ^[140] blev der vist nok at bestille for det, og det skaffede kontanter.

Ruteskibet kom ikke og intet spurlag om det. Det rygtedes, at flere fartøier skulde ha berget sig ind omkring i udhavnene, og at et stort forlis med tab af mange liv skulde ha fundet sted en mils vei østenfor.

Koner og piger var opsatte efter nyt, men det var ikke let at manøvrere i skjorter paa gaden, og mændene havde det travelt udendørs. Mødrene saa derfor

gjennem fingre med, at gutterne deres rendte ude og blev vaade og kolde, naar de bare vidste lidt at fortælle, saa ofte de tittede ind i stuen.

Om kvælden var der fuldt i klubben. Octavius Hollmann havde truffet kapteinen fra briggen og trakterte paa ham, og for hver ny toddy og ny tilhører blev hans skildringer saftigere, og stormen tudede og pistrede ufortrødent og gjorde beretningen troværdig. Forlængst afdankede skippere, som var blet redere, gav sit ord med i laget og skjønnede, at han kunde ha ret i, at slig en kuling havde man ikke havt i det sidste snes aar; men de havde alle oplevet magen i sin ungdom. Formodentlig havde tiden været mere stormende dengang.

Klokken var færdig med de korte timeslag og havde begyndt paa de større igjen, før klubgjæsterne brød op, og det var ikke blæsten ^[141] alene, der voldte, at det var vanskeligt for de gamle at være stø paa benene. Men de krydsede sig tilsengs og sov saa trygt og uforstyrret som om det skulde være blikstille, uagtet veiret slet ikke havde bedret sig.

Og da det ikke gjorde det næste dag, blev man sikker paa, at det vilde ske i det tredie jevndøgn. Men det skede ikke. Kjendemærker og regler slog feil; lørdag var det ikke blet likere end mandag, og hele ugen derefter blev det ikke likere og heller ikke i den derefter.

Vel sluttede regnet af og til, men stormen klemte paa uden afladelse. Syntes den at stilne for en stund, øgedes den snart paany. Havet blev frygteligt; det var ikke til at færdes paa hverken for seil eller damp. Sjøen brød hushøit over holmer og skjær, og som fossestup styrtede braattene indover sanden ved elvemundingen. Stranden blev strøt med vraggoods og talrige ulykker spurgtes. Men sent fik man nys om dem, for telegrafan var ofte ugrei, og med posten var der ingen anden raad end møisommelig at transportere den landværts.

Det hændte sig en aften i skumringen, medens de drivende skymasser endnu lyste gult, at en bark stødte faa kabellængder udfor havnen. En rædselsslagen hob saa skibet splintres og mandskabet omkomme, og den magtede ikke at hjælpe.

^[142] Kløgtige hjerner hævdede, at stormen efter dens hastighed at dømme maatte fare om kloden i et kjør og som en slange bide sig selv i sporen og snurre

rundt. Det kunde være de havde ret, for fra mangfoldige kanter, ogsaa fra de fjerneste egne, meldtes efterhvert om et saa langvarigt elementernes oprør, at der ikke kjendtes sidestykke til det.

Orkaner hist og cykloner her, oversvømmelser, vulkaner og jordskjælv gjorde stæder til intet og herjede riger. Byen blev rystet af disse budskaber og slugte dem i aviserne. Den forlangte en forklaring, og aviserne var straks rede med lærdommens og videnskabens udviklinger om atmosfæriske perturbationer, solpletter, nedbørsperioder osv. osv. De var for svære til at fattes, men de virkede beroligende, og inden en maaned var byen blet sløv for meldingerne, ligesom den blev døv for brændingens evindelige bulder, og dens nattesøvn vilde ha været upaaklagelig, dersom det ikke havde været for den syndige sjau, som besætningerne fra havaristerne holdt i selskab med dens egne vanartede sønner og døtre.

Laurits politi og hans tvende fæller orkede ikke at styre dem, men man var taalmodig og overbærende med deres halløi af den grund, at paa havaristerne tjentes der brilliant.

Fordi havnen laa bekvemt til, sankede de ^[143] sig did, men de slap ikke saa fort ud igjen, og saa nyttede de leiligheden til at reparere der, de var, selv om de egentlig havde havt i sinde at søge til et tidsmæssigere værft med ordentlig dok. Det, som fandtes, var forfaldent og daarligt, med en ringe arbejdsstok, der især havde været sysselsat med høst og vaar at lappe paa stedets gamle, vastrukne lastedragere. Nu blev der plads for alle de arbejdere, som bare vilde, enten de var øvede eller ikke, og godt var det, for mange slang ledige; fiskere og andre, hvis erhverv var knyttet til sjøen, hindredes i at røgte sin vanlige dont. ⁿ⁸

Værftseierne kneb ikke paa lønnen, de havde det ikke nødig; de skrude priserne op fra det dyre til det ublu og sugede ud det bytte, som tilfældet sendte dem. Skibshandlerne og de øvrige kjøbmænd smittedes af eksemplet, og alligevel blev det snaut med lagrene deres, saasom det næsten var umuligt at skaffe frisk forsyning.

Brædevinssamlaget og hotellet gjorde storartede forretninger, smugkneiper trivedes, og af sig selv dannedes halvt offentlige buler, hvor dansen traadtes til

trækspils klang, og hvorhen jenterne sneg sig trods forældres forbud og herskabers skjænd. De fremmede vildbasser tog luven fra de indfødte; forresten var der nok af begge dele. Kjæresternes sprog var kanske ikke ^[144] til at forstaa, men deres ømme følelser kunde dog tolkes, og omkring i kjøkkenerne tralledes bare kjælne engelske viser. Om kvældingerne fløi ungdom og tøilesløshed, letsindighed og liderlighed til stevnemøder, og kapellanen og fru Christiane drøftede i forargelse midlerne til at bekjæmpe usædeligheden og stagge frækheden. Desværre havde de raadende samfundsstøtter for meget at bestille til at agte paa deres forslag.

Men i trækspillenes musik og de kjælne engelske viser blandede sig dystre toner. Det var adventisternes salmer. Menigheden lutredes. Rigelig fortjeneste og kjødets lokkelser tærede paa den; dens trofaste lemmer bad kun desto inderligere og sang desto ivrigere. Men deres stemmer druknede i den almene tummel som deres guitarers spinkle klimpren i vindens sus.

Saaledes led det til tre uger over paaske. Da sagtnede endelig stormen, og luften klarnede, og ikke var det for tidlig; thi fortjenesten var minket, sjøfolkene læns paa mynt, og uveirstyngselen havde gjort vaarlængselen syg.

Ændringen var braa, som stormens udbrud havde været det. En morgen straalte solen fra smilende, ren himmel ned over byen, og en lind bris legte paa elven. Unger løb om paa gaden og fægtede med smaa arme og jubledede i solskinnet; der trak sig et skuffet, frygtsomt gjeip om deres mund, naar en efternøler af en ^[145] skytap kastede flygtig skygge, og saa lo de atter. Skrøbelige stakkarer, som havde været indestængt i sine lumre kammers, humpede ud og myste med blændede øine. Den fugtige muld dampede langs mure og gjærder, i haverne svulmede tykke knopper paa buskene, og stæren fløitede paa tagene. Ingen havde hidtil sanset paa knoppernes vækst eller mærket sig trækfuglenes komme.

Forsigtig rustet med paraply og regnkaabe gjenoptog fru Christiane sin formiddagstur. Hun mødte Weigert, som var i lys overfrak og spaserte med sin kone, der var i omstændigheder. Til dem nikkede hun blidt, og hun snakkede venlig med Søren Danielsen, som kosede sig udenfor sin bod og ærbødig strøg kaskjetten af.

Men trods al mildhed blev hendes hilsen stiv, idet hun passerte sagfører Holk, der kom fra sit kontor, hulkindet, med uklippet haar og skjæg og ligesom søvnegrættent. Ham havde hun neppe erindret paa længe – Jo, det var sandt, hun havde hørt ham nævne: Nogle gutter havde vaaget sig ud paa stranden, da uveiret var paa det høieste – de maatte næsten krybe mod det – og havde set en mand ligge paa sanden saa yderlig, at skummet sprøitede om ham, og bølgerne slikkede efter ham. De havde trot, det var et opskyllet lig, men saa hoppede manden op, hyttede mod brændingerne, [146] og strakte hænderne mod dem, travede i ring og bar sig som en gal eller en indiansk heksemester. Forundret over hans løierlige adfærd nærmede de sig, og han luskede skamfuld bort. Det havde været sagføreren.

Fru Christianes tur pleiede ikke at føre hende til bryggen, men den formiddag maatte hun derhen, saa lystig lød matrosernes opsang fra fartøjerne paa havnen. De gjorde sig istand til afreise.

Et par døgn varte det, inden sjøen lagde sig og blev rimelig. Da lettede skude efter skude og duvede til havs. Først de fremmede og havaristerne, saa de, som havde hjemme paa stedet og kun var blet forsinket. Barhodede jenter stod paa pieren og saa mod synsranden, dér seil forsvandt som hvide blink, og dampernes røg bredte sig som tynde, graabrune taager.

Og det blev saa tomt i byen og saa lydt. Skarpt og ubarmhjertig fornam den deres jammer, hvis velfærd de henrundne uger havde ødet, eller fra hvem de havde røvet det, som var mer end gods og formue. Og hele kysten var rammet af haarde slag.

Men vaaren steg over landet og lovede at bøde paa bitre tab og læge bedske saar, og brændende sorg forvandlede til ulmende savn, og de, som var kuert af uheld og angst for stilling og næring, hug fat paa sit værk med gjenfødt [147] kraft for at værge sig og sit. – Løfter var vaaren saa rig paa, løfter øste den om sig, og troen paa dens forjættelser gjød viljemosdig styrke i aarerne, og jordens herrer trælledede i sit ansigts sved.

Bønder grov hidsig i agrene og strævede med vaaraannen, baader rodes til fiske af næver, der havde været valne af tvungen hvile, opdæmmede handel fik frit

løb, og redere spekulerede paa at vinde erstatning for lidte forlis. Ruteskibene fór atter travle og paalidelige havnene imellem, og post og telegraf var atter i orden.

Løvet sprat, og marken blev grøn. Planter og dyr drak med tørstig iver den sol, de havde længtet efter, og der ringtes ind en pintsefest saa vakker, som om den Helligaand dalte signende ned over alt levendes grødesvangre gjerning.

Veiret holdt sig stadig lige vakkert. – Efterat apothekets have var tilbørlig stelt og løven over gadedøren pudset op, saa den glinsede af fersk forgyldning, byttede Peder Jensenius slaabroken med en lærredstrøie, der hos ham var sommerens symbol, og nydende sin pibe i det fri beskuede han sine herligheder, idet han med kjærlig omsorg dvælede ved hvert træ og paasaa, at sedlerne med de latinske navne var paa sin plads i blomsterbedene, som var omrammet [148] med piggede konkylier. Sluttelig mønstrede han kjøkkenhaven – den var hans kones særlige omraade – og fandt intet at udsætte.

«Naar vi nu fik lidt regn!» ønskede hun.

«Regn!» busede han opirret ud. Kanske de ikke havde hat bløde nok – hvad?

«Bare en let skur,» forklarte hun. Det vilde være saa godt for ærterne og kaalen, og saa slap pigerne at vande.

De kunde sagtens besørge den smule vanding som skulde til, uden at daane for det. – Kvinder kunde da aldrig være tilfreds heller; de fordrede virkelig, at de himmelske magter skulde staa paa pinde for deres nykker. – Og han skred majestætisk ind med hævet piberør.

Men kort efter, sent en aften de sad alene for aabne vinduer, slængte han pustende trøien og fordømte varmen, ikke engang duggen kjølede synderlig, og hun kunde ydmyge ham ved at foreholde ham hans egne ytringer og spørge, om mændenes misfornøielse var frommere end kvindernes utilfredshed.

Apothekeren forsvarte sig ærgerlig. Hendes ønske havde været ubeføiet, skyldtes kun hensynet til de sukkerærterne –

«Og tjenestepigerne.»

«Ja, og tjenestepigernes magelighed –»

[149] Hvad havde da han tænkt paa? Sit personlige velvære?

Jensenius rettede sig saa værdig, som det kun var muligt for en krænket ægteemand i skjorteærmer, og vesten strammedes om hans trinde mave. – Han likte naturligvis ikke at sidde her og transpirere som i en badstue, naturligvis ikke. Men forresten havde han tænkt paa, hvad det gjaldt for landmanden, paa hans bedste – oppe i dalen var snarlig nedbør en nødvendighed, kunde han oplyse – og desuden paa deres have. Det var alligevel ingen moro ved at ha havt alt bryderiet med den til unytte. – Syntes hun maaske det – hvad?

Fornærmet stillede han sig ved vinduet med tommelfingrene hugede ind i ærmegabene og ryggen mod hende.

Fruen flyttede sig over i en gyngestol og vuggede dovent. «Ser du noget, Pettermand?» spurgte hun lunt.

«Hollmanns kutter lænser op elven,» svarte han but.

«Mon det blir af med hr. Octavius og –»

«– Stina Hansen, mener du?» Han skottede interesseret hen paa hende og glemte sin krænkelser. «Forhaabentlig. Det er paa tide han løber hornene af sig og sætter bo. Gamle konsulen vil det – – – Hun er vist med, der er mange ombord,» kom det efter en pause.

[150] «Aa, kone, vær saa snil og hent mig min kikkert – den ligger paa kontoret.»

Hun gjorde det. «Kan du skjelne dem?»

«Udmærket. Hun er der – og begge Herwigs og bankkassereren. Fokken gjemmer dem, som er paa fordækket. Men de lægger straks til kaien.»

«Er Erik med?»

«Jaha, Holk er agterud, ved roret. Det partiet glap for dig, Ellen!» lo han polisk.

«Det skal du ikke være sikker paa,» protesterte hun. «Han er ikke saa folkesky længer, og jeg tror næsten, han er skinsyg paa Gabriel Gaarder. Det er et heldigt tegn, og sommeren passer til forlovelser. – Skal vi vædde du?» foreslog hun og klappede ham paa skulderen. «Vi kan gratulere dem, før den er omme.»

Han skjøv betænksomt kikkerten sammen og brummende i skjægget lænede han sig ud: «Har ikke lyst. Hm – Der er ansvar ved at agere Kirsten Giftekniv, og pokker ved, hvor haren gaar, og jeg duer ikke til tante for vægelsindede møer og ungersvende.»

Hun strøg ham over haaret. «Kan du huske, Pettermænd, det var i juli, du troppede op for at fri – husker du?»

Han smilte, medens han virrede afværgende med hodet.

[151] En lunken luftning raslede i efeuen, der slyngede sig om vinduskarmen, og førte med sig bittersød em af blomstrende syrener. Der var ingen at se paa gaden, men spredte lyd af skridt og stemmer forraadte, at byen endnu ikke var gaat til ro. De nøgne, skaldede fjelde laa i brunlig, fiolet dis, og høit paa himlen i nordvest drømte en enlig, rødgylden sky. Elven strømmede blank og tyst over i det fredelige hav, men om skjærene kruste dønningen smale, hvide bræmmer.

ANDEN BOG

I.

[155] Erik Holk gjorde toilet for at begi sig op i konsul Herwigs have, og han smilte ved sig selv over den pedantiske omhu, hvormed han gik tilværks. Men han havde mistet øvelsen – Det var ogsaa en evindelighed, siden han sidst var i selskab. Ofte var det ikke, en blev bedt bort her i byen, og han havde saa tidt sagt neitak, at de nu lod ham i fred med indbydelser. I hvert fald var de blet svært sjeldne. Han tællede maanederne paa fingrene – sandelig, det blev et fjerdingaar mindst, siden han sidst var i stort selskab, det var nok paa politimesterens fødselsdag. Og hvorfor vilde han egentlig være med i aften? Tja, det havde truffet

sig saa, og det var da ikke noget selskab at kalde for, bare en improviseret tilstelning.

Vinduer og døre stod paa vid væg for at skaffe frisk luft og kjøling, men det var lige lummert, skjønt solen ikke naade ind saa sent paa dag, og ingen gjennemtræk, for ikke det svageste vindpust rørte ved gardinerne.

[156] Dampskibet, som havde lagt til bryggen om morgenen, holdt paa at losse, medens winchen svarvede klaprende, og kjætting klirrede. Sammen med larmen strømmede der ind til ham en blandet dunst af salt fisk, mudder, svid tjære og kvalm, fedtet maskinos.

Holk drev fra soveværelset til kontoret. Dér sad Weigert med hatten bag i nakken paa kontoristens stol, og tyggende paa en cigar udfyldte han betænksomt en vekselblanket med meget tydelige og engelske bogstaver og tal.

«Det kan altsaa være nihundre?» spurgte han uden at slippe cigaren af munden.

«Javel,» svarte sagføreren og drev tilbage til soveværelset og børstede sit haar og skjæg foran speilet.

Udenfor tog en lirekasse paa at spille en slæbende salmemelodi, og en høi, skjærende kvindestemme satte i at synge. Han vendte hodet og saa efter musikanterne. Kvældsolen blinkede blændende henover elven og skinnede stærkt paa skibet og bryggen. Den syngende var et skindmagert, halvgammelt fruentimmer. Bedst som det var, stoppede hun og bøiede sig tvekroget under et skrækkeligt hosteanfald, men lirekassen, der blev sveivet af en pukkelrygget mandsling, tonede drævende videre, og hun var med igjen ved begyndelsen af næste vers. Tilhørerflokken var ikke talrig, endel barn og [157] en fuld svenske, som agerte bajads og dansende neievals i salmetakt svinglede bort til vinduet og med et flot buk rakte luen frem for at tigge.

Holk smækkede vinduet tvært igjen, slængte børsten og trak frakken paa. Han var blet saa vant til alslags religiøs musik i det sidste, at han omtrent ikke mærkede den, men det plagede ham at se denne Jens Mathisen staa der og sveive. Og fyren syntes at ha valgt dampskibsbryggen til fast standkvarter. Han var en urmagersvend, som forsømte sit værksted og sin timelige dont for at dyrke

herrens vingaard, og da det paa grund af hans legemlige svaghed var vanskeligt for ham at optræde med den rette salvelse og myndighed, havde han fundet paa at traske om med en opbyggelig lirekasse.

Weigert raabte noget, og Holk tændte en cigar og gik ud i kontoret og satte sig ved pulten. – Hvad var det?

«Det var navnet –»

Han skrev paa vekslens, og Weigert takkede. Det var fanden saa snilt at hjælpe ham ud af kniben. Det havde kanske været korrektere at bruge en af sine forretningsforbindelser, men – Og det var jo ikke større summen, og han skulde ikke uleilige sagføreren mer, men der var kommet slig en luset mistænksomhed paa ^[158] mode – man kunde sige det hørte til god tone at rynke paa næsen ad hver veksellap i en bank og vrøvle om det ventendes krach til vinteren. ⁿ⁹

«Blir vi ifølge op i haven?» afbrød Holk ham.

Det var vist for tidligt, mente Weigert og saa paa klokken. Og forresten skulde han hjemom til sin kone. Hun kunde ikke være med, stakkar, og han maatte være forsigtig med hende nu. Kanske kom han efterpaa, men han havde liden lyst – – Den forbandede tante Christiane, slog han hidsig over, spurgte hun ikke i formiddag, om Milla skulde være med paa landtur, og hun kjendte saa inderlig vel tilstanden, for hun var hos dem dagstøt og førte barselsprat om al mulig elendighed, saa hun vetskræmte Milla. Indfandt hun sig igjen, skulde han stænge entréen for hende. Det var tante Christianes specialitet at forskrække unge, frugtsommelige koner med sine egne erfaringer.

Holk lo. «Fru Herwig er jo Deres tante?»

«Det vil sige, konsulen er min onkel –» Og Weigert mumlede lidt om glæde af familieskabet, snøftede forarget, dyppede en pen og gav sig i taushed til at male sirlige tal paa et ark papir, grupper af tre og tre nital, til dem han hagede en krøllet hale af tre bittesmaa nuller, hverken flere eller færre.

^[159] Holk tog frem af en skuffe sin private regnskabsbog og noterte i den, medens han tænkte paa, om Weigert vilde greie sig synderlig længe, og bestemte sig til, at han ikke vilde skrive paa for ham tiere. At støtte ham paa den maade

var næsten at seigpine ham, og en fik desuden passe sit eget og ikke vove sig for vidt for et tilfældigt bekendtskabs skyld.

Weigert vilde kandre i den næste krise, og den kunde ikke være fjern, og i den vilde det gjælde livet for mangt et solidere firma end hans. Det vilde nemlig utvilsomt bli et uaar – et, som ikke havde havt sidestykke paa umindelige tider.

Hele sommeren havde termometret jevnt vist tyve–tredve grader i skyggen og heden været kvælende. Man havde forgjæves biet paa, at det vilde ende med dundrende torden, men det bryggede ikke op til det heller. Himlen var og blev klar og ren, naar undtages varmedisen, der bævrede som skidden røg langs aaskammene. Markerne var gule og afsvedne, og høet havde maattet berges før sanktehans. Det var kleint med agrene og usselt baade med poteter og korn. Trærnes løv var blet tyndt og sprødt, og kryende insekter og larver tærede paa skogene.

Ovenfra dalen hørtes idel syt efter regn, og ikke derfra alene; thi alt landet stundede ^[160] efter nedbør. De, som havde sat lid til vaarens løfter, vilde bli sørgelig snydt. Deres forhaabninger havde tørken kværket.

Men naturens orden maatte være rokket paa planeten Tellus. Dens klima var blet saare forunderligt. Det regn, som ihærdig vægrede sig ved at falde, dér det pleiede, pøste ned i fordærvelige flomme, hvor det mindst tarvtes, og egne, som var blet nogenlunde skaanet under foraarets storme, hjemsøgte nu af ødelæggende hvirvelvinde og skybrud. Men mest almindelig var den utaalelige hede og tørken.

Verden var blet saa liden, takket være kulturens fremskridt. Hvorsomhelst der end var noget galt paafærde, kunde man fluksens sladre om det i dens mest afsides hjørne, og nu stævne sladderens rappe fugle til kraakething fra øst og vest, nord og syd og krammede sine nyheder ud og havde kun et og det samme at berette: Det stod ilde til.

Dette vakte betænkeligheder. Aarsagen, grundene maatte udpønses – vidste man dem, var det endda en beroligelse. Og de, der havde det levebrød at forske efter tingenes love, fik værsgod strenge sig an, og de gjorde det.

Historikere granskede i ærværdige skrifter og leverte afhandlinger om

fordums verdensplager. Meteorologer grublede, sankede kjendsgjæringer, [161] konfererte med astronomer og aabenbarte sine resultater og hypotheser. Og nu som under stormen var pressen videnskabens herold og forkyndte visdommen for læsernes millionskarer, der slugte kjendsgjæringerne og hengav sig til hypotheserne og følte sig læskede i aanden, skjønt ikke svaledede i kjødet.

At en prøvelsens tid forestod, deri var alle enige, og præsternes bønner i kirkerne om et godt og tjenligt veirlig hørtes med andagt og opmærksomhed. Forøvrigt pligtede ethvert loyalt medlem af samfundet at stole paa, at regjering og parlament vilde være sin opgave voksne og forstaa at indskrænke de skadelige følger af naturens uregelmæssigheder. Og autoriteterne erkjendte sit ansvar og rørte paa sig og traf sine forholdsregler, i førstningen med koldblodig og fortrædelig høitidelighed, men derefter med en vims rastløshed, der glimtvis blottede raadvildheden, som dækkedes af de høitidelige lader. Opgaven blev mer og mer omfattende, forlangte paatrængende en rask løsning, og tiden rak ikke til for de nedsatte kommissioner. Paa børskursernes vippen kunde den dulgte angst for, at det skulde ende med jammer og nød, maales som feberen paa en bankende puls, og aldrig var telegrammer om høstudsigterne drøftede med større iver.

Det var, som om dunkle, uhyggelige anelser [162] rugedes ud i den kvælende varme. De skrumpede ind i oplysningens dagglans og visnede, men efterlod et fint støv, der dryssede giftigt og usundt over tilværelsen. Haan kunde ikke le det væk, latter bragte det blot til at gyve, saa luften lugtede og smagte af det. Og i dybet af masserne, som ikke var tilgjængeligt for videnskabens rensende straalere, spirede anelserne som sop i en kjælder.

En vældig religiøs vækkelse suste gennem folket, og det skulde være ligedan udenlands, men derom var det ikke let at skaffe sig nøiagtige efterretninger – bladene ofrede ikke spalterum paa den sag – og man gad heller ikke, for man havde mer end nok med de hjemlige foreteelser. Sælsomme sekter dukkede frem og bredte sig med utrolig fart fra grænd til grænd, lægprædikanter og missionærer svirrede om, bygder var i oprør og forvirring, usans ynglede vanvid, og forrykte skarer streifede om paa veiene under vilde sange og paakaldelser. Bevægelsen havde et adventistisk præg, dens ledere fór med varslende

spaadomme og gaadefulde profetier, og den mindede om middelalderens aandelige farsoter. – Statskirkens bestaltede hyrder havde ærlig tat sin tøn for at stagge den og kjæmpe mod vranglæren, men de var afmægtige i malstrømmen, uagtet de fandt den bedste støtte hos de dannede klasser, ^[163] idet rettroende og vantro, farisæere og saducæere begrov sine urgamle tvistepunkter for at troppe op til slukning af denne nye fanatismens brand.

I korte uger havde bevægelsen udfoldet sig, og det overraskende ved den øgede harmen over den forvildede mængdes raa uforstand. Hvem havde f. e. dér i byen ved paaske ænset de arme adventisters taabelige præk? Nu var der ikke ørensyd for det. Og alligevel var forholdene langt gunstigere i byerne end paa landet. Farsoten herskede naturligvis mest i de lavere lag, og byarbeidernes virkelighedssans var for skjærpet, deres sind for vaagne, til at de skulde fange farlige religiøse griller, og blandt dem stødte ogsaa lægprædikanten i den socialistiske agitator paa en modstander, hvis stilling var rodfæstet. Fagforeningerne tjente som et udmærket bolværk mod galskaben, og orthodoxien og socialismen fylkede sig tilhobe under kulturens og fornuftens bannere til strid mod det adventistiske sværmeri, der stempledtes som en skamplet paa aarhundredets civilisation.

Weigert blev kjed af at male tal. Han krøllede arket sammen og hev det i papirkurven, gav sin hat et skub, strakte sig og sagde gabende: «De glemmer tante Christianes lag, sagfører.»

^[164] Holk havde røgt sin cigar, puttede regnskabsbogen ned i skuffen igjen og reiste sig.

Weigert skyndte sig straks hjem, medens sagføreren blev opholdt med at laase kontoret.

Henne i gaden stansedes han af provsten, en høi, knoklet skikkelse uden geistligt tilsnit og med et veirbidt, godsligt ansigt. Han var meget rask og rørig for sin alder og lignede en forhenværende officer. Han ledsagedes af en yngre læge, der saa træt og ærgerlig ud og alt i et nervøst klemte brillerne fast paa næsen.

«Der har vi en, som skjønner det,» sagde provsten og hilste. «Hør, sagfører, hvad skal vi gjøre? – Doktor Thomsen her –» han klappede lægen paa skulderen – «har rodet mig op i en lei historie. Der er udbrudt tyfus borte ved sagbrugene – de har ingen vandledning og drikker af det grisede elvevandet – og i en af hytterne vil en familiefar ikke tillade kommunelægen at behandle sine voksne barn –»

«De vil ikke selv,» pustede doktoren grættent. «Det er to hysteriske jenter. De laa i feberørske og hvinte, at jeg hed Apollyon eller var hans redskab og vilde friste dem til at sætte sig op mod Guds straffedom over deres synder. Jeg svarte, tyfus ikke skrev sig fra værre synd end søl og smitten fra raaddent vand, og en æl kjærring – bedstemoren, tror jeg – mente, ^[165] det havde sin rigtighed, menneskene skulde dø af vandene, fordi de var blet beske, og kjørte mig paa dør og spyttede efter mig.»

«Hm, ja. De er fattige indflyttere fra en af fjeldbygderne,» undskyldte provsten og fortsatte sin forklaring. Doktoren havde bedt ham snakke dem til fornuft; men de havde stængt sig inde baade for ham og lægen. Det nyttede ikke at banke paa, de svarte ikke, og de overdøvede banking og venlig tiltale med sang og bønner, reverenter talt, som om det var den onde i egen person, der vilde ind til dem. Ikke kunde en præst godt bryde sig ind og neppe heller en kommunelæge, og ikke kunde man la stymperne omkomme af mangel paa pleie og medicin. – Hvad var der saa at gjøre?

Holk henviste til sundhedskommissionens og politiets hjælp.

Provsten havde ventet sig det, men det var slemt at gribe til de midler. Dette *var* dog en samvittighedssag for de angjældende, deres overbevisning være saa desperat, den være vilde.

«Her dreier det sig om helbred og liv for de syge og smittefare for omgivelserne,» indvendte doktoren energisk.

Det var saa – det var saa, indrømmede provsten og mumlede grundende: «Smittefare for omgivelserne – og naboerne har snesevis ^[166] af barn – – De *skal* paa sygehuset i morgen den dag,» afgjorde han morsk, «om jeg saa skal bære dem ud af hytten paa disse mine egne arme – Men vi vil unde dem fred inat. De

skal ha dem imorgen til frokost, Thomsen.»

«Det ord er godt som guld,» sagde doktoren oplivet. «Og saa har jeg ført min krig igjennem og takker for mig.»

Pastoren smilte lunt: «Vær De bare rolig. Har De det travelt, Thomsen? – Farvel. – Aa, De skal ud til Kalsølodsen ikvæld, jeg husker det. Farvel.»

Provsten, som var af dem, der ikke agtede paa sladder, og ovenikjøbet var stolt af sin fordomsfrihed, var velvillig stemt mod Holk, hvem han satte pris paa som en flink tilhører, naar han efter sin skik fortabte sig i enetaler, og han besluttede at spasere et stykke med sagføreren. – Hvorledes han vilde ordne tyfushistorien? Det var hans hemmelighed, det, og i nødsfald tyde man til politimesteren. Samvittighedstvang og smittefare – se, det var en af disse moderne, dramatiske sujetter – stof til et hygienisk sørgespil – Men for at være alvorlig, det var tunge byrder, der læssedes paa en gammel præsts skuldre nu om stunder. Han strævede saamæn stridere i disse maaneder end nogensinde før i sin lange embedsgjerning. – Men anbelangende stræv og bryderi forresten – den [167] doktor Thomsen var en lur praktikus, der ikke forsmaade at alliere sig med en aflægs theolog, og som prakkede paa ham ikke lidet af den vare – – Tyfushistorien, den var snart ordnet, men andre var stygt indviklet, tildels mærkelige. Dog med lempe kunde den seigeste knude løses, man maatte lirke sig frem med lempe og ro og ikke appellere til øvrighedens sværd i utrængsmaal og ikke rende sig i skaarfæste, som smalen borte i det strilekald, hvor han som nybagt kandidat havde faat grønheden vasket af sig. Og med en vis trist humor ridsede han op hovedtrækkene af sin embedsbane.

Ilsomt trampende kom en bag dem og kaldte stakaandet paa provsten. De snudde sig og blev staaende foran en før, undersætsig og sortklædt mand, der dryppede af sved, dirrede af ophidselse og vaklede i knæerne. Hans frodige, røde skjæg strittede, de lyseblaa øine gnistrede, og de runde kinder skjalv. Hans hvide slips var løsnet og dinglede ned paa skjortebrystet, frakkens øverste knap var slidt ud og tøiet flæret.

«Gunnelsland!» tordnede provsten. «Hvad feiler Dem? Har De været i slagsmaal?»

«Hr. provst!» stønnede kapellanen, men kvaltes af ophidselse og rev sin brede filthat af og tørrede panden.

Provsten svælgede det udbrud, som kriblede ^[168] ham i halsen. «Fat Dem, kjære,» formante han. «Jeg ber Dem – – Men hvorledes *er* De dog kommet i denne tilstand? Deres dragt – –»

To agtbare borgere, der netop passerte, stod forbauset stille, og saa kunde de ikke dy sig, de nærmede sig nysgjerrige og ærbødig hilsende. Sagføreren gjengjældte hilsenen, men ingen af præsterne.

«Jeg har søgt Dem i Deres bolig,» begyndte kapellanen med tykt, hulkende mæle, «for at meddele Dem, at jeg har været gjenstand for overfald under mødet i missionshuset –»

«Skulde en hørt sligt!» sukke en af borgerne, og hans kamerat gryntede vemodig.

«Overfald!» Provsten rykkede tilbage. «Blev De korporlig fornærmet?»

«Ja, jeg blev fornærmet paa legemet,» bekræftede Gunnesland med mørk martyrmine. «Og jeg vil henstille til Dem at overveie de forholdsregler, som det her paa stedet vil være uomgjængelig nødvendigt at træffe til beskyttelse af os ordinerede præster mod sekterernes udskeielser. Jeg vil henstille til Dem, at – at – at –» Vreden fossede atter op i ham og afklippede traaden i hans sætninger, men han var blet opmærksom paa borgerne og prøvede møisommelig at samle sig og bevare sin værdighed.

^[169] Provsten forstod endnu ikke tildragelsen. – «Hvorledes hændte det hele?» buldrede han utaalmodig. «Var Deres sprog særlig udæskende? – De skulde jo tale om det overhaandtagende sektvæsen.»

«Jeg beflittede mig som sædvanlig paa maadehold,» erklærede kapellanen krænket. «Men selvfølgelig maatte jeg undgaa overbærende svaghed og give sandheden æren.»

Provsten rystede paa hodet: «Hvem var voldsmanden? Fortæl mig de faktiske omstændigheder.»

«Jeg kjendte ham ikke – hans navn vil lettelig bringes paa det rene ved det

eventuelle forhør,» svarte Gunnesland haardt. «Jeg advarede mod forførere og falske profeter, idet jeg knyttede en udlægning til romerbrevets kapitel 16 vers 17 og 18 om dem, som volde splid og forargelse tvertimod lærdommen og ved smigrende tale forføre de enfoldiges hjerter –»

Provsten rømmede sig: «De var vel forsigtig?»

«Hvis De mener at ha ret til at tvile derom, burde De ha været tilstede.» Kapellanen blev dristig af sinne. «Saa traadte et menneske frem til kathedret. Jeg spurgte, hvad han vilde, skjønte ikke svaret og bad ham tale tydelig – og til min sorg og bedrøvelse hørte jeg ham sige, at jeg var en af de mange antichrister, [170] og at det var ham aabenbaret af Gud, at han skulde afsløre min vederstyggelighed –»

«Saa—aa,» brummede provsten mat.

Kapellanen havde befalet fredsforstyrren at tie, og da han ikke lystrede, opfordret pedellen til at fjerne ham. «Men da han frækt satte sig til modværge steg jeg selv ned af kathedret for at formane til ro, og da – da –» Gunnesland bed tænderne sammen og blev rødblisset i ansigtet. «Da greb han mig i brystet og sønderrev mine klæder og skjældte mig i bedehusets paahør for en levit, en øienskalk, en skriftklog, en leiesvend!»

At regne op alle disse skjældsord var for meget for ham. Han stampede i marken og hvæste: «Der *skal* statueres et eksempel! Jeg *kræver* det!»

Provsten hyssede paa ham. De skulde ikke overile sig. Men det sprængte rent hans herredømme over sig selv, og han skreg: «Jeg *kræver* slyngelen straffet! Man skumler og spotter bag min ryg. Der *skal* statueres et eksempel i denne vanrøgtede menighed!»

Borgerne knurrede misbilligende; thi provsten var populær blandt dem trods sine tørre prækener. Han kneiste rank og bleg. «De forivrer Dem, Gunnesland,» irettesatte han barsk. «Dette passer sig ikke her paa gaden. Vi burde [171] straks være gaat hen til mig – Godaften,» nikkede han kort til borgerne. «Godaften, sagfører.»

Og de to geistlige skred afsted, kapellanen trivelig, uafbrudt gestikulerende og snakkende, provsten mager, høi og taus, som en stor, langbenet racehund med

en ilter, bjæffende, lavbenet kjøter ved siden.

Erik Holk saa efter dem og smilte vemodig og syntes inderlig synd paa provsten. Saa huskede han, at han skulde til Herwigs, og at han kom for sent – denne kirkelige konferens havde sinket ham. Skulde han ligegodt la det være – Vist ikke, han vilde være med iaften, og han fik skynde sig.

De agtbare borgermænd dvælede længe paa aastedet. De hostede og harkedede, keg paa sine støvlesnuder, skiftede stokkene fra næve til næve, bed sig i skjægget og maabede. Den enes mave dissede, og det klukkede sagte i den; et surt grin vred sig om den andens læber. De snudde sig halvt, derpaa vekslede de skakke, lurende blik, og deres aasyn forstenedes i alvor, og de vandrede hen for at meddele nyheden til venner og kjendinger og undre sig med dem over sekterernes formastelse.

[172]

II.

Byen var kry af sine haver og det med rette. Klemt sammen som den var af bratte heier langs elven og havnen paa den smale, veirhaarde strandlinje, der daarlig levnedede vei for en eneste krinklet gade, og slig at bygningerne ofte var klint lige op til fjeldet, skulde det synes, den ikke kunde ha overflødig plads til et træ, og fra sjøen øinede man ogsaa neppe en grøn flæk, bare hus med røde tag mod en baggrund af graasten. Men mellem bergknauserne havde folk kilet sine haver ind i revner og sprækker og gravet og spadet og saat og plantet i kløfternes fattige muld, og hvad dér blev saat og plantet, trivedes og lønnede møien over forventning, og i tidernes løb havde haverne udviklet sig, hyggelige, lune og vakre. Thi just fordi det havde kostet saa megen umage at skabe dem, blev de passet og pleiet med flittig omhu.

Men der var den ulempe ved dem, at eierne gjerne maatte gaa tversover gaden og opad et ^[173] smug for at naa til dem. For alle de bedste og fineste hus laa paa den nedre side af gaden med fri udsigt over bryggerne og elvemundingen og havet og tog sol og luft fra de simplere, der var trykket ind under heien, og til dem hørte heller ingen haver. De var nemlig ingen billig fornøielse; de var dyre at holde istand, som de havde været dyre at anlægge, og de lykkelige besiddere kappedes ærgjerrig om at overbyde hinanden i de sindrige indfald, den ujevne klippegrund gav leilighed til.

Apothervhaven og Herwighaven var afgjort de smukkeste og mest velstelte. Men Jensenius havde indskrænket sig til trofast og pietetsfuldt at dyrke sine fædres jord, medens konsulen ikke havde arvet sin og uden skrupler havde skaltet og valt med den, udvidet den og staset den op, til resultatet blev, at fru Christiane kroede sig af beskedenhed, naar hun modtog fremmede i den. – Nogle løvrige linder dannede fra havegrinden en stump allé, som paa bunden af en kløft gjennemskar en liden slette med frugttrær og kjøkkenvækster. Men kløften hævede sig og snevredes ind til et trangt pas, hvis vægge var dækket af efeu og vildvin og trappetrin førte op til en flad afsats, der bredte sig temmelig langt bortover. Her var den vigtigste del af haven og den, som havde stillet de største krav til konsulens pung og fruens smag. Den ^[174] var rigelig udstyret med brogede blomsterbed, sirbusker og gange strøt med hvid kiselsand. Ved trappen fandtes et lysthus, der gav ly til en stor kikkert paa stativ. Ved terrassens midte var en blank kugle paa en sort søile, og ved dens fjerneste ende indhegnede en haktornhæk en koselig plet med borde, bænke og stole.

Fjeldvæggen buede sig om afsatsen, saa der kun trængtes stakit paa sydsiden af den. Lænede man sig over det, saa man lige under sig spidse teglstenstag; derpaa et lidet og skjævt, brolagt torv med et vandspring, som aldrig sprang; derefter en brygge, hvor fiskerbaader og jægter og skøjter lagde til, og rettede man sig helt op, fór blikket over rækken af nøgne skjær og holmer vidt ud tilhavs.

I lysthuset sad Jensenius og Ellen, fru Gaarder, konsulen og fru Christiane samt advokat Lindal omkring et bord med vin og dessert.

Advokat Lindal havde ingensinde før været gjæst hos Herwigs, og det havde sin særegne grund, at han var blet indbudt. Det var sket derved, at han havde været hos konsulen paa forretnings vegne om eftermiddagen, og som tilfældigvis havde han da nævnt, at han havde erhvervet adskillige aktier i den kemiske fabrik, i hvis direktion Jacob Herwig var formand, og denne havde opdaget, at advokaten simpelthen [175] var blet fabrikkens største aktionær, og saa slagen blev konsulen af denne opdagelse, at han pludselig og uden forud at sikre sig sin hustrus bifald bad ham tilbringe aftenen hos dem. Men han havde fluksens faat forladelse af sin ægtefælle, endog inden aktierne var bragt paa bane. – Sagen var den, at advokaten havde kjøbt en tomt hinsides broen over elven og dér, lige imod byen, udover vaaren og sommeren havde ladet opføre en nydelig villa i national stil, og fru Christianes agtelse for ham var trinvis vokset for hvert stokkelag, som tømredes paa villaen. Hun havde en fornemmelse af, at Reinert Lindal ikke mere burde staa udenfor deres kreds, men hun havde kviet sig for at være den, der aabnede adgangen for ham. – Han var gift med en landhandlerdatter, det var sandt, men hun var ganske net og takkelig – og havde ikke den forrige sorenskriver været gift med en pantelaaner datter? – – Og dersom han blev storthingsmand –? Aaja, det blev han til høsten, politimesterens gjenvalg var haabløst, mente Herwig.

Det var stille i lysthuset. Straks efter Holks komme og hans fortælling om kapellanens gjenvordigheder var samtalen blusset op i fyrig harme over adventisterne, men den enstemmige indignations ild havde hurtig fortæret emnet, og saa var der blet en langtrukken pause.

Fra haktornhækken, gennem hvis løv lyse [176] damedragter skimtedes, lød ungdommens glade munterhed. Den havde intet skaar lidt ved den rystende hændelse.

Solen var gaat ned, men en lysgylden glorie flammede over fjeldkammen, og kun en dybblaa stribe længst nede i synsranden mod syd tydede paa, at julinatten var rede til at stige op af havet.

Fru Christiane skjænkede i glassene og klinkede med advokaten. «Jeg har rent glemt at ønske Dem velkommen hos os – Det er besynderligt, vi ikke har

havt den fornøjelse at se Dem hos os tidligere.»

De drak. Peder Jensenius skottede til sin kone. Han likte ikke at dele bæk med venstrepartiets kandidat, hvem han hidtil havde holdt paa tilbørlig afstand, og situationen var uklar for ham – De gjorde formelig kur til denne paatrængende radikaler, havde han forbedret sine anskuelser?

Advokaten takkede forbindtlig og næsten uden spor af sin overlegne snøvlen. «Man kunde tro, vor by alligevel ikke var saa liden, naar man kan være naboer i aarevis uden at stifte nærmere bekjendtskab.»

I aarevis – det kunde han sige, indrømmede hun, for hun erindrede ham som skolegut, da han spiste hver onsdag og lørdag hos den afdøde kateket.

[177] Det stak i Reinert Lindal ved mindelsen om det bitre naadsensbrød, og han rødmede og nippede til sit glas.

«Kateketen var saa godgjørende med sine smaa midler,» kom det i hviskende fløitetone fra fru Gaarder. «Der spiste mangen fattig, lovende skolegut ved hans bord –» Hun strikkede paa en uldstrømpe, den hendes fingre støt tuklede med; de var for stive og grove til broderi og desligeste og dude ikke til haandarbeide.

Konsulens sygelige gammelmandsansigt prægedes af forlegenhed, og han pudsede næsen og traadte fru Christiane paa foden. Det var hans kildne hverv at afbøde de taktløsheder, hun ikke sjelden plumpede ud med, fordi hun var saa altfor frimodig og tryk i sin gode samvittighed til at veie sine ytringer, og fru Gaarder var stedse parat til at understrege det pinlige ved forsnakkelserne. Han vippede med sin guldlorgnet, ledte efter noget at sige og snublede over fabrikkens drift, og uforvarende ymtede han om det mislige ved at lade ingeniør Nilsen styre en arbejdsstok, der talte saa mange ugifte kvinder.

Forelaa der tilforladelige og ugjendrivelige anker over hans sædelige forhold? spurgte apothekeren. – Ikke? Naa, da skulde man ikke hefte sig ved rygter. Han var selv med i direktionen og vilde protestere mod, at man rørte ved [178] løse historier. Man skyldte ogsaa at ta hensyn til ingeniørens ubestridelige dygtighed.

Advokaten støttede apothekeren. Han ante, hvem der havde indblæst konsulen hans moralske nænsomhed, og hevngjerrig tilføiede han, at sladderens magt i staden dog viste, at den var grumme liden. – Dermed blev fruene sat paa

glid, og de tilkjendegav efter tur sin foragt for alskens rygter og historier. Ivrigst var fru Christiane, som bent ud bebreidede sin mand, at han løb sladderens ærende, skjønt hun ikke vilde nægte for, at det kunde være bra, om direktionen havde lidt opsigt med denne Nilsens vandel. Den skulde huske paa ansvaret ved at ha ham i sit brød.

Konsulen taug sagtmødig, han havde øvelse i at bevare en forsigtig taushed overfor sin hustru, men han aandede lettet, da Ellen Jensenius fik hende med for at passe paa, at ungdommen ikke ganske ruinerte agent Bentsen. Thi henne fra haktornhækken hørtes hans kaglen, ynkelig og opirret og drukkende i latter og kommers.

Fru Gaarder rullede langsomt sin uldstrømpe sammen for at følge efter dem. Hun pleiede at sidde ludende, med de svære hænder foldet om strikketøiet, med hodet paa hæld og lyttende fremstrakt, øinene sænket, saa at deres farve ikke let kunde fastslaas, og den læbeløse [179] mund knebet ind til en fure, der krummede sig nedad. Da saa hun affældig og vissen ud, men stod hun op, skiftede hendes udseende paa et underligt sæt. Hun vokste, til hun blev imponerende stor, og det nyttede ikke, hun krøgede og skrukkede sig saa ydmygt, at hun blev indhul foran, for at skjule sin vælde, hendes brede ryg hvælvede sig saa kraftig som en sjauers og forraadte hende. Hun bar bestandig sorte, omsyede kjoler og havde sorte strimler om hals og haanded; saaledes sømmede det sig en præsteenke, og derved sparede vask tillige.

Hun smøg sig taslende henad den sandstrøde gang, svingede om haktornhækken, overskuede med et øiekast den livlige og lystige gruppe og sukkede tilfreds. Lilli underholdt sig med Gabriel, og sagføreren var optat af Ottilie Koveland; hun havde begyndt at være mere med i det sidste, og de havde telefoneret efter hende ved middagstid. Agent Bentsen hoppede om som en kanarifugl i gule flanelsklæder, gul silkevest, gult slips og gule sko, prikket af stiklerier fra alle kanter og spillende sin vante narrerolle. Weigert, der havde indfundet sig tidlig, red skrævs over en bænk og sludrede saa freidig med den raptungede, kokette Dorthe Mørch, som om han skulde ha faat bugt med hver snev af bekymring for Millas omstændigheder. Men Octavius Hollmann havde trukket [180] sig tilbage til et mageligt hjørne med sit glas inden rækkevidde og

Stina Hansen ved sin side. Man ventede blot paa kort fra de to for at gratulere; de havde været hos guldsmeden iforgaars. Det havde lykkedes dem at snige sig did uset – det havde Stina betrot til Dikken Herwig, der selv var forlovet, men med en udenbys løjtnant og derfor sad alene, hensunken i drømmende glæde over venindens kjærlighed.

Gabriels mor havde sukket tilfreds, men Ellen Jensenius sukkede utaalmodig. Eriks og Lillis adfærd gjorde hende ilde tilmode. Det var, som de begge bestræbte sig for at krydse de planer, hun havde smedet til deres bedste. Det var endda til at forstaa, at Lilli taalte bankkassererens selvsikre tilbedelse; han var ikke den, man let kunde ryste af sig, og herregud – hun var jo en ung pige. Men Erik –? Han voldte sin barndomskamerat en svare sorg. Hun kjendte ham for godt til at bilde sig ind, at han fiskede efter Otilies penge – hende, han dagstøt spaserede med og gjorde til gjenstand for folkesnak – og at han virkelig skulde være forelsket i hende, nei, det var umuligt, saa nydelig hun end var med de mørke, straalende jødeøinene sine, den blødt brunlige hud og det svære, sorte haar. For han holdt fremdeles af Lilli og hun af ham; Ellen Jensenius havde mærket det paa de tusende ting. Og der ^[181] skulde de taabelige menneskebarn lade, som om de ikke kom hinanden ved og forbitre tilværelsen baade for sig selv og for den, der vilde dem vel. Det var til at fortvile over!

Erik var blet saa frisk og kjæk igjen i sommer og brugte ikke længer sovedraaber – det kunde apothekerens kone kontrollere – men doven og ligeglad var han blet og uvorren i sin opførsel. Det gik ikke, dette. Og hun bestemte sig til, at der skulde bli en forandring med ham, og at hun vilde læse ham teksten. Han skulde tugtes til fornuft skulde han, den dumme gutten, som aldrig lod til at ville bli voksen for alvor. – Og Ellen Jensenius tog resolut en stol og satte sig mellem ham og Otilie Koveland.

Fruernes nærvær lagde en dæmper paa stemningen, og da den først var begyndt at løie af, svigtede den uhjælpelig og overvældedes af ⁿ¹⁰ den blikstille kvælds lumre tyngde. Man orkede ikke mer ærte agenten, og saa var han tilovers og segnede som et knækket siv om paa græsset ved værtindens fødder og lyttede til et foredrag om det slæb og besvær, det havde været under tørken med vanding

af haven. Men den havde ogsaa klaret det nogenlunde – Stod roserne paa apotheket saa frodig? – Aa, var de gaat ud! Det var da leit. De tjenestefolkene, de tjenestefolkene – dem kunde man ikke ^[182] stole det mindste paa, hvis man selv forsømte at gaa efter dem.

Bankkassereren foldede armene over sit mandige bryst og betragtede Lilli rolig og aabenlyst, som om han allerede havde brev paa hendes løfte og jaord i lommen. Sagføreren nøiedes med at hypnotisere sig ved at stirre paa spidsen af hendes sko, der tittede frem under kjolen og var prydet med en glitrende spænde. Hun havde været den kvikkeste af alle og venligheden selv mod Gabriel, lige til Ellen Jensenius afskar forbindelsen mellem Holk og Ottilie, saa var hun blet aandsfraværende og forstemt.

Den almene slaphed dyssede selskabet ind i søvniq kjedsommelighed. Konversationen faldt i stykker, og kun spredte forsøg, saa fra den ene og saa fra den anden, paa at skjøtte den, hindrede den fra helt at dø ud. Bare de nyforlovede kurrede stadig i sit hjørne, men dem var det ikke værdt at agte paa.

Det mørknede. Høit under himmelhvælvet svævede en spinkel, bleg maanesigd, der tog skinnende glans, efterhvert som dets blaa blev fyldigere, og fra busker og træer kastedes spæde, gjennemsigtige skygger paa plæner og gange. Havfladen mistede sit farvespil og flød hen i et graanende øde, men ud over det slyngede indseilingsfyret sine hastige blink, jog dem som lynsnare speidere ud i den dystre uendelighed.

^[183] – – Det kvak i dem. Hvad var det? – Skrattende horn, skingrende sang, der imellem blev til taktfaste skrig, ledsaget af trampen, haandklap og dønnende dunk paa en tromme, sprængte den døsiges fred.

«Frelseshæren paa Knudsesalen,» oplyste Weigert tørt. «Saa skal vi altsaa ha det levenet igjen.»

«Det blir ikke til at være i haven for det om aftenen,» klagede fru Christiane. «Men jeg synes rigtig, levenet er værre end nogensinde.»

«De har tromme,» sagde Dikken. «Det havde de ikke igaar.»

«De har bedt om lov til at gaa i procession i gaderne,» fortalte Stina Hansen, der var datter af politimesteren. «Men far sagde nei.»

«Og det var korrekt af ham,» lagde Octavius til. «De sætter byen paa hodet. – Men dette maa være *grande parade* i korpset.»

Larmen blev værre og værre, skrigene vildere. Sangens tekst kunde ikke opfattes, men dens omkvæd blev saa utrættelig gjentat, at Erik Holk omsider skjelnede det. «Lammets blod!» lød det idelig. «Lammets blod! Lammets blod!» – Det grøssede i ham. Han vilde ikke høre og drev om i haven, men blev ikke kvit det; det sprøitede stødvis efter ham. Det var, som om han selv og hele ^[184]kvælden stænkedes med lunkne, dampende, røde draaber.

«Aa fy! Det er vammelt!» sagde han indædt til Ellen Jensenius. «Gid vi endda kunde se hedningerne.»

«Hvad mener du?» spurgte hun forundret.

«Hør! De hylér efter slagtoffer.»

Og nu hørte hun, og hun sagde ordene til de andre, og de hørte dem ogsaa:

«Lammets blod! Lammets blod!
Lammets blod! Lammets blod!»

Til koret sluttede med fanfare og trommehvirvler og hæse hallelujavræl, og det blev stille for et øieblik.

Men der blev uro nede i byen. Mangfoldige skridt støiede over brostenene, og der blev raabt og talt høit og viltert. Musikken spillede op paany – Det kunde ikke være paa Knudsesalen – det klang nærmere og nærmere. Og saa stoppede den igjen, dog ikke med et, men horn efter horn med sprukne tud, og allersidst dundrede trommen.

Weigert stod paa udvig ved stakittet. «For svarte fanden!» satte han i. «Undskyld, tante – men de gaar nok i procession uden lov.»

De stimlede omkring ham. De fra lysthuset indfandt sig, konsulen og apothekeren dampende paa lange piber, advokaten med en cigar.

^[185]Torvet var allerede sort af folk, men fra gaden til høire væltede ugreie flokker, trængte paa og stuede sig sammen om vandspringet. Det maatte være flere hundre, og som mængden bølgede der i det tætte tusmørke, hode ved hode,

syntes den endnu talrigere, og torvet kunde knapt ramme den. Der var en hel del kvinder, og de havde barn med, mange saa smaa, at de maatte bæres. En kunde ikke kjende de enkelte, men Holk fik det indtryk, at størstparten maatte være oppe fra dalbygderne. De klumpede sig ihob seigt og stilfærdig og vilde ikke spredes, uagtet Laurits politi og hans tvende uniformerede fæller puffede og skjældte, og en myndig røst kommanderte dem til det.

«Far er der,» sagde Stina ængstelig. «Aa, Octavius, gaa ned til ham! Jeg er saa bange.»

Han skulde det, men forresten var det ikke noget at være ræd for, de hellige var fromme. – Weigert blev med ham for at undersøge spektaklet paa nært hold.

En lang mand kløv op paa kanten af vandspringet og løflede armene til bøn. Ved det tegn rungede sangen igjen, men ikke saa skingrende vildt som før, melodien var sørgmodigere, omkvædet mere klagende:

«Vaag, min sjæl, af angst bespændt,
vaag og bed, hold lampen tændt!
Snart vil brudgommen komme».

[186] Konstablerne skubbede sig hen til forsangeren og halte ham ned og slæbte ham med sig. Der blev forvirring. En klynge vilde følge arrestanten, og saa blev han sluppet løs. Den pøbel, som var blandt mængden, hujed, og dens raa løier truede med at overdøve sangen. Men den ophørte ikke, og ved omkvædet svulmede den atter:

«Vaag, min sjæl, hold lampen tændt!
Hold dit blik mod himlen vendt!
Thi den, som os til dom er sendt,
med skyerne vil han komme».

Weigert vendte tilbage. Det var saa, at processionen var blet forbudt af hensyn til byens nattero; men frelseshærens kaptein havde svaret, at de sovende netop skulde vækkes, og at man skulde adlyde Gud mer end menneskene. De havde villet marschere fra Knudsesalen under fuld musik, men politiet havde været tilstede og konfiskeret instrumenterne.

«Men naar skal dette ende?» spurgte fru Christiane vægtig og forarget. «Skal det vare i hele nat?»

«Og hvordan skal jeg komme hjem?» gøl Dorthe Mørch. «Jeg tør virkelig ikke gaa alene i dette hurlumheiet.»

«Under mine beskyttende vinger,» forsikrede Weigert hende.

«Aa, de forulemper Dem nok ikke,» mente advokaten. «De messer sig færdig paa et par ^[187] timer, og saa skilles de – Men det er for galt, at man skal være udsat for den slags optøier. Burde ikke de herrer i kommunestyret bevilge til forøget politistyrke og afskedige udlevede udueligheder som gamle Laurits?»

Det irriterede apothekeren, der var i formandskabet. Forøget politistyrke vilde sige forøgede skatter, og en smule gadeuorden kunde ikke gi anledning til ekstraordinære forholdsregler. Alvorlige excesser resikerte man ikke her paa stedet.

Konsulen hævdede et mæglende standpunkt: Laurits var skrøbelig.

Jamen han var gift for anden gang og havde uforsørgede barn.

Og det gjorde en affældig olding brugbar til konstabel?

Peder Jensenius steilede. Hørte ikke hjertelag til de smaa i samfundet med i advokatens politik?

«Men ikke taalmodighed med gammel slendrian – –»

«– Og gamle, udslidte vægtene.»

Konsulen skulde som ordfører i tilfælde prøve at smugle en pension for Laurits ind i budgetet. – Vilde ikke sagføreren støtte et saant forslag i repræsentantskabet?

«Jo – jo – jeg?» stammede Holk fortumlet. Jovist var han for en rundelig sultepension –

^[188] Han havde været saa fortabt i skuespillet paa torvet, at han uforvarende havde lagt sin haand over Lillis paa stakittet og ikke sanset de smaa, fine fingre, der hvilte under hans; men idet han trak haanden til sig, opdagede han det og undrede sig over, at hun havde ladet ham gjøre det. Havde hun heller ikke

mærket det? – Hendes haand blev rolig liggende, fingrene knugede sig blot svagt om tremmen.

Men sultepension var en uheldig vending, den tirrede, og som kamplystne haner røg advokaten og apothekeren i trætte om kommunale spørgsmaal, og konsulen mæglede og appellerte uafbrudt til sagføreren og drog ham ind i debatten, og han maatte røgte sine borgerpligter og gik glip af den vigtige scene, hvori politiet udaset nedlagde vaabnene og udleverte torvet til fienden.

Men det havde ikke været adventisternes hensigt at stanse dér, og kanhænde de angrede sin opsætsighed mod øvrigheden og savnede musiken. Da ingen længer formente dem det, ordnede de sin procession og togede bort, og deres sang ljomede gennem gaderne:

«Ak, i verden er det tungt at bygge
under syndens sorg og mørke skygge.
Men i det ny Jerusalem
hos min Gud er mit hjem.
Der er sollys! Der er sollys!
Der er sollys i mit hjem!»ⁿ¹¹

[189] Og derpaa blev det saa underlig tyst, at de kommunale stridsmænd taug af overraskelse.

Ud paa torvet, der var som sopt for folk, faldt bredt, gult lysskjær fra et af husene. En gut og en jente kom løbende, midt i lyset bukkede de sig efter noget hvidt. Det var en straahat. «Hurra!» raabte de og kylte den høit i veiret. De ventede, medens den dalte ustøt kredsene og løb saa videre.

— — — —

«Puh! – Pakke sig maatte de da, Stinamor.» Octavius brystede sig for sin kjæreste og berettede sine eventyr. «Politimesteren er en slu general – seirede ved krigslist – – Lignede det et nederlag, siger De, advokat Lindal? – Nehei, aaja – forsaavidt som tropperne var miserable, det er jeg med paa. *Mais enfin*, man kunde ikke sætte hele banden i kachot uden at leie konsulens sjøbod til arrest –»

Han havde snakket fra leveren til en par af sin fars arbeidere, en iskjører og en værftskar – De vilde vist ikke være med paa de greierne herefter. Men

imorgen blev anstifterne stævnet og mulkteret, og havde de ikke kontanter til boden – og hvor skulde de ha dem fra? – blev de puttet i hullet med det samme, skulde pent sone den af, det havde politimesteren sagt. Og den, som soner, synder ikke – i hvert fald ikke mod politivedtægterne.

[190] «Aaneida! De blir ikke urimeligere af det – Sult og ensomhed? – Kjære dig, Holk, bli ikke sentimental. Vi bør dømme fra os selv. Tror du, f. e. Gabriel vilde være lige forhippen paa gymnastik efter en uges vand og brød? Eller Bentsen lige sprælsk? – Naanaa, bli ikke fortrydelig, Bentsen, du *er* tam nok, det er ikke nødvendigt at forsøge med dig. – Eller jeg? Aa, saa yndig slunken jeg vilde bli!»

Octavius skoggerlo ved tanken om sin slunkenhed og kneb trøien ind over maven for at gjøre den tydelig.

Og urimeligere *kunde* de ikke bli. De var splitter, lynende gale – tullede. De praiede hvermand uden forskjel, til og med politimesteren – og berigede dem med traktater og himmelbreve! – Han havde lommen pakket og tede frem en bunke tynde hefter og delte dem ud. «Saa dere Laurits politi stolpre om med de støle knæerne? – Weigert, du var der! Dere skulde ha set, da han kneb den benraden paa vandspringet! Saa inmari sinna han var, han fræste – hø, hø!»

Fru Gaarder bemærkede, at traktaterne sandsynligvis misbrugte bibelsprog, og derfor burde man ikke spøge med dem, og fru Christiane sankede dem omhyggelig sammen og rakte dem til sin ældste datter, der hemmelig sendte dem over stakittet.

[191] Men mobben lugtede fælt i denne varme; Octavius var ganske mat, han maatte sidde lidt og puste.

De bænkedede sig paany bag haktornhækken. En tjenestepige bragte en lampe, og glassene blev fyldte. Man tænkte ikke paa at skilles trods den sildige time, dertil havde begivenhederne for stærkt vakt livsaanderne hos gamle og unge. Passiaren surrede, latteren sprudlede, morsomheder plaskede, og vinen var god, for konsulen havde direkte forbindelser baade i Frankrig og Spanien.

Ellen Jensenius havde snedig sikret sig bankkassereren og Otilie Koveland og dernæst lokket Erik og Lilli ind i det hjørne, som tidligere havde været afstaat til

de forlovede, og stængt dem inde der. Hun betragtede dem smilende, og fornøiet med sit kløgtige værk deltog hun saa i samtalen uden at ænse, at de ikke syntes at befinde sig vel, dér de sad, og at deres faamælte forlegenhed stak af mod den almene munterhed. De havde ikke siddet saa nær hinanden siden høsten; det havde de varsomt undgaat.

Erik Holk havde skjønt Ellens manøvrer og staat hende bi ved dem. Han kjendte endnu i det indre af sin haand en mindelse om de smaa, fine fingre, der havde hvilet saa rolig under den. – Hans udtryk var stivt og spændt, ^[192] det arbeidede smertelig intenst i hans hjerne. Han gjorde sig forestillinger om, at det vilde være en forbrydelse at tale til hende saaledes, som han higede efter det – men om han havde taget fejl af sin sygdom, om den havde været en indbildning? – Han havde haabet det i sommer, men vished kunde han jo ikke vinde.

Bankkassereren udbragte en skaal for værtinden. Han hakkede og stammede og hakkede med klodsede omsvøb. Holk saa paa hans fregneplettede fjæs, dunede haar og kantede figur, som han stod der i det skarpe lampeskin. Og denne hæsliche, sjælemagre, platnæsede atletgestalt havde han været skinsyg paa – latterlig skinsyg! Og var det i dette minut. Og skinsygen havde trukket ham hid ikvæld. – Hvem vilde hun være bedst tjent med, Gabriel Gaarder eller ham, hvis – – naa, hvis han var gal? – Dette var at snige sig fra det, han havde ikke ret til at koble hende sammen med Gabriel Gaarder – det var at smudse hende til. Men – – Han kunde ikke mer, han overgav sig: Hun skulde vide alt og selv vælge.

Han sænkede hodet og sagde sagte: «Lilli, jeg maa tale med dig. Kan jeg træffe dig imorgen? Kommer du paa apotheket?»

Hun svarte koldt og hen for sig: «Jeg var der engang i høst.»

^[193] «Det er netop derfor, jeg maa tale med dig,» vedblev han trist. «Jeg maa forklare dig det – alt.»

Hun lo kort. «Sig mig, var det ikke snilt af mig at telefonere efter Otilie? – Det var mig, som fandt paa det. Takker De mig ikke for det? – Jeg skal besøge hende imorgen, kan ikke De bli med?»

Han svarte ikke, men rynkede brynene og stirrede forpint. Dette havde han

ikke været forberedt paa, fattede han ikke. – Hun saa paa ham, længe og ventende; han mærkede det ikke. Hendes læber dirrede, hun vilde sige noget, men kunde ikke og legte med sit armbaand. Det løsnede og trillede ned i hendes fang, den lille guldlænke, som bandt det sammen, var slidt itu.

Bankkassereren havde hakket sin tale færdig. Man reiste sig og drak fru Christiane til, og hun smilte huldsalig. Fru Gaarder mønstrede beundrende sin søn, der spænstig spankulerte hen og klinkede med Lilli: «Din mors skaal!»

«Og dette skal være tante Christianes skaal!» istemte Weigert.

«Nei nei,» protesterte konsulen. «Vi har havt tilstrækkeligt af sang for iaften, Jørgen.»

«Lagde dere mærke til sidste vers af sidste nummer?» spurgte Octavius. – «Med skyerne skal han komme? – Det betyr ikke, at han [194] skal komme fra de øvre etager – Det er subtilere, og det betyr: Der skal ikke bli dommedag, før det regner, og ikke regn før dommedag.»

Advokaten udbad sig en nøiere forklaring.

Fru Christiane havde hørt kapellanen – hun havde saa ondt af den kjære Gunnesland! – berøre denne falske profeti, og hun havde slaat efter stedet, for det fandtes virkelig i bibelen.

«Johannes aabenbarings første kapitels syvende vers,» supplerte præsteenken. «Og de drister sig til at spaa, at den yderste dag vil oprinde, naar det skyr over.»

Agent Bentsen keg opad: «Da vil jeg ønske, det ikke maatte gjøre det.»

Det vilde dog apothekeren inderlig haabe.

«Saa blir det jo dommedag!» kvækkede agenten. «Jeg mener – saa tror de, det blir dommedag. Og saa blir de ellevilde. De blir farlige!»

«Men regnet da, Bentsen – regnet? – Det drypper væde fra skyerne.»

Dorthe Mørch bankede sig dybsindig paa panden: «Dommedag – dommedag – Jeg ved, hvorledes den blir, jeg. Jeg har drømt om den som liden pige, og jeg er vis paa, jeg drømte rigtig, for det var saa rædsomt. Det var et frygteligt rabalder. Der dumpede en diger sten ned i sjøen, det husker jeg bedst –»

[195] Weigert tvilte paa, hun var sanddrømt. Akkurat paa den vis blev det nok ikke.

Jo, det blev. Og hvis ikke det, hvorledes havde da han tænkt sig det?

«Jeg har ikke studeret synderlig paa tingen. Lad mig se – – Verden blir vel sat ud af kurs som en forslidt mynt og smeltet om. Men det er muligens bare guldpenge, der omsmeltes, og jeg skal ikke sværge paa, man vil bry sig saa meget med en simpel kobberdank som vor klode.»

Det var svært ubestemt, og det var den omsmeltningen hun vilde havt besked om. – Dorthé Mørch strammede sig høitidelig op: «Hysss!» sagde hun. «Jeg vil underrette om, at dere skal i avisen hele hoben. Jeg vil inter–inter–vevyvu – Aa, Weigert, hjælp mig da! – – Jeg vil foreslaa den ærede forsamling, at jeg interviewer dens medlemmer angaaende deres meninger om dommedag, hvorledes den skal bli nemlig. Jeg skulde tegne dere ogsaa, men det kan jeg desværre ikke, og vi kan bruge fotografier. Send mig dem imorgen – Men, Bentsen, pas paa det blir et pent et af Dem, De har saa mange dusin. – Jeg er saa fri at begynde med konsulen.» Hun pegte paa ham. «Hvorledes vil dommedag bli?»

«En daare kan spørge, ved du, Dorthé –» [196] smilte han godmodig. «Hm, en ubehagelig katastrofe. Er du fornøiet med det?»

Hun var ikke; hun vilde ha en tydelig udtalelse om maaden, helst en skildring. – «Stina?»

Octavius svarte for hende: Jordan vilde fordufte som en sæbeboble – svuip! og borte var den, og tomt blev det efter den, tomt som i en tom fyrstikæske.

Apothekeren smattede eftertrykkelig paa sin lange pibe. De maatte undskylde, men han havde ikke begreb om dommedag – Verdens ødelæggelse? Sludder. Absolut ikke begreb om den, og kunde ikke danne sig det.

«Det er ikke pent af Dem, apotheker,» formante Dorthé. «De skal faa paapakning i avisen. Pas Dem, vi journalister er slemme at være tvære mod.»

«Den skal komme som en tyv om natten.» Agent Bentsen vred sig affekteret gysende. «Det vil bli saa skrækkeligt, frøken – Det vil bli som at vaagne med ildløs i soveværelset og ikke kunne slippe ud. [n12](#)»

Det var hun fornøiet med og klappede og raabte bravo, og Bentsen fniste blufærdig.

Den næste var Ottilie. Hun overveiede lidt og lukkede øinene. «Jorden vil slukne,» sagde hun.

Dens indre skulde altsaa slukne, og de skulde fryse ihjæl?

[197] «Nei, den vil slukne – slukne udenpaa,» fastholdt hun.

De lo. Det var mærkværdigt, naar den hverken brændte eller lyste.

Hun blev ved sit: «Den vil slukne som en blomst.»

Det blev bedre og bedre, de jublede. – «Jeg saa den for mig,» forklarte hun, og støttende albuerne paa bordet stillede hun haandlekene sammen og bøiede sine store, slanke hænder tilbage. «Jeg saa den for mig – saan – lig en vældig vandlilje, men rundere og af farve lig en rose – nei, som frisk blod – og saa sluknede den, blev som aske.» Hun rødmede uvillig, og latteren stansede, idet bankkassereren lagde for med et omstændeligt uddrag af en populær afhandling om gravitation og planeternes styrten ind mod solen.

Han blev afbrudt af indvendinger, og Dorthe Mørch sagde, det blev for vidtløftigt for avisens spalter.

«Og debatten er ørkesløs, mine damer og herrer,» snøvlede advokat Lindal overlegent. «Det generelle spørgsmaal vil ikke foreligge i en overskuelig fremtid. Lad det fare. Praktisk betydning kunde det blot ha, saafremt man ved ræsonnement formaade at faa bugt med den aandelige almues ophidselse.» – Og til den elskværdige dirigents specielle spørgsmaal skulde [198] han svare, at han for sit vedkommende vilde afvente varsel fra meteorologisk institut, inden han beskikkede sit bo for den yderste dag. Eller den termin rettede sig nok som de øvrige efter almanaken, der sorterte under universitetets astronomer, og det hastede formentlig ikke, til man kunde sætte kryds ved det trykte datum.

En natfryvil svirrede om lampen og daskede mod den. «Red den, red den!» bad Lilli og skyndte sig derhen. Men det var for sent. Den smat under kuppelen og deisede ned paa bordpladen, krympende sig tyk og lodden med svedne vinger. Octavius plukkede et straa og pirrede den væk. «Jeg er enig med Gabriel,»

erklærte han. «Og her foreligger syn for sagen – en stegt planet.»

«Men jeg er enig med Jensenius,» sagde Ellen og nikkede til sin mand. «Det er noget tøv, dette om dommedag og verdens undergang. Hele vor rige, vakre jord skulde gaa under! – Det er saa afskyeligt, saa stygt; jeg ynker de stakkarer, der fabler om det. Jeg kan ikke tro paa muligheden af det, jeg vil det ikke. Ikke uden menneskene blir udryddet i forveien og skaanet for at opleve det», fortsatte hun alvorlig. «Det er sørgeligt, at vi skal dø og forlade alt vort, men slig er nu skjæbnen, og vi vænner os til at vide det og trøster os med, at vi efter [199] evne har været til gavn for vore, og de blir igjen. Men skulde hvert fnug af det, jeg holder af, knuses til intet sammen med mig, og jeg kanske af angst for mig selv glemme alt og alle – for en blir vel ribbet ensom, naar en skal staa nøgen for guds aasyn – aa, det vilde være for grueligt! Og det blev en sorg, en sorg, hvis jeg vaagnede efter det! – Grublede jeg over dommedag, vilde jeg fristes til at tvile paa saligheden.»

Lilli havde stillet sig ved siden af hende og lagde armen om hendes hals og ruskede i hende. «Hvorfor skulde det ende saa bedrøveligt, Ellen? Hvorfor skulde ikke jorden tilslut briste af lykke, og vi – alle sammen – flyve som stjernes kud gennem evighederne og tindre af fryd?»

«Hu, for en anarkist!» – «Knaldeffekt og fyrværkeri!» – «Lad bomben springe!» – De snakkede i munden paa hinanden fra alle kanter.

Holks blik havde haardnakket hængt ved hende, siden hun forlod sin plads. I denne stund hadede han hende. – Ante hun ikke de lidelser, der laa bag hans bøn? Var hun saa blind? – Og at nævne Otilie – – der var ondskab i det og løgn – løgn af krænket forfængelighed. Og ondskab – – – Han hev sig tilbage paa bænken. Lilli var lig sin mor! Aldrig havde han set det, men hun var det. Hendes øine var fugtig-glinsende, dugget af rørelse [200] og selvglæde. De øinene var fru Christianes datters øine – de øinene! sved det i ham.

«Er det ikke ubehageligt at revne, om det ogsaa er af lykke?» spottede han.

«Vær ikke bange», sagde hun overmodig. «I Deres tid sker det saavist ikke. Raadede De, begik sagtens den arme jord selvmord af livslede.»

«Den *kan* det desværre ikke,» svarte han. «Den arme jord, som De kaldte

den, kan jo ikke drukne sig i ætheren mer end en fisk i vandet – den har ingen knag at hænge sig paa, intet værktøi at skyde sig med, ingen værre gift end menneskeheden, og den har den vænnet sig til at døie. Med min bedste vilje, jeg kunde ikke hjælpe den, frøken Hervig». Han blev hidsig og fægtede med armene. «Men den kan bli fortærende kjed af det, gaa fra forstanden over alt det utøi, der kravler og suger paa dens gode skind, uden at den som et andet svin har en portstolpe at gni sig mod. Og utøiet sidder fast, kan staa for syndflodsbad og den grundigste desinfektion – vi har udviklingens og forvandlingens evne. Og til syvende og sidst blir vel det skabbede kreatur vanvittig af kløe, skeier ud fra ringdansen om solkalven og raser afsted gennem rummet med maanen bjæffende i hælene paa sig. – Saa blir der halløi, solen bræger af vrede, planeter [201] skvætter unda og tørner sammen, smaastjerner blegner af skræk og ryster i skjørterne og hviner: «Aa Gud, aa Gud! en vanvittig klode ta ivare, ta ivare!» – Og de store brøler: «Vægter aahoi! fare for sfærernes harmoni! – Fak den! stop den! Kometer aahoi! I himlenes konstabler, aahoi! Efter den, efter den, slaa den ned som en gal hund! – En vanvittig klode! – Fare for sfærernes harmoni! – Grib den, stop den!» – Og kometer vil styrte afgaarde med strittende haler og glødende af nidkjærhed. Men jorden agter ingen tilraab, bryder sig frem, øver vold mod politiet, og saa slaar de den paa kalotten, og saa – ja, enten hamrer de livet af den, knaser den til potteskaar, eller det kan lykkes at fange den levende, og da spærrer de den formodentlig med samt alt dens utøi for evig ind i helvedes kriminalasyl.»

«Aanei, aanei! Dem *skulde* jeg ha tegnet, Holk,» sukkede Dorthe Mørch.
«Med underskrift: Sagføreren profeterer.»

Bentsen skrabede med foden i sandet: «Nøf, nøf, nøf, – jeg klør svinet, nøf, nøf.»

«Jeg kan ikke bare mig!» Octavius skreg af latter. «Au, jeg maa sige det: Lusen klør madmor sin.»

«Jeg synes ikke, dette er en pen leg, Dorthe», fløitede fru Gaarder og hviskede til fru Christiane, der snurpede munden misbilligende [202] og sagde: «Hvad vi behøver at vide om dommens dag kan vi læse i Mathæi evangelium, og vi skal

ikke omgaas letsindig med herrens gjenkomst – – Men, Jørgen,» snudde hun sig til Weigert «ligger ikke Milla og er urolig for dig.»

Han mumlede noget om, at hun havde et godt sovehjerte, men reiste sig, og det var tegn til almindeligt oprud.

«Det er langt paa natten,» sagde advokaten og saa paa Klokken. «Den er saa langt leden, at vi altsaa ikke fik dommedag i det døgn. Og heller ikke mener jeg, vi er modne og værdige til den»

«Det vil vistnok enhver slægt stole paa», fløitede presteenken igjen. «Men tiden og timen er skjulte for os, hr. advokat».

Gabriel tog lampen og gik foran med den bortover terassen og nedad trappen.

[203]

III.

Under lindetræerne ved havegrinden standsede bankkasereren, medens man tog afsked, og løftede lampen høit og saa efter Lilli, som han vilde sige farvel til. Lyset samledes i en liden ring om ham, gnistrede grønt i løvets yderste blade, men tabte sig afmægtig i det sortnende mørke mellem grene og stammer. Han skimtede hende stryge forbi, uden at det lykkedes ham at tildrage sig hendes opmærksomhed, optat som hun var med at bede Otilie, der havde saa lang vei, bli over hos dem til næste dag. Men Otilie kunde ikke, faren vilde bli urolig, og han havde lovet at sende hest og vogn efter hende. Skydsen skulde vente paa hotellet.

Og de unge piger forsvandt gjennom grinden, og Gabriel kunde ikke slippe af med lampen, og da konsulen endelig skilte ham ved den, maatte han byde sin mor armen.

Det faldt i sagførerens lod at ledsage frøken Koveland til hotellet, og de øvrige

damers vei førte dem ikke paa den kant. Lilli gik med [204] dem nogle skridt for at minde Otilie om, at hun ganske sikkert skulde besøge hende imorgen, og hun trykkede dem begge gjentagne gange i haanden – Holk sidst – og sprang tilbage til fru Christianeⁿ¹³, der stod paa trappen og vinkede ad hende.

Holk var ubehagelig døs og hed af konsulens spanske vin, den han gav skylden for at han havde ladet sig henrive til det løierlige deklamationsnummer om sol, maane og stjerner. Det var ham en lettelse, at han ikke behøvede at underholde Otilie, de var for vant til at følges uden at sige et muk.

Hun skyndte sig afsted. Hun tænkte kun paa sin far og var harm paa sig selv, fordi hun havde været hele eftermiddagen borte fra ham. Han var blet saa besynderlig, at hun frygtede for hans forstand, eller at han skulde gjøre sig selv noget, og passede paa ham for, at han ikke skulde finde leilighed til det. – Han læste ivrig i en bibel, han havde rodet frem af en skibskiste, hvori han gjemte alleslags rare ting fra den tid, han fór tilsjøs, og efter læsningen laaste han sig inde og ynkede sig, og gennem nøglehullet havde hun opdaget, at han laa paa knæ. Og saa budsendte han en afdanket skibstømmermand, de før af naade og barmhjertighed havde brugt til gaardsarbeide, men som havde slaat sig paa præking. Det var et forfaldent [205] subjekt, der stadig lugtede af brændevin, men han var med paa alle de helliges opbyggelser, kunde deres talemaader paa rams og var utrolig flink til at lede op og lægge ud de steder i skriften, som mest plagede hendes far, og de kunde sidde timevis paa kontoret og snakke sammen, og hun var vis paa, fyren ofte snaalte sig til penge, for naar han havde været der, ravede han gjerne drukken om i byen og skrød af sit venskab med skibsreder Koveland. Men hendes far blev rent forstyrret af tømmermandens præk, og da maatte hun godsnakke med ham som med et forskræmt barn.

Og i dag var der netop skikket bud efter tømmermanden, lige før Lilli telefonerte. Og hun havde ikke kunnet sige nei, hun havde havt slig lyst til at komme – –

Der havde ikke været synderlig morsomt heller oppe i haven, slet ikke paa slutningen – Men bare der ikke var hændt noget, bare hun var blet hos faren! Hun var saa ilde til mode, at hun næsten var paa graaden.

Hvorfor var hendes far slig? – Det var anger og samvittighed, som voldte det, det vidste hun. Han talte stedse om bod og omvendelse og naade. Hun var lei af de ordene. Svækket af alderdom pjutrede han dem i ørsken ved middagsbordet mellem suppen og eftermaden, blev han sint, [206] bandte han dem frem, og han jæspede dem om kvælden i sengen.

Havde han da forbrudt sig værre end andre mennesker – meget værre? Han var saa snil, saa snil paa bunden. Han havde aldrig været ond mod hende, aldrig, selv om hun huskede sig tilbage til hun var bitteliden – Ingen far kunde ha været kjærligere. At han havde uvenner, det havde hun ment var, fordi han var slem i munden. Og undertiden havde hun været endnu gladere i ham for det. Han smigrede ikke, han var ærlig. – – Men om der var noget stygt, noget usigeligt stygt en steds i hans liv?

Hun havde ikke brydt sig om hans snak, naar han var i det lystige og meddelsomme lune, skjønt hun begreb, at det angik ham selv og ikke kjendinger, som han vilde ha det til. Det var jo blot slige streger, kjøbmænd og skippere øvede mod hinanden, og hun havde ikke lagt sig det paa sinde, men stoppet ham, hvis han blev for aabenhjertig i uvedkommendes paahør. – – Men om der var noget usigeligt stygt i hendes fars liv? Og hvad kunde det være? Var det overfor hendes mor, han havde forbrudt sig? – –

De var ved hotellet. Af og til havde de mødt folk, flere end der pleiede at færdes ude saa langt paa nat, og det viste, at byen endnu ikke var i orden efter kvældens optøier.

[207] Hotelporten var stængt, men fra et værelse med oplyste vinduer hørtes beruset skraal og pianomusik. Holk ringte.

Medens de ventede spurgte hun: «Dersom De begik en forbrydelse – nei, ikke det – en rigtig stor synd, tror De da, De aldrig vilde kunne forvinde det, og at man kunde skjønne det paa Dem, hvor gammel De blev – kanske bedre, desto mer De ældedes?»

Han forstod, hvilken retning hendes tanker havde. De havde uvilkaarlig lært sig til et frimurersprog indbyrdes, omskrev gjerne i almindelige vendinger, men opfattede alligevel straks det, der blev sigtet til, og denne udtryksmaade havde

udvidet fortroligheden mellem dem.

«Hvis jeg kun havde begaaet én rigtig stor synd – ja, saa vilde den vel nage mig,» svarte han undvigende. «For den, som blir en gammel mand og alene er skyldig i én dødssynd, han maa ha aagret med sin anger og ha overflod af den, men den, som er skyldig i en mængde, har sikkert forøget rub og stub af den. Jeg trøster mig med, at jeg allerede har begaaet en hel skok.»

Porten aabnede sig, rustent knirkende. En søvnig gut glode paa dem og labbede ind igjen med den grætnede besked, at Kovelands vogn ikke var spændt for, men den skulde snart bli.

De stod tæt ved hinanden i det mørke portrum. ^[208] Om lidt saa de gutten traske over gaardsrummet med en staldlygt.

«Jeg talte med frøken Lilli om Dem», sagde Holk. «Hun glædede sig til at besøge Dem imorgen.»

«Talte De om mig?» svarte hun drømmende; hun havde ikke agtet paa, hvad han sagde. Men kort efter kom det langsomt og fortænkt: «Lilli er saa kvik og saa klog.»

Holk følte sine ansigtsmuskler fortrække sig til et smil. «Vilde De sige, at jeg synes om Lilli, der er saa kvik og saa klog?»ⁿ¹⁴ spurgte han skarpt.

Hun vendte sig forundret til ham, og da tog han hende om livet og drog hende til sig og kyssede hende paa læberne, paa panden og øinene, mange gange paa øinene. Hun gjorde ikke modstand. Hun støttede sig viljeløst til ham, og hendes hjerte slog voldsomt og haardt.

Vognen kørte frem med skydsgutten paa bukken, og de gik fra porten ud paa gaden. Det var en høi, gammeldags trille, og han hjalp hende op. «Er hesten paalidelig og stø?» spurgte han, men bide ikke paa svar og føiede til: «Kjender De Bergendahls?»

Nei, hun kjendte dem ikke.

«Hestene løb løbsk for dem en aften i høst,» forklarte han snaksomt. «Frøken Herwig var med, hun fik sig vist en dygtig skræk. Jeg skulde ogsaa ha været med, men ombestemte ^[209] mig heldigvis i sidste øieblik. – Husk endelig paa at hilse

frøken Lilli fra mig i morgen.»

Hun havde set paa ham, som om hun grundede paa noget. Nu gav hun gutten ordre til at kjøre. Gardinet for et af de oplyste vinduer blev heist i veiret. En før mand med vældigt, hvidt skjortebryst, lænede sig ud og svingede et glas. «Sov i ro!» sang han med fed bas efter vognen.

Erik Holk gik hjem. Men ved sin gadedør braastansede han og vaandede sig i ubehag og lede.

Det var en nederdrægtig historie, han havde indladt sig paa. Og havde han handlet med overlæg? – «Nei,» sagde han. «Nei, jeg har ikke det.» Den hjælpeløse, værgeløse Otilie, hende havde han brugt som redskab for at hevne sig paa Lilli – – Ikke opstyltet! Han havde kysset en ung, vakker pige i et mørkt portrum, det varⁿ¹⁵ alt, og han var da ogsaa en art mandfolk – Udflugter! Det, at hun var vakker, havde ikke fristet ham, han skulde ikke dække sig bag sin naturlige skrøbelighed. Men havde hun ikke været det, havde han neppe kysset hende. – At Otilie var forelsket i ham ragede ham ikke; han havde ikke lagt to pinder i kors for det, og Lilli havde været den første til at aabenbare det for ham.ⁿ¹⁶ Tøv, han havde just havt rede paa det og likt det og med flid holdt hendes forelskelse inden [210] venskabets grænser, saa at den bidrog til hans magelige velvære. – Og hun vilde aflevere hilsenen tiltrods for, at hun anede dens hensigt. Tiltrods for? Eller fordi? – Pokker løse den gaade. Grimt kom de til at opføre sig alle tre i denne historie. Forviklet kjærlighed blev immer smudsig.

Kjærlighed! – Aa, skulde han egentlig vrænge ad det ord? Det var i grunden mere betegnende for tilfældet end f. e. erotik.

Brrr! Ikke sludre sig fra det. Havde han begyndt at trevle sine handlinger op, var det lige godt at fortsætte og fuldende. Havde han virkelig ikke handlet med overlæg? Den lumpne indskydelse var mistænkelig fiffig sat i værk. Men havde hun ikke vakt hans medlidenhed ved sin bekymring for sin far, havde det ikke været saa nemt for ham at vingle over i ømhed. – Men skamme sig burde han. «Og jeg skammer mig,» sagde han ydmygt. «Jeg skammer mig.» – Men han skammede sig alligevel ikke, for idet han skulde til med det, var sagen blet ham inderlig ligegyldig, som dreiede den sig om en fremmed og var sladder, han

overhængtes med af en brysom person.

«Det værste er, efter dette helvedes maset ikvæld faar jeg ikke sove – – jeg er blet for slap til at sove. Jeg blir bare liggende paa ryggen og puste. Herregud, for et kadaver!»

[211] Han rystede sig som en vaad hund og slentrede ned paa bryggen. Kanske var det lidt svalere ved vandet.

Dampskibet laa der fremdeles. Vagten ombord sad paa landgangsbroen og dinglede med benene og blistrede og det bragte Erik Holk til at flygte henad kaien, indtil han ikke længer hørte den pibingen. Han bar hatten i haanden, hans hode brændte og kjendtes som pakket i en hætte af myg vat. Anfald af mat svimmelhed vekslede med kildrende stikken inde i hjernen, fra panden, over issen og til nakkehulen.

Men han kunde dog nyde nattestilheden og med vellyst opfange de dunbløde lydflug, der svævede i den, og de svage, klunkende plask af elven, som strømmede om bryggestolperne, og det fjerne, henglidende sus af havets aandedrag, og han listede sig varsomt afsted, forat hans trin ikke skulde skurre.

Pludselig satte han hatten paa, stampede forbitret og kavede med armene. Nogen havde stønnet kvinkende lige ved ham, ganske i nærheden. Der borte fra kom det – fra den høie kassestabelen. I et sæt fórⁿ¹⁷ han henimod den. Op til kassestabelen var stillet en rad sækker, og dér sad et tykt, sammensunket menneske og vaggede med kroppen og sukkede uafbrudt og jammerlig. Han stod foran det, vilde gribe fat i det, fingrene sprikte efter dets hals. Da trak [212] han haanden rapt til sig og puttede den i lommen. Mennesket snudde paa sig og stirrede sløvt paa ham. Det var Søren Danielsen, høkeren.

«Hvad pokker bestiller De her, mand?» spurgte Holk brutalt. «Er De fuld?»

Søren hivede paa et uendeligt suk og rettede sig. «Nei,» svarte han mut og sak sammen igjen som en blæsebælg.

«Og hvad bestiller De her?» trængte Holk paa.

«Det var saa varmt i kammerset og saa kvalmt.» Han lagede sig tungvindt til at staa op, men Holk trykkede ham tilbage og bøiede sig ned over ham og lo

hostende: «Aanaa – hehe! De har faat noble fornemmelser, Danielsen – har forretningen floreret i den grad? Det blir kvalmt for Dem i kammerset hos konen deres – hehe! Og saa vandrer De ud i natten for at svælge frisk luft – hehe! Længsel efter frisk luft, har De nogensinde tidligere lidt af det, Danielsen? – Hehe! De skulde vel ikke være blet ulykkelig, far?»

«Naa spør jeg, om sagføreren er fuld?» Søren prøvede paany at komme op, men et lempeligt puf hindrede ham.

«Bliv siddende, kjære,» sagde Holk vredt og tændte en fyrstik og lyste ham ind i ansigtet. Kinderne hang lasket, tvehagen gulpede rykkevis, munden gjeipte og synede usle tandstubber, øinene lukkede sig for lyset, saa poserne ^[213] under dem rynkedes, og panden slog svære, pølsede skrukker. Udtrykket var midt mellem sønderknust bedrøvelse og overrasket, feig frygt. Søren vaagede ikke røre sig; sagføreren maatte være blet gal.

Holk slukkede fyrstikken og tog hatten af og viftede sig med den. «Undskyld, jeg var uforskammet, men jeg blev nysgjerrig, Danielsen, og maatte se efter. – De har allerede tilgit mig? – Ikke? – Jo, naturligvis. De er altsaa ulykkelig. Rugg ikke saa nægtende paa Dem. Jeg har konstateret det. – Men er det svedte eller taarer, som har gjort Dem saa graaskimlet i fjæset? Sandelig, De har grædt! Aa, sig ja, da. Det vilde tiltale mig særdeles, om De havde været istand til det. – Det er forresten taarer og svedte i forening, begge dele er det.»

«Lad mig være,» skjæpede Søren.

«Ti stille. Ikke surve og ingen hidsighed! Husk paa, De er en krok, og jeg er ikke elskværdig stemt for øieblikket. Men syng ud bedrøveligheden for mig, spy ud det, som tynger Dem, og min sjæl skal forpligte sig til at bløde for Dem, naar den blir følsom igjen. Og det er smukt af mig, Danielsen. – Fortæl saa!»

«Lad mig være!» tiggede han ynkelig. «Lad mig være! De skulde ikke drive gjøn med mig.» Han snød sig og snufsede.

^[214] «Jeg skal ikke drive gjøn med Dem.» Tonefaldet skiftede og blev trøstende venligt. «Jeg trode, det var ikke saa farligt! – jeg trode, De var fuld,» løi Holk og satte sig paa sækkene ved siden af høkeren og greb hans kvabsede næve og trykkede den.

«Jeg er afholdsmand,» forsikrede Søren.

Holk slap hans næve og tørrede i smug sine fingre. «Jeg har bedt Dem om forladelse og skal ikke gjøre nar af Dem, og kan jeg være Dem til nytte i nogen henseende, kan De stole paa mig.» – Og han klappede den anden opmuntrende paa ryggen og fortsatte: «De skulde ha tillid til mig, Danielsen, og fortælle mig det, som piner Dem. Kanske er der en raad for det.»

«Er det Deres oprigtige mening, dette da, sagfører?» Søren drog paa det.

«Jaja, vi har truffet saa ofte sammen, at De skulde kunne indse det. Jeg trode, som sagt, De græd fylletaarer og fandt det ækkelt, men vi skal glemme det. Og det kan ikke skade Dem at sige fra til mig. Fortæl mig det nu? Er det noget iveien med familien?»

«Med familien min?» Spørgsmaalet lød beklemmt, men mindre uvillig.

«Jeg kjender Dem og Deres forhold, og naar De græder, saa *maa* det gjælde det, De holder mest af. De har en stor ungeflok, men pene ^[215] og snille barn er det, og det fortjener De at ha, slig som De har strævet for dem.»

«De kan saa sige, sagfører. Stræv er det med barnene, men hygge ogsaa – og udgifter.» Søren mandede sig op. «Fem barn har jeg i live og tre paa kirkegaarden, og det har, som venteligt kan være, været stridt. Fem, som skulde ha mad; fem, som skulde ha skor; fem, som skulde ha skolegang, og fem, som skulde ha klær, og alt, hvad det kostede, skulde en kare til sig i den ringe boden sin.»

«Men De har greiet det, De og konen Deres, og De har høstet glæde og løn for det. De har artet sig bra, barnene, og snart er de vel voksne, hele redet.» Holk gren listig og strøg sit skjæg.

Søren seg forover, og det rykkede i ham. «De blir voksne, ja – Aldrig skaffede de mig graatendes sorg, saalænge de var smaa, men de blir voksne, ja.»

«Hvormange af dem er voksne?» forhørte sagføreren kolblodig.

«Den ældste af jenterne, hun Aaselene, og den næstældste ogsaa at kalde for.»

«Og de skaffer Dem sorg?»

Søren skjulte ansigtet og stønnede. «Hun Aaselene er frugtsommelig,» brast det ud af ham. ⁿ¹⁸ «Jeg fik vide det idag,» blev han ved, grødet og hulkende. «Konen min skjønte det.»

«Kan de ikke gifte sig?» spurgte Holk tøvende. ^[216] Han gren atter, men det var hurtigt og krampagtig.

«De vil ikke,» svarte Søren dumpt.

«*Vil* de ikke?»

«De mener, det er ikke nødvendigt, og at de skal det ikke,» forklarte han stumpevis og med higstende suk. «Det behøves ikke, eftersom de tider er nær, i hvilke der ikke skal tages til ægte og gives til ægte. De vil ikke, og hun undser sig ikke det gran for det.»

«Og barnefaderen – Jeg vilde spørge, hvem er far til barnet?»

«Det er den slampen fra frelsesarméen. Hun har fløiet did baade sent og tidlig og klimpret og kvidret som en lærke – den tøiten!» raabte han. «Juling skulde hun ha! De undser sig slet ikke, vyrder ikke skammen for sig selv og for mig og for sine søskende. De udsætter med barsel og bryllup til efter dommedag. – Gudsord og lidderligt prat! Det er en artig redelighed!»

Holk gnissede baghodet mod kassestabelen. «Saa. Og deres kone, tar hun det tungt?»

«Hun! Fan annamme mig!» bandte høkeren. «Hun er, forsyne mig, med paa det! Jeg gir dævelen i alle postillerne og salmebøgerne hendes! Hun er blet taabelig, hun og. Hun blev med Aaselene til mødet i kvæld for at te frem datter sin, kan jeg tænke – Hun og den ^[217] andre jentungen. Fan annamme mig!» Søren var ude af sig, han stødte hælene mod bryggeplankerne og slog omkring sig og svor. «De rakker huset mit til for mig! De vyrder ikke skammen. Jeg kan ikke staa ved disken mer og sælge en sild uden at være genert for kunderne. – De vyrder ikke skammen! Og jeg, som er saa glad i dem!» Han storhulkede.

Holk overveiede, medens Søren rasede fra sig. «Er ikke De ræd for dommedag ogsaa, Danielsen?» spurgte han endelig.

«Pyh! – jeg gir dævelen i dommedag!» vrissede han. «Men jeg kunde mest bli

det,» tilstod han lidt senere. «Det er saa mange, som er det, men ikke af bedre folk, forstaar sig. De skulde da ikke – der er da ikke noget i det, sagfører?»

Holk svarte ikke. De sad rolige. «De har da ikke den troen, sagfører?» forskede Søren, skjælvende i maalet. «Jeg har spekuleret paa det i kvæld. Den, som ikke har lærdom og forstand, kan ha tæft. Akkurat som umælendes dyr. – Sagfører,» hviskede han hemmelighedsfuldt. – «Dem paastaar, at kattene ikke yngler i sommer, og det er vist sandt, vi har en hunkat, og den har ingen unger havt hidtil.» – Og han udbredte sig om de jærtegn og underlige varsler, der var iagttat, og Holk, som mærkede, at det var manden en lise at plapre sig væk fra [218] sin ulykke, fandt sig i det. Men omsider blev han kjed og afbrød ham: «De skulde gaa til Deres kone nu, Danielsen, hun er nok ængstelig for Dem, stakkar. – Og sov paa det, De har betrot mig. Imorgen er kanske Aaselene fornuftigere, saa giftermaalet kan bli af.»

Tungvindt og støl kom høkeren sig paa benene. Aaja, sagføreren havde sagtens ret, indrømmede han modfalden. «Og tak skal De ha for denne gangen – det har været saa godt at ræsonnere med Dere. Men fuld var jeg ikke.» Og han stabbede henover bryggen og blev borte i tusmørket.

Holk blev siddende og nød atter stilheden, indtil aareslag klang ude fra elvemundingen. Det var fiskerne, der rode tilsjøs. – Han saa længe paa en stjerne, som lavt nede i horisonten brændte stor og rødlig, og hvis gjenskin slikkede vandene. Saa reiste han sig og vendte sig mod byen og saa det første, kolde og grønlig morgengry blege himmelen over heierne.

[219]

IV.

Det var lørdag eftermiddag. Bestyrelsen for den kvindelige hedningemission

havde været samlet hos fru Christiane for at raadslaa om midler til at øge foreningens indtægter. Det trængtes; thi forholdene paa missionsmarkerne var alvorlige og truende. – Mægtige rørelser bølgede gennem hedningeverdenen; sværmere og profeter fremstod i folkeslagenes midte, medens hunger tvang dem til at slide i stærke lænker, og pest fraadsede i deres smuds og elendighed. De gjærede og boblede. I kolonierne blussede uafsladelige smaa krige, der satte snart den ene og snart den anden af stormagterne i uleilighed. Adskillige af troens sendebud var fordrevet fra sine stationer, og et par havde vundet martyriets krone ved sin standhaftige nidkjerhed; men tillige berettes der om et rigere fiskedræt af sjæle end nogensinde. Og saavel trængsler som omvendelser kostede penge.

Men bidragene fra forskjellige kredse – fornemmelig paa landet og i de distrikter, hvor den [220] adventiske forvildelse var høiest – formindskedes kjendelig. Og vilde det ikke være en skjærende sorg at nødsages til at indskrænke virksomheden paa et tidspunkt, da den velsignedes saa stort, og evangeliets sæd spirede saa frodigt? Vilde det da ikke være lyksaligere redebont at lyde det manende raab fra de modige mænd, der havde fulgt kaldet til at vandre ud mellem hedningerne i tillid til sine medkristnes understøttelse?

Dette havde kapellan Gunnesland udviklet for det halve dusin aldrende damer, som dannede bestyrelsen, og de havde enstemmig svaret ja til hans slutningsspørgsmaal og tilsagt gjerningen sin støtte efter bedste evne. Men det forslog lidet; den enkelte magtede ikke synderlig trods god vilje og trods brændende lyst til at forbarme sig over hedningernes vankundighed. Derfor havde de ogsaa enstemmig bifaldt forslaget om en kollekt i bedehuset paa søndag fjorten dage, og endvidere havde de fundet tanken om at knytte en særegen gruppe af unge kvinder til det praktiske arbeide yderst tiltalende.

Fru Christiane havde rigtignok været lidt uvis ved det sidste, for hendes yngste Datter Dikken, som altid var hende en nyttig medhjælp, var reist i besøg til sin forlovedes familie, og Lilli kunde hun ikke stole paa, og det gik ikke an, at ingen af hendes døtre var med til at stifte det «unge kvinders samfund for hedningemission», [221] der var bragt paa bane. Men Dikken kunde vel staa som indbyder, skjønt hun var fraværende, og noget møde blev der neppe afholdt, før

hun kunde være tilstede.

Efterat disse forhandlinger var endt, havde kapellanen læst et brev, som hans personlige ven, broder Nakkeberg, havde tilskrevet ham fra sin station i Kina, og deri han bittert klagede over og nøiagtig skildrede de savn og prøvelser, hvilke han med glæde bar for sin herres og dyrebare forlørsers skyld. – Saadanne private breve fra broder Nakkeberg, dem Gunnesland kunde forelæse, inden de kom i missionstidenden, gjorde stedse overmaade indtryk paa foreningens medlemmer, og dens kasse fik en smuk tilvækst, saa ofte de indløb. Forøvrigt havde pastorens menighed længe udmærket sig, naar missionens aarsregnskaber blev trykt, og vilde visselig vedbli med det, selv om noget menneskeligt skulde ramme broder Nakkeberg til hinder for hans brevskrivning.

Siden havde man drukket chokolade og spist kager, til sveden perlede, og endelig havde det halve dusin aldrende damer fjernet sig. Men tilbage blev fru Gaarder, der næsten opholdt sig lige meget hos konsulens som i sit eget hjem, og kapellanen, der pleiede at spise endnu en kage i ro og mag og tale mere fortrolig med fru Christiane, efterat de øvrige deltagere i møderne [222] i hendes hus var gaat. Det var brydsomt for ham at skilles fra en hel flok ude paa gaden, saasom hver eneste af dem vilde ha et ord af ham til afsked. Ved sammenkomster i andre hus, var han gjerne den, der tidligst brød op, for at redde sig ud af den klemme.

De sad i stasstuen. Dens møbler var alle i rococo og tildels antike pragtstykker, som konsulen, der vilde forstaa sig paa stil, havde kjøbt i dyre domme. De var nette og sirlige og havde blomstrede silkedamaskes betræk. Paa væggene var ikke saa faa malerier i brede, forgyldte rammer; han var nemlig ogsaa kunsts skjønner efter smaabyens leilighed. Men rammerne havde hans hustru valgt efter sin smag. Tætte persienner skaffede skygge; døren stod aaben ud til altanen, og mellem dens rækværk og den nederste kant af markisen glimtede elven som et solflammende speil.

Fru Christiane havde forgjæves budt kapellanen et stykke kage til – bare en lille plesken? – Han viskede krummerne væk af sit skjæg med en fin, fryndset serviet, foldede hænderne og saa ned for sig. Gunnesland forsømte aldrig bordbønnen, naar han havde kvæget sit legeme. – Fru Gaarder tuklede med sit strikketøi, tabte en maske, trak en pind ud og kløde sig fortænkt i sit

sortglinsende haar; ved tindingerne og foran blondepynten skinnede hodehuden igjennem dets [223] tynde, glatte stræner, men blege det havde aarene ikke kunnet.

Hun opdagede rapt, at Lilli forsigtig lettede paa portiererne til dagligstuen og tittede ind. «Er du der, Lilli?» fløitede hun kjærlig. «Hvor har du været henne? jeg har ikke talt med dig paa en uge.»

Og Lilli maatte træde nærmere. Hun var hvidklædt og havde hat og handsker paa og skulde netop gaa ud. Hun skyede de geistlige tilstelninger hos moderen og lagde ikke videre dølgsmal paa det, men stilheden havde forledet hende til at titte efter, om gjæsterne ikke allerede var forsvundet.

«Goddag, frøken Herwig,» sagde Gunnesland med faderlig velvilje. «Nu har vi et projekt paa stabelen, som ret bør bli noget for Dem. Vi vil bede de unge damer hjælpe os med at sanke en skjærv i bøssen til arbeidet for hedningernes frelse.» – Han forklarte planen og henviste til, at man i stiftsstadene havde et lignende samfund, ledet af biskopens døtre. Vilde ikke hun stille sig i spidsen for det her paa stedet? – Det vilde bli ordnet med symøder og desligeste, og det skulde aldeles ikke bli saa tørt og kjedeligt – ungdommen vilde man unde sund og uskyldig adspredelse – De kunde f. e. synge, ja indøve et sangkor, og var der brug for ham, vilde det være ham en fornøielse, de maatte [224] bare sige fra, og de skulde ha ham paa pletten med et foredrag en aftenstund. – Det kunde formelig bli en klub, en moderne dameklub, kunde det, men gjennemsyret af den rette aand.

Han nikkede tilfreds og opmuntrende til hende, men hun undslog sig høflig og vilde ikke vove sig paa den opgave, dude vist ikke til det, og pastoren havde sagtens dygtigere og anderledes erfarne kræfter til sin raadighed.

«Erfarne!» blæste han ad det. Her havdes ikke erfaring behov. Her vilde man hverve rekrutter, og hvem fordrede erfaring af rekrutter, der skulde oplæres til at afløse veteranerne, naar de segnede i striden. «Nei, erfaring faar vi gamle værsgod lægge til, derfor har De os.» – Og han var forvissat om, at hun vilde bli en god støtte for saken. Det gjaldt uhyre meget for missionen, den maatte hævde stillingen, og hvis det var muligt udvide sit felt. Der var millioner, som kaldte paa den, hundreder af millioner sjæle, som tørstede efter naaden.

«Kjære Gunnesland,» spurgte fru Christiane i mild forbauselse. «Er der da fremdeles hundreder af millioner hedninger uden kjendskab til kristendommen?»

Han lagde armene paa dugen, skjød ryg og kremtede. Naa—aa, det var ikke saa ligetil at svare paa det. Man havde naturligvis ikke statistik over det, og muligens, ja sandsynligvis var [225] et slags nys om kristendommen sivet ud over hele jordkloden. Men det fride ingenlunde menigheden fra missionsbudet – Høsten var endnu overvættes og arbejderne saare faa.

Fru Christiane lettede paa en flødemugge og skranglede med sin theske. Saasnt evangeliet var forkyndt for alle folk, skulde jo det tusenaarige rige oprinde, henkastede hun famlende. Dommens dag, vilde hun ha sagt, men greb sig i det. – Gaves der da ikke i denne time et folk, der kunde være fuldstændig uvidende om den aabenbarede religion?

Det vilde kapellanen dog være tilbøilig til at anta. Ensomt boende stammer, saaledes i polaregnene, havde formentlig ikke hørt om den.

Hun jagede en sværm af fluer væk fra sukkerfadet, idet hendes øine duggedes af medfølelse med disse fortabte skabninger ved polerne: Der var vel ringe udsigt til at kunne række dem? – Men uden at ænse dette betonedes han eftertrykkelig, at udbredelsen af den blotte kundskab om den historiske Christus ikke bragte forjættelsernes opfyldelse et hanefjed nærmere. Thi Guds ord maatte forinden overalt være forkyndt purt og rent som sandhed til salighed.

Fruen søgte faafængt at lægge sig magelig tilbage paa den stivryggede stol; rococomøblerne passede slet ikke til hendes figur. Og hun betragtede adspredt fluerne, der paany flokkedes [226] om sukkeret: Kunde de da heller ikke regne katolikernes mission med?

Kapellanen advarte mod sneversyn; grundsandhederne, frelsens hjørnesteene, havde romerkirkens forvanskninger ikke rokket ved.

Fru Gaarder kunde hilse Lilli fra Gabriel. Han var saa lykkelig, fordi hans chef havde git ham permission til at være vinteren over i Tyskland og Frankrig for at studere bankvæsen, og han skulde beholde sin løn under permissionen – var det ikke storartet? Men han var saa flink, og dette vilde være svært heldigt for

hans fremtid. Og da Lilli tolkede sin glæde over det og livlig spurgte, naar han skulde reise, spøjte skyggen af et moderstolt smil om præsteenkenes krumme mundviger. «Ikke før i september,» sagde hun. «Det haster ikke med afskedsvisitterne,» og lurende venlig hviskede hun: «Han kommer nok hid, han drager ikke uden at ha talt med dig.»

Lilli gik pludselig til pianoet og rørte legende ved tangenterne, fru Gaarder fulgte efter hende og bad indsmigrende: «Vil du ikke spille lidt for os, Lilli? Du ved, jeg er saa glad i din musik.»

«Jasaa. Det vidste jeg ikke,» svarte hun koldt. Men hun havde desværre ikke tid, hun maatte hen paa apotheket, og dæmpet lagde hun til med et fast blik paa presteenken: «Gabriel skal ikke umage sig hid for min skyld.»

[227] Fru Gaarders læber sitrede, røde pletter tegnede sig paa hendes gullige, magre kinder. Hun satte sig ved bordet og klirrede med strikkepinderne, og fru Christiane, der havde fortsat at drøfte theologiske emner med kapellanen og ikke ante det, som var hændt, saa studsende paa hende og forstod, at Lilli havde forløbet sig, og med sin vanlige frimodighed vilde hun til at spørge, hvad der var i veien, da Gunnesland med et vægtigt dask i bordet fængslede den almene opmærksomhed. Hans fede, haarede haand blev hvilende paa dugen, fingrene spiltes ud og krøgedes med smaa, trommende slag, og han skuede grublende ud i luften og begyndte saa.

Førend han sagde farvel, vilde han faa lov til at fortælle noget, der var kommet ham for øre – han havde det fra paalidelig kilde og kunde ikke bli enig med sig selv om, hvorledes han skulde stille sig til det. Men han vilde forud erindre dem om, at vi skulde opfatte alt i den bedste mening. Vi skulde stræbe derefter i det mindste, uagtet det undertiden kunde, være haardt for os.

Han opløftede sit skjæggede aasyn og stirrede mod taget, sænkede det og lod sine lyseblaa, svømmende øine dvæle ved de to fruer, der sad i lyttende, andægtig forventning; thi der havde i hans røst været den klang, som den havde, [228] naar den rungede under kirkens hvælv, og saaledes talte pastor Gunnesland kun i alvorfulde stunder.

Som bekjendt havde de sekterere, som blev indstævnet for optøierne paa

torvet, betalt sine bøder, og politimesteren havde derfor ikke kunnet uskadeliggjøre dem ved indsættelse i fængslet, hvilket man havde fundet hensigtsmæssigt, forat de ophidsede gemytter kunde faa tid til at kjøles. – Man mente, at deres tilhængere havde skillinget ihob til dem, men det forholdt sig ikke saa.

Han skakede tungsindig paa hodet, og fru Christianes bevægelse steg, tvende store taarer vældede ud fra hendes øienkroge og silrede langsomt ned til næsefløiene.

Ja, den virkelige sammenhæng havde vakt svare tvil hos ham – Hvorledes skulde han stille sig til det? Pengene var nemlig leveret frelseshærens kaptein af provsten – med en rund sum og inden forhøret og med det paalæg, at der ikke skulde tales om det, og at muligt overskud skulde gives til de fattige. – Imidlertid var dette kommet ud, og ligeledes, at provsten skulde ha handlet efter tilskyndelse af sagfører Holk, og ikke det alene, men at han bestemt havde forlangt at dele udgifterne med sagføreren, som havde villet udrede det hele beløb.

«Provsten! Det er utroligt!» himlede fru Christiane, «Det er smaat for ham.»

[229] «Han gaar sine egne veie,» smilte fru Gaarder fordægtig.

«Og Erik Holk!» sagde Lilli.

De tvil, kapellanen ikke havde kunnet bortrydde af sit sind, var disse: Var det tilstedeligt for en kirkens — en statskirkens — tjener at redde dem, der domfældtes af den verdslige øvrighed, fra lovens straf ved almisse? – Og dernæst: Var det sømmeligt for en præst at være ærendsvend for en aabenbar fornægter, hvis bevæggrunde til at staa kirkens fiender bi neppe var de ædleste? – – Han vilde endvidere ikke skjule, at provstens handlemaade kunde udlægges, som om der herskede splid mellem ham, kapellanen, og hans foresatte, hvis man havde i friskt minde det forargelige optrin, en af de samme sekterere havde foranstaltet i bedehuset. Men han vilde udtrykkelig tilføie, at voldsmanden ikke var sluppet med mulkt og ikke havde nydt godt af pengene.

Gunnesland skakede igjen paa hodet dobbelt saa længe og tungsindig som tilforn og formante paany til at opfatte alt i den bedste mening. Et smukt

eksempel paa offervillighed blev det hvert i fald.

Han stoppede fruernes ivrig misbilligende udbrud ved at reise sig for at gaa, eftersom han maatte anvende resten af aftenen til at overtænke morgendagens evangelium. – Fru Gaarder saa paa Lilli, der bladede i et nodehefte ved pianoet og [230] syntes at ha glempt sit besøg paa apotheket, og fløitede et honningsødt farvel henimod hende, fik et studs «godaften» til svar og gik derpaa i følge med kapellanen. Men i entréen sagde hun spidst til værtinden, som ledsagede dem ud: «Din datter er slet ikke i kulør i aften, Christiane – Er hun ikke rask?» – – –

Lilli stod og skjænkede sig en kop kold chokolade, idet hendes mor kom ind igjen og sukkede: «Du skulde ikke opføre dig saaledes, barn.»

«Hvordan, mama?» Hun drak rolig og lod ikke til at forstaa irettesættelsen.

«Emilie Gaarder var stødt paa dig,» sagde fru Christiane høitidelig; hun var bange for præsteenken, og mildheden kunde af og til svigte, naar hun befandt sig i familiens skjød. «Du maa ha været utækkelig mod hende.»

Lilli trak paa skuldrene: «Hun var ogsaa utækkelig mod mig.»

«Hvad er det, du siger? – Du taler om en ældre dame,» kom det virkelig strengt.

Lilli satte koppen fra sig. «Har hun kanske ret til bestandig at bringe mig hilsener fra – Gabriel,» sagde hun og hærmede navnet. «Jeg har ikke noget med hendes – Gabriel. Jeg vil frabede mig hendes – Gabriel, som hun dutter paa mig i tide og utide.»

«Det er da rimeligt, hun er optat af sin [231] eneste søn, og han er en prægtig gut, hun har kun glæde af ham, han er en brav ung mand med en udmærket fremtid for sig.» – Fru Christiane skred værdig hen til en sofa og sank ned i den for at hvile sin ryg, der værkede efter den ubekvemme rococcostol. – «Og at hun hilser dig fra ham og lar dig vide, at han har held med sig, er der intet paafaldende i. Hun kan forudsætte, du interesserer dig saavidt for din barndomskamerat – Og *det* kalder du, at han dattes paa dig! Vi var ikke *saa* forfængelige i min ungdom.»

Lilli forsynte sig med kager og spiste. «Saamæn, det var morro at ærte

Gabriel Pengut, den sladderhanken, da vi var smaa, men nu er vi voksne.»

«Du sparer ikke din appetit til aftensmaden,» sagde moren spydig.

«Barndomskjærligheden til kager og slikkerier er du nok ikke vokset fra.»

Lilli kunde ikke vente paa maden, hun havde aftalt at være paa apotheket klokken syv, og idag maatte de jo spise sent.

Det var svært saa hedt med hende og Ellen Jensenius, det blev snart for meget af det gode, mente fru Christiane, som mere og mere geraadede i krigsstemming. «Hun er undertiden for fri i sine udtryk, forekommer det mig. Hun var ikke ganske korrekt oppe i haven forleden aften, og [232] tog ikke det tilbørlige hensyn til, at der var herrer tilstede.»

«Men hvad sagde hun?» spurgte datteren forundret.

«Jeg var ikke nøiere opmærksom paa det, men Emilie hørte det – Ellen Jensenius talte om at staa nøgen – Og det var i herreselskab.»

«Nei, nei, for Guds aasyn!» lo Lilli overgivent. «Var det saa frygteligt? For Guds aasyn?»

«Spot ikke,» bød fru Christiane mørkt. «Det taaler jeg ikke. Den tone, du tillader dig gaar over alle grænser. Den er u-an-stændig. – – Og hvor har du tilegnet dig den? Ikke i dit hjem! – Men jeg har imod den omgang, de har paa apotheket.» Hun gjorde en pause og speidede efter virkningen af sine ord, men oprørsk nynnende knappede datteren sine handsker og lagede sig til at gaa, og hun fortsatte: «Denne sagfører Holk, som de har skaffet byen paa halsen – jeg vil underrette dig om, min pige, at der har været fuldt op af snak om dig og ham.»ⁿ¹⁹

«Mama!» fór Lilli op.

Det havde truffet, og fru Christiane faldt over i sin frommeste mildhed og vuggede sig paa sofaen. «Det har skjæmmet dit rygte, min datter,» klagede hun taareblændet. «Jeg forstaar nu, at der har været noget i det, og at jeg har tabt din fortrolighed.» Og et stikkende blik streifede Lilli, men gled hurtig unda.

[233] Datteren stod foran moren. Hendes bryst bølgede, og øinene gnistrede i det dødblege ansigt – det var blegt lige til læberne – og saa strøg hun paa dør.

Fru Christiane pustede ængstelig, hun havde rammet for haardt. Hun kjendte til, hvad det havde paa sig, naar Lilli blegnede paa den maaden, og bekymret ringte hun paa, forat stuepigen skulde dække af bordet, og traadte ud paa altanen og smuldrede op en hvedebolle til spurvene nede paa bryggen. Fru Christiane var saa god mod alle dyr, men især var hun glad i de smaa fugle.

— — — —

Ellen Jensenius havde tat plads ved bænken i sit rummelige kjøkken, som var ryddet og feiet til helgen.

Hun var alene. Barnene var badet og stelt for natten og laa allerede og sov, og i haven udenfor holdt de to tjenestejenter og gaardsgutten paa at vande under apothekerens egen ledelse. — Hun hørte straaen fra sprøiteslangen suse henad græs og rasle skrappt gennem løv og sin mands korte, myndige befalinger, hvergang den skulde rettes mod et nyt bed eller et nyt træ.

Ikke nogensteds var det saa hyggeligt som i et stort og pent kjøkken en fredelig lørdagskvæld, fandt hun, og hun mønstrede med inderligt ^[234] velbehag alt det blanke bliktpøi og kobbertøi, som var ophængt omkring skorstenen. Kobbertøi eiede hun i overflod, og det var hun stolt af; der var kjedler og pander og kasseroller og løierlige puddingformer, dem ingen længer skjønte sig paa at bruge, men som var hellig arv i familien Jensenius. — Bare gulvet havde været strøt med hakket brisk og bænken og stolene umalet og hvidskuret! Og bare der havde været en skikkelig peis! Men denslags ting passede nu ikke i en by, og det gjorde i grunden heller ikke det høie, gammeldagse slaguhr, som tikkede og tikkede borte i kroen. Den ensformige lyd tog hendes tanker og førte dem med sig tilbage til barndomshjemmet paa skrivergaarden — forresten stiledede deres færd didhen hver eneste lørdagskvæld, hun sad slig som nu. — Kjøkkenklokken dér havde været omtrent magen, kanske lidt lavere, for der var ikke saa høit til loftsbjelkerne. Men den havde havt en meget finere skive af messing, og kassen havde ogsaa været finere, ikke egemalet som denne, men smykket med en krans af roser og liljer rundt døren, og den havde havt en udskaaret krone med forgyldte takker øverst paa toppen.

Paa den klokke havde de først lært den vanskelige kunst af læse tiden – hun og hendes søskende og Erik med, og han havde været tungnem. «Han kan ikke skjelne stutvisern fraa [235] langvisern, den spækælven fraa byn,» havde Berthe indlægkjærring sagt med foragt, og hendes undervisning var det nemlig, som retledede dem – – – Og saa tænkte Ellen Jensenius paa sine egne barn og havde ondt af dem, fordi de skulde vokse op i en by. Det skulde barn helst aldrig; de blev dumme af det, ikke enfoldige som bondebarn, men virkelig dumme.

Jensenius raabte indad vinduet til hende: «Ellen – kone! I aar blir valnødderne modne! – Tilforladeligt, de blir det! Forstaar du, kone? De blev det, høsten før vi giftede os, men siden er de ikke blet det.»

«Nei, blir de det, du,» svarte hun interesseret, men faldt paany i staver – Barn skulde gro fast til sin fødeegn, deres sind skulde slaa rod i dens natur, ellers blev deres udvikling ustø og forkvaklet og uden harmoni. De skulde ikke flyttes fra sted til sted, burde vist neppe komme ud i ferierne for den sags skyld – det maatte forvirre, at sommer blev brudt løs fra vinter og vaar. – At man kunde slaa rod i en by ogsaa, det indrømmede hun dog og smilte ved det. For hendes mand var det mest stavnsbundne menneske hun kjendte. Men stavnsbundne skulde menneskene være.

Det gik i entréen og gjennem stuerne, døren blev aabnet, og Lilli smøg stiltfærdig ind.

«Du kommer sent,» nikkede fru Jensenius. [236] «Jeg havde opgitt dig for i aften. Kommer du lige hjemmefra?»

Lilli tog en træstol og satte sig i den halvmørke krog ved klokken og bøiede hodet tilbage og hang med armene. «Jeg er saa træt,» sagde hun, vrængte handskerne af og kastede med en mat grimase dem og hatten paa et bord, ludede sig fremover med albuerne paa knæerne og hænderne foldet under hagen og lukkede øine.

Nei, hun havde været en drøi tur udover ved stranden for at løbe daarligt humør af sig, men det var ikke lykkes. Og hun var saa træt.

Fru Jensenius snudde paa sig og saa alvorlig og undersøgende paa hende: «Er der noget i veien?»

«Meget,» svarte hun trøstesløst. «Jeg har været utækkelig.»

Ellen skubbede sin stol nærmere. «Vel imod – –» Hun vilde sagt mere, men stansede og rettede paa det. «Mod hvem?»

«Mod fru Gaarder.»

«Aa pyt!» Det lød lettet og næsten fornøiet. «Og det er du rent lei for?»

Hun havde været utækkelig mod sin mor bagefter.

Det var værre, hun skulde ikke være utækkelig mod sin mor, det var stygt af hende, sagde Ellen tørt. – Hun havde altsaa git efter for sin lyst til at lave scener – hun havde en slem svaghed i den retning, naar hun var i det lune.

[237] Men de havde først lavet scener med hende, de havde været utækkelige mod hende først, forsvarte Lilli sig. «Og jeg har forspist mig paa kager og kold chokolade og rendt fra aftensmaden, og verden er saa sørgelig saa,» lo hun braat, men latteren klang stakkarslig tilgjort og endte i et hikkende suk.

«Le ikke saa tosset,» skjændte Ellen forarget. «Hvad gaar der af dig?»

Lilli holdt det ikke ud hjemme, ramsede hun op. Hun vilde til udlandet og drive paa med musikken sin, og professoren ved konservatoriet havde sagt til hende ifjor, at hun burde komme did igjen. Var det ikke for faren, reiste hun sporenstregs, men han savnede hende, endda hun var det troldet, hun var – Hun havde begyndt hurtig og heftig, men sagtnede lidt efter lidt, og det sidste blev til en trist mumlen.

Ellen brød sig ikke om alt dette, hun følte der laa noget andet under, og svarte ikke paa det, men formante ud af vinduet Jensenius til ikke at forsømme agurkerne og melonerne – De maatte mindst ha en overskylling til.

Lilli gik til springet og tappede sig et glas vand, og efterat ha tømt det i ét tørstig drag sagde hun med en utaalmodig vending: «Kan du indbilde dig noget mere uforskammet, Ellen? – Gabriels mor hilser mig bent frem fra sin [238] søn paa det, at han agter at ophøie mig til vordende fru bankchef, og at jeg skal bæres med hans friervisit en af dagene.»

«Er det aarsagen til dit humør?» Ellen tog det ligegyldig. Det burde Lilli jo ha

været forberedt paa efter sin egen holdning overfor ham.

«Synes du det?» svarte hun pirrelig og satte sig igjen. «Men jeg har faat en hilsen til, og du kan vist ikke gjætte fra hvem.»

«Sig mig det da,» opfordrede fru Jensenius, dennegang ivrig.

«Fra sagfører Holk.»

Det kunde nok Ellen ha gjættet, udbrød hun med et glimt af glæde i stemmen. «Ser man det, du har snart en frier fra hvert hus i byen.»

Lilli rødmede og ludede sig atter forover med hænderne foldet under hagen. Det blev stille i kjøkkenet. Uhret tikkede og tikkede.

«Du er kjedsommelig,» sagde fru Jensenius omsider. «Du kommer hid med humør og har ingen barmhjertighed med lørdagskvælden min.»

Da tog Lilli paa at undres, hvordan Bergendahls levede. De havde mistet sit eneste barn i juni, og det havde været staaende samtaleemne en stund blandt deres kjendinger, at baade hun og han skulde ha været fra sig selv af sorg og ha sluttet sig til adventisterne og flakke om til deres forsamlinger oppe i dalen. – Fru Jensenius havde ikke set dem hele sommeren, [239] men kunde stadfæste dette – Alting rygtedes til apotheket.

«De kjørte løbsk i høst, og jeg var med dem,» berettede Lilli tonløst. «Sagfører Holk skulde ogsaa ha været med, men ombestemte sig og slap den skrækken.»

«Hvad er det, du fortæller?» sagde Ellen overrasket. «Det har jeg ikke hørt et ord om.»

«Ikke jeg heller,» svarte Lilli. Og det var ikke sandt, ikke et gran af det, men Holk havde fortalt det til Otilie – – – Hun saa op, paa engang bange og bønlig, som baade frygtede hun for og ønskede at bli spurgt om mer. Det skede ikke, og hun dukkede sig dybere ned, klemte fingrene om panden og brast i graad.

Fru Jensenius flyttede sig endnu nærmere, tog hende om hænderne og vilde se hende ind i ansigtet, men hun strittede imod. «Lilli,» sagde Ellen blødt. «Nu vil jeg vide, hvad det er, Lilli.»

Det var – det var Otilie – som hilste fra ham – og hun havde selv voldt det –

havde voldt det selv – – Hun stridgraad, saa vaade draaber trillede ned i venindens ærme.

Ellen Jensenius sprang op. «Bi lidt – De er færdige i haven, vi har dem her straks. Bli med op til barnene, dér kan vi være i ro» – Og hun drog Lilli med sig op paa soveværelset, hvor Rolf og den lille pige sov trygt i en ^[240] alkove ved siden af, nødte hende til at lægge sig paa en seng, fløi ned og forbød Jensenius at forstyrre dem – de havde noget vigtigt at snakke om – gav jenterne deres instruks i en fart, vendte saa tilbage og satte sig ved hodegjærdet og lagde kindet paa puden tæt ved Lillis øre og hviskede til hende og fik hviskende svar og lokkede frem det skriftemaal, hun havde længtet efter for at kunne ta fat og greie op i det for de taabelige menneskebarn, der ikke havde evne til at ordne sagerne for sig selv. – Og alt blev det skriftet: Lillis første møde med Erik Holk dér paa apotheket, og det, om hvorledes de havde talt med hinanden paa stranden i høst, og det, at han ikke indfandt sig dagen efter, skjønt han ikke var virkelig syg, og det, som senere var hændt, og begge græd de, til Lillis fortvilelse havde vundet tilstrækkeligt afløb og mattet sig ud, saa den ikke mere overmægtig kunde tyngte haabet, og Ellens medfølelse og bedrøvelse svandt for glødende harme over Eriks uredige adfærd. Aa, hun skulde tale med ham, det skulde bli alvor af deres opgjør imorgen den dag, han skulde staa hende til ansvar – – – Men det lignede ham ikke at opføre sig paa dette vis, og han havde jo aldeles ikke tat det som en letsindig og tilfældig historie heller – – – Hun grundede paa det, og harmen veg for beklemmt uro, og der dæmrede en ^[241] ængstende forestilling hos hende: Hun kjendte hans fars skjæbne, og var det i den hun maatte søge nøglen til gaaden? Hvis det var saa, det knyttede mange løsrevne traade og gjorde hele hans vaklende, besynderlige opførsel mindre ufattelig. Og hvis saa var, hvad blev det saa til for den, som elskede ham, for hans hustru maaske – – –

Men hun beholdt dette for sig selv, og Lilli satte sig med et overende og lo med en liden, forlegen og skjælvende latter og sagde: «Uf nei! Det er alligevel for varmt til at ligge og græde slig, du,» og stod op fra sengen.

Da først mærkede de, at de havde hvisket og grædt sammen saalænge, at natten var faldt paa, og at det var mørkt i værelset.

«Jensenius!» raabte Ellen overgik «Han har ikke turdet forstyrre os, den armingen.»

Lilli maatte bade sine øine og kige paa de sovende barn i alkoven og kysse dem paa haaret. – Saa gik de gjennem kjøkkenet, som var fyldt af hvidt maanelys, der flommede ind af vinduerne og bragte alt kobbertøiet til at skinne som anløbet sølv, og til stuen, hvor de fandt husfaderen blidelig snorkende paa sofaen med en avis over maven, og hvor lampen oste, saa det var en gru. De skrude den ned og listede sig forsigtig forbi ham, og Ellen lukkede Lilli ud.

Paa trappen stod de og saa henad gaden, [242] dér skarpe, sorte skygger leirede sig langs husvæggene paa den ene side, medens den anden laa i klart lys.

«Aa, er det ikke deiligt inat?» sagde Lilli sagte.

«Ja, du sværmer for fuldmaanen,» svarte Ellen. «Jeg liker den ikke, jeg blir melankolsk af den og tænker paa døden. – Men jeg er søvnig, godnat med dig! Jeg maa ind og vække manden min.»

«Godnat!» – Lilli skyndte sig hjemover. Hun kjendte sig ganske saar for brystet af al den megen graad, men det var som om et væld af bunden lykke var frigort i hendes sind, og haabet sang i hende, og hendes gang var freidig og let.

En hund tudede langt og uhyggeligt nede paa bryggerne, og hun fór sammen og stansede et øieblik. Men saa ilte hun videre, nynnende, hvidklædt i det hvide maaneskin.

[243]

V.

Hele søndags formiddag tænkte Ellen Jensenius paa, hvad hun skulde sige til Erik. Hun var saa optat af det ved frokosten, at apothekeren blev fortrydelig over hendes ordknaphed og gav ondt fra sig om det ufornuftige i at sludre halve natten

væk, saa man blev morgengrættet, og tillige var han sur, fordi hun ikke tilfredstillede hans nysgjerrighed angaaende de hemmeligheder, hun og Lilli Herwig tiskede om. – Ellen fortsatte sine overveielser under gudstjenesten i kirken, der var fyldt til trængsel. Kirkesøgningen havde været særdeles upaaklagelig i det sidste, og desuden fandt mange, som ellers ikke yndede kapellanens forkyndelse, at de ved sit nærvær burde protestere mod den ildesindede forfølgelse, han unægtelig var gjenstand for fra sekterernes parti.

Blandt dem var ogsaa apothekeren, men siden han nu var i kirken, fulgte han pligtskyldig med saavel i teksten som dens udlæggelse, og ved middagsbordet kunde han punkt for punkt [244] gennemgaa Gunneslands præken, den han aldeles ikke var tilfreds med – Den var hverken hensynsfuld eller modig nok, men baade for løi og for udæskende overfor modstanderne uden at hamre en forsvarlig pæl gennem deres sværmerier, og den var ikke afpasset efter de lokale forhold. Men da Peder Jensenius opdagede, at han førte ordet den ganske tid uden en eneste modsigelse fra sin hustru, spurgte han i vranten forskrækkelse, om hun var syg. Eftersom hun ikke det var, men havde svaret hen i veiret paa hans forespørgsel, trak han sig i saare bistert lune ind paa kontoret for at hvile, og aldrig saa snart var han borte, før Ellen gik afsted for at besørge sit ærend hos Erik. Hun havde omsider opgjort med sig selv, hvorledes hun vilde gribe det an. Ligeftrem og greit vilde hun tale til ham, og ligeftremme og greie svar ventede hun, og hun tvilte ikke paa udfaldet. Den stygge mistanke, som havde skræmt hende om natten, havde hun jaget fra sig; hun vilde ikke beskæftige sig med den, ikke ofre snippen af en bekymring, paa den – inden hun blev nødt til det, lagde hun til og kneiste med hodet, som om hun vilde trodse alle skjæbnens dunkle magter.

Men straks efter var hun hjemme igjen med uforrettet sag. I entréen hos Holk havde hun hørt hørøstede herrestemmer indenfor, [245] og Kristine, der stod i kjøkkenet og tragtede kaffe og havde en jentunge til at kile paa med opvasken, havde opkavet rapporteret, at sagføreren havde besøg af to herrer, som var kommet vestenfra med ruteskibet. De og ingeniør Nilsen – den traven – havde spist middag hos ham, men de bode paa hotellet og skulde bli over til næste dag. Altsaa maatte Ellen Jensenius opsætte med sit ærend, men udpaa eftermiddagen savnede apothekeren ikke modsigelser og hans bisterhed blev tæmmet.

Erik Holks gjæster var to ungdomsvenner af ham, dem han ikke havde set paa aar og dag. Den ene var en kjendt forfatter, den anden maler; paa reise til hovedstaden efter ferierne havde de tilfældigvis truffet sammen ombord paa kystdamperen og havde saa besluttet at stoppe i byen for at tilbringe en dagstid hos sin fælles ven.

De havde overrasket ham paa sengen, og de første hilsener havde været stormende hjertelige. Saa havde de forladt ham, forat han skulde staa op og de stikke over til hotellet og indlogere sig dér, og derefter vendte de tilbage, og alle tre opdagede, at de i grunden ikke havde synderligt at tale med hinanden om. Adskillelsen dem imellem havde været for langvarig til, at de let kunde finde den rette tone, de blev forceret kameratslige, mærkede det selv og blev [246] forlegne, hentydede til begivenheder og ting, som dels var blet aflægs og var gaat den enkelte af minde, dels var for ferske, og Erik Holk gav disse ungdomsvenners pludselige nærvær et uhyggeligt maal for, hvor indestængt i sig selv og udestængt fra verden, han levede, og han greb sig i at ønske, de var reist forbi. Han forstod dem ikke uden møie, de voldte ham besvær, han blev træt og ærgrede sig over sig selv. Hans fortid havde været som en aflaset sal, og der brød næsvise gjengangere ind og rumsterte, og meningsløst var det, for han havde virkelig ikke længer noget med dem og ikke de med ham heller.

Hvis ikke Johannes Nilsen var kommet til og havde banet adgang til drøftelse af helt upersonlige spørgsmaal, vilde de ha siddet og fisket efter, hvad de skulde sige og neppe havt held til at fange noget. Ved hans bistand pasiarede de trent og slapt fra emne til emne, men de kjedede sig, indtil middagen og vinen løsnede tungerne og skrude stemningen op, og ved kaffen og kognaken, medens kirkeklokkerne kimedede til aftensang, var de saavidt, at de kunde diskutere og trætte sig hidsige omtrent som i svundne dage, endda vel saa ungdommelig, og Johannes Nilsen begyndte at føle sig tilovers. Men fængslet af samtalen, der dreiede sig om sektvæsenet og det religiøse opstyr og røre, blev han dog og [247] fristede stundomtil at gi sit besyv med i laget, men det var sjelden, de værdigede ham skikkeligt svar.

Maleren strakte sig fed og magelig paa sofaen. Han var brunstegt af sol og

friluft og hans grisne, lyseblonde fuldskjæg hvidlig falmet; de smaa, rødsprængte øine plirrede humoristisk og gløgt iagttagende, alt vaagent i hans dovne krop syntes samlet i dem. Han var næsten sjusket antrukken; det ene bukseben var glidt op over læggen, og den blaa bomuldsstrømpe var stoppet med grovt uldgarn, og skoene var kluntet og tyksaalet.

Holk drev om paa gulvet, fra sofaen, i en vid bue bag Johannes Nilsen, der sad ved bordet og pattede lydelig paa en sluknet cigar, og stansede af og til foran forfatteren, som laa tilbagelænet i gyngestolen og skildrede sine hændelser i sommerens løb. Han havde git sig specielt af med vækkelsen i de egne, han havde gennemstreifet, havde sendt korrespondancer om den til et af hovedstadsbladene og kunde rose sig af at være en af dem, som havde gjort allermost for at aabne almenhedens syn for det feilagtige ved ikke at ta disse foreteelser med alvor: De afdækkede en sørgelig sandhed om aandelig raahed og brist paa oplysning. – Men han havde høstet anerkjendelse for det, hans korrespondancer skulde efter opfordring fra adskillige [248] hold udgis som bog, da man var af den mening, at de burde bevares som et slags kildekrift, et vigtigt aktstykke til forstaaelse af den herjende farsot af religiøst vanvid.

Han var en høivoksen og kraftig, yderst elegant mand med et smalt, velbarberet ansigt, hvis kinder blaanedes af den stærke skjægvækst, regelmæssige, skarptskaarne træk og en stor, hvælvet pande uden rynker. Men røsten var veg og tynd og passede ikke til hans ydre og de haarde, bratte gestus, hvormed han understregede sin tale.

«Har du læst mine artikler?» spurgte han Holk.

«Ja – ja, størsteparten af dem,» svarte han og bed sig i læben og fingrede med et fotografiapparat, som stod paa bordet.

Forfatteren vilde føie en efterskrift til dem nu ved udgivelsen. Han vilde sammenfatte i en allegori summen af de indtryk, han havde modtat – i en slags parabel, bygget over en af sine tidligste erindringer – – «Der var en myr nedenfor min fars gaard – Far min var en stakkars jordtræl af en smaabonde,» indskjød han med selvfølelse. «Og paa den myren grode tæt olderkrat, men midt i det ragede en klynge af mørke kjæmpegraner op. Det drog mig støt mod den

skogen, den maatte huse noget vidunderligt, *det* vidunderlige, og jeg havde længe [249] havt ustyrlig lyst til at gaa paa eventyr der, før jeg endelig vaagede mig til det en høst. Jeg var vel en seksaarskrabat den gangen. Jeg fandt ingenting rart, det jeg husker, andet end en firkantet, sort dam mellem granerne. Men den dammen var rigtignok et troldtjern. Jeg listede mig varsomt rundt den paa de dissende, myge torvkanterne og keg ned i den. Den maatte være uhyre dyb, bund var ikke at øine, sortere og sortere blev det, jo dybere jeg stirrede, og ikke himmel og ikke skyer speilede sig i den, for granerne stod over og skyggede med brede grener. – Noget vidunderligt, noget frygteligt maatte der bo i saa svart et dyb, og jeg blev ræd ved forestillingen om, saa frygteligt det vist var, og flygtede min kaas, saa kvist og løv piskede mig i fjæset, og drømte om det hele den nat og hele høsten med. Gaa did turde jeg ikke, snakke om det heller ikke, og da jeg fik mod til at lede dammen op paany, efterat det var blet sne, var den forsvundet. Da var det bare hvidt og lyst og tomt overalt i skogen. – Men om vaaren tog de paa at rydde myren, den skulde dyrkes. Olderbuskene blev hugget og kjæmpegranerne med, og ved sanktehans fandt jeg tilsidst tjernet igjen. – Med troldskabet var det ikke meget bevendt længer. Solen stegte ned, vandet var gulblakt med gaarer af metalskimrende slim, og bunden var synbar nok, [250] ikke en favn var det til den. – Og for en stank af det myrhullet! Og for et yrende liv, som levede i det! Og vidunderlige var ogsaa de væsener, jeg saa der: Det var vandkalver og spællakrok og rompetrold i saan en mængde, at der ikke var rum til det ringeste skrømt. – Alt det indbildte troldskab, al den uægte mystik, som havde vetskræmt mit eventyrssyge guttesind, havde solen vundet bugt med, da rydningsmændene fældte de træer, der lukkede for dens straalere. – – Sligt et lumsk myrhul er den, den dommedagsafgrund almuesindene har drømt om, til de drømte sig dette skrækkelige vanvid til, der marerider folk og land. Men tar rydningsmændene fat og fælder det, som skygger, og strømmer solen til, saa – –»

«Saa vil evigheden bare bli et tre alen dybt gravhul, og dødsstanken kunne bekjæmpes med ulæsket kalk og ækkelhedens frugtbarhed bli tilgjængelig for nøgtern beskuelse.» – Holk puffede til fotografiapparatet og satte sig i sofaen, hvor maleren gjorde plads til ham ved at hale benene til sig. «Du slipper for nemt fra det, synes jeg. Du og de andre rydningsmænd i solens sold vinder neppe bugt

med angsten for den evige død og gruen for det evige liv, saalænge bevidste mennesker spræller med i verdens øvrige sprællende mangfoldighed. *De* ubehagelige følelser skaffede sig lyd i det første bevidste ^[251] klynk af smerte, og jeg vil ikke bande paa, de er forbi, naar det sidste er sluknet.»

«For Guds skyld!» stønnede maleren klagelig. «Sæt ikke kursen mod de høiere regioner. Jeg orker ikke bli med, vi havde følge med en sjælfuld guvernante paa dampskibet – – Du, Erik – du rækker bestemt cigarerne der paa bordet.»

Johannes Nilsen kom tjenstvillig Holk i forkjøbet og bød kassen om. Hans kjæver bevægede sig tyggende, hans næsebor spiltes veirende ud, og han var blankøiet og havde farve i kinderne, men genertheden for de fremmede tøilede hans tunge.

Forfatteren taalte vanskelig afbrydelser, naar han udviklede sine idéer, og halvt stødt gyngede han ihærdig, førend han svarte: «Havde du gidde høre mig ud – – Det kan være et fedt forresten, hvad jeg vilde ha sagt. Saa svimlende et haab nærer jeg ikke, at dødsangsten skulde kunde betvinges. I det mindste ikke hos massen. Helstøbte personligheder har godtgjort, at for dem var det muligt. – Men at kjæmpe mod spøgelsefrygten, at bidrage sit til, at den ikke skal besudle folks daglige tilværelse, det anser jeg for en hæderlig opgave og for en af mine væsentligste opgaver.»

Maleren snudde paa sig. «Privat erfaring om den har jeg ikke stort af,» sagde han. «Jeg ^[252] har ikke været videre belastet med den, siden jeg blev komfirmeret. Men jeg ved, den kan være pokkers slem – Aa, nu er det skissebogen, jeg maa uleilige Dem med, Hr. Nilsen – Den ligger under apparatet –» Han fik den og slog den op og leverte den til Holk. «Se paa den fyren –»

Tegningen viste en kraftig, middelaldrende arbejdsmand, som med oprakte arme knælede paa svaberget ovenfor en brygge. Han var barhodet, haarluggen hang ned i panden, øinene var lukket, munden gabte som efter et hyl om hjælp, det lange, buskede skjæg strittede ud fra hagen.

«Se paa ham – Skulde man ikke tro, det var en fortvilet Judas Iskariot?» spurgte maleren, idet bogen blev skikket rundt. «Og det er en stakkars fisker fra

den øen, jeg bode paa i sommer. Han krøb slig paa den flækken, saa tidt han var roet hjem fra fiske, og bad og bad, til han ikke kunde mer for træthed, og slæbte sig til hytten sin og hadede den syndige søvn, han ikke kunde værges sig for efter stridt dagværk, saa ilde ude var han for at bli vækket af basunfanfarer og englemusik. Det var let at lure sig til at tegne ham, han laa der døv og blind af bøn – – – Jeg *vil* gjøre et maleri af det. Det kan bli til noget, kan det – Se paa den fortærende lidenskab i exstasen! ^[253] Og tænk dere den fineste, lifligste midtsommerkvæld og den fattige, graa stranden og det blideste, blikstilleste hav i baggrunden – Jeg *vil* gjøre maleri af det – Eller en radering muligens – Splintre mig! Det er stof i en gjæring som denne vækkelsen, stof for mig og min kunst, og det er det min opgave at bruge. Jeg skulde inderlig ønske, jeg ikke blot havde kunnet se den fyren, men at jeg havde kunnet bytte med ham – bytte indvolde med ham – for en time eller to. Jeg er næsten dommedagstullet taknemlig, jeg.» – Og han satte sig op og sugede cigarrøgen til sig og blæste den ud i ringer, men hev sig ligegyldig ned, da forfatteren begyndte at revse den golde, artistiske glæde ved det karakteristiske i lidelsen.

«Spøgelsefrygten –» Johannes Nilsen vrikkede urolig paa stolen og pumpede en gurglende snøvlen ud af sig. «Spøgelsefrygten», naade han med anstrengelse at artikulere, «er maaske dog den følelse, der skarpest har hidset menneskehedens udvikling – Trangen til vished og frigjørelse – stedse mere vished og frigjørelse –» Hans mumlen blev atter usammenhængende, ufuldbaarne sætninger kjørte sig fast i hans hals, og der hørtes kun brudstykker om «utilnærmeligt resultat – livsgaaden – verdensgaaden» og lignende, og derpaa løftede han krampagtig sit kognakglas og slugte indholdet.

^[254] Forfatteren smilte overbærende. «Spøgelsefrygten som fremskridtets drivfjær, det er en kruset historie. – Deres udtalelser var ikke ganske klare, hr. Nilsen, men stammede utvilsomt fra de høiere regioner, og dem er jeg mer ⁿ²⁰ tilbøilig til at sky –» Der var liden praktisk gavn ved at forville sig i dem. Men haandgribelig nytte kunde den stifte, der lærte folk at stampe mod den ulykkesvangre dragning til det grænseløse og kurerede dem om kun for en del af selvpinslerne. At arbeide for at gjøre livet lettere at leve for menneskene, det var hovedsagen, og det trængtes.

«De fleste – alle – tigger ikke om hjælp til at leve lettere, men til at dø lettere,» indvendte ingeniøren, der var ildnet af kognaken.

Forfatteren hævede fornemt brynene og svarte ikke, men maleren messede: «Lader os derfor grunde en forening til gratis uddeling af blaasyre, strikker og revolvere blandt ubemidlede. Amen.» Og ingeniøren krylte sig ihob, krænket og muggen.

«Det blev alligevel en fest at leve, hvis man skjøjte sig paa at dø,» sagde Holk, der syntes de to blev for affeiede mod Johannes Nilsen, og de havde desuden været nærgaaende vittige mod ham under middagen. «Og det er ikke ufornuftigt, at spøgelsefrygten vil bli en mægtig drivkraft i fremtiden, som den har været det i fortiden. [255] Vi har pløiet saa meget nylænde, triumferet over saa mange ydre fiender, og vi har forsømt skanserne mod de indre. — De ældgamle fæstningsværker har vi sløifet i overmodig tryghed, det blir et drøit slid at mure nye. At vi skulde kunne redde os og tilkjæmpe os fred ved angrebskrig, er umuligt. De fiendtlige tropper er saa talløse og forbandet usynlige og usaarlige.»

Forfatteren indrømmede naturligvis, at skrækken for det overnaturlige havde spillet sin rolle for vor udvikling, men hvad der spirede af angst maatte bli en hæsliig sæd. Og han stolte paa, at øget forstaaelse og humanitet, øget kjærlighed til menneskeheden og respekt for slægten vilde være bestemmende for den vordende, renere og sundere kultur.

Johannes Nilsen mukkede, men hans knudrede indvendinger druknedes af talevant overlegenhed. Sagføreren var ene om nogenlunde at kunne udrede hans filosofiske floker og prøvede at oversætte dem, hvilket hurtig skjærpede disputen, og jo ivrigere de blev, desto mere sporedes det, at alle de tilstedeværende var under indflydelse af den ungkarsmiddag, de havde nydt.

«Kjærlighed!» sagde Holk. «Som der lefles med det begreb! Kjærlighed til menneskeheden for eksempel, hvad er det for snak? Enten er det kjærlighed til det menneskelige, det vil sige til det gode menneskelige, og det blir simpelthen [256] det mindre forbausende, at vi er glad i det gilde, vi kan rode frem i os selv. — Eller ogsaa er det en næstekjærlighedens sæk saa vid og stor, at samtlige racer og individerne med skulde rummes i den — kjærlighed til den menneskelige

skabning *en bloc*. Jegⁿ²¹ ved mig fri for den, og jeg gir ikke en styver for den hos andre. En kan holde af et menneske, en kjender, gjerne af en hel slump, men kjærlighed ud i det blaa –? Man kunde ligesaa godt elske *kvinden*. – Men vi skilter med den kolossale løgn, at vi ruger over en utømmelig skat af barmhjertig kjærlighed, at vi kvantitativt kan tøie vor evne til at elske i det uendelige, og den er saamæn stramt begrænset i virkeligheden. – – Og den løgn har fordærlige følger, som du med dit blik for det praktiske skulde se til at modarbeide. De dynger sig op i hver vinkel og krog af vort samfund. Laver vi et system, som ikke kan nægtes at være strengt og kan bli grusomt og barbarisk, laver vi en indretning, som er et svinsk, men nødvendigt onde og kan bli en djævelsk hule og har den bedste udsigt til det, saa stræver vi ikke med at forebygge denne mulighed – vi nøier os med at bemærke: Forudsætningen er, at systemet skal virke og indretningen ledes i kjærlighed. Og dermed har vi puder under samvittighederne. Der er dem, som skovler ind ry og ære ved at oversmøre den slags [257] systemer og indretninger med humanitetens salvelse og fabrikere slige puder. – Der gives snart ikke den nederdrægtige haandtering, som ikke luner sig i kjærlighedens kaabe, og dens navn pranger over kirke og brændevinssamlag, aagerbank og fagforening, børs og parlament, skole og fængsel i flæng.»

Holk drev igjen frem og tilbage paa gulvet. Hvergang han svingede bag Johannes Nilsens stol, saa han henimod konsolspeilet og mødte sit eget ansigt, der var gulblegt og svedigt, og strøg haaret fra tindingerne. «Der er gaat løgn ikke blot i vore tanker, men ogsaa i vore følelser,» sluttete han: «Den arvede, ethiske kultur, vi er saa kry af, er ikke stort andet end et panser af forbenet hykleri og forstenet farisæisme.»

«Ta det med ro, ta det med ro!» spottede forfatteren. «Om vi havde forandret udtrykket tidt og sat slægten istedetfor menneskeheden, vilde du neppe ha faret saa drabelig i felt.»

Slægten var ogsaa et af disse forfalskede ord, de kunde sige afkommet, for fan. Men her var ogsaa evnen til at holde af snevert begrænset. Ærlig kunde ingen paastaa, at han elskede sine fætttere i Adam og sine ufødte barnebarns barn i tiende led – ikke i fjerde, svarte Holk, der stod og stirrede ind i speilet, som om han disputerte med sit eget billede. «Jeg har ikke unger og kan egentlig ikke

[258] dømme om det. Men de allerfleste synes vel, deres personlige tilværelse er noget jammerligt hærk, de maa slæbe paa mod sin vilje – Naa, dette blir de uhyrligste trivialiteter – – Jeg mener, det er forstaaligt, at en mand vandrer ud og finder det høiere til himmels og blir rakere i ryggen, efterat han er blet far til et barn, og at det vil være, som ligkistelaaget lægges over hans liv, hvis han mister det –» Og omsorgen for afkommet var vel det helligste af alle instinkter, og for at adlyde det havde forældrene naturligvis ret og pligt til at bryde alle bud, til at myrde, stjæle, lyve, bedrage og gjøre troldom, dersom det skede til befordring af yngelens trivsel, men – men – «Aa, det er gaat løgn i vore instinkter med, og det er farligt, det har forgiftet livskilderne.»

Holk lod sig dumpe ned paa en stol og tog en karaffel og hældte i glassene.

Forfatteren klappede spydig. «Haahaa – du er blet en af disse urdriftens uskyldige tilbedere, der ikke kjender forskjel paa ondt og godt?»

«Vist er der ondt og godt, som der er grønt og rødt, men for at være oprigtig, saa synes jeg, alting raadner sammen til en neutral, graa vælling – Skaal!»

«Ti stille med det kjærringpratet! Jeg er lei af det,» sagde maleren og rømmede sofaen og plantede sig ved bordet. Det var da græsseligt [259] til varme! Det var den værste dag, han havde døiet, og det havde lidt at betyde nu, det. – Men han havde ligget og beundret Holks leilighed. Her havde manden været bosiddendes, gud ved hvorlænge, og endda saa her ud som et hotelværelse. En kunde sætte præmie for magen til klodrian til at indrette sig og for magen til tarvelig smag for hygge. «– Men det er saa lummert,» pustede han. «Det kan ikke bli ulideligere i helvede.»

Til dette hægtede forfatteren sig og affyrede en salve mod helvedesdogmet, der nu gjødet af dommedagsrædselen havde skudt frisk vækst. Men naar den lagde sig, vilde det forhaabentlig visne til roden. Det var dog en oplysningens seir, alle maatte hylde, at ingen fornuftig hjerne længer trode paa helvede.

«Jeg tror paa helvede,» svarte Nilsen stædig; han havde drukket flittig af sit glas og ærgrede sig over forfatterens hovne optræden mod ham. Denne saa ironisk velvillig paa ham: «Saasaa – det var interessant. Og det veritable helvede samt svovlpøl og traditionelt tilbehør?»

«Ikke det – det ikke.» Ingeniørens mod dalte i en hast, og han krympede sig. – Han trode, at helvede var, og at det kunde være allesteds og til enhver tid, for eksempel her paa jorden.

Naa, figurlig altsaa – som samvittighedskvalernes, [260] lidelsens helvede – Javist, men da blev ikke hans anskuelse saa sjelden og enestaaende.

Johannes Nilsen blev sprutrød og trykkede sig længe. «Nei, det veritable helvede, som De kaldte det,» satte han hæst i. «Jeg har trot, at vi *er* i helvede, og jeg tror det endnu, men ikke til stadighed –» Han var kommet i aande og klemte paa uden at bry sig om latteren. «Jeg liker ikke at snakke om det, men jeg tænker paa det, har ofte tænkt paa det – det er især om sommeren, det plager mig – – – Det var i Chikago, det første aaret jeg var i Amerika. Jeg havde ikke faat nogen job, havde ikke fler penger, ikke mer at sælge, jeg havde sultet i ni døgn, saa slumpede jeg til en nattesjau paa en kultomt. Og udpaa morgensiden var jeg færdig og havde en blank dollar i næven og satte afsted ind i den nærmeste shop og kjøbte mad – et brød, noget salt kjød, meget mad – og bar den med mig bort i en afsides krog ved plankegjærdet omkring tomten og aad og aad som et dyr, til jeg blev sprækkendes mæt, og saa sovned jeg. – Jeg sov vist længe, og da jeg vaagnede laa jeg i solstegen og var syg. Det var forskrækkelig vondt i hodet og maven. Jeg vilde op, kunde ikke, satte mig paa knæ og brækkede mig og blev sansesløs. – Jeg vaagnede igjen, det var dag og stegende solskin fremdeles, og [261] lige vondt havde jeg det, kunde ikke røre et lem og laa flad paa ryggen og brækkede mig gjennem næse og mund og blev næsten kvalt af spy. – Blev sansesløs og vaagnede til, og altid var det dag og solskin, og jeg kjendte fæl lugt af mine egne ekskrementer. Og da gik det op for mig usvigelig sikkert, at jeg var krepert og fordømt i et øde, glohedt, solfyldt helvede. Jeg fantaserte om døds-kold og dødssvart nat til lindring og længtede efter kvælden. – Tilslut vaagnede jeg og havde det bedre; jeg kjendte ingen fæl lugt og var i seng med rene lagener og skjønte, de havde bragt mig paa hospitalet. Der var skygge og kjølig og godt. Men saa skar et solstreif gjennem en gløt ved gardinet og i øinene paa mig, og jeg fantaserte igjen og var i det glohede helvede igjen. Det holdt ved i ugevis. – Jeg blev udskrevet som helbredet, men senere har jeg ikke kunnet bli helt løs fra det, det kan deise ned i hodet mit, at jeg er i helvede, at alle vi mennesker er der, og at

jorden og dagen er helvede – Og det kan være sandt – kanske er det sandt – –»

Tja, det var et sædvanligt fænomen, at pessimisme bundede i legemlig sygdom og en fiks idé, henkastede forfatteren.

Maleren havde sneget sig til at kradse et portræt af Johannes Nilsen i skissebogen. «Den, som magtede at fortætte al tidens opskakede [262] forrykthed i kunst, han behøvede – splintre mig! – ikke brev paa udødeligheden!» svor han begeistret og sank derpaa dvask og døsigt hen og spurgte: «Forresten, høistærede, er saa solen den skinbarlige Satan i Deres helvede?» –

Det bankede paa døren, og ind tren agent Bentsen i sin sribede flaneldragt og gule silkevest, og efter ham fulgte Octavius Hollmann. De blev præsenteret, og agenten satte sig paa kanten af sofaen og bed i bremsen af sin straa hat og betragtede digteren og kunstneren, saa henrykt over at være blet forestillet for to vitterlig landskjendte navne, at han snublede i de sirlig smigrende fraser, hvori han tillod sig at udtrykke sin tilfredshed over dette, medens maleren vred sig, og forfatteren saa fornem ud.

Octavius slog Holk paa skulderen, saa han hoppede. «Du skal naturligvis til advokaten paa torsdag?» spurgte han med brysk ligefremhed. «Grandios indvielsesfest af villaen, hører jeg – Og trykte indbydelseskort! Han blir nobel Reinert Lindal nu.»

Holk skulde did og forklarte de fremmede, hvad det gjaldt.

«Jeg er ogsaa buden,» sagde ingeniøren lavmælt, men satte brystet frem.

«De ogsaa!» peb agenten. «Ja selvfølgelig,» lempede han skyndsomt paa det.

Sagføreren raabte ud gennem spisestuen efter [263] glas til de nykomne. Forfatteren, der i stilhed havde underkastet dem en kritisk iagttagelse, sagde til ham: «Du bruger din hovedstadsskrædder endnu, Holk – snittet er kjends.»

Det var saa letvindt, skrædderen havde de gamle maalene, og bestillingerne expedertes skriftlig, svarte han. Men figuren forandrede sig uheldigvis, og han maatte vist snart benaade mesteren med en visit.

Octavius havde holdt sig til en Hamburgerskrædder i et længere tidsrum. Skulde man bestille sit tøj andenstedsfra, var det ligesaa godt at henvende sig

udenlands med det samme.

Forfatteren nedlod sig til at oplyse, at den dragt, han gik i, var syt i Paris.

«Og min er kjøbt paa et magasin for firti kroner, og den har jagu staat sig bra baade til helg og søgn,» bedyrede maleren.

Bentsen taug beskjemmet. Skjønt hans klædebon var sømmet af en indfødt, havde han baaret det med stolthed – nu fattede han det forsæt at spørge sagføreren om adressen til den hovedstadsskrædderen med det kjendse snit.

Kristine kom med glas paa et bræt og vilde sætte det paa bordet. Da blev hun staaende der, bøiet og strækkende sig. Johannes Nilsen knyttede hænderne og slog sprikende ud med armene, agenten knækkede sammen paa sovakanten og tabte sin hat, de andre sad stivt urørlige med vidtaabne øine.

[264] Hult, tungt dur dybt, dybt nedefra, voksende, stigende – sitren i jord og luft – et ryk i huset som stormstød. – Tordenbrøl ramlede hen i skraldende brag – og atter dønnende dur. Og saa blev det stille, lydløst.

«Jesus!» hviskede Johannes Nilsen. Husholdersken stupte over bordet, knusende glas og karafler. Maleren hug fat i hende. «Var det? – Var det?» stammede han. «Jordskjælv!» skreg en. «Jordskjælv,» gjentog flere, men de skreg det ikke, gispede det.

Holk var sprunget op i vild latter. «Det er slut! – Oihi! Det er slut!» lo han.

Forfatteren fløi til udgangsdøren og rev den op, men snudde sig tvært. «Ja, det er over. Det varte ikke mange sekunderne,» sagde han bævende, medens det blaalige skjær fra kinderne ligesom bredte sig over hele hans ansigt, og sveden sprak frem paa den glatte pande i store draaber. «Men det var torden!»

«Fra klar himmel?» busede Octavius ud.

«Aa, jeg faar ondt!» hvinte agenten og styrtede til vinduet med lommetørklædet for munden.

Holks latter sluttede, han pegte over Bentsens skulder: «Se dér! – Se dér!»

Over sandbakkerne ude ved havet bruste det op med skumhvide sprøit, og ind havnen væltede sig rullende en svær, rund bølge, skabte [265] brænding langs bredderne, vuggede en forankret brig, saa masterne svaiede i store sving,

dæmmede elven, krængede et dampskib knagende mod kaien, brød mod bryggerne, flømmede vaskende over deres øverste rand, sled baaders fortøininger, og skyllede tilbage ud havnen igjen med fossende plask og søkkende skvulp og hvirvel i vandene.

Maleren havde hevet husholderskenⁿ²² i gyngestolen, skubbet agenten ublidt tilside, snappede fotografiapparatet, og det smækkede og klikkede i det. «Jeg faar plader – Splintre mig! Det blir plader!» pæsede han.

Og elven strømmede næsten lige rolig som før, men nogle kantrede baader og ved og planker og alskens løst gods flød om paa den. Og de talte i munden paa hinanden, geskjæftig, ilfærdig og høit, hver om sit, uden at høre efter. – Kristine var oppe af stolen igjen og begyndte at ordne ødelæggelsen paa bordet.

«Det var en egen fornemmelse!» forsikrede forfatteren. – Det samlede dem: Det var en egen fornemmelse, en besynderlig følelse, plaprede de i kor, og ingen af dem havde oplevet jordskjælv før. – «Jeg blev sjøsyg!» sagde agenten.

«Det var jordskjælv, men torden ogsaa!» jublede Octavius. «Et lidet, pent, uskadeligt jordskjælv! – Klar himmel og torden og desuden flodbølgen!»

Han kroede sig af glæde over den mærkelige ^[266]oplevelse og de øvrige med ham, og de vidste ikke af, inden de alle stod paa gaden med hattene paa. De maatte ud og se efter, meddele sig og snakke med dem, som havde oplevet det samme. – Holk rystede maleren i armen: «Hvordanⁿ²³ gaar du, mand?» sagde han lystig. Og de skoggerlo: Maleren var i skjorteærmer. – Og han ind igjen efter trøien sin.

Bortover i gaden tog det til at bli meget folksomt. Søndagspyntede mænd og kvinder stod paa trapper og i døre og vekslede spørgsmaal og svar med brudt hast, og gutter og jentunger smøg sig frem mellem de voksne og smat fra dem. – Saa flokkede de sig i klynger ude paa gaden. Og i et nu blev de hørøstede; der klang udraab og braa munterhed. De blev øre af uvilkaarlig, lettet glæde. Men hist og her var der dem, som skrækken endnu klemte om hjertet, og de støiede op for at tvinge til lyd for sit.

En kone med et spædbarn knappede kjolen over brysterne og spurgte skrigende omkring sig: «Var det varsel? – Er det varslet?» – En fisker rendte mod hende, puffede hende fra sig, og løb fort afsted ned mod bryggerne – «Baaden min!» – En hob styrtede efter ham, opsat [267] paa, hvordan det saa ud i havnen, som huskede de nu først ordentlig, hvad der havde tildraget sig.

De fra sagføreren blev med i hoben. De gik og saa paa mærkerne efter oversvømmelsen, traadte i vandpytter, sparkede til væltede kasser og regnede over, hvor høi flodbølgen havde været. – Bentsen tittede indom sjøboden sin og kvinkende af tilfredshed skrød han af, at det gods, han var expeditør for, det var uskadt, det var tørt, det var i ly og under tag og havde ikke ligget skjødesløst paa kaien, som mange andres varer brugte i dette godveiret. – Han havde sundet sig ovenpaa befippelsen og sjøsygen, og medens han snakkede, skjenede han uafladelig fra fløi til fløi af gruppen for stedse at kunne vende sig direkte til de to berømte størrelser og tillige for ikke at være ingeniørens sidemand. Rygterne om Johannes Nilsen var nemlig blet særdeles slemme og kjedelige – det gjaldt en historie med en af arbeiderkerne paa fabriken og desuden, at han skulde hænge drukken paa hotellet om kvældene – – –

Ulykke paa Knudsesalen! – En værftskar sagde det til Octavius, og samtidig spurgtes det over al bryggen. Folk trak i en fart opover til byen, stimedede henad gaden og stuede sig ind i et lidet smug under heien. – Dér var Knudsesalen, en svær, skummel træbygning og forhenværende [268] dansebule, som var kjøbt af frelseshæren til forsamlingslokale. Der skulde være opstaat panik – Midt under et møde var jordskjælvet eller tordenen, eller hvad det nu kunde være, indtruffet, og det hed sig, at en hel del skulde være kvæstet og nogle dræbt, fem, seks stykker mindst.

I smuget var folk pakket som sild i en tønne, men Octavius albude sig gemytlig vei, og Holk og de øvrige fulgte efter i hans kjølvand. – Porten var spærret. Laurits politi kavede med at holde mængden unda og skjældte saa sint over dem, der trængte paa, at brunt tobaksslæv silte ud af hans tandløse mund. Men dem lod ham passere, idet han gjorde honnør for sagføreren og sagde: «De maa vær' saa snil aa være stille.»

Inde i gaardsrummet drev politimesterens fuldmægtig – en ung, striks jurist med spidse, sorte knebelsbarter – paa med at hundse frelseshærens kaptein og et par af dens soldater, som stod der blege og forstyrrede i sine slatne uniformer. Han hilste, og uden at vente paa at bli spurgt sagde han til Holk: «En mand slaat sig ihjæl og en kone klemt fordærvet. Det er katastrofen – Resten? Overdrivelse!» – Han snode sine barter og viste op til et vindu i anden etage. «Manden hoppede ned derfra, knuste skallen, og kaput var han. Konen traakkede de [269] paa inde i salen. Ynkeligt stel og daarlig dissciplin af disse – disse officererne.» Og han slog foragtelig ud med haanden i retning af frelsessoldaterne. «De blev hodeløse og vetløse, disse forstanderne. Hvordan mon de gebærdede sig, dersom det virkelig blir dommedag! Da traakker de vel unger og kjerringer ned for fode – Her burde ikke ha været den ringeste fare forbundet ved tømning af lokalet, det var inspiceret og godkjendt, men disse –»

«Guds vilje –» forsøgte kapteinen sig.

«Hold kjæft!» snupede fulmægtigen ham af. «Men belav Dem paa forhør. Vi vil ha greie paa Deres og Deres kameraters forhold – vi vil det. Der var stillet bænker for reserveudgangen, det var ureglementeret –»

Octavius forhørte sig om, hvem de forulykkede var, og med slugøret fromhed nævnte kapteinen dem: Den ene var en snekker, og den anden var ingen kone, men Søren Danielsens datter Aaselene.

Ugift altsaa, men pinedød ingen jomfru, mente fuldmægtigen. Det var for hendes skyld de havde spærret af. Hun var inde i lokalet – «Jeg telefonerte efter doktoren, og han skikkede bud efter jordmor – Men godaften, mine herrer! Jeg har ikke mer at bestille her.» – Fra porten befalte han soldaterne: «Aa, rap dere da med at faa væk det sølet der! – Rap dere da!»

[270] Derved blev de opmærksomme paa en blodig flæk paa brostenene nedenunder vinduet. Holk nærmede sig den skridt for skridt, skjøndt hans ansigt fortrak sig af væmmelse. Det var en pøl af lyserødt, levret blod med mørkere, allerede størknede smaastænk rundt om og en stribe af tætte dryp hen til en dør. Gjennem den havde de nok baaret liget.

Efter fuldmægtigens bortgang slap Laurits politi flere ind; adstadige borgere

af byens bedste syntes han ikke godt, han kunde andet end la passere. Men hver enkelt formante han: «De maa vær' saa snil aa være stille – De maa vær' saa snil aa være stille.» De omringede blodflækken, saa paa den, drøftede den afdøde og rystede hedrøvelig paa hodet over Søren Danielsens Aaselene – Der steg et sum af sagte prat inde i gaardsrummet, omtrent som ved en begravelse. Udenfor blev mængden lidt urolig, og viltre gutteskrig blandede sig i larmen fra den.

«Han har blødt som en okse», sagde maleren til sagføreren, der stadig stirrede paa blodflækken. – «Skal vi ikke gaa,» spurgte forfatteren fortrædelig. Men Erik Holk svarte ikke.

Octavius dyltede ham i siden. «Du, det skulde været morro at ha set Gabriel i eftermiddag, du – Tror du han har været saa modig en maur, som han gjør sig til? Nerver af staal – okja! Men han var hos svigerforældrene sine ^[271] paa den tiden. De deklarerer forlovelsen saan privatim i familiens skjød idag.»

«Forlovelsen?» spurgte Holk langtrukket uden at ændre stilling.

Ja – Stina havde fortalt, det var klappet og klart, og Gabriel havde ikke været morsk og ikke nægtet for det imorges – han havde aldeles ikke nægtet for det. Det var afgjort og spigerfast.

Holk vendte sig, og som af vanvare satte han hælen op i pølen, saa det klissede og skvat. «Ish! Du griser dig til,» sagde maleren. «Er her ikke en klud til at tørre af dig med?»

«Skal vi ikke gaa?» gjentog forfatteren utaalmodig, han likte sig ikke herinde i al den kvalme uhyggen.

En af frelsessoldaterne kom med et spand og en lime for at skure blodet væk, og han skrubbete ogsaa af sagførerenes sko og bukser. – De gik. Johannes Nilsen havde alt fjernet sig i stilhed. Octavius bandte over, at han burde ha været hos sin kjæreste for længe siden, og Bentsen trippede af til klubben. De to fremmede skulde til hotellet, og Holk havde aftalt at tilbringe aftenen med dem, men han undskyldte sig foreløbig. Han havde noget at besørge og skulde være hos dem om en times tid, lovte han.

— — — — —

Ud paa kvælden laa Erik Holk paa toppen af en af fjeldknauserne ovenfor byen. Han havde [272] været en lang tur oppe i landet, men vidste ikke, hvor han havde vanket, og naar han var kommet did, han nu laa, og han havde glemt maleren og forfatteren og hotellet og altsammen. En eneste tanke havde forfulgt ham, en eneste følelse jaget ham paa kryds og tværs indover heierne og ikke undt ham hvile, skjønt han var segnefærdig af træthed, til han nu laa der og ikke orkede mer – – –

Det var forbi. Lilli havde kastet sig væk, og for at hævne sig paa ham havde hun sagtens gjort det. Han skulde ikke eie hende, fordi han ikke havde povet at gribe til, da hun bød sig frem; thi det havde hun. Fordi han havde været feig. Hans var ansvaret, og selvforskyldt var straffen – selvforskyldt –

Han laa paa en flad berghelle med hænderne under nakken og saa op mod himlen. Den syntes ham et dunkelblaat dyb af svimlende tomhed, og det sugede ham til sig, og det bævrede i hans kjød af lyst til at falde og falde ud i det, styrte uden stans og uden ophør. Om livstraaden klippedes af – – – Og det skede. Og han faldt og faldt, hurtigere og hurtigere, med en fart, der sved som ild og brændte lige ind til benpiberne. Han var en luende brand, slynget ud gennem evighederne – –

Han vak til og satte sig op og spyttede – «Flyve som stjernesrud gennem evighederne [273] og tindre af fryd,» havde hun sagt. – Tvi fan, hvor menneskeskjæbner parodierte menneskeord!

Hans træthed var ikke længer saa overvældende, men den dulmede smerten og løste op for nye forestillinger, der flaksede ud og adspredte ham.

Dernede i byen skulde hun formodentlig gaa, fru bankchef Gaarder, som moren før hende, og bedugges af rørelse, føde sine børn, dem Gabriel avlede med hende, ældes og dø, og maaske skulde hendes døtre lege hendes leg opigjen – – – Det var den sande, arvede, etniske kultur at kunne holde takten i vanemarschen, pladsen i rækken. Den var livsharmoniens norm og betingelse. – Aanei, den var ikke noget panser, ikke noget, vi tog paa og af, ikke noget fastgrot skal heller og ikke en støbeske, i den vi formes – den var netop selve takten, samfundstakten inden i os, det rette, hengivne fodlag i trædemøllen – – –

Der tændtes lys nede i byen. Fartøjerne paa havnen havde lanterne ude, og indseilingsfyret glimtede og blinkede – Havde der ikke været jordskjælv og torden og pokkersdom idag? En skulde ikke ane det. Ravnekrogen var lige fredelig og stille, som den ellers var om søndagsaftenerne. Snart sættes bølger i saa dyndseigt og grundt et vand.

[274] Hør! – Det var musik, elendige, sprukne tonerester, svækkede ved afstanden. – Frelshæren naturligvis. Det var i sin gjængse dur paa Knudsesalen, kanske lidt extra sønderknuselse og omvendelse i anledning af den døde snekker og Søren Danielsens Aaselene. Lidt krusning var der vel i sindene, lidt sjøgang i de vanebundne sjæle –

Den byen dernede – den havde været en dyr idyl for ham, den. Han havde betalt for høi en pris for at faa adgang til at øve sig i samfundstakten der, for at kunne spille borger blandt dens borgere og nyttigt medlem af kommunen. – Sandt nok, syg havde han været, da han arriverte did, men det var jo i den hensigt at søge helsebod i en rolig stilling og regelmæssigt arbeide. Og det forsøg havde til bærmens tappet sundheden og kræfterne af ham – – –

Det, og saa hans feighed overfor Lilli. Var han gaat gladelig og letsindig ind i forholdet til hende, havde han ladet det staa til, forført hende eller giftet sig med hende, som tilskikkelserne kunde ha villet det, bedre havde det været baade for hende og for ham. – – Ansvar – ansvar! – Samvittighedssvaghed og ansvarsfeighed var det, der havde forskjærtset livet for dem.

Samfundstakten – samfundstakten – den arvede, forfinede, etiske kultur, respekt for [275] slægten, omsorg for afkommet – samvittighedsfeighed – – –

Men hvem tør saa ta ansvaret for den moral, at det menneske, som ikke er karsk paa sjæl og legeme, det skal kastreres, ikke være helt delagtigt i kjærlighed mellem mand og kvinde? – Barmhjertigere var den hedenske lov, der bød at dræbe det vanskabte og svage, nyfødte barn. Og den oprøres vi over.

Herregud, hvad skulde det til at ræsonnere og deklamere og feide mod lov og samfund og almindeligheder – Hans egen, lille krig var endt. Nederlaget var der og tilføiet ham paa den dagligdagse maade, at en ung pige giftede sig med Per, medens Paal græd. Men det var heller ingen hjælp ved at reducere begivenheden.

Hvad forskjel gjorde det, at den var dagligdags og triviel. Det mindskede ikke sorgen.

Men hun holdt af ham. Og hun maatte ha rede paa, at hun havde hersket over ham, at al hans gjøren og laden havde været afhængig af hende fra det øieblik, de havde mødt hinanden. Og hvordan han end vrængte det, blev det til, at hun havde forraadt ham og det, efterat han havde vendt sig til hende ydmyg og ulykkelig og bedt hende om naade – ja, alene om den naade at hun vilde høre paa ham og saa dømme. Hun havde svaret med en forhaanelse og saa forraadt ham. Og sig selv. Thi hver ytring af elskov, hvert [276] kjærtegn, hun eller han nogensinde vilde skjænke en anden, vilde bli en helligbrøde, en gjenfødelse af forræderiet, og de vilde føle det og mindes og rødme af skam, hvorledes de end prøvede at skuffe og narre sig og andre. Slig kunde kjærlighed altsaa være.

Han sad og løftede hænderne mekanisk og klappede fjeldet og grublede over det ufattelige, og lidelsen skrude som en jernring om hans hode.

Saa lagde et forfærdeligt ulykkens raseri sig paa ham, blindede hans sanser, hev ham overende og bragte ham til at krumme sig som en orm dér paa berghellen. Fingrene grov i stenen, saa neglene brødes, fraaden stod ham om munden, han sprællede med benene og dunkede nakken mod marken. Efterhaanden stilnede krampen, og han laa rolig, men skummet boblede sagte mellem hans læber. – – – – –

Han stod ved stranden og saa udover havet. Da begyndte hans legeme at vokse og svulme, ikke jevnt, men i pludselige ryk, der smertede. Han blev en kjæmpe, ragede op over trækroner og heier og ind i en stjerneløs himmel med fugtige, svovlgule skyer. Naar han aandede slurpede han dem i sig, og han led ved at drikke den giftige luft og strævede for at holde pusten. – Tilsidst vokste han ikke mer, men vældigere end fjeldene skuede han [277] vidt over land og sjø, og luften blev ren. Han fyldte sine lunger med den og blæste den ud som hvirvelvind, men saa høit oppe, at havet ikke rørtes deraf. Det var blikstille og havde en glans som glas.

Og han blev overgydt af salig kraft og var verdens herre og mester. Hvis han gad række armen ud, kunde han plukke skibene og lade dem svømme i sin hule

haand, men han gad ikke. – Ved sine fødder øinede han et menneske, en bitteliden pusling, og se, det var ham selv – det frøkorn, hvoraf han var spiret, han der var vældigere end hundretusener af puslinger tilsammen. Og han lo rungende over puslingen, lo en storm ud i rummet.

Men yderst i synskredsen, saa fjernt, at end ikke hans blik naade videre, funkledede en rød stjerne. – Den blev større og rødere. Det var ingen stjerne, det var et ondt, rødt øie. Og trods al sin vælde ængstedes han for det og vilde flygte, men han var naglet til stedet. – Øiet blev større og større, funkledede rødere og rødere, og han blev var, at det tilhørte et blaasort uhyre, som krøb over havfladen, og at der randt en bæk af flammende edder fra det. Han hylte af rædsel.

Det blaasorte uhyre stævnede mod ham. Det var ved strandbredden. Han vilde trampe [278] paa dets hals, men kunde ikke, og edderen dryppede paa hans fod, og han fornam, at den aad sig gennem huden og ind i aarerne og langsomt opad. Og hans vældige legeme døde, i kval og tomme for tomme – – – – –

Erik Holk vilde reise sig, men vaklede og maatte sætte sig ned igjen. Hans hode var tungt, det sprængte i panden, det bankede og stak i tindingerne, og øinene var ømme og sugedes ind i sine hulninger. – Han strøg sig over ansigtet og kjendte, at skjægget var vaadt og tog lommetørklædet op og tørrede det. Og saa faldt han i forundring over, hvad der var gaat af ham.

Maanen var staat op. Den var helt rød og havde en sælsom glød, omtrent som vintersol, der er ifærd med at bryde gennem taager, og den brede lysbro, den byggede over havnen, var farvet som skinnende blod.

Han flyttede paa sig, snudde ryggen mod maanen og bikkede forover og smaasov. Om en stund vaagnede han og følte sig meget friskere og stærkere, og der var en eiendommelig klarhed over ham. Han saa paa klokken – den var ikke elve – og strakte sig og sprang op og kløv nedover heien til byen. Men et stykke nede betænkte han sig; det vilde være for modbydeligt, om der var nogen hjemme hos ham. Og han slog ind paa en smal sti, [279] som bugtede sig langs fjeldvæggen og førte til furuskogen udenfor byen, og der stødte han paa landeveien, hvor han

pleiede at spasere sine sædvanlige ture, og fulgte den.

Han grublede uophørlig paa, hvad der var foregaaet med ham oppe paa berghellen, saa alt andet for en tid trængtes tilbage, og han skjøjnte, at det var *det*, der havde været over ham igjen – *det*, som han ikke vilde gi navn, men som han havde været saa velsignet fri for i sommer, at han havde været fristet til at haabe sig helbredet. – Under den triste, stormfulde vaar havde *det* været over ham gang paa gang og truet med at tynge ham ned og marve ham ud. Oftest hug det kloen i ham om natten, og det blev bestandig indledet med hallucinationer og ildebefindende, der varskode ham, saa han kunde laase sig inde og gjemme sin vederstyggelige sygdom. Han havde været tryk paa sig selv mellem anfaldene – under dem og fra dem huskede han intet. Men lidt efter lidt havde han opdaget, at *det* ogsaa havde en farligere, snigende form uden voldsomme anfald – Han kunde ikke beherske sig, hans kontrol over sine indskydelser og gjerninger svigtede, og hukommelsen omtaagedes, og han gjorde sig skyldig i besynderlige forglemmelser og forvekslinger. Der blev mørke huller i døgnene, perioder, fra hvilke han ikke havde erindring. – Ved listig [280] at ransage sine omgivelser, fandt han, at dette var mærkbart ogsaa for andre, og han havde været i begreb med at gi tabt og la sig brændemærke og spærre inde paa et asyl.

Men saa var *det* veget fra ham. Han havde været paa vagt mod det i ugevis, og havde ikke kunnet spore det. Varmen og solskinnet havde vel styrket alle sunde safter i ham.

Og nu var det forfærdelige, som stjal fornuften fra ham, medens han endnu levede, dér atter. Og han havde trot sig helbredet, havde svindlet sig selv den tro paa – – –

Ulykke kjædede sig til ulykke. Var det at forundre sig over, at det bedste og rigeste i menneskelivet skallede af hans hensygnende tilværelse? Venskab som kjærlighed – Vitterligt var det, at ingen mer kom ham imøde som før. Bare det sæt, de havde at trykke ham i haanden paa! – Traf han gamle venner var der som et klamt skille mellem ham og dem. De følte det, og han følte det, og just idag havde dette været saa tydeligt.

Og kjærlighed –! Var den blot drift, blev det jo selvsagt, at kvinder maatte

frastødes af ham. Om den sjælelig syge bølgede der sandsynligvis en forpestet atmosfære, han kunde ikke være atraavækkende – naa, ikke ønskværdig til parring; lad os sige det – og derved blev spørgsmaalet om afkommet og slægtens forsvarlige [281] forplantning praktisk løst og meget simpelt.

– Men ved et uheld eller en forsyndelse mod naturen kunde der opstaa misfostre som han selv – De var dog for faatallige og skrøbelige, byttingerne, til at frembyde egentlig fare for slægten – –

Han blev staaende og snappe efter luft, hans tænder klaprede, det kribledede i haarrødderne. Ulykken favnede ham, krystede ham og blindede ham igjen. Idet han atter blev seende, fór en mand som en pilsnar skygge forbi ham og blev borte i skogtykningen. Men ikke rappere, end at han havde kjendt ham. Han keg ind i de maanelyse sprækker mellem stammerne: manden var forsvundet. Og han lo skjærende. Dette blev løier. Det havde været ham, overretsagfører Erik Holk, der dansede forbi. Eller kanske var det den dobbeltgjænger, som laanbyttede bevidsthed med ham undertiden.

Han gik videre, lidt raskere og af og til skottende sig tilbage.

En stund efter var han ved skibsreder Kovelands villa og standsede og støttede sig til havegrinden. – Derinde bode Ottilie, om hvem de mente, at hun var glad i ham. Skulde han undersøge, om det var sandt? Om der virkelig endnu var kjærlighed tilovers for ham, byttingen? – –

Det var slukket og stille i huset. Kun ved [282] den ene ende af den lange veranda lyste det svagt ud af en aaben dør, som om der var tændt lampe i et værelse ved gangen indenfor. – Han ruskede i grinden, slaaen gav efter, og han gik ind i haven. Det raslede i mørket borte ved udhuset, og en stor hund hoppede bjæffende frem i maaneskinnet. Men den var bundet og kunde ikke naa ham og sled knurrende i lænken.

Erik Holk steg opad verandatrappen. Vaagnede nu gamle skipper Koveland, fik han visselig en revolverkugle i kroppen. Men lad skure! Og han gik ind i gangen. Ganske rigtigt, døren til et værelse stod paa klem, og han skjøv den op saa ligeglad, som var han i sit lovlige ærend. Det var ingen derinde –

Det maatte være Ottilies soveværelse. En lav lampe med matgrøn kuppel

brændte paa et rundt bord, som var dækket af et grønt silketæppe med orientalske guldbroderier. Trækket paa stolene og sofaen var ogsaa grøn silke, og udstyret næsten overdaadig rigt – Prinsesse Ottilie havde Lilli ofte kaldt hende – Paa en stol ved den opredte seng hang en kjole og andre klædningsplag.

Under lampen stod et lidet sølvindlagt ibenholtskrin, og paa laaget laa der et fotografi. Han tog det og saa paa det. Det var et, han havde foræret hende for nogle uger siden. Han bøiede det i haanden, knækkede det, rev det i stumper og slængte dem paa gulvet.

[283] Han gik ud igjen og satte sig paa verandatrappen i kanten af den stærke slagskygge, der kastedes skraat fra hushjørnet. – Det sælsomme, rødlige maaneskin strømmede ud over gaardspladsen og haven, som ved landeveiens graa stribe skiltes fra en vissen, gul kornager, der isprængt med graalige, afsvedne øer bredte sig hen mod det fioletsorte skogbryn. Himmelen var glansløs, som om et tyndt røgslør gjorde den uren.

Hvor var hun? – Vilde hun komme? undredes han. Men saa glemte han baade hende, og hvor han sad. Hans tanker borede og borede i et og det samme: Var det saa, at hans ulykke – at *det* havde dræbt Lillis kjærlighed til ham? Var det saa? – Og han svarte ja til det og forsikrede, at saaledes maatte og burde det være. Men det hviskede i ham, at han løi. Dog, hvorfor skulde hun ellers ha handlet, som hun havde? Af hevn? – Fy, nei. Det var saa, at hun ikke mer holdt af ham. – Han blev saa træt og rystede og skalv af feber.

Borte ved udhuset raslede hunden stundomtil i sin lænke, hoppede bjæffende frem og knurrede vredt ad ham. Men den blev kjed af det og lagde sig til ro.

Lette skridt skyndte sig gjennem haven. Han hørte dem ikke, men vaktet af et ræd udraab. – Det var Ottilie. Hun stod ved hjørnet, stiv som en støtte og vovede sig ikke hen [284] til trappen. Hun havde en mørk slængkaabe om sig og holdt den sammen med den ene haand, i den anden bar hun et hvidt klæde. Det svære haar faldt løst og tungt ned.

«Hvem er det?» spurgte hun bævende.

«Det er mig,» svarte han, men blev siddende. «Det er mig, Otti.»

«Ja, det er Erik – Holk?» Hun traadte et kort trin nærmere og spurgte paany, dæmpet og hastig: «Er det Dem? Hvorfor – –» og taug.

«Blev du bange for mig, Otti?»

«Ja, du skræmte mig – men ikke meget – jeg kjendte dig.» Han havde sagt du til hende, og hun sagde det ogsaa til ham, men vidste det ikke. «Hvorfor er du kommet?»

«Jeg–jeg–aa, det er ikke saa let at fortælle.» Der var en dump, ophidset klang i ordene; han ludede sig ned og vilde ikke se op paa hende.

Hun traadte helt hen til ham: «Hvad er der hændt dig?» – Han svarte ikke, og saa slap hun klædet og lagde begge hænder paa hans skuldre, uden at ænse at kaaben gled tilside fra hendes hvide natdragt. «Hvad er der hændt dig? Du vil da ikke dø? Du maa ikke dø,» sagde hun angstfuldt bønlig.

Han saa hende ind i ansigtet og svarte langsomt og hæst: «Jeg er kommet til dig for at faa vide, om nogen i hele verden kan holde af mig.» –

[285] Hendes øine søgte at fæste sig ved hans, dér hun stod bøiet over ham.

«Tviler du paa det? – Du vil da ikke dø?»

«Hvis du holder af mig, saa kys mig!» raabte han haardt og vildt.

Hun lagde armene om hans hals og trykkede hans hode ind til sig og kyssede ham længe. «Du maa ikke dø,» mumlede hun. «Tviler du nu?»

«Nei – ikke nu – jeg tviler vist ikke nu,» sagde han og drog hende ned paa trappen. Men han rørte ikke mere ved hende og begyndte brutalt og raat at fortælle om sig selv og sin ulykke og sin kjærlighed til Lilli Herwig, om sin bøn den kvæld i haven og hendes afvisning og haan og rippede skaanselsløst op i den hilsen, han havde sendt, og saa berettede han, at idag var Lillis forlovelse med Gabriel Gaarder deklareret i familiens skjød.

Da han var færdig, sluttede han lige brat, som han havde begyndt, og de sad tause.

Ottilie krøb sammen, som om hun frøs. Hun havde ikke afbrudt ham, og hun sagde ham ikke, at hun vidste, det om forlovelsen ikke var sandt, og at hun vidste, hvorfor det ikke kunde være det. – Hun havde gennemgaaet frygtelige timer den

aften. Hendes far havde været rent fra sig efter tordenbraget; han havde raset og skreget og lugget totter ud af sit haar, og hun [286] og en af pigerne havde maattet holde ham med magt, indtil de fik hentet doktoren, der nødte ham tilsengs og skaffede ham søvn ved morfin. – Hun havde bestemt sig til at vaage for straks at være tilstede, hvis det skulde behøves. Men medens hun sad alene og halvt afklædt paa sit værelse, havde hun været nær ved at bukke under for nattens lumre varme og havde derfor hængt en kaabe om sig og begit sig ud for at bade i et badehus, som fandtes i den del af haven, der rak ned til sjøen. Da hun vendte tilbage, var Erik Holk der.

Under alt det brutale og raa og skaanselsløse i hans fortælling havde hun kun lyttet til lidelsen hos den mand, hun elskede, og af hendes egen sjælekval øgedes hendes trang til at kjæmpe for ham og om ham, til at beskytte ham og ofre sig for ham og vinde ham. – Og hun kunde ikke hjælpe ham, ikke uden at gi en anden kvinde denne mand – – Hun hadede sig selv, fordi hun dulgte sandheden for ham, men hun hadede Lilli endnu mer, og hvad det saa end skulde koste saavel ham som hende – hun kunde ikke – – –

Han havde atter næsten glemt hende. Hvad kom det og ham ved, at hun holdt af ham? Det var ikke hende, han vilde. – Og han borede og borede i sin ulykke.

Der svingede en vogn med lygter ud fra [287] skogen, og dens hjul knirkede henover veien.

«De kan se os,» sagde hun og reiste sig og trak sig skyndsomt ind i gangen. Han fór op og fulgte uvilkaarlig efter, men kom til at støde haardt mod hende i gangdøren. Kaaben gled fra hendes skuldre, og hun tog efter den for at kaste den om sig igjen. Men han greb den halvnøgne unge pige og knugede hende ind til sig, og der jublede vanvidsfryd op i ham: – Kvinder kunde holde af ham – af ham! – Han levede endnu, han levede endnu! – Kvinder kunde holde af ham – – – – –
– – – – –

Maanen var i nedgang. Stort og rundt rørte dens glørøde hjul ved heiens nøgne, skraanende ryg og pløiede sig stadig minkende ned i det sorte fjeld, men saa gled det udfor et brat skar i bjergene og svævede atter frit og mægtigt og

skinnede over land og hav.

Paa skogveien bredte høie furutræer flækkevis skygge. Alene ved skillet, der delte den i to grene – en, som fortsatte langs kysten, og en, som bøiede af op i mod dalen – rak maaneskinnet uhindret og fuldt ned. Dêr var en liden rydning, og der laa en mand paa ryggen, bleg og stille som en død. De halvaabne øine lukkede sig ikke for maanestraalerne, det brystne blik taalte dem ufravendt.

[288] Nogen kom gjennom skogen. Enstonig snak sutrede og gik over til gnaalende salmesang. Ud paa rydningen ravede en fattigslig gamling, han var drukken og talte og sang for sig selv. Ved synet af den liggende tide han og stansede, skrævede derpaa over veigrøften hen til ham, hugede sig ned og lettede paa mandens haand, der var slap og ingen modstand ydede. – «Hvad er det, som feiler denne da?» sagde han klynkende – «Men ikke er det en død en, dette,» og ruskede haardt i haanden. Manden rykkede i den, bevægede sig, reiste sig paa knæ, stønnede og stod helt op. Øinene aabnedes vidt og stivt, det sortskjæggede ansigt fortrak sig, og uden en lyd, med et braakast røg han paa gamlingen, som skjønte, at her gjaldt det livet og skreg om hjælp. De brødes og sloges, deres skygger dansede paa græsset og smeltede sammen, og de kjæmpende væltede overende. Den gamle var underst, men seig og smidig for sin alder, sparkede han fra sig, bed efter den næve, som famlede om hans strube, bed dybt i kjødet, vred sig unda, kom paa benene og satte paa sprang.

Han blev ikke forfulgt straks, men saa hørte han løbende trin, nærmere og nærmere, og han hev sig ind i krattet, trykkede sig ned mellem buskene og lyttede og lurte. Manden styrtede forbi med lange steg, og gamlingen lyttede og lurte, til fodtrinene sluttede, men vaagede [289] sig endda ikke ud af sit gjemsel og lyttede og lurte.

Maanen sank oppe i skaret, og der blev mørke over land og hav. Himlen var dyster og lav med faa stjerner.

Gamlingen krabbede sig frem og listede henad veien, ræd og skvætten. Han kunde ikke skjelne mange alen foran sig. Det dér var nok bare en stabbesten. Men lige ved den satte han paa sprang igjen og ilskreg. Manden havde siddet paa veikanten, og op sprat han ved skriget og efter flygtningen.

Og jagten gik i svarte natten bortefter veien. Et menneske løb for livet, et andet var som graadig, glubende død i hælene paa det. De kunde ikke se hinanden, men føddernes tramp paa den tørre, faste jord ledede forfølgeren. – Den flygtende skimtede et ildskjær mellem træerne nedfor veien og hev sig paany ind i krattet. Og den anden efter. Det knagede og knasede i kvist og kvas. Men da gamlingen maatte sagtne farten og trække veiret, syntes han, at han havde hørt et dumpt fald bag sig. Og det var roligt i skogen, ganske stille.

Han styrede efter ildskjæret og saa, der brændte et baal nede i dalen, og at der var folk rundt omkring det, og forstod da, han var kommet did, han havde agtet sig. – – – – –

Natten lysnede. Himlen blev graablaa, og [290] paa bakkekammene tegnede træernes stammer sig som slanke, sorte søiler. Nede i dalbunden dampede det som taage over elven, der bruste sagte. – En enslig fugl peb langt og høit, holdt op og prøvede paany. Det blev til en lokkende trille, der ikke fik svar og forstummede.

Paa sandmoen ovenfor elven var en snes mænd og kvinder samlet om et næsten nedbrændt baal. De sad i tause klynger, forvaagede og trætte. En laa for sig selv under en granbusk og sov; undertiden jamrede han sig i drømme, og da talte de hviskende om ham: Det var en, som ikke kunde undvære flasken og brændevinet – han var saa ængstet – og inat havde han været tullet og set stygge syner i skogen og var blet daarlig af det. – Af og til knælte en af de forsamlede og bad med lydelige ord, og da bøiede de andre hoderne og foldede hænderne, og mumlende bad de med. Det var bønder og arbeidere fra dalbygden, men paa en sten lige ved baalet sad en byklædt herre og rodede med sin stok i asken og ildmørjen, og op til ham sad en yngre dame med et lidet, tyndt og forgræmmet ansigt. Hun hostede og havde trods varmen og den lune nat et tykt sjal om sig. – Et stykke fra stod en vogn og en stolkjærre; de fraspændte heste var tjoret og raspede og gnog af det visne, tørre græs.

I øst blev himlen mere hvidlig og blank [291] og en smal, grøn lysklinge skjød op. Fuglen forsøgte paany sin lokkende trille, og den fik svar. Fra mange kanter og trækroner pippede det kvidrende, og skogen skulde til at vaagne.

Ud fra den skred en mand, og som en søvngjænger gik han hen til baalet og blev staaende. – «Sagfører Holk!» raabte den byklædte herre dæmpet og overrasket, og manden snudde sig og saa sløvt paa parret. Damen rakte haanden hilsende ud mod ham og sagde blidt: «Kommer De for at vaage med os? Har De flakket alene om i hele nat? – Sæt Dem ned, sagfører.» – Erik Holk adlød, men svarte ikke og ænste ikke hilsenen.

«Kjender De mig ikke?» spurgte hun forundret. «Kjender De os ikke mer?»

«Jo – De er jo Bergendahl og fru Bergendahl,» sagde han klangløst med blikket heftet paa baalet.

«De har flakket alene om i nat?» gjentog hun. «Og kommer De for at vaage med os skal De være velkommen i Jesu navn.»

Han svarte heller ikke nu, men Bergendahl sagde hen for sig: «Der er adskillige, som gaar alene om nætterne i disse tider – jeg har selv gjort det – de kommer gjerne til os,» og vendte paa et forkullet vedtræ og puffede det med stokken bedre ind i varmen, saa gnisterne føg.

Ingen af de øvrige lod til at bry sig om [292] sagførerens komme. De havde glant paa ham, da han gik forbi, men ikke talt til ham. – Fru Bergendahl reiste sig og traadte hen til ham og saa vemodig paa ham: «De har vist lidt meget, stakkars Dem,» og hun greb hans haand, men slap den straks. «Der er blod paa Deres haand, og De er blodig i panden ogsaa – Har De snublet og stødt Dem i mørket?»

Det var, som om Holk nu først blev bevidst. Han holdt pusten og tog sig til panden og stirrede paa den blodige haand. Havde han kjæmpet med nogen? – Var han endelig blet morder? – Der var et krumt, uregelmæssigt saar paa haandleddet ovenfor pulsen, kanske mærke af et bid – – «Jeg ved ikke – jeg ved ikke,» stammede han. «Jeg har været syg – jeg ved slet ikke – jeg er syg –» Og erindringerne om gaardsdagen og natten, indtil han forlod Otilie, meldte sig med pinlig tydelighed, men siden – siden – – – Havde han kanske myrdet Otilie? Han strævede fortvilet med det, men intet, ikke det ringeste huskede han. «Hvordan er jeg kommet hid?» raabte han utaalmodig, og saa skreg han vildt op: «Aa, jeg husker ikke, jeg husker ikke! – Jeg har været fra mig selv, jeg har været

gal, jeg er det!» – Og kræfterne svigtede, han lagde sig ned og rystedes af vaandefuld hulken.

Bergendahl tog ham ved skuldrene og løftede hans overkrop og sagde trøstende: «Ja, [293] det er ondt at gaa alene i skogen om nætterne, sagfører – jeg har selv gjort det,» medens fruén foldede sit sjal sammen og skjøv det ind under hans nakke. Holk var hjælpeløs og hulkede krampagtig.

De øvrige havde nærmet sig og stod alvorlige og triste og saa paa. «Ham har nok vorherre tugtet til naaden med strengthed,» sukkede en kone. – «Lader os bede for denne vor broder,» sagde en krogrygget, skaldet kall, og han bad, og alle mumlede de slutningen: «Aa, herre, forbarm dig over ham og hans sjælenød! Hør os, kjære Gud, bønhør os for din korsfæstede søns skyld, forbarm dig over ham! – Amen.»

Erik Holk laa der mat og træt til døden, og fornam bønnen som en fjern kalden, der uimodstaalig drog ham. Det suste syngende for hans øren, og blodet bankede saa fuldt og tungt i aarerne, at det smertede; men der var en salig vellyst i denne smerte, og han gav efter for den fjerne kalden og følte sig hævet af kjærlige arme og baaret opad, til han hvilte i uendelig fred.

«Han sover!» sagde fru Bergendahl glad, da de var færdige, og vinkede til dem, og de trak sig tilbage og slog sig ned i klynger som før. – En skjælvende, slidt kvinderøst begyndte at nynne en af adventisternes yndlingsange, og omkvædet nynnede af flere:

[294]

«Vaag min sjæl, af angst bespændt,
vaag og bed, hold lampen tændt!
Snart vil brudgommen komme.»

Men de nøiedes med nogle faa vers. Thi efterhvert som skumringen tæredes hen af gryet, blev himlen i øst blankere og blankere, mænd og kvinder stirrede mod den i aandeløs forventning. Den blev gul, og saa luende gylden, og solen brast frem over aasen som en uhyre blomst af ild.

«Den er rød!» raabte de. «Den ogsaa er rød! Herren være lovet og priset!»

Men lyset stormede ud over landet, drev skyggerne fra kløfter og dale, fyldte dem, jøg langs elven i et eneste blink og flammede langt borte i havets rand om den fjeldgraa kyst. En ny dag var oprundet.

Og de knælte. – Fru Bergendahl havde vækket Erik Holk og trukket ham med sig, og han knælte ved siden af hende, og endnu var den store fred i ham og han vilde be som de andre. Men deres bøn var ikke længer hans bøn og eiede ikke magt over ham. – De takkede Gud, fordi han i sin naade atter havde skjænket dem frist til omvendelse og bod og beredelse, men bad, at dommens og forløsningens time maatte være nær – deres hjerter var syge af længsel og frygt, og de ængstedes for sin skrøbelighed. Herre hjælp os, og ladⁿ²⁴ os være hos dig om en stakket stund!

[295] Isnende kulde sneg sig over ham, dér han knælte ensom blandt disse nidkjære og henrykte. Han var legemlig styrket af den korte søvn, og hans skjærpede sanser opfangede skarpt alt. Han saa fru Bergendahl stakaandet bøie sig bagover og spænde det spæde bryst ud for hver anraabelse, og at det fine, nydelige dukkeansigt var blet magert og skjæmmet og hektisk, og han forstod, at *hendes* bøn kun var hendes egen. Hun bønfaaldt om, at hun maatte finde sit tabte barn som en hvid gudsengel blandt engleskarerne, at hun maatte dømmes værdig til det, og en forklaret lykke spredte sig over hende. – Og han vilde ogsaa be sin egen bøn, tvang sig til det, stødte nogle udbrud frem, hørte dem selv, og sjælen frøs i ham, og en skrækkelig, øde ligegyldighed forstenede ham. Han kjendte sig aandelig død. – Men sanserne var virksomme uden hans bud og vilje: Han hørte Bergendahls anstrængte pusten og belagte gourmandstemme og tællede de taarer, der trillede nedad hans kjødrige, ubarberede kind, og for at undgaa at se resten af flokken, sænkede han øinene haardnakket mod græsstraaene ved sine knæ. Han vilde forlade stedet, men fru Bergendahl klemte hans saarede haand, saa det værkede i den, og han turde ikke gjøre den fri for ikke at forstyrre hendes andagt.

Omsider var bønnen tilende, og staaende [296] sang de en salme, og derpaa skildtes forsamlingen ad lidt efter lidt under velsignende tilraab. To mænd tog sig af den syge delirant og halte ham med sig.

Bergendahl havde været meget sønderknust og forvirret, men han viskede taarerne væk og fattede sig tappert, og glippende med øienlaagene spurgte han høflig med en rest af sin gamle, lette tone, om sagføreren ikke vilde bli med op til dem. – Men da Erik Holk, for hvem det vilde ha været en umulighed at forbli længer blandt disse mennesker, svarte, at han maatte til byen, gjorde fruén hostende opmærksom paa, at hans udseende let kunde volde opsigt dernede, og han blev raadvild og forlegen. – Hun mærkede det og blev helt livlig for at vise sig omtænksom og praktisk. Han skulde bare bli med hende; der var en stuebygning tæt ved, oppe ved landeveien, hun var godvenner med folkene i huset, og der kunde han ordne paa sig.

Medens hestene blev spændt for vognen og stolkjærren, fulgtes de henover sandmoen, og hun undskyldte, at de desværre ikke kunde kjøre sagføreren hjem, for hun havde lovet at være tidlig hos en syg, som ventede. Men vilde han ikke forsmaa den skydsen, kunde han sidde paa kjærren med en af deres husmænd, der havde været tilstede inat og skulde en handelstur ned til byen.

[297] De behøvede ikke at gaa ind i den trange kvalme hytte. De heiste en bønne vand af brønden ude paa tunet, og medens Bergendahl snakkede med en kjærring og en hob maabende unger, forbandt hun Holks saarede haand med et lømmetørklæde, og efterat blodet var vasket af hans pande, erklærte hun, at det kun skyldtes en ufarlig flænge oppe ved haaret – maaske havde han revet sig paa en spids gren.

Hun havde baaret sig ad, som det hele var en ganske naturlig sag, og han havde lystret hende uden en indvending og næsten ikke ytret et ord til tak. Da han senere sad sturen og sammensunken paa brøndkanten, fortalte hun ham lidt klingende og exalteret, hvorledes hun og hendes mand havde fundet frem til forsoningen i Gud. Det var deres lille barns død, der havde vakt trangten til den hos dem, og hun var saa glad, saa glad, fordi hun kunde sige til sig selv, at det ikke havde været født forgjæves, men at det havde havt sin mission at udføre. – Hun undsaa sig ikke for at tale om hverken den lidelse, hun havde overstaat, eller sin religiøse lykke. Det var, som gaves der ikke andet i verden, hun kunde være betat af og tale om, og som havde hun vished for, at baade han og alle mennesker kunde forstaa hende.

Derpaa spurgte hun efter ingeniør Nilsen – sagføreren var jo saa meget sammen med ham – [298] han havde været paa deres møder et par nætter, saa havde han ikke besøgt dem oftere. Men hun vilde ønske, han var med bestandig, ⁿ²⁵ hans bønner var saa vakre og inderlige.

Til sidst kom den krogryggede kall ruslende og undredes paa, naar de kunde kjøre, han havde lidt at udrette paa torvet og vilde gjerne være der betids. Erik Holk kunde mindes, at det var den kallen, der havde opfordret til at be for ham og kaldt ham bror, og nu studsede han over denne rynkede, kuede olding med det sødlig fromme smil – der var ikke det mindste ærværdigt eller ærefrygtindgydende ved ham.

Idet sagføreren tog afsked, sagde Bergendahlⁿ²⁶: «Men De har ingen hat, hr. Holk, vil De ikke laane min? – Jeg kan sikkert faa et plag isteden, det er ikke saa nøie her paa landet.» – Det nyttede ikke at afslaa, og det blev til, at Erik Holk med brugseierens hat paa steg op i stolkjærrens sæde og husmanden efter. Bagpaa kjærren stod en kasse med to levende smaagriser. Hesten luntede afgaarde i dovent trav, og de hvinte forskrækket i og overdøvede fruens venlige «Farvel og paa gjensyn.» Men landeveien var jevn og magelig, og gryntende lagde de sig til ro.

Morgensolen stak, som det skulde være middag. For hestens hove plaffede støvskyer op, seg agterover og øgedes af hjulene. Barskogen [299] var brunlig grøn og duftede stærkt af harpiks, men hist og her stod birkene og var allerede høstlig gulnet og ribbet. Nedenfor sandmoen, der var spraglet af blomstrende lyngtuer, flød elven mellem stenede, graa bredder. – Slig vandstand havde ingen set før, meddelte husmanden, men det dampede ogsaa af elven om nætterne værre end af en gryde, og de tørkede myrene paa fjeldet og – – – Men sagføreren brød sig nok ikke om dette, og han jæspede og dappede søvrig en stund og pratede saa lidt om fru Bergendahl og hosten hendes og roste de snille og gode husbondsfolkene sine. De sparte ikke paa det, som møl og rust fortærer, de kjøbte sig skatte i gudsriget for sit liggendefæ, og de havde en svær indkvartering af fattige og syge i huset sit. – Men sagføreren ymtede fremdeles ikke en stavelse, og kallen dappede paany, og snorkende lod han tømmerne hænge og hesten dilte efter sin egen lyst.

Den øde ligegyldighed vilde ikke vige fra Erik Holk. Han havde villet ryste den af sig, dengang han sad paa brøndkanten og talte med fru Bergendahl, men havde ikke magtet det, og derefter hengav han sig i den. Han var egentlig ikke træt, men den døde tomhed i hans indre lammede hans følelser og tanker og sløvede de aarvaagne sanser.

Kjærren skranglede forbi veiskillet, dør hesten [300] af sig selv valgte den rigtige kurs, og den rullede forbi Kovelands villa, uden at Holk blev det var. Men udenfor bygrænsen strammede kallen tømmerne og stoppede, og grisene rørte paa sig og hvinte igjen. – Det var vist ikke værdt, sagføreren kjørte videre med ham.

Holk hoppede af og vilde gi ham betaling. Han betænkte sig lidt. Det havde ikke været meningen, han skulde ha noget for skydsen, men siden det blev budt, vilde han alligevel ta mod. En skulde æde det daglige brød endog i disse sidste tider, og det var nu derfor og, han vilde sælge disse grisene sine – det kunde sagtens ikke lønne sig at sætte paa krøtter til vintres – og der var ikke mangel paa munde til at mætte, saafremt en havde til dem. – Dermed gjemte han pengene i bukselommen og smattede paa hesten. «Den herre Jesus og hans naade være med dere, sagfører. – – Hun holder koløren den, ser jeg, og det lignede sig mest til overskyet i nat,» lagde han til og pegte med svøbeskaftet paa solen. – De havde kjørt en drøi time. og den stod høit paa himlen og havde en rødlig, flammende glans, som om den skinnede gjennem disig luft. Men ikke var der en skyflæk at øine, og horisonten var ren og klar.

Inde i byen mærkede Erik Holk, at de, han mødte, snudde sig og glode efter ham, og [301] han paaskyndte nervøst sine skridt, saa sig ikke om og gjengjældte ikke hilsener.

— — — —

Ingeniørens dør var slaat vidt op. Han sad ved sit skrivebord, og som om han havde ventet paa ham, raabte han sagføreren an, straks denne kom i gangen. «Er du der? – Godmorgen! – Her har været alarm til ære for dig, kan du forlade dig paa. Jeg har siddet paa vagt for at gi dig et forhaandsvink om det.»

Sagføreren gik ind. Der lugtede af spiritus, og Johannes Nilsens ansigt var

svullent og grønblegt. Paa bordet stod et ølglas og en flaske.

«Saa, hvordan det?» spurgte Holk kort og og satte sig. «Hvad slags alarm?»

«Trode du kanske, en sagfører her af staden ustraffet kunde disponere over sine nætter efter behag?» – Ingeniøren lo skraslende og snakkede i næsen. «Vil du ha et glas øl? – Naa, ikke det – det trænger du ikke.» Han skjænkede sig selv et og hældte det i sig og var tydeligvis ikke ædru, men tumlede med eftervirkningerne af en rus, der ikke var udsovet. – – Jo, det var disse Holks fremmede venner – de indfandt sig igaar kvæld og vilde ha fat i ham baade klokken otte og ni og ti, og Kristine havde været paa apotheket og spurgt efter ham der, og i sin skuffelse tog de tiltakke med Johannes Nilsens ringe selskab. Tilligemed master Hollmann havde [302] de havt en særdeles belivet nat paa hotellet og drukket den trofaste, men fraværende ungdomsvens skaal og nydt maanens tegn, til dampskibet fløitede. Hvorpaa de underveis til bryggen nød solens tegn – nu resterte det bare, at den blev som en haarsæk – og var indom her og lagde sine kort paa stuen med fyndige paategninger, for begribeligt nok var de lynende sinte over hans mystiske forsvinden. – Men de formildedes ved tanken om, at Holk kunde ha expederet sig ud af sin jordiske tilværelse, og denne skjønne tanke havde ogsaa fru Jensenius næret. Hun havde alt været der i denne aarle morgen, men ingeniøren havde forsikret hende, at den, som hed Erik Holk, ikke bedrev den art synder, samt at han desuden ikke besad de nødvendige skydevaaben, og at hængning og drukning ikke passede til hans aristokratiske vaner. Og det havde beroliget hende lidt, men dog ikke ret meget. – Naa, Kristine, den hønen, var netop rendt paa apotheket igjen eller til politiet – Pokker kunde forsværge, hvad hun hittede paa – – –

Ingeniøren tømte i sig et nyt glas øl og nok et. – Holk lagede sig til at gaa.

«Det er altsaa det hele? – Tak for underretningen.»

«Nei, bi lidt!» Johannes Nilsen lagde hodet paa skakke og saa underfundig paa ham. «Dit ydre er noget derangeret, og du har barnaaler i haaret og – soldaten kommer fra krigen hjem [303] – Har du slaas? Du har svøb om næven! – Er det tilladt at spørge, hvor du har været? – Eller rettere sagt, det ved jeg, uagtet den fuldbyrdede daad forbauser mig endel – Men har du virkelig valfartet ud i ørkenen for at døbes med den helligaand?»

«Jeg har revet mig, og jeg har i hvert fald ikke været paa fyld som du. Men vi bør ikke bli altfor fortrolige, og du bør lægge dig.»

Det var ingeniørens hensigt, men han vilde ha et ærligt svar først. – Havde han virkelig været hos ørkenens profeter, og var han blet døbt med den helligaand?

«Hvis du mener *det*, saa *har* jeg været sammen med dine venner adventisterne,» svarte Holk rolig og koldt. «Jeg traf tilfældigvis en flok af dem, som holdt vaagenat.»

«Vi har altsaa forvekslet venner,» smiskede Johannes Nilsen fornøiet og drukken. «Men – tilfældigvis – den løgn er grov – du lyver vitterlig, du maskerer din blussel med frækhedens løgne. – Jeg kneb dig nu. Man ofrer ikke sin nattesøvn paa den maade, saan tilfældigvis –»

Sagføreren vilde fjerne sig, men ingeniøren holdt ham fast i trøien: «Har du været med i andagten? Har du knælet? – Du har grønske paa knæerne.»

Erik Holk sled sig løs og sagde tirrende: ^[304] «Jeg skal hilse dig paa, at de savnede dig og dine bønner, du var saa flink til at be vakkert – og inderlig – inderlig –» og han fortsatte, skjønt den andens øine blev olme og skulende: «Og det er jo rimeligt, at den ber pent, som er i helvede.»

Furerne om Johannes Nilsens mundviger blev dybere, hans tobaksgule tænder gliste, og han saa mysende paa Holk og svarte: «Aa, kjære dig, vi to er staldbrødre – Du er i helvede, du ogsaa, ved du, men du er for sølle en fordømt djævel til at kunne be.» Og han knæggede ondt.

De stirrede paa hinanden nogle sekunder, og der ulmede i begges blik et gjensidigt afskyens had, der hidtil havde været en hemmelighed for dem. – Erik Holk gik og lukkede stilfærdig døren efter sig.

[305]

VI.

De andre kjøbmænd i gaden aabnede sine butikker, men lemmerne blev hængende for vinduerne i Søren Danielsens bod paa hjørnet ved privatbanken. I tyve aar havde han været den, som først tog skaadderne fra og sidst satte dem for, thi Søren forsømte sig ikke, saasandt det var en øre at tjene i skuffen, og han brugte ikke leiet medhjælp, der kunde klage over for knap frihed.

Tidligdags var der et jevnt indryk hos ham af sikre kunder – landsens folk, som var ude i otten – og om kvældene skulde mangan en svindt jente ha en pot lampeolje, en pakke fyrstikker og desligeste smaatterier, det var let at glemme i de husholdninger, der havde sin egentlige handel i finere forretninger.

Men den morgen kunde ikke boden ha været mere stængt og laast om høkeren havde spillet fallit lig en grosserer. Det havde han dog ikke, og heller ikke var det utrolige hændt, at han havde forsovet sig. Søren havde været ^[306] oppe og staat bag vinduslemmerne og tittet ud af de runde kighul i dem, fra fiskernes transtøvler og sagarbeidernes træsko klampede forbi, og han var der endnu, da Holk kom gaaende, og han observerte, at sagføreren saa sliten ud og havde en graa filthat, som var altfor liden. Saa indgrot en vane var det hos Søren at bekymre sig om næstens færde, at han gjorde det, endda han havde mer end nok af bekymring for sin egen part.

Og det var ikke for moro skyld, han stod der – han maatte ensteds være. I stuen indenfor hørte han konen og ungerne pusle og stelle, og dem holdt han ikke ud at være i lag med. Og i sovekammerset – – – Han havde siddet natten over paa en stol ved disken. De havde villet bringe ham frokosten, og han havde føiset dem væk i sinne.

Det tog i dørvrideren og blev rykket i den. Søren dukkede sig ned for ikke at bli opdaget gennem kighullet, satte sig paa en margarintønde med benene op i vindueskarmen og lod blikket fare om i boden. Han var blændet af dagen udenfor, og kunde vanskelig skjelne noget bestemt. Det blinkede i glaskrukkerne

med sukkertøi paa disken og i vægtens messingskaal, men baggrunden og hylderne med de opstablede varer laa i ét tusmørke. Luften var tung af [307] dunsterne af petroleum, sild, kaffe, smør og ost og alt det, en høker kunde ha at sælge.

Det rykkede i dørvrideren et par gange til, bankede ogsaa paa, men dermed blev han nok kjed af det, den, som havde villet ind. Søren nærmede forsigtig ansigtet til kighullet. En bonde strøg fort borte efter gaden – den karen var i gjæld for en sæk mel og var kanske glad over saa letvindt en udsættelse med opgjøret.

Lidt efter fjaklede det atter ved vrideren, og han tittede efter. Det var avisbudet, og gutten travede straks videre, havde formodentlig sat bladet fast i dørsprækken.

Havde de skrevet et stykke om det, mon? – Og navnene med? – – Søren fik saan lyst til at læse avisen. Han tittede og passede paa, til der ikke var andre udenfor end en filleunge med en snurrebas, saa dreiede han nøglen om og gløttede saavidt paa døren. Avisen dat ned paa trappestenen, han smøg næven ud og snappede den og laaste saa i en fart og kom sig tilsæde paa margarintønden igjen med fødderne i vindueskarmen, og i lysningen fra kighullet stavede han sig gjennem overskrifterne i bladet.

Paa fremste siden var ingenting, han brød sig om – bare politik og valg og tøis – men var det der, havde de det rimeligvis tilslut. – [308] Paa tredie siden var mest avertissementer og en spalte telegrammer, dér kunde det ikke være. Men paa anden – under overskriften «Vor By» – – Han læste nedover, mimrende med læberne, stavende høit stumper af notiser: Tyveri – Forlist skib – Formandskabet – Om-regu-lering af Bak-ke-kleven – Ex-pro-pria-tions-taksten be-ram-met til 20 august – Makrelfisket – – –

Gudskelov, der var vist ikke noget om det! – Aaja, aajaja – i næste nummer havde de det nok –

Men det var der alligevel. Øverst paa tredie siden, over telegrammerne: «Mærkeligt na-tur-fæno-men – pa-nik» – – Navnet, stod det? – Nei, men: «Ulykken kostede tvende menneskeliv, idet efter paalideligt forlydende den unge kvinde senere er afgaaet ved døden paa grund af en ved de lidte kvæstelser

forarsaget fortidlig nedkomst» –

Aaja, ja – Venstreavisen havde sagtens navnet og, den var saa fælande slem til at rage med sig navner, den – aaja, aaja – ja –

Han sukkede opgit og blev siddende og se bent frem, til øinene blev saare og trætte. Hagen faldt slapt ned paa brystet, og avisen gled raslende fra ham. Mangelen paa nattesøvn og den tunge, varme luft gjorde, at han var paa nippet til at sovne af.

[309] Inde i stuen surrede en symaskine flittig. En gneldrende pigestemme raabte paa mor, og maskinen stansede, men tog fat paany. – De syde ligsvøb. Mor havde været hos ham efter penger til det – hun havde bestilt kisten ogsaa, han havde ikke villet gaa i byen for det, han – – –

Skammen – skammen! Men at han kunde vyrde skammen i denne stund, medens Aaselene laa lig bag væggen til kammerset, det var usselt af ham. Han var skyldigere til at huske paa de vondordene, han havde højlet over hende, efterat han fik vide tilstanden. Og igaar havde de været saa ydmyge og godvillige baade hun og kjæresten hendes, at de omtrent havde sagt ja til brylluppet –

Hun blev ikke noget pent lig, Aaselene stakkar, hun var stygt bleseret ved næsen, og det ene øret var knust af et hæljern. Og hun, som havde været saa pen i levende live! Den peneste af hele barneflokkens hans og den ældste med, ældre end de søskendene hendes oppe paa kirkegaarden. Salig politimesterinden havde saa tidt lugget hende i haaret og kaldt hende «Krøltop», den tid hun stoppede og pratede udenfor boden –

Neinei, nei! – Søren maatte la være at tænke paa dette – Maatte la være, ja – Men det var ikke let, det. Træk for træk og billede for billede drømte han om igjen hele datterens [310] opvækst, fra hun var en klæk, fin skrigertulle, han ikke turde røre med de grove næverne sine. – Slig og slig havde hun gjort og sagt dengangen og dengangen, slig takkede hun for ny kjole, og slig survede hun, naar det var en ting, hun gjerne vilde ha – en klype sukkertøi af glaskrukkerne eller lov til at putte de smaa fingrene sine ned i rosinskuffen. Da hun var liden, gav de hende lov til adskilligt af den slags, som det blev for mange unger til efterpaa.

Aaja, aaja – hun var død, og han havde været hadsk mod hende, det sidste

han talte til hende. Han slog sig haard, endda hun var ydmyg, og skjældte hende for tøite og tøs, og kjærringen hans græd, og ungerne løb sin vei. Det var igaar formiddag, og om ettermiddagen hentede de ham til Knudsesealen, men hun var alt i uvet og kjendte ham ikke, og hun havde stridt ud, før det blev mørkt. Og den vesle bylten, som skulde lægges i kisten med hende, havde der været saapas liv i, at de havde vundet at døbe den; men ikke havde Søren spurgt navnet, doktoren og jordmoren havde besørget det.

Skammen kunde det være det samme med, men aassen skulde det bli for ham at se hende igjen? – Og det kunde ske snart, hvis – – Aajaja, aaja-san –

En kjærre ramlede og skumplede om bankhjørnet. ^[311] Han reiste sig og tittede ud. Men derefter blev han staaende ved kighullet uden at være bange for, at folk skulde opdage ham. – Det varte vist ikke længe til det gjensynet, han gruede for. Det gnog og grov i Søren, at Aaselene kunde ha havt den rigtige troen, og sveden haglede fra hans pande, og øinene, som stirrede ud blev store og stive og blanke. De havde vagtet paa næstens og byens færd dagstøt i tyve aar, men nu var de kun et dødt speil for alt, der passerte.

– – – – –

Paa gaden var trafiken i den vanlige gjænge. – Tjenestepiger vendte tilbage fra fiskebryggen og bar sine indkjøb i kurver, som var omhyggelig dækket mod solen, og korsede sig over, at der om natten skulde ha svømmet død fisk i hundrevis paa grundene tilhavs og omkring skjærene. Der tede sig underlige tegn og varsler, det var ikke til at nægte for, og de skyndte sig med den ferske nyhed til sine kjøkkener, saa skjørterne daskede dem om læggene.

Skulderbred og energisk vandrede Gabriel Gaarder til banken i følge med Weigert, der indtrængende vilde overbevise ham om noget, han ikke vilde lytte til, at slutte efter den forbeholdne og afvisende maade, hvorpaa han svarte. Kassereren begav sig til sine forretninger, men Weigert blev drivende ved hjørnet og ^[312] tændte en cigar og tyggede tvilraadig paa den. Han havde ogsaa sine forretninger at skjøtte, desværre altfor meget af dem, og hans hode var fuldt af planer og veksler. Det var dette knibetaget, som stadig klemte ham – Puh! Den, der bare havde en maanedes frist i mellem! De var blet saa inderlig leie og tvære

at ha med at skaffe, menneskene. – Hurtig og ærbødig hilste han paa gamle konsul Hollmann, byens rigeste mand, der ruslede afsted, sortklædt som altid, i langskjødte frak, med krogstok, hvidt bukkeskjæg og den bredbræmmede panamahat paa snei, fordi han ret som det var kløde sig paa venstre side af sin luvslidte, rødbrune paryk. De snakkede et øieblik sammen. Weigert havde det paa tungen at forsøge ham, men han vilde bie til Reinert Lindals fest – konsulen pleiede bli temmelig medgjørlig efter desserten – og han kylte cigaren og styrede til sit kontor.

Saa kom bankchefen med politimesterens anden kone; hun var saa høi paa det og ungdommelig af sig, og han var ugift, og støt var de at se ihob. Nu standsede de og haandtoges, lagde hoderne paa skakke og skulde skilles – de forhastede sig ikke med farvellet, men saa gik han da ind i banken.

Siden kom og gik de til og fra banken, de som havde noget der at bestille, kjøbmænd og skibsredere, der kunde benytte papirer og [313] andre, der ikke havde rukket længer end til at sætte ind og hæve kontante spareskillinger.

Unge damer rendte i butikker og nikkede og smilte til hinanden, sankede sig i grupper, der spærrede fortaugene, og drøftede toiletterne til advokatens selskab og lo af agent Bentsen, som viftende sig trippede efter kommunelægen. Denne var grættet og havde det for travelt til en faddersladder: tyfusen greb om sig henne ved sagbrugene, det var ikke plads til flere patienter paa sygehuset, og de maatte ligge og krepere i hytterne sine. – Men rask og feiende og freidig krydsede venstredaktøren om hjørnet og praiede agenten. Han havde faat det indfald at erhverve klubbens taknemmelighed ved at bringe dagens allernyeste telegrammer didop – interessante efterretninger nemlig, jordskjælv saa godt som hele det vestlige Europa over, værst i Frankrige – respektable ødelæggelser i Paris! – –

Og forbi Søren Danielsens bod gik de, og drog de sig, og traskede de, og slentrede de, og stimedede de, damer og herrer, borgermænd og arbeidere, simple og fine, landsfolk og byfolk, og somme skottede i farten flygtig paa de stængte vinduer, studsede en smule og erindrede. Det var sandt, Danielsens datter, jaha

–

En pukkelrygget fyr med en lirekasse hinkede [314] ind i bankens gaardsrum og spillede op en salmemelodi, blev jaget derfra, hinkede saa ind i næste gaardsrum, og fra baggaard til baggaard skingrede veklagende toner al gaden igjennem, medens trafikken blev ved i den vanlige gjænge.

Omsider spaserte fru Christiane sin formiddagstur. Hun snudde sig rundt foran boden, Søren's stive, store øine mødte hendes mildt bedrøvede, og hendes blik blev forarget straffende, og hun kneiste med nakken og skred videre. For visse synder strak end ikke hendes mildhed til.

Det stak i hokeren. Konsul Herwigs frue havde set ham og ringeagtede ham og Aaselene, forstod han, og han sank ned paa margarintønden. Men hendes ture havde været hans middagsklokke, og med et følte han sig sulten og gav sig til at lede efter noget at spise.

Han tog en boks med kjæks fra en hylde og satte sig ved disken og maulede i sig. Han blev tørst af det, men vand maatte han paa køkkenet efter, og det vilde han ikke og drak en slurk af en flaske kirsebærsaft. Den var for sød og lidet læskelig, men tørsten og sulten forgik ham, og han lagde hodet paa disken og stortudede. – Det gjorde ham saa ondt, at fru Herwig havde kneiset med nakken. Det var som en dom over stakkars Aaselene og ham og [315] hans, det. Ikke blev det meget at glæde sig til for ham heretter, det han kunde skjønne – Naar konsul Herwigs frue syntes han var en rakker og de, som hans var, noget rakkerpak, blev de det vel og, for da syntes alle i byen det, og en blev til det, byen syntes en var –

Skammen lempede sorgen unda, men angeren holdt stand og viglede harmen op. – Dette var den lønnen, han høstede, for at ha været en snil og bra far mod familien sin – han skulde ønske at træffe den, som kunde paastaa det modsatte –

Men han havde været for snil. Havde han tugtet og riset ungerne med haardhed og været streng mod kjærringen, vilde ikke datter hans ha vaaget at stille sig som et svin, og moren ha passet bedre paa hende. Og Søren prøvede at forhærde sit hjerte til oprør mod den uret, han led, men det blev kun til at han skar tænder, medens han stortudede.

Det klorte ved nøglehullet i stuedøren og bankede sagte paa. Han sad stille

som en mus og svælgede sin hulken. Men bankingen blev stærkere og stærkere, og konen hans raabte sytende: «Far! Aa, jeg vilde saa endelig ha talt med dig, far! – Aa, ha op døren, da!» –

Det blev ikke fred, hvis han ikke føiede hende, og han lukkede hende ind.

«Hvad vil du, mor?»

[316] Hun stod der og saa paa ham, lang og bleg og forgrædt, med et sort kastetørklæde om sig og foldede hænderne over maven og kunde ikke faa sig til at sige det, hun skulde.

«Hvad er det?» spurgte han barskere.

«Vil du ikke ha lidt mad, Søren?» sagde hun – graaden skalv i maalet hendes – «Og komme ind paa stuen til mig?»

Nei, han vilde være i fred, svarte han stut og satte sig ved disken. Han havde spist, og han viste paa kjæksen og saftflasken.

«Jeg holder ikke ud at være alene, Søren,» snufsede hun. «Og jeg hørte du havde det saa ilde.» Hun steg hentil ham og lagde undselig haanden paa ryggen hans.

Men da reiste Søren Danielsen sig og skreg: «La mig være i fred, kjærring! – Hold kjæft, kjærring! Jeg vil være i fred!» Og han sagde hende det, som harmen havde hjulpet ham til at finde paa, og at hun ikke havde passet datteren sin, som en skikkelig kone skulde, og harmen tog vettet fra ham, saa han skreg i vildelse: «Du er en mær, mor! Du var med hende i frelsesarméen, og du var med hende paa Knudsesalen, da de kværkede hende. Du saa paa, de var kjærester, og du advarte mig ikke – Du er en mær, mor! Du er en mær!»

Og han truede med knytnæver den tause, forskræmte kvinde ud af døren og laaste dobbelt [317] efter hende. – Derpaa satte han sig ved disken igjen og vidste, at han havde forsyndet sig, og saa havde angeren ikke mere brug for harmen, der havde mistet sin kraft, og sluttede forbund med sorgen, for nu var de to lige mægtige. Men skammen lagde sig i baghold og ventede.

Snart efter surrede symaskinen igjen flittig paa stuen. – «Aaselene – Aaselene – Aaselene –» surrede den. «Aaselene – Aaselene – Aaselenes ligsvøb.» Naalen

kjørte vist fast i en bræt. – – Hvem havde mor til at bistaa sig med pyntingen, skal tro? Det var vel bager Olsens madame – – – –

Ved det leite naade solen om bankbygningens møne, og ind kighullet i den ene lem fyrede den en lysraket, der sprængtes gnistrende mod glaskrukkerne med det farvede sukkertøi. Søren gned sine øine, det sved i dem, og han blev lokket til vinduet.

Trafiken i gaden var blet mindre, det var byens middagstid. Paa det borteste fortaug holdt endel halvvoxne skolegutter paa at studere solen gennem sodede glasstykker. Blandt telegrammerne til venstreavisen havde der nemlig allerede været et uddrag af en redegjørelse fra den astronomiske professor ved universitetet om maanens forunderlige udseende forrige aften og spaadom om, at de atmosfæriske forhold ^[318] vilde øve en lignende virkning paa solskiven, og om pragtfuld aftenrøde i den nærmeste fremtid. Videnskaben havde fænomenernes forklaring paa rede haand og ilte med at forkynde den – det pligtede den under de herskende omstændigheder – og de halvvoxne skolegutter, som saa saare de fik nys om telegrammet havde stjaalet sig til at læse det i klubben, dyrkede standhaftig sine astronomiske studier, til de maatte pilte af for ikke at komme altfor sent tilbords. – Men Søren glode uvilkaarlig op mod himlen efter det, de havde set paa, og stirrede ind i den flammerøde sol. Og han rystede i knæerne og blev hvid i ansigtet og seg ned paa margarintønden. Gjensynet var nok svært nær, Aaselene havde havt den rigtige troen.

– – – – –

Ellen Jensenius kom forbi. Hun skottede ikke til de stængte vinduer, med langsomme skridt gik hun i sine egne tanker. Hun skulde til Erik Holk, der i regelen var alene hjemme til efter kaffe.

Han laa paa sofaen og legte med katten, idet hun traadte ind og begyndte straks at fortælle, at han havde skilt sig fra sine fremmede igaar for ikke at bli med paa rangel, og at han havde været tilstede ved en af adventisternes natteforsamlinger. Han fortalte dette morsomt og lo selv, men hun sagde ikke stort til det og ^[319] frembar sit ærend, ligefrem og greit, uden daddel og uden vrede. Hun kunde blot ikke fatte sammenhængen, sagde hun.

Han blev alvorlig og svarte ligefrem og greit, som hun havde haabet, og forklarte, hvorledes han var blet uvis og havde villet trække sig tilbage og i sin nervøsitet havde baaret sig klodset og stygt ad. Han nævnte ikke Lillis navn og fandt aabenbart Ellens optræden i sin orden og lod heller ikke til, at ta sig synderlig nær af sin skjæbne.

Og dette forskrækkede hende næsten mere, end hvad hun hørte. Mistanken om det havde gjæret uafbrudt i hende, og forberedt hende, og den var blet styrket ved hans forsvinden om natten, og kanske var sandheden ogsaa for grusom til at hun fuldstændig kunde tilegne sig den og stole paa den.

«Erik,» sagde hun stille, «du ved, jeg stedse vil synes, du er min bror.» Lidt efter spurgte hun, om det var, fordi han ikke vilde, at hans barn skulde arve hans ulykke, han ikke vilde gifte sig.

Hun havde misforstaat ham. Vi kunde ikke evindeligen læsse skyld paa fædrene og skabe pligtforbandelser for afkommet. – Han vilde giftet sig trods alt, og han anklagede ikke sine forældre. Hvis hans far og mor havde elsket hinanden, havde de havt hellig ret til ^[320] at gifte sig, selv om de havde grund til at frygte for sine barn, og han havde maaske i dette tilfælde havt den samme ret. – Det var kun det, at muligens var det blet for sent for ham, kanhænde evnede han ikke at nære virkelig kjærlighed længer.

Hun saa paa ham, dér han sad og legte sig med katten, og sagde ikke mer og græd ikke, men trykkede begge hans hænder og gik. Paa hjemveien var hendes skridt endnu langsommere, men da huskede hun dog at skotte op til Danielsens stængte vinduer.

— — — —

Søren havde siddet i en dvale eftermiddagen udover. Angsten havde forenet sig med sorgen og angeren, og de leirede sig om ham, og hvergang han vilde kjæmpe mod dem og fri sig, klængte skammen sig paa ham og æggede og tiskede, det var likest at gjøre en ende paa det, saa blev han kvit de faa, forpinte dagene og slap at stedes livsvaagen for den vordende rædsel.

Symaskinen surrede ikke længer paa stuen, og det var skynt i boden. Han reiste sig og fra den hylde, hvor fiskesnørerne forvartes, halte han frem en bundt

kveiteliner, maalte til en favn og klippede af med lommesaksen sin.

Saa gik han, vraltende og kortpustet, ind i et kot ved siden af boden. Det var hans kontor, [321] og der stod hans skrivepult, og i taget over den havde han skruet en durabel lampekrog.

Da den røde solkugle forsvandt bag fjeldene i vest, blev der liggende som en rustbrun taage efter den. Mange folk var kløvet op paa heien den kvæld for at se paa solnedgangen, og de blev usams, om enten det var en sky eller bare varmedis. Medens de trættede om det, kom en mand nede fra byen og berettede, at Søren Danielsen havde hængt sig.

[322]

VII.

Lige rød som den var sunket bag fjeldene mandag, stod solen op tirsdag, og anderledes blev den heller ikke onsdag og torsdag, og lige forunderlig en farve havde maanen, der skinnede om nætterne. Og hver kvæld steg den rustbrune taage i horisonten, ude over havet hævede den sig som en væg af tyk luft, sortnende døgn for døgn grode den høiere op, og længe efter solnedgang brændte den med dyster glød, men om morgenen var den borte.

I ugens løb blev telegrammer ved at strømme ind til aviserne og melde om mærkelige foreteelser og tildragelser rundt i landene, men man var blet saa hærdet mod disse nyheder, at man var baade kjed og lei af dem, og til og med var det nu ikke skrækkelige ulykker og ødelæggelser, der spurgtes, men bare besynderlige unoder af naturen, saa noget videre indtryk gjorde de ikke.

De hellige kunde undvære tegn og varsler, deres tro var urokkelig dem foruden, og fornuftige [323] folk havde vigtigere sager at tænke paa. De handlede og vandledede, sørgede for de behov, som stillede de nærmeste krav, og spekulerede i

stigende priser paa korn og fiks, hvis de havde raad til det.

Telegrammerne blev stadig opslaat i klubben, hvor de til en begyndelse havde samlet en interesseret kreds. Men det blev til, at billiardspillerne kun skjænkede dem et flygtig gjennemsyn mellem to partier, og avislæserne, naar de havde fordøiet en politisk leder, idet de fandt det rimeligt, at det hele ikke kunde ordne sig ganske glat og uden kruseduller efter vaarens storme og sommerens hede og tørke. En smule frist burde undes verden til at gjenvinde sin ligevægt. At den det vilde, var selvsagt.

Desuden havde klubbens medlemmer frugtbare emner at dyrke, saasom Søren Danielsens død, en slem pengekrise i hovedstaden, valgkampen og i forbindelse med denne advokat Lindal samt hans villa og hans gilde og fornemmelig den opdagelse, at han skulde være blet meget rig. – Fruen havde baaret sorg i vinter, men hvem pokker havde brydt sig om aarsagen til det? Man kjendte ikke det ringeste til hendes landhandlerslægt i den dalen der nordpaa. Men Reinert Lindal havde altid været den, som vidste, hvad han foretog sig – ogsaa da han giftede sig, havde han vidst det. Fruen ^[324] havde haft en gjerrigknark af en bedstefar – et ægte bygdeutyske – gjemt bort i en afkrog, efter ham var der endelig faldt arv og det en med forslag i. Lindal havde været klog nok til at tie med sit held, havde kunnet la være at briske sig, saa det var ikke sivet ud, men bomben var pludselig sprunget. Og kilden var stedets største autoritet i alle formuesspørgsmaal, privatbankens chef, der kunde bekræfte arvehistorien ved at anføre nøiagtige tal og data, og da var det sandt, for fandtes der nogen, som ikke var Lindals ven, saa var det bankchefen, den høikonservative aristokratnar. Høfligere og dybere end fordum tog man hatten af for advokaten, og Weigert, stymperen, som tidligere havde likt at fægte med liberale fraser, havde i en braahast stillet sig paa et bestemt standpunkt, var blet med i venstreforeningen og greb enhver leilighed til at afsløre sig som fuldblods radikaler. Han og apothekeren havde i venstredaktørens nærvær kjæglet og dunket i bordet til hinanden en aftenstund, saa aviserne føg, og sodavandsglassene hoppede.

At advokaten – han kaldtes sjeldnere Reinert Lindal nu – blev valgt til storchingsmand, var det aabenbart aldeles faafængt at stampe mod. En god del af

høires kjernetropper fra fattighytterne ved sagbrugene var sognet til adventisterne og havde forsaget valg og verdslig tant, [325] og uagtet sin tvilsomme status var Weigert en veirhane for den yngre handelsstand. Den efterlignede hans engelske ydre, og sikkert vilde storslumpen af den gjøre hans politiske hamskifte med.

Skulde byen endelig velsignes med en venstrerepræsentant, kunde den forresten ikke slippe billigere fra det, trøstede høire sig, og siden politimesteren havde frabedt sig gjenvalg, var man uden forpligtelser overfor ham. Advokaten var ikke yderliggaaende, slet ikke, han stod paa grænsen af de moderates leir, var muligens i sit indre moderat, og han vilde visselig lægge sig i sælen for sine vælgere og ikke volde dem skam. Og at hans eget parti satte pris paa hans valg, var tydeligt; byen havde just besøg af en af dets ledende agitatorer, en statsøkonomisk professor, der skulde holde foredrag paa fredag – Naa, det smagte ellers lidt af fiskeri at beramme foredrag dagen derpaa, men herregud! – Og til senere brug, umiddelbart under valget, havde han løfte paa to pensionerede ministre.

Advokatens modstandere var saa resigneret forsonlige, at han næsten kunde betragtes som en slags fælleskandidat, og han havde indbudt dem iflæng til sin fest, endog de argeste af dem og politimesteren med, og den, der afslog hans indbydelse, vilde blotte sig som en fanatiker. – – – – –

[326] Nederst i den nye villas have overskyggede ærværdige, grenede piletrær bænker og et bord, hvor der var hensat en champagnekjøler omkranset af glas. Foran bordet var flagstangen reist, og dér halte Reinert Lindal selv flaget tiltops. Han bøiede hodet tilbage og fulgte med blikket silkedugen, som klatrede opad stangen, til den stoppede med et ryk under den forgyldte knap, og saa blev den hængende slapt – der var ikke den svageste luftning til at folde den ud.

Paa den ene side af ham stod den statsøkonomiske professor, vindtør og væver, med en fylde af graanende lokker og et rødmusset fugleansigt, og smilte vaarfrisk og hjertevindende. Paa den anden side af ham stod redaktøren af venstrebladet, en fersk theologisk kandidat, der havde aflagt sit feiende hverdagsvæsen og beflittede sig paa en smuk og korrekt holdning, thi han var endnu i den alder, at han tyngedes af ansvar ved at optræde i gala, hvilket de alle

var iført. Bag dem var opstillet advokatens fire pyntede barn og hans hustru, en lidt falmet og fladbrystet, ængstelig stilfærdig kvinde i svært, knitrende atlask.

«Nu kan De altsaa heise flaget paa Deres egen grund og ved Deres eget hus,» sagde professoren og rystede sine lokker og slog ud med ^[327] haanden, som om han var paa sit kathedrer. «Har De nogensinde før heist det her?»

«Nei,» svarte advokaten og fæstede snoren. «Vi flyttede først ind iforgaars; men her har staaet færdig over en uge, skjønt det har været et slemt mas for at komme saa langt –» Han brød af og vendte sig til bordet: «Skulde vi ikke tømme et glas for begivenheden?» –

Og didhen skred de, professoren i spidsen, dernæst Reinert Lindal, saa redaktøren, saa de tre ældste barn efter størrelsen, og allersidst leiede fru mindstegutten, der neppe kunde gaa. Proppen knaldede, og vinen skummede i glassene.

«Held og lykke for Dem og Deres hjem!» ønskede professoren.

«Og et godt valg!» dristede redaktøren sig at lægge til, idet han bukkede sirlig.

De klinkede, og selv mindstegutten skulde drikke med, han sattes paa farens knæ og maatte suge paa kanten af hans glas.

Herrerne slog sig tilro paa bænkene, men fru fik det travelt. Med rollingen paa armen og de tre større i hælene paa sig skyndte hun sig op til huset, saa kjolens slæb raslede uvarlig over marken. Hun kunde række en sidste mønstring af opdækningen og tilstelningen inden gæsternes komme, og hun var uøvet som værtinde ^[328] og ræd for de fremmede fruer, dem hun hidtil ikke havde haft synderlig omgang med.

«Agter De for stedse at bli her i Deres oprindelige hjemstavn?» spurgte professoren, men svarte sig selv: «Naturligvis – her vil De jo finde Deres bedste virkefelt. De kjender egnen og forstaar den og dens tarv – og det er forstaaelsen, det overalt kommer an paa – og her vil De høste den mest almene anerkjendelse for deres arbeide til samfundets vel.»

Reinert Lindal stirrede tankefuldt ud over det hvidmalte stakit og den brede,

staalgraa elv hen paa byens husrad under de nøgne heier. Vindusruderne glitrede mod ham i aftensolen, og han syntes, der var hjemligt og vakkert. – «Ja, De har ret,» sagde han. «Skjønt anerkjendelsen blir det kanhænde smaat med. Men jeg er vokset op og har strævet mig frem i denne egn, og jeg tror at kunne være til nytte for den.» – Og han fyldtes af modige, seiervisse haab, og champagnen gav hans sjæl vinger til vaagne drømme. «Min hjemstavn og mit hus,» triumferte det i ham «Og min by» – – Hinsides den var hans land og hans folk, og han svulmede af ædel, berusende daadstrang. Han vilde virke til byens, til egnens, til nationens gavn, og drømmen dryssede ærens glimmer over hans daad og lod ham nyde magtens sødme. Engang [329] erobret var valgkredsen hans for aarrækker, engang indenfor i thingets sal havde hans evner frit spillerum – Han vilde virke, virke, virke! Aa, han vidste i denne stund saa tilforladelig, at han eiede stærke evner og en stærk vilje til det gode – han blev rørt over alt det, han vilde udrette, og han saa sig lønnet ved at sidde paa et ophøiet stade blandt folkets kaarne, der tiltalte ham «Hr. præsident.»

Han reiste sig og støttede sig til flagstangen med benene overkors og den ene haand stemmet mod hoften.

«Denne rede har brug for initiativ og dyglige kræfter,» deklamerte redaktøren. «Men en svare krig vil det bli for den, som vil rydde alvorlig op i alt dette gamle og morskne – Det kan allerede jeg af erfaring snakke med om – –»

«Krig? – Javel,» sagde advokaten langtrukket. «Det skal til. Men ikke raat slagsmaal og tomt krangel,» indvendte han skarpt. «Det er skadeligt for alle parter, og den, der gaar humant og sindig tilværks resikerer hverken et revet skind eller at miste folks gode omdømme.» – Hans drøm havde ændret sin flugt, og det ærgrede ham, at hans redaktør havde hentydet til krig og spetakkel. – – «Amtmand Lindal» klang maaske vel saa smukt som det upersonlige «præsidenten», og titelen var fornemmere og varigere. Men amtmanden skulde [330] bo i stiftstaden, og hans villa her i national stil – Naa, det havde lange udsigter, den tid den sorg. Og han deisede ned i virkeligheden igjen og hørte professoren belære redaktøren.

«Skab forstaaelse af Deres program – det er det vigtigste krav til den maalbevidste politiker. Menneskene er ofte tungnemme, men de liker ikke at

være enfoldige, og forstaaelsen *kan* vækkes. Den er fremskridtets almægtige vaaben i det moderne demokrati. Æggende kjævl føder blot smaaligt, individuelt nag, og det er fordummende. – Dog, i Deres alder elsker man kampen for kampens skyld,» endte han med det hjertevindende smil, der gjerne afsluttede hans udtalelser. Men redaktøren kunde professoren udenad fra folkemøderne, og det bed ikke paa ham. Han sad og speidede opefter elven mod den lange træbro, som førte over fra byen. Der var i regelen liden færdsel paa den, nu bevægede grupper af fodgjængere sig ved rækværket, og et par vogne kom kjørende.

«Se, der har vi konsul Hollmann og skibsreder Koveland,» sagde han og pegte. «Stadens mægtigste pengesæk og dens mest velspækkede, og begge for vægtige til at bæres af egne ben.» Men han taug beskjemmet ved et koldt blik fra advokaten, som grov i lommerne efter sine hvide handsker, og da han møisommelig ^[331] havde sprængt dem paa sine fingre, – de var for trange i tupperne – begav herrerne sig paa vei til villaen for at ta imod gjæsterne. Haven var meget ufærdig endnu og plæner og gange i et rode, men der var plantet en mængde spæde træer, og advokaten fortalte professoren, at det var udsøgte frugttrær, som var forskrevet fra udlandet af den kyndige gartner, der havde git planen til anlægget, og dem blev de enige om, han vilde kunne faa adskillig fornøielse af.

— — — — —

Man havde siddet længe tilbords, og stemningen, der i begyndelsen havde været lidt mat og kritisk usikker, var efterhaanden blet fortrinlig. Saasom advokaten ikke havde kunnet sigte sine indbydelser nøie, var selskabet noget blandet, og det havde været en smule vanskeligt at bringe dem, der hørte til forskjellige af smaastadens strengt afsondrede lag, til at smelte sammen, men da den første stivhed var tøet op, blev underholdningen desto mere afvekslende og livlig og mere tvangfri, end den stedlige tone ellers tillod det. Og maaske var det saa, at enkelte lagde mindre baand paa sig, fordi det dog var i Reinert Lindals hus, de festede.

Der var dækket i to værelser med brede fløidøre imellem, og værten havde anstrængt sin elskværdighed til det yderste, gaat rundt og drukket specielt med

de fleste, forat ingen [332] skulde synes sig tilsidesat og forsømt, og hans bestræbelser kronedes med held. Tætte, mørke gardiner var trukket for de aabne vinduer, og de mange lamper og lys gjorde det altfor varmt, men end ikke den ulempe mærkedes saa særdeles trykkende.

I det ene værelse var største delen af ungdommen samlet, og der sprudlede munterhed og støiede lystighed, og i det andet bredte gemytligheden sig lun blandt de alderstegne honoratiores og smittede selv de faa, der saaledes som bankchefen og fru politimesterinden til det sidste halstarrig havde nægtet at anse bondegutten Reinert Lindal for sin lige i dannelse og social rang. Ved desserten truede skaaltalerne med aldrig at ville slutte, bifald lønnede de humoristiske som de alvorlige, men jubel blev der, da politimesteren, en rød-blond kjæmpe i uniform og med en orden paa brystet, i tørvittige ordelag udbragte en skaal for sin sandsynlige efterfølger paa storthingsbænken, den han nok haabede, de kunde hjælpe ham fra at slide altfor længe.

Saa var det professorens tur. Straks han reiste sig blev der en forventningsfuld stilhed, og smigret derved talte han vakkert og begejstret for denne by, hvor man kunde ha det særsyn, at end ikke det nære valg formaade at udsaa bitterhed og uvenskab i sindene. Og dens [333] blomstrende industri og sjøfart vidnede tilstrækkelig om, at fordrageligheden ikke skrev sig fra søvnløshed. Nei, den var et bevis paa politisk modenhed, en frugt af forstaaelse. Man havde indset, at maalet var ét: det fælles vel, og at man kun tvistedes om midlerne. – Dette spaade godt for byens udvikling og fremtid, den foregik allerede det splittede fædreland med et smukt eksempel – gid den i alle henseender maatte bli en mønsterstad!

Begejstringen var stormende. Ingen af byens borgere heftede sig ved, at dens blomstrende industri indskrænkede sig til nogle sagbrug, som det gik tilgæters for, og en eneste mindre fabrik, og at det var flauere tider for dens aflægse træskibe. Professoren havde gjættet deres inderste tanker og mest skjulte dyder, og de sandede at han var en af landets betydeligste mænd, hvilket venstre hidtil havde været ene om at erkjende. – Han var fru Christianes nabo, og hun takkede ham bevæget: «Fordragelighed og overbærenhed lærer vi kvinder at skatte,» nikkede hun.

«Kvinden lærer os at dyrke dem som hjemmets gode vætter,» nikkede han, og baade hendes store, milde og hans smaa, barneglade øine fugtedes af rørelse. Hun pudkede sin næse, men han rystede sine graanende lokker og vaarfrisk smilende sagde han til skibsreder Koveland: ^[334] «Tolerance lærer ogsaa sjømændene paa sine togter til fjerne strande og fremmede racer. – De bringer os et pust frisind fra havet:»

«Toleransien skjønner jeg mig ikke paa,» svarte Koveland, fult grinende; han havde en krykkestok ved sin stol og var skutrygget og blussede af vin. «Men en tugtes til at lære mangt paa ei skude, professor – fornemmelig til at ta skjæbnen med kristelig taalmodighed. Naa tyner dere radikalane sagtens os, og vi er ikke vonde for det, men jeg undres, om dere blir lige søde om snuden, hvis vi tyner dere næste tårn – Hvad seier apothekeren?»

Men Peder Jensenius rynkede panden og kremtede og sagde ikke et muk og bar ikke skjæbnen med taalmodighed; han kunde ha udøst sit blod for den konservative fane og forargedes ved sine meningsfællers feige selvopgivelse. Og ovenikjøbet maatte han dele sin opmærksomhed mellem fru Gaarder, som ankede over menighedsdiakonissens svaghed mod sekteriske trængende, og konsul Hollmann, der vilde ha ham med paa at grunde et ølbryggeri – det vilde være en solid forretning, og til disponent var Octavius skikket.

Til professorens tale for byen knyttedes en række skaaler for dens fremragende mænd. De gamle forglemte, at de legte hund og kat i det kommunale og priste hinanden og hinandens ^[335] gjerninger, og rosen krydredes med godmodig skjæmt. De frydede sig ved livet og den plads, de havde erhvervet sig i det, og den maade, de udfyldte den paa. Deres hustruer og døtre lyttede med stolthed til, og sønnerne følte kaldet til at vandre i fædrenes fodspor og bli nyttige mennesker paa jorden.

Ildnet af den hyldest, der ofredes ham, sprudede den vindtørre professor aand og strøde visdom ødselt rundt om sig. «Fremskridt – udvikling – demokrati – folkets sunde foraarsvilje –» strømmede det fra hans veltalende læber, og han daarede i den grad fru Christiane, at hun bestemte sig til at holde det tidsskrift, han udgav, skjønt hun mindedes, kapellanen havde advaret mod det som et

vantroens organ.

Men midt under gemytligheden og tversover bordet plagede provsten ufortrødent ordføreren, konsul Herwig, med tyfusen og bygning af epidemibarakker. Kjød af dette ubeleilige overhæng og en fiende af øgede skattebyrder prøvede ordføreren paa at bli det kvit og flygte fra det ved at svare paa skaaler og udbringe nye, men ikke før satte han sig, saa var provsten paa ham igjen.

Advokaten vidste sig fremme i den havn, han havde krydset efter – al gjæstebudets glade larm feirede hans lykke, og hans stemme blev naturlig, han snøvlede ikke, og hans optræden [336] blev ægte, forlenedes med virkelig, rolig overlegenhed, han behøvede ikke længer uafsladelig at være paa post for at hævde sig og sin stilling. – Alligevel var der et skaar i hans tilfredshed: Hans hustru saa for tuslet og ængstelig og uanselig ud trods al sin stas, hun hviskede for hyppig med opvarningspigerne, og saa tidt hun gjorde det, blegnede og rødmede hun skiftevis, og hun var pludselig gaat til et vindu og havde løftet paa gardinet, som om hun trængte frisk luft. – Var hun nervøs for arrangementet, var det sandelig taabeligt af hende, og for eftertiden, naar de skulde se ganske andre gjæster i sit hus end disse her, burde nervøsiteten helst forlade hende. Men han havde arvet hendes bedstefar, og hun var mor til hans barn, og han blinkede kjærlig til hende og nippede til sit glas, og hun takkede med et vegt, sky smil.

Inde hos de unge var selskabets blandede præg lidt vel tydeligt. Der var flere herrer end damer, og redaktøren, som var en slags vicevært, havde nede ved bordenden samlet om sig endel vælgere, hvis dragt og manerer røbede, hvilken begivenhed en fin middag var for dem. Deres frakker sad daarlig over skuldrene, deres albuer var dem i veien, og deres miner var opstrammede og djærve, men havde let for at bli generte. Redaktøren sørgede imidlertid for, at deres glas altid var fulde, klinkede tæt med [337] dem, snakkede ustanselig og vovede i ny og næ fordulgt politiske brandere, der modtoges med velvilje og vandt stigende tilslutning. Vinen fik ram paa genertheden, og nogle – en af dem var ingeniør Nilsen – blev mere høirøstet end passende var. – Længer oppe ved bordet dominerte Weigert. Han var enkemand fremdeles, da fru Milla endnu ikke havde kunnet bli med, og befandt sig som fisken i vandet. Hans haarde, tørre stemme

skrattede som en trompet, hans blik fløi grisk udover damerne, hans høgenæse veirede rov, og halvkvalt af latter bønfuldt Dorthe Mørch ham om ikke at være saa vittig. Men forholdvis stille var det dér, hvor Octavius Hollmann og hans forlovede og sagfører Holk og Ottilie Koveland sad, og ret overfor dem syntes Gabriel Gaarder og Lilli Herwig at være rent forstemte. Tilfældet havde villet, at værtens paatagelige omhu for at ordne bordsætningen skulde være spildt for deres vedkommende.

Gammeldags og jevnt takkede provsten for maden. Taffelet blev hævet, og bukkende for vært og værtinde passerte gjæsterne forbi dem ud i den rummelige forstue og skulde til at spredes i værelserne bortenfor denne. Da lød der overraskede, opskræmte raab fra verandaen, did enkelte havde søgt for at svale sig, og mange fulgte efter derud for at se, hvad der stod paa, ^[338] de raabte ogsaa op, og det blev til et forvirret skrig.

«Er der noget paafærde?» spurgte advokaten forundret og snudde sig mod forstuen. Gjennem dens aabne dør slog en besynderlig lysning ham imøde. «Er der brand i byen?»

«Det er himmelen, Reinert,» hviskede hans kone og lænede sig tungt til ham. «Det er himmelen – Jeg hørte om det, mens vi spiste. Den er saa frygtelig.»

Han skjøv hende hastig fra sig og ilte ud i gangdøren, blev staaende paa tærskelen og strøg sig om skjægget.

Himmelen var en ensformig, gul ild, et luende hvælv uden pletter og striber, og dens glans forvandlede tusmørket til klar dag. Elvens vand var som flydende guld, og i gylden pragt prangede byen og de nøgne heier.

Solnedgangsgløden fra de foregaaende aftener var uhyre forstærket og havde bredt sig helt op til zenith. – Men var det solnedgangen? Fra alle kanter straalte og lyste det, fra øst som fra vest, og huset, verandaens søiler, menneskene, der flokkedes i haven, dens spæde, nyplantede træer kastede ikke skygge. Med de opadvendte ansigter farvet af gjenskinnet stirrede den festklædte skare mod den vældige ildkuppel og orkede ikke ryste af sig den bange andagt, som lagde sig over sindene. De ^[339] fleste var tause, men en ung frue kaldte hysterisk paa sin mand uden at sanse, at han var lige i nærheden af hende, og agent Bentsen

trippede rundt og spurgte pibende: «Hvad tror De, det er? – Hvad er dette for noget?» – Uden krykkestok humpede skibsreder Koveland ned af trappen, satte sig paa dens nederste trin, knugede næverne ind i maven og mumlede fadervor.

Men professoren var situationens mester. «Det er storartet!» sagde han henrykt. «De brave astronomer, der har forudsagt dette – jeg tør vædde paa, de selv blir betagne af denne skønne virkelighed!»

Og dermed var fortryllesen brudt. Det var jo rigtigt – det var jo som det skulde være! De havde læst om det i avisen, de burde ha ventet dette, og ængstelsen og andagten blev til beundring, der maatte ha luft.

«Godt og vel – pent er det, men et helvedes veir blir det,» buldrede en forhenværende skipper. «Jeg har havt slig en kvæld under Madagaskarkysten. Og at kviksølvet er dumpet til orkan, det tør jeg vædde paa.»

Der blev atter uro – Skulde der bli orkan? Uveir som i vaares? – Ja, barometerstanden! – Redaktøren sprang ind for at kige efter og forkyndte fra verandaen, at den var tilfredsstillende – den vippede paa foranderligt.

Ottilie Koveland var gaat ned til sin far ^[340] og talte sagte til ham. Han spurgte beklemt. «Er det sandt? – Har det staaet i avisen?»

«Javist er det sandt,» svarte hun.

«Aa, dægerten!» svor han lettet. «Skidt i det da! Saa er det ikke farligt med den illuminationen, det kan en stole paa – Men stokken, barnet mit, jeg glemte den i gangen – –» Hun hentede den, og han humpede ind igjen. «Blev De ræd, Lindal?» gryntede han til advokaten, der stod i døren sammen med politimesteren. «Jeg tænkte, Gud hjælpe mig, paa den dommeren, De ikke kan snyde i processen, jeg – Fan steike helligpræket! Det lægger sig for brystet, og det er gift for en krank lever –»

Han var nok alt blit modig i kvæld, Koveland – mente politimesteren og kom til at huske paa, at adventisterne i byen gjerne kunde slaa sig vrange, og bad om tilladelse til at benytte telefonen for at gi ordre til politivagten.

Men brat tog lysskjæret paa at svækkes, dets glød mindskede, og det blev mattere gult. Himlen blev som et vrængt citronskal, skrattede Weigert. – Saa

blev det gule isprængt med brandrøde flækker, i sydøst gabte en irgrøn revne, den videde sig hurtig og graanende ud, og omsider laa der kun tilbage i nordvest en betændt, mørkerød skybanke, der artede sig omtrent som skikkelig aftenrøde pleiede.

Imedens arbeidede professoren i oplysningens [341] tjeneste, omringet af talrige tilhørere gjentog han avisernes populært videnskabelige forklaring af fænomenet. Han var lægmand paa dette omraade, tilstod han, men det var saa letfatteligt, saa overmaade letfatteligt – Det hele var ganske naturligt, havde ikke det fnug med tegn og varsler og mirakler at bestille.

Fru Christiane indsaa, at det var inderlig letfatteligt, men opfordrede dog konsul Herwig til ogsaa at indse det, hvilket han beredvillig gjorde, det var som fod i hose. Og alle morede sig kostelig over ingeniør Nilsen, der stædig paastod, at varsler og mirakler burde være letfattelige, og som desformedelst blev gjenstand for en bidende og slagfærdig afhøvling af statsøkonomen. Men bankchefen, en korthalset ungkar med et stort, børstet vildsvinhode og en haanlig, vrinskende latter, bød fru politimesterinden armen, og de fjernede sig tilhobe – de gad ikke høre paa denne hr. Nilsens dumheder. Hun var datter af en general og erindrede bestandig, hvad hun skyldte sin familie, og havde udnævnt bankchefen, som skulde stamme fra tysk adel, til sin opvartende kavaler.

Efter deres bortgang tyndedes den lærdes tilhørflok, for man var træt i nakken af at glane tilveirs, og det var ikke høfligt mod værtskabet at gi sig til derude, og snart blev haven [342] liggende øde i blaaligt tasmørke, og lys efter lys tændtes over i byen.

— — — — —

Men tasmørket tætnede i sælsom hast til ravnsort, maaneløs og stjerneløs nat, og en stund efterat det var blet fuldstændig mørkt, sad en mand paa en af bænkene under piletræerne og smaasnakkede med sig selv og skottede mod den oplyste veranda. Det var Erik Holk.

Han havde ikke sovet paa flere døgn, og medtat og elendig som han var, havde solnedgangen syntes ham en himmelbrand og jaget gennem ham en stikkende skræk, han ikke kunde styre. Han havde skreget forstyrret op med de

andre og var saa blet staaende ude i haven, lammet og halvkvalt af hjertebanken.

Ellen Jensenius var kommet hen til ham, havde grebet ham om haandledet og hvisket: «Aa, Erik – hvor det er uhyggeligt!» Det gjorde ondt i haanden, som var blet skadet den natten i skogen, og det bragte ham til at ta sig sammen. Men der havde været smertelig, lidelsesfuld angst over hende – hun var ogsaa bange! Og det skræmte ham atter, at endog hendes koldblodighed svigtede, at hun næsten søgte tilflugt hos ham. Som blændet havde hun holdt haanden for ansigtet, indtil flammeskjæret begyndte at slukkes. Da sukkede hun dybt og sagde igjen: «Aa, det var uhyggeligt!» [343] og havde taarer i øinene. Den befrielse, hun følte, forplantede sig til ham, han havde været taknemlig for det og var blet fortørnet paa Peder Jensenius, der gjorde nar af, at hun kunde bli saa altereret for en deilig aftenrøde. Apothekeren havde været urimelig grættent for sin kones forskrækkelse og talt ligesom forpustet – skulde han med ha været ræd, hans ophøiede sindsro være rokket?

Sagføreren konstaterede nysgjerrig, at hans kinder ikke var saa brunrøde som sædvanlig, og gav sig derpaa til hos hver den, han traf paa, at lede efter angstens kjendemerker. Hos alle var de synbare, og alle stræbte forgjæves at dølge dem, og Erik Holk gottede sig ondskabsfuldt over at opdage dem. Angsten glimtede frem af øinenes kast, blottede sig ved ubeherskede lader og fagter, skjulte sig kummerlig bag altfor overgiven lystighed og spøg og afdækkedes frækt ved den lystne graadighed, hvormed man sugede i sig professorens taletrængte forkyndelse af fænomenets naturlige aarsager. Professoren selv var nok den eneste, som døde i hypoteserne helt i god tro.

Der blev et surrende liv i Reinert Lindals smukke stuer, som lugtede af ny maling og fernis, og der var sving i selskabets humør og klang i dets glæde. Der var en elskværdig fart over smaabyens træge indvaanere, som var [344] de vederfaredes en fælles lykke saa stor, at den havde formaaet at skabe dem om og vaske deres mest tiltalende egenskaber i et foryngelsens bad. Aldrig havde Erik Holk set dem vakre, men det var de pludselig blet – – Adventisterne havde sandelig ikke været ene om sin dommedagsfrygt! Eller havde deres manende veraab frugtet? Eller hvad var det? – En mørk gru maatte ha lagret sig i sjælene og ha været nærved at vælde døvende og fortærende frem i aften – Et kraftigt

naturens vink til, og disse fornuftige, borgerlige mænd og kvinder vilde være rede til at falde hylende paa sit aasyn for ødelæggelsens Jehova.

Men for i aften var rædselen glidt over, og det var bæven efter den ustandne angst, som gjorde latteren saa høilydt, spøgen saa livsglad, elskværdigheden saa freidig, hjerteligheden saa umiddelbar og svulmende.

Det friskede Erik Holk op, dette – han vilde la sig rive hen, prøvede paa det, og det lykkedes ham. Nu var han i inderligt samfund med disse mennesker, for første gang var han det. De og han havde glemt sin angst, og han glemte tillige baade, at han havde gottet sig over den, og at beskue sig selv og forundre sig over sin egen spillende livlighed, medens han talte med den ene efter den anden.

Han gratulerede værten med husets stilfulde ^[345] indredning, og advokaten takkede tilfreds – Holk gjaldt for stilkynndig – men beklagede af hensyn til varmen at ha fraveget sin oprindelige plan, at indvielsesfesten skulde være et bal. – Sørgelig blegfed og ædrulig, under farens opsigst og uadskillelig fra sin lille, smægtende Stina og dog oprømt og jovial, lirkede Octavius sagføreren bort til gamle konsul Hollmann, der vilde ha ham med paa ølbryggeriet, men han vægrede sig leende, han drak ikke øl. Otilie kom hen til dem for at sige noget til Stina, og rask forpligtede han sig til en aktie, og straks efter passierte han i sideværelset med en del damer. At unge piger kunde være saa sødt kokette og smile saa nydelig og frydelig, det havde han ikke ænset i aarevis! – Dorte Mørch kaprede ham og vilde lokke ham ind i et kabinet, dér hun og Gabriel Gaarder og nogle stykker til havde saan moro med Bentsen, Lilli var der ogsaa. Men han snode sig behændig fra hende, og gjennem forstuen, hvor provsten og doktor Thomsen gned sig i hænderne over at ha afpresset ordføreren tilsagn om at foreslaa epidemibarakker, forvildede han sig til advokatens kontor, som var omdannet til røgeværelse og fornemmelig beregnet paa de vælgere, der var betrot til redaktørens omsorg.

Her var der allerede pokuleret mer end ønskeligt kunde være, pratedes aabenlyst politik, og grasserte skaaltalerne utrættelig. Her var al ^[346] forbløffelsens nervøsitet feiet væk; for dem herinde var himmelske mirakler ørkesløst tant – her dyrkedes alvorstanker, og raadede borgerdyden enevældig.

Han betænkte sig i døren. Cigarrøg oste ham imøde. Et langt skrivebord var belæsset med flasker og glas som en disk i et værtshus, og for enden af det vuggede redaktøren paa en taburet og smilte bifaldende til arbejderforeningens formand, lærer Berge, der stod med løftet bæger og talte med malmfuld røst. Omkring ham stuede sig en ring af sorte rygger og nyklippede hoder. Ikke faa ældre herrer havde, hede og blidøiede og svedblanke, slaat sig ned ved mindre borde, og de hyldedes af læreren, som tyggede drøv paa professorens vise aandrigheder, fordi de havde foregaaet ungdommen med et forsonlighedens eksempel – de havde eiet forstaaelse af, at deres tid var leden, og ære være dem for det.

Erik Holk hostede, og en raabte paa ham. Henne i en krog sad Weigert paa en sofa med skibsreder Koveland og vinkede ham til sig, nødte ham ivrig til at ta plads hos dem, skaffede ham et glas og drak dus med ham, men maatte et øieblik efter absolut en sviptur hjem for at se til sin hustru. Skibsrederen var søvning drukken, mimrede savlende og snurrede krykkestokken mellem benene, men idet Weigert [347] forlod dem, skulte han efter ham, vrængte munden til sit fuleste grin og spyttede paa gulvet.

«En tjener ikke penge paa papirtraden, og jeg vil, fan hakke mig, ikke ombord paa den, jeg!» læspede han. «Aa sejer sagføreren? – Aa sejer De?» spurgte han ampert, da han ikke fik svar. «De vil ikke seje noget, og det har De fælt ret i, en skal vare kjæften sin, naar en lever af den som præstane og sagførerane – – Hihi!» kniste han. «Hihihi! Det er penger at tjene i disse løie tiderne med, det skulde jeg dokumente for Dere, hvissom De ikke kunde bli puttet ind i ligningskommissionen – hihi!» Han dunkede med krykken og spyttede og blev siddende døsig og mimrende.

Der var uudholdelig varmt og kvalmt, og redaktøren gik til et vindu og trak gardinerne fra. «Hvad? – Skulde det ikke være maanelyst?» spurgte han forbauset. «Det er begsvart ude – ikke en stjerneprik at øine.» – Men i det samme hilste en overkjørt mægler professorens indtræden med et brægende hurra, som han skyndte sig at stoppe. Lystigheden maatte ikke udarte.

Koveland glippede med de svulne øienlaag: «Aa kan han tjene saan en lærd

kar, De? – Seks tusen? Taxerer de ham til det? Hæ, det var ikke saa rart – – Reinert Lindal har kunnet sukke affærene sine han, De – han ^[348] har flaat sig til mynten og giftet sig til mynten han, De – En flunkende guldfugl, det skulde De sigte efter, De og – Hihi! Det er ikke saa vrien en fangst for en fin, pyntelig bedremandssøn som Dere, den kunde altid prøberes – – Forsøg De!» knisledede gamlingen og blinkede listig, «jeg har havt Dere i kikkerten, De spaserer saa ofte i furuskogen, vil De ikke se indom til mig ved leilighed?» og han klappede Holk fortrolig paa knæet.

Han flyttede sig uvillig. «Tjene penger –» savlede Koveland. «Det sker ikke paa papirlapper, det. Men det kan ske paa fragtfart og ægtenskab og fisk og – og – hihihi! – – De har vel ikke ei skraa, sagfører? Ikke det. De bruger sagtens ikke, og jeg forsømte at putte en stub i lommen paa denne kistefrakken min.» Han rynkede panden, kløde sig med tommelfingeren i sine buskede, hvide bryn og rokkede knisende og grinende nær hen til Holk. «Og en kan tjene penger paa assuransi, sagfører. Hihi, skjønner De? – Det var engang for en snes aar siden ei skude, som havarerte i Nordsjøen midtsommers, men hun blev reparert og stelt net og lækkert i England og – hihi! – besigtiget – – Det kneb med klassen, gu' bære os, men klasse blev det, og skulde assuransien være respektabel, blev præmien grov. Hende skikkede rederen kullastet til Kanada ^[349] senhøstes, og den traden er slem paa vinterparten. Hun blev praiet ved Newfoundland, og historien var slut. Borte blei a. – Og assuransien var respektabel – hihi! Han tjente den rederen. Men havde besigtigelsen skrabet af malingen agterud, kunde studane ædt plankeveden som graut med ei træske – hihi, som graut! Skjønner De?»

Jaha, Holk skjønnte det, og tillige at gamlingen maatte være mægtig fuld for at snakke saa uvorrent. ⁿ²⁷ «Mandskabet?» spurgte han rolig. «Naada!» avfærgede Koveland. «De kunde ha nyttet vettet sit, da de forhyrte sig, toskane.» – Det blev deres sag, at de havde havt glugger som muldvarper. Hvor skulde sagføreren hen?

Holk skiftede over fra sofaen til en stol. Aa, han hadde kun villet ud og kige paa himlen, den hadde været saa mærkværdig i kvæld, sagde han og pegte mod vinduet: «Og se der. – Det skulde ha været maaneskin.»

Koveland ugede sig vranten. Den illuminationen havde avisane kunnet spaa om, den var dægerten ikke noget tes – og det var vel blet overskyet.

«Med skyerne skal han komme,» citerede Holk. «Og ingen har beregnet, hvad det kan bli til herefter. Vi kan muligens opleve rare ting, vi kan det.»

«Det mener adventistane og ikke en dannet, akkedemisk jurist som De,» indvendte skibsrederen ^[350] foragtelig, men gumlede paa det og stampede ilsk med krykken. «Det mener De ikke!»

Sagføreren vidste ikke, hvad han skulde mene. – Man havde ellers fortalt ham om den forliste skuden – Kapteinen var jo gift.

«Havde været – Kaptein Paulsens kone var død,» erklærte Koveland tværsikkert.

Holk smilte. «Jamen han havde en datter.»

Saa-aa? Det havde den anden ikke greie paa.

Og den datteren gik det sørgelig ilde med efter farens frafald. Hun blev dømt til tugthuset ifjor – Han huskede hende, fordi hun havde samme fornavn som frøken Otilie.

«Som Otilie? – Og hun blev dømt paa tugthuset?» Koveland spyttede siklende.

Holk erindrede hende som sagt for navnets skyld. Og han havde synes synd paa hende.

Koveland skjelte underfundig og brættede paa læben. «Det var pent af Dere, ogsaa det at erindre hende for Otilie sin skyld – hihi!» Og han spyttede en klissende straale og praiede en af de ældre herrer, en fed købmand: «Jens Kristensen, aahoi! – Havde din salig svoger kaptein Paulsen paa «Esmeralda» en datter, som hed Otilie og blev dømt paa tugthuset ifjor? – Sagføreren sejer det.»

Kjøbmanden maabte sint paa Holk, saa storlo han: «Han havde fan, havde han! – Han ^[351] havde en gut, som er min butiksvend, og ikke tøsunge hverken i eller udenfor tugthuset.»

«Tak for underretningen – Skaal!» sagde skibsrederen. «De skrønte i mig

sagfører – Og saa hed hun Ottilie!» humrede han.

Holk kunde ha husket feil. Han saa sig flygtig om. De tilstedeværende var optat med at ærte Johannes Nilsen, der vrøvlevorren og trættekjær vilde mundhugges om religion med professoren, som overlegent humoristisk afviste angrebene; redaktøren var tydeligvis nær ved at bukke under for sine pligter som vicevært, men forsøgte at kjøle ingeniørens stridslyst.

Og nidstirrende paa Koveland og bøiende sig mod ham sagde Erik Holk: «De kjendte kapteinen, og De kjendte skuden – skulde De ikke kjende rederen?» – Og da gamlingen blev blaarød i skolten og skubbede sig unda, fortsatte han langsomt: «Var jeg i hans skind og i hans alder, vilde jeg tigge vorherre tyndt om at være mig en miskundelig dommer og spare mig for at konfronteres med kaptein Paulsen i helvede, og jeg vilde berede mig til noget af hvert og agte paa varslerne og samvittigheden min. Der forestaar os gjerne det, som er beskere end døden. – Se ud af vinduet, mand! – Hvor er maanen blet af? Den er sort som en haarsæk!»

Koveland hyttede forbitret til ham med ^[352] krykken, mistede den, famlede efter sit glas og drak og væltede stønnende halvt overende. Holk tog krykken op, slængte den paa sofaen og gik. Det svimlede for ham, røgeværelsets atmosfære gjorde ham daanefærdig.

I forstuen blev han opholdt af konsul Herwig og apothekeren. Der var spektakler i byen, og fuldmægtigen havde telefoneret efter politimesteren. De drøftede, om man ikke burde ta hjem; konsulen var tilbøilig til det, og det kunde snart være paa tide, men apothekeren fraraadede det. De adventistiske skjørhoder vilde tro, de ogsaa var fra forstanden, om de skulde vise sig i byen midt under optøierne. Og sagføreren fandt, det vilde være bekvemmere for damerne at bli, til trængselen i gaderne var forbi. Advokaten kom og gav ham ret; fare var ikke forbundet med disse hellige fastelavnsløier, og politimesteren havde paalagt ham at sige, de slet ikke maatte bryde op straks, og at det vilde bli meldt ved ilbud, dersom noget særdeles skulde tildrage sig.

«Det er da noksaa alvorligt?» spurgte Holk.

Naa, det skulde lidet til under de nuværende forhold, saa rottede folk sig ihob

og blev besatte af alskens indskydelser – Aftenrøden kunde ha været tilstrækkelig, desuden var det skyet over, og uveir blev det utvilsomt, barometeret dalte betænkelig. Det lod til, [353] fanatikerne var blet rebelske og opsætsige mod politiet, de kytede af, at de med magt vilde fri en arresteret lægprædikant, som de ikke kunde undvære «i denne sidste nat», forklarte advokaten, og konsulen smilte sygelig og purrede op i sit graa haar, der klæbede svedigt ved tindingerne. Men apothekeren skjældte indigneret over det modbydelige hjernesvind, som affødte spektaklerne – det skulde være strafbart at udsprede det, hvad?

Erik Holk gik fra dem ud paa verandaen. Den var dæmpet oplyst af kulørte lamper, og klynget kjælent til hinanden stod der en herre og en dame, hendes kind hvilte paa hans skulder. De vendte sig i en fart, det var bankchefen og politimesterinden. Hun rødmede forbitret, og hans miner stivnede i hovmod, og saa seilede de indad døren forbi sagføreren, som blev alene. Men det prellede af paa ham, at han havde været til uleilighed, han havde end ikke mærket det og steg ned af trappen og støttede sig til rækværket. – Lampelyset rak til grusgangen ved hans fødder, men videre fremme var det saa bælgmørkt. at byen kun røbedes ved sine ⁿ²⁸ lys, der var som en snor af store, stille stjerner i den nat, hvis sorte tomhed havde opslugt elven og heierne og slettet skjellet mellem jord og himmel. Langs opkjørselen til villaen var lygter anbragt, de brændte som rødlige blus og [354] kastede usikkert skin over det hvide stakit, veien og en smal stribe af haven. Luften var stinkende lummer og lunken at aande.

Indenfor blev der spillet pianoforte. – Den, som spillede var flink, sandsynligvis var det Lilli. Jo det var hende – Den melodien – – – Men at hun kunde gi den tilbedste for disse fremmede mennesker her i aften – den, hun havde for vane at nynne – – Det var en gammel, fransk romance, og dens vilde sørgmodighed betog ham nu. Underligt, at den skulde være hendes kjæreste melodi, den tonede om alt det, hendes livsens freidighed vilde fornægte og havde at overvinde. – – Dersom nogensinde hans hukommelse skulde tæres ganske bort, vilde den melodi visselig bli blandt det sidste, han kunde mindes. Og forenet med den vilde en dæmrende forestilling om hende være, et billede, der blegedes, indtil dets sidste skygge af farve visnede, og det blev øde i ham – – –

Som en vision saa han hende for sig, tegnede hende i mørket, slig som hun

havde siddet overfor ham ved bordet i den enkle, lyserøde silkekjole, temmelig udringet – Hun bar sin hals saa frit og yndefuldt – Munden havde været svært energisk, og øinene havde ikke lignet moderens, saa koldt og modig og krigersk de havde feidet mod bankkassereren. Han skulde ikke være skinsyg paa den hr. Gabriel mer! ^[355] – – Mon hun vidste, at Ellen Jensenius havde været hos ham og talt om hende? – Ja. Han havde læst det i hendes blik, der redelig og stolt havde mødt hans. Hvad var det, hun vilde ham? – Rippe op i det paany? For at hun vilde ham noget, havde han ogsaa læst. Og derfor var det vel han havde stræbt at undgaa hende i dag. Det havde han. – Ufja, hun kunde jo blot ville ord og scener, undskyldte han sig, andet kunde der ikke bli af det, og ord og scener var han møt af og for nervøs til at vove sig i kast med.

«Hvor er far? – Ved du, hvor far er?» – Det var Otilie, som spurgte oppe fra verandaen.

Han vilde ikke se hende, lukkede øinene og svarte kort: «Deres far er i røgeværelset.»

Hun var taus et minut. «Har du – – Hvorledes havde han det? Ved De det?» spurgte hun utydeligere og sagtere, men med eftertryk paa De.

«Deres far havde det formodentlig godt, frøken Koveland,» svarte han høit. «Vil De ha fat i ham?»

Han hørte hendes kjole rasle, og at hun gik, og i det samme sprang han ud i mørket, snublende henad de uryddige gange og plæner og stødte tilsidst paa en af bænkene under piletrærne. Der satte han sig og skottede op til verandaen og smaasnakkede med sig selv, ^[356] idet han ramsede op meningsløse sætninger, som for at gjøre det umuligt for det, der rørte sig i ham, at fæstnes til tanker.

Men hans modstand glap, han kunde ikke hindre tankerne. «Otilie» – mumlede han «Otti, Otti – stakkars dig!» – – At hans syge samvittighed skulde ha magtet at hidse ham til grusomhed mod hendes far! Han havde prøvet at martre Koveland, bare fordi den gamle synderen var hendes far, og var rømt fra ham af væmmelse over sin egen nederdrægtighed.

Erik Holk var gaat til dette selskab næsten som i søvne, sløv og slap, som det havde lykkedes ham at holde sig i dagevis. Men ved synet af Otilie havde det

skyllet ind over ham, det, han havde lidt den forfærdelige natten – han havde ikke set hende siden – og det havde gjort ham levende, havde galvaniseret hans kadaver – – For en sviende, ulidelig pine det havde været at ha hende ved siden af sig den lange middag: Han havde hadet hende, ønsket at vise paa saarende maade, at hun var ham ligegyldig, til hun forgræmmede og bønlig og uden blu lod ham mærke, at hun forstod hans hensigt, men at hun vilde mindes, og at hun elskede ham – Var hun da virkelig saa grænseløst forelsket i ham? At hun kunde ydmyge sig saasedes – hun! – –

Og derpaa havde efterveerne af hans forskrækkelse ^[357] stivet ham op til at manøvrere og skvaldre og smyge sig omkring og lyve, at han var i humør og revet med, blot for at kunde bedrage sig fra det, at han var usselt feig for to unge kvinder, og tragikomedien havde ledet til, at han, samvittighedssyg selv, overfaldt den enes samvittighedssyge far for at lege med hans jammer –

«Det bær' nedfor bakke, Erik! Det bær' nedfor!» sagde han og krympede sig.
«Det lakker mod enden med dig.»

Han sprat op fra bænken og blev staaende og blæse og svælge, som om han vilde bli kvit en ækkel smag. – Hehehe! Gud forlade ham, procederte han ikke paa formildende omstændigheder og udstedte sig attester for utilregnelighed og tiggede – ikke vorherre, men sig selv tyndt om at være en miskundelig dommer. «Koveland, ærlige sjørøver, kom og spyt mig i fjæset!» raabte han og begyndte at vandre tilbage til huset igjen, og afvekslende kniste han hærmende efter Otilies far og blistrede Lillis melodi og knipsede takten med fingrene, medens han forsigtig flyttede fødderne for ikke at falde i mørket. – «Jeg er marionetteatrets bevidste polichinel,» mumlede han. «Nei – jeg er den til marekat forheksede prins – En ren og skjær jomfru maa løse trolddommen – en var villig, ren og skjær jomfru har hun ^[358] været, men hun var pokker ikke den rette alligevel – Herhid med den rette, men fort! Naar solen rinder, gror hammen fast.»

Og ved trappen ventede Lilli ham. Han løb lige mod hende, før han blev hende var, snudde sig braat og vilde flygte. «Jeg vil ikke tale med dig – jeg vil ikke!» skreg han som et trodsigt barn. Men hun raabte efter ham: «Erik – Erik!» og der var det ved hendes kalden, som tvang ham til at lystre. Han stansede og

nærmede sig nølende. «Hvad vil du mig?» spurgte han haardt og stirrede ned for sig.

«Otilie sendte mig ud til dig,» sagde hun hurtig, som om hun frygtede for, at han skulde flygte igjen. «Jeg forstod hende ikke rigtig – jeg skulde sige, hun vidste paa søndag, at jeg ikke var forlovet, men med vilje lod dig bli i den tro –» Hun gjorde en pause, han svarte ikke og veg et skridt unda, og uden at besinde sig kom hun efter, greb hans haand og knugede den. «Og jeg er glad for, at hun sendte mig til dig – jeg har søgt efter dig allevegne her. Jeg maa tale med dig, men de skal til at sige farvel derinde, og mor savner mig – –» Fremdeles intet svar, og hun lo tvungent og sagde: «Nu er det mig, som spørger dig – vil du møde mig paa apotheket imorgen formiddag?»

Han saa op, lampelyset faldt skimrende over hendes haar og hode, han syntes, der var ^[359] som en glorie om hende. «Lilli, har ikke Ellen fortalt dig –?» hulkede han forpint.

«Hun har. Det faar være det samme,» svarte hun stilt. «Jeg har tænkt paa det, paa dig og paa mig selv. Jeg vil ikke røves for min ret til dig – hører du! – Men hvorfor sagde du det ikke til mig straks?»

«Jeg skjøjnte det ikke dengang,» svarte han tungt. Og efterat det var gaat op for ham, havde han ikke vovet det, havde været ræd for hendes smerte, og at hun skulde handle, som hun nu gjorde, og han vilde ikke hendes offer da – –

«Du vilde bryde saa ugjenkaldelig som muligt? Og for min skyld sætte had mellem os?»

«Nei, nei» – lo han spottende. «Jeg vilde hverken det ene eller det andet. Jeg haabede, og jeg somlede, vilde ikke ha vished om det værste – Det blev en floke af tvil og haab og feighed og ansvar, og saa drev jeg som et vrag for tilfældighederne.»

«Aa, le ikke!» bad hun, «Jeg har undertiden anet, du var syg – næsten sandheden – – Men det kan ikke ændres, jeg faar ta det paa mig – ansvaret for dig og for alt.»

Han vilde rykke sin haand fra hende, men hun slap den ikke. «Resten angaar mig ikke,» sagde han bittert. «Men for dig selv?»

«Jeg sagde jo, jeg havde tænkt paa mig selv ogsaa. Jeg vil dele med dig det, som deles maa – Vi har ikke udvei fra det.»

«Nei, vi har kanske ikke det,» indrømmede han raadløst og træt og vilde vende sig fra hende. Men hun kastede sig ind til ham, trykkede ham til sig, slyngede sin bare arm om hans nakke og bøiede hans hode ned til sig og kyssede ham paa panden. «Erik, hidtil har jeg kun voldt dig ondt, gjort dig sygere – holder du af mig?» hviskede hun skjælvende. «Kan du holde af mig endnu? Aa, længe, længe endnu skal du det!»

«Ja – ja – Jeg vil bli frisk, Lilli – Jeg kan det vist – Hjælp mig til det, jeg vil bli det,» stammede han fortvilet. «Kys mig paa panden engang til – Aa, Lilli! Men kan *du* vedbli at holde af mig, hvis det værste skulde hænde? For det maa du, saalænge jeg eier en funke af sjæl, som føler dig – Kan du det?»

Hun saa fast paa ham. «Ja, jeg kan det.»

Og lidt efter sagde hun: «Lover du mig bestemt at være hos Ellen imorgen formiddag, hvorledes det end er med dig?»

Han lovte det, og hun kyssede hans pande og haand i haand gik de henimod trappen. Og saa blev de staaende og lytte. Det bruste tungt gjennem natten, det øgedes, blev som fjern fossedur [361] – Var det larmen af brænding fra havet? Men skarpere og høiere blev den, og det var som mørket bølgede, og lysene i byen funkede ustadig. Og susende og pibende fór et vindstød over elven, det hvinte i piletræernes grene, det piskede smældende i flaget, lygteskinnet langs opkjørselen blev flakkende. Og saa var det over dem, en kvælende støvsky tog pusten fra dem, og sand og tørt løv og visne straa hvirvledes om verandaens svingende lamper og indad den aabne forstuedør.

Men da det ene, hvasse vindstød havde raset om huset, tudede det videre og døde hen langt, langt oppe i dalen. Og atter gik den tunge brusen gjennem natten, medens viftende luftninger bar med sig fra byen vage stumper af skingrende salmesang.

Ved trappen stod Erik og Lilli og speidede ud i mørket, og han syntes, de var

paa bunden af en havdyb nat, der havde væltet sig skyllende og skummende over dem.

«For et veir det blir!» sagde hun sagte og forknytt. «Og den adventistsangen!»

Han lo nervøst: «Jeg liker den heller ikke, skjønt den passer ikvæld – – Men din mor, savner hun dig ikke?»

Hun studsede og glattede haaret fra panden, hævede hodet og saa paa ham, tillidsfuldt og næsten trodsig: «Imorgen formiddag, Erik?»

[362] «Ja, imorgen,» sagde han og lagde til: «Du kan stole paa mig,» men snudde sig halvt fra hende.

«Jeg gjør det.» Hun hældede sig ømt ind til ham, og han maatte møde hendes blik, saa rev hun sig løs og forlod ham.

Han blev tilbage og satte sig paa en stol i et hjørne af verandaen. Det var ikke heldigt, de viste sig derinde samtidig. – Villaens gadedør laa paa den anden side af huset, ud mod landeveien, men han kunde iagttå dem, som gik, naar de skulde forbi lygterne ved opkjørselen, og han vilde bie, til hun og hendes var borte, for han kunde ikke med mere paa en gang.

Men det var jo ogsaa fuldbragt nu. – Og var det dette han havde haabet paa? At hendes mod og hendes initiativ skulde overhugge knuden? – Javist, saaledes var det. Aldrig havde han villet andet, saa tidt han fablede om at gi hende valget; han havde villet læsse ansvaret paa hende. – Ansvaret? Der var det igjen. Bedre befæstet havde han ikke været i troen paa sine store ord og teorier, end at han havde ønsket at gardere sin samvittighed og undermure afgjørelsen af sin skjæbne med hendes styrke. Vælg selv, i det mindste hidføre afgjørelsen selv – aanei, det havde han skaanet sig for. Hans flugt fra hende ihøst havde maaske [363] været en lumpen komedie; i virkeligheden havde han krøbet efter hende som en betler og tryglet: vælg, vælg! Hvilket var udlagt: Forbarm dig over mig. – Og hun havde forbarmet sig og valgt. Men havde der været mandskraft og mandsvilje i hans kjærlighed, vilde der ikke ha foreligget hverken valg eller ansvar for hende.

Men det var fuldbragt. Han havde villet det, og disse jeremiader var

utaalelige. Styggedommen kundeⁿ²⁹ ikke tvættes af ved bad i lunken selvforagt.

Han strakte sig og jæspede. Det var da en sendrægtig afsked derinde! – Gudskelov, han havde havt de mange søvnløse nætter, for nu murrede søvntrangen i hans hjerne, og han skulde sove som et dyr, saasnart han var i køien, sove fra sig selv og Lilli og hele tilværelsen.

Folk begyndte endelig at begive sig hjem. En vogn rullede ned opkjørselen, og fra bukken raabte Octavius Hollmann «Adieu og tak for iaften!» til nogle damer og herrer, som just var ved lygterne. De svarte, og derpaa brummede apothekeren i sin myndigste tone: «Ingeniør Nilsens opførsel har været utækkelig, raa – jeg indrømmer det – Men opsige ham for det? Hvad? – Det er en privat historie, har intet med fabriken og dens drift at bestille – ikke sandt?» Peder Jensenius skred stram ^[364] og strunk og fnyste af retsindighed, hans ledsager var provsten. Damerne gik yderst fra stakittet og i skygge, en af dem var formodentlig Ellen. – Hvad kunde Johannes Nilsen ha bedrevet, siden han var paa tapetet?

Straks efter rullede en vogn til bort. Paa forsædet sad konsulen og Lilli, paa bagsædet fru Christiane og professoren. Ham skulde de naturligvis bringe til hotellet. Herwigs eiede intet kjøretøi, de havde indfundet sig tilfods og maatte ha skikket bud efter skyds paa grund af mørket og optøierne.

Erik Holk saa over mod byen. Lysenes stjernesnor var brudt og opløst, og blot enkelte store stjerner straalte blændende med jevne mellemrum. Det var lygter paa bryggerne. Og salmesangen havde han ikke hørt noget til paa en stund, sandsynligvis var gadespetaklerne slut, og adventisterne havde kanske nøiet sig med en procession ligesom forrige gang – – Men farvandet var frit, og han vilde ikke bli sidstemand i laget.

I forstuen var der dog ikke saa faa gjæster endnu, men det var mest efternølere fra kontoret, og de havde det paafaldende travelt med at ta afsked og trængtes om vært og værtinde, og dørene til sideværelserne gabte tomt og uhyggelig. Udaset og graableg stod fru Lindal og smilte og ^[365] trykkede i haanden som en mekanisk trædukke og løb rent sur i alle navnene, men advokaten var lige spænstig, og hans elskværdighed lige smidig.

«De har været paa verandaen? Blæser det?» spurgte han sagføreren. «Saa – det er stilnet. Vi har regn og storm før morgen, garanterer jeg, men enhver forandring maa bli at betragte som en bedring. – Godnat, kjære kollega, godnat!»

Udenfor traf Erik Holk agent Bentsen, der svingede triumferende med en liden baadlanterne. Han havde laant den af Reinert Lindal, veien til broen var slem, uden gjærde og med bratte skraaninger, og en kunde letvindt brække nakken. Vilde ikke sagføreren bli med og ha lys paa sin sti?

Men lanternen var læk, en stor oljedraabe skvættede paa hans bukseknæ, og idet han fortrædelig tørrede den af, stimedede en flok animerede vælgere ud. De politiserte friskvæk, fylkede sig om redaktøren og hægtede arm i arm for at støtte balancen. Lærer Berge skilte sig fra dem og bad Holk om ild til cigaren sin. Med drukken omstændelighed fik han omsider fyr paa den, bandte over at han svidde sine fingre og lallede: «Det var kjedeligt med Nilsen, De – Er han ikke en ven af Dem? – Riktig kjedeligt.» Og han traskede bautende efter sine kamerater.

[366] «Næ, at man kan gidde beruse sig slig i dannet selskab!» kvinkede agenten forarget. – Ved opkjørselen ventede fremdeles en vogn, og han lyste nysgjerrig paa kusken og hestene. «Kovelands ekvipage,» forklarte han. Skipperen var snydefuld og skulde nok smugles ombord i stilhed; det var bra, han havde datteren til lods.

«Har Johannes Nilsen foranstaltet skandale?» afbrød Holk ham utaalmodig.

«Om han har! Det skulde jeg mene – Ved De ikke det?» Bentsen gjorde helt om og kopte paa ham. «Hvor har De været?» smiskede han fordægtig og lo smørblidt. «Aha, De har sværmet i haven med frøken Herwig! Begribeligt, at Gabriel var saa sturen og trist. Jeg saa først Dem og saa hende forsvinde ud paa verandaen –»

«Hvad fan rager det Dem?» sagde Holk mut. «Jeg spurgte om Johannes Nilsen.»

Han var ikke havendes i byen længer, den amerikaneren, svarte agenten. De drak sidt i røgeværelset, han var blet overstadig og pietistisk i sin fuldskab og havde antastet professoren med ukvemsord, overfust ham og skjældt ham for en

sjæleforfører og charlatan – saan en udmærket mand! – og da han slet ikke vilde stoppe sit skidne prat, var han blet opfordret til at fordufte. – Med respekt at melde, ingeniøren var smidt paa dør. Men nu var han færdig og solgt. Direktionen havde tidligere havt under ^[367] overveielse at afskedige ham, fordi pastor Gunnesland havde snust op i, at han havde kaaret en fabrikarbeiderske til sin mætresse, og senest til nytaar skulde han ha reiseapas.

Bentsen havde ikke kunnet fordrage Johannes Nilsen, og han glædede sig saa inderlig, at han spjættede med benene, men sparkede mod en sten og klagede sig for sine tær og trippede derefter varsomt afsted og sladrede om Dorthe Mørch og Weigert, bankchefen og politimesterinden og mange flere. Han holdt den dinglende lanterne fra sig i strakt arm for ikke at søle sine klær til, og dens skin dansede ustøt henad den støvgule vei, streifede af og til grønne buske og træer og gjorde mørket om dem dobbelt sort og tykt. Holk fulgte ham som i drømme og havde en fornemmelse af at vade omkring paa bunden af natten, og han huskede, han havde synes noget lignende oppe paa verandaen.

De naade den lange træbro over elven. Foran sig havde de redaktørens høirøstede, politiserende bande, bag dem var ogsaa folk, og de hørte hestetramp fra Kovelands vogn, men kunde ingen se. Og i mørket, som pakkede sig om dem, kredsede usynlig sjøfugl og fyldte luften med ængstelige, mjauende skrig, ovenfra lød de og nede fra vandet. Bentsen stansede forfjamsset og havde nær sluppet lanternen, thi forbi dens linse skar ^[368] to jagende maager med iltre huj og glimt af hvide vinger.

«Bevares!» sagde han. «Det maa være fælt tilsjøs, naar fuglen søger land paa denne tid af døgnen – det kan ikke være for sild. Jeg skal expedere «Dronningen» klokken seks, og den blir saamæn ikke i rute.»

Vælgerne skraalte op en fædrelandssang, og hans trippende fjed rettede sig uvilkaarlig efter dens marschtakt. Da dukkede i et sprang en svær, grim puddelhund frem tæt ved ham; han hoppede tilside, og den snuste knurrende til hans lægger. Holk lokkede paa den, men den lagde sig fladt ned og pistrede og hylte lavt og luskede saa med dem.

I byen var det forholdsvis rolig og stille, og det kunde lidet mærkes, at der

havde været usædvanlige ting paafærde. Hist og her taltes nogen ved i portrummene, oftest unge mænd og kvinder parvis, og i adskillige hus var der oplyste vinduer, men af skygebillederne, som bevægede sig paa gardinerne, kunde en gjætte, at indenfor klædte man sig af og stette sig for natten.

De mødte en enslig vægter og pumpede ham for nyheder om optøierne. – Politimesteren havde greiet sagerne fint og glat. Han havde løsladt den arresterede lægprædikant, og denne havde faat de hellige til at forføie sig hver til [369] sit. Men frelseshæren havde vaageandagt paa Knudsesalen, og for en sikkerheds skyld skulde alle tre konstabler patruljere, og fuldmægtigen ligge paa raadstuen, og gadelygterne være tændt til daggry.

Ved klubben indhentede de vælernes fylking, som praiede Bentsen. De havde forgjæves dundret paa, der var og blev stængt. Kun en af opvarterskerne havde stukket hodet ud og sagt, de var fulde nok, og redaktøren var oprørt, han vilde klage skriftlig og motiveret til bestyrelsen over den uforskammede tøs – Var ikke Bentsen med i den? – Pludselig var Octavius midt iblandt dem. Han havde sat gamle konsulen af ved ispaladset og undveget den faderlige opsigt under paaskud af at eskortere kjæresten og svigermoren til deres respektive jomfrubur og ægteseng, og han knæggede af befrielsens fryd, kradsede sig paa halsen, hviskede hæst, paastod, han brølte af tørst og vilde, de skulde forsøge, om de kunde ha held til at arrangere en liden pen efterrangel paa madam Sundes hotel. – Lærer Berge bekjæmpede dette af hensyn til professorens nattesøvn og foreslog arbejderforeningen, men Octavius kaldte den for en snavs bule, og redaktøren sagde uærbødig: «Skidt i professoren!»

Under disse forhandlinger kom Kovelands vogn langsomt skumplende. Bentsen løftede lanternen, og lod dens skin falde skarpt paa de [370] kjørende. Skibsrederen snorkede drukken og bikkede hjælpeløst for hvert hump over brostenene, og datteren havde lagt armen om hans ryg, forat han ikke skulde glide ned af sædet, og bøiede sig over ham, skamfuld og ulykkelig.

«Pas paa gamlingen, han er salig!» skogrede en af de mest fulde, men et næveslag af Holk slyngede lanternen klirrende mod fortauget, hestene blev sky og rykkede til, Koveland vaagnede med et vræl, og vognen ramlede bortigjennem gaden.

«Er De forrykt?» hvæste Bentsen og rystede sine fingre. «De har knust min haand, og lanternen var Lindals! – Kan De forbyde os at titte paa damen? Har De kanske erhvervet Dem ret til det?»

«Hold kjæft!» kommanderte Octavius. «Du var en tølper, monsieur Bentsen!»

Erik Holk stirrede paa agenten, saa han skvat unda, og gik alene videre, medens flokken jublede af latter.

Han var ikke vred. Han havde ikke orket at se hendes forgræmmede ansigt, og et saart nag, der pinte ham rent legemlig, havde drevet ham til at handle, som han gjorde. Og ikke anger og ikke medfølelse beherskede ham, men kun forestillingen om, at som han havde forsyndet sig mod Ottilie, kunde han forsynde sig mod en anden kvinde, mod Lilli, og i den bitre sørgmodighet ^[371] der fødtes af denne tanke, spandt sig frygten for den lidelse, det vilde bli ham at være vidne til hendes smerte.

Men som han vandrede der alene, seg blytung træthed over ham og kvalte hans tanker. – Søvn! Han længtede bare efter at sove, maatte tvinge sig for ikke at lægge sig paa stedet, slæbte fødderne og tællede de skridt, der kunde være igjen til sin bolig.

[372]

VIII.

Erik Holk havde vanskelig for at faa sin gangdør op. Den sluttede trangt, og han kunde ikke med fuld kraft bruge den saarede haand. Tilsidst var han indenfor, men idet han følte efter nøglehullet for at laase efter sig, skvat han til – en kold finger havde kildret ham paa halsen under øret. Han mistede nøglen, tog omkring sig i mørket og spurgte: «Er her nogen?» og famlede sig frem langs

væggen, og hele tiden var der en bag ham. Han fandt stuedøren og slog den vidt op. Idet samme smat et levende væsen ind i stuen og en skygge smøg forbi vinduerne i det dæmrende lysskjær fra lygterne paa bryggen.

«Er her nogen?» sagde han heftig. Det svarte ikke, og han fornam frysninger i haaret og nedad ryggen og turde ikke gjøre en bevægelse. – Det havde ikke været en indbildning, et levende væsen var smuttet ind i stuen, og [373] en havde sneget sig bag ham og kildret ham paa halsen. Saa fattede han sig, tændte skyndsomt lampen og saa sig forskende om. Ingen – – De nederste vindusruder var lukket og hasperne paa; det kunde ikke ha flygtet den vei. Formodentlig havde det været en indbildning, skjønt han ikke rigtig kunde stole paa det, og usikkert spurgte han igjen: «Er her nogen?»

Han havde lyst til at ta lampen og se efter ude i gangen, men gad ikke alene. Om han vækkede Kristine, forat hun skulde hjælpe ham at lede? I den grad mørkeræd skammede han sig dog over at være, og han var desuden for træt til sligt et opstyr.

Ved lampen laa en pakke aviser og endel breve, aftenens post, som kontoristen havde ordre til at bringe ind, naar sagføreren ikke var hjemme. Han kastede overfrakken og hatten, satte sig i gyngestolen og tørrede sveden af panden. – Nu blev det vel ikke søvn i nat heller – fan til nervøsitet! Han havde hjertebanken og vilde sidde, til den var over, og skjøv aviserne væk og saa flygtig paa konvolutterne – kun forretningssager lod det til. Aandsfraværende begyndte han at rive brevene op uden at læse dem – – –

Hvad skulde Lilli og han beslutte sig til i morgen? Et var afgjort, han vilde ikke trækkes med hemmelig forlovelse og den slags, det kunde [374] han ikke. Bryllup i en fart skulde de ha, det fordrede han. Lilli maatte arrangere det med forældrene, det blev nødvendigt at meddele konsulen og fru Christiane forbindelsen – Aa, det blev en lystig tilværelse for Lilli, at være sygepleierske og hegne om ham fra første dag af, værne ham for ubehageligheder – – Og Ottilie? Tja, man fik haabe hun forvandt sin historie, hun var ung, og da havde hun klaret sig fra ham for billigt kjøb. Og han vilde intet vrøvl ha! Ikke det mindste! – Han vilde ha fred, han trængte det – – –

Men hans hode faldt forover, og han sovne, medens gyngestolen vuggede sagte.

Erik Holk drømte, han var gut og legte med Ellen i en liden dalsøk ovenfor skrivergaarden. Det var sommer og solskin, og en skvalderbæk silrede og plaskede mellem olderbusker, hvis glitrende løv raslede i frisk eftermiddagsbris. Luften var mættet med høduft, og slaamaskinen klaprede og skranglede nede paa gaardens jorder, og oppe i lien skvatrede trosten. Han sang og skraalte og var glad og masede med at bygge en torvdæmning til en kværnkall, og raabte til Ellen, om den ikke kunde være diger nok. Han fik ikke svar. Hun var borte, og for at se efter hende kløv han op bakkeskrænten og haukede til hende, men var saa i en furuskog, der tykt blaabærlyng grode og gav sig til at plukke bær. De var saa modne [375] og søde. Da stak det ham skarpt i haanden, og ved hans fødder ringede sig en glinsende, kobberrød orm og hvæste. Den havde hugget ham. Men han skulde ikke dø, saasandt han rak rindende vand før ormen, og han satte paa sprang mod bækken og skreg: «Rindende vand! Rindende vand!» – Men længer og længer op i furulien kom han, lyngen snarede ham, han snublede, ormen hvæste og hvæste, og grøn edderdamp skjulte solen og træerne, og han skulde dø –
– –

Med et var han lysvaagen. Nu var der nogen i stuen, han var vis paa det. Og foran ham, lige ved bordet stod en middelshøi og mager, sorthaaret og sortskjægget mand og stirrede paa ham. Øinene var indsunkne, glasagtige og stive og sad nær til roden af den smale og krumme næse, munden svag og blød med blege læber, panden stor og udbuet som et barns og underansigtet massivt og fremstaaende. – Han kjendte mennesket, men hvem var det? Han havde truffet det, men hvor og naar?

Han vilde spørge og kunde ikke, de stive, glasagtige øine magtstjal ham, og han biede paa, at den anden skulde tale. Manden forblev stum og bare stirrede paa ham. – En klam mathed bandt Erik Holks lemmer, men hans hjerne var klar, og han tænkte forgjæves efter. Hvor havde han truffet dette menneske? Han prøvede [376] at gjøre dette til en hallucination – Nei, det mislykkedes, det kunde ikke være en hallucination, han blev forvisset om, at det var det ikke. Hvem var det da? – Han havde ikke laast gadedøren, og det kunde være en tullet adventist.

– Hvorfor talte mennesket ikke? Og hvorfor var ikke han i stand til det?

Manden lignede jo ham selv! – Men øinenes udtryk ændredes, de tabte den glasagtige stivhed, de fik liv, blikket blev uendelig sorgfuldt, og han pegte paa sit bryst, og Erik opdagede en rad forgyldte uniformsknapper paa frakken. De knapper huskede han fra sin spædste barndom. Manden var hans far.

Og fortvilet kjæmpede han for at kunne tale, spørge, hvad faren vilde, ikke et ord evnede han at sige, skjønt had og trods kogte i ham: «Er det for at advare mig, du er her? – Du! Skal ikke jeg ha lov til at forplante din elendighed? Vil du forbyde det – du!»ⁿ³⁰

Atter forvandlede øinenes udtryk. Velsignende fred og den kjærlighed, som overvinder døden straalte fra dem, og en hellig gysen betog ham. Hans sanser sløredes, og skinnende skyer hvirvlede om ham.

Da han kom til sig selv, var synet forsvundet. Men han vidste, at hans far havde været hos ham og aabenbaret sig baade, som han var ^[377] under slægtens forbandelse, og frigjort fra den,ⁿ³¹ og derved havde forkyndt, at sønnen skulde seire i døden og gennem den. Og forsoning og velsignende fred var over Erik Holk, som han sad der og lyttede til nattestilhedens susen.

Han stod op og drev omkring paa gulvet.

Denne korte stund havde været livets lidelse værd – Forsoning! Endelig havde han den, og den havde forlenet ham med gjenfødt sundhed og styrke. Han bøiede armene – ja, de var stærke! Han eiede styrke til det tyngste, fremtiden kunde byde ham. Og ikke havde han forbrudt sig mod Lilli! Han skulde lønne hendes kjærlighed med sjælenes bedste rigdom. Det af ham, som aldrig kunde visne, var viet til hende, og det vilde vokse i deres samliv og hinsides sorgerne og gi det evindeligt lykke.

Han forstod ikke helt, hvad han mente, kunde og vilde ikke forklare sig det. Sandheden og forsoningen var ham tilmaalt som almisse paa det guddommelige mysteriums tærskel og var ikke til at forklare og tolke. Men de var lykken –

Lykke! Lykke! – Han lukkede øinene, bredte armene ud, som om han svømmede, og aandede salighed, og paany hylledes han i skinnende, hvirvlende

skyer.

Saa vaklede han til sofaen og segnede ned paa den. Voldsom hjertebanken tog veiret fra [378] ham og nødte ham til at være rolig, og lidt efter lidt pustede han lettere og gled hen i afmægtig døs. – Han sank dybt, dybt i et kulsort hav, men eftersom han sank, steg flimrende morildstrimer fra hans legeme opad til havfladen, hvor de flød som blaalig maaneglans høit over ham, og han hørte en uafladelig ringen, snart var den som gneldrende bjældeklinger, snart som kirkeklokkers metaltunge kimen.

Han maatte ha ligget saaledes længe, da han vækkedes af støi og hidsig skjænderi ude i gangen. Ingeniøren havde somlet sig hjem og havde folk med sig. Han var fuld og rasende og raabte, han vilde ikke være alene, de kunde ikke tvinge ham til det. Derefter bad og bønfuldt han, de skulde ikke gaa fra ham, han turde ikke være alene, de skulde bli hos ham. Iblandt græd en kvinde, og lød en mandsrøst ivrig formanende.

Erik Holk reiste sig overende, søvnig og med besvær. Han havde havt sin saarede haand under sig, det gjorde ondt i den, og han knappede manschetten op og brættede den tilside. Saaret dækkedes af en plasterlap, men det var betændt og hovnet, og en øm, rød streng løb fra pulsen til albuen. Medens han puslede med dette, øgedes støien i gangen.

«Den sidste time!» skreg Johannes Nilsen. «Du skal ikke gaa fra mig, Helene! Bli hos [379] mig, Helene! Be med mig i den sidste time!» – Og kvinden stortudede, og mandsrøsten formante salvelsesfuldt: «Stol paa Gud og hans naade, ængst dig ikke for at være ensom! Gud er hos den ensomme.»

Dette blev for galt, en burde stagge dem, og Erik Holk tog et lys af en armstage paa konsollen, tændte det og gik ud. I den borteste ende af gangen, mellem gadedøren og ingeniørens kontor, tumlede to-tre skikkelser som i slagsmaal og uden at ænse hans komme, og det varte lidt, før han kunde skjelne personerne. – Ravende af fuldskab halte Johannes Nilsen i en stor, lang jente, han vilde slæbe med ind til sig, men den pukkelryggede urmagersvend Jens Mathisen havde haget sig fast i hendes skjørt og strittede imod, og hun græd og bar sig og var omtrent lige saa drukken som ingeniøren. Hendes tykke, blonde

fletter var løsnet og daskede nedad ryggen, kjolelivet var ophægtet og den fyldige barm blottet ovenfor særkelinningen.

«Kjære dig, for et leven du lager! Du alarmerer huset,» sagde Holk og fakkede Johannes Nilsen i skulderen. Han slap jenten, der slingrede over mod krøblingen og klamrede sig til denne.

«Helene skal bli hos mig,» lallede han sløvt. Hans selskabsdragt var støvet og tilsølet og [380] kraven plettet af vin, en knækket stok, et par hvide hansker og en floschat, som var sparket i filler, laa paa gulvet.

Helene var den arbeiderske, rygten gjorde til ingeniørens elskerinde. Holk saa paa hende. Hun var ualmindelig kraftig og vakkert bygget, men trækkene var grove og enfoldige og dvaske af beruselse. – Naa, men vilde hun det?

«Hun vil – hun er blet med for det –» sagde Johannes Nilsen og tøiede sig efter hende, men kunde neppe staa uden støtte. Hun snudde undselig paa hodet, men nægtede ikke.

Og hvad havde Mathisen med dette at skaffe?

«Hun er søster min,» svarte han spagt; han havde været taus siden sagførerens optræden.

Saa var det likest han bragte hende hjem, fik hende afgaarde straks.

«Jeg vil ikke være alene!» klagede Johannes Nilsen og kavede for at fri sig fra Holk, og pludselig strømmede taarerne over hans kinder. «Jeg tør ikke. Dommen, dommen! Det er den sidste time. Skal jeg straffes med at være alene, naar det sker? Dere er grusomme mod mig – Helene, gaa ikke!» Med et tværryk blev han fri, men svinglede omkuld, og jenten sled sig fra krøblingen, hev sig over sin elsker, omfavnede ham og hjalp ham op paa knæ: «Jeg skal ikke gaa fra dig, Johannes, slet ikke! – Jeg skal be med dig, hvis du vil –»

[381] «Dere kan ikke be sammen, dere er saa skrøbelige,» sagde urmagersvenden bedrøvet. «Tænk paa Gud, Helene –»

«Hysda! Hun skal bli med Dem,» afbrød Holk ham og trak i hende. «Skjønner De ikke, Helene, De kan ikke bli her i nat.»

Hun græd hylende som en pryglet hund. «Jeg kan ikke la ham bli alene, han

gjør en ulykke paa sig – Pak dig, Jens!» truede hun broren.

«Be for mig!» jamrede ingeniøren. «Den sidste time er nær!» Og krøblingen foldede hænderne og bad exalteret: «Herregud i din naade og barmhjertighed, for din søns, vor forløseres skyld, miskund dig –»

Holk stampede med foden: «Ti stille! – Forstaar De? Ti stille! Vil De ha Deres søster med, faar De selv være fornuftig.»

Johannes Nilsen skubbede jenten unda, lænede sig mod væggen og begyndte at kaste op. – «Han er syg!» raabte hun. «Du skulde ikke ha drukket den simple portvinen min, Johannes, du er blet syg af den.»

«Ha dig væk!» skjændte han brutalt. «Ha dig væk, Helene!»

Jens Mathisen sukgede, og jaget af ækkelheden styrtede Erik Holk til døren og saa ud. Mørket var lige sort, og der var slukket i husene, blot ⁿ³² en eneste lygt brændte mat et stykke henne ^[382] i gaden. Men luften var blet vaad af tæt taage, som tystnede al lyd, og der var tung, rugende stilhed over byen. – Da hørte han en svag klyngen. «Mama mi, mama mi,» klynkede det, og ved trappestenen stod et lidet barn i bare skjorten og glante paa lyset, han fremdeles holdt i haanden, med øine, der var store og blanke af forvildet angst. «Mama mi,» ynkede det sig og puttede de smaa fingre i munden, «Mama mi –»

Han bøiede sig ned og klappede det paa haaret, men det blev bange for den fremmede mand og ilskreg, og han maatte med magt leie det ind i gangen.

«Aa, ret lel! Nei, hvemses er det da?» sagde urmagersvenden. «Stakkars den vesle ungen har løbt bort sig inat – aassen hedder du, kryben? – – Drar du kjendsel paa det, Helene?»

Hun forlod sin elsker og nærmede sig, idet hun snufsede og tørkede graaden af ansigtet, og saa paa barnet. «Det er Per vognmands yngste gut,» svarte hun. Forældrene var vist paa frelsesarméen, og de havde ikke raad til tjenestepige. – Hun løftede gutten op og byssede ham, saa han tide, og hun syntes at bli rent ædru af moderlig medynk.

Kunde en af dem besørge barnet hjem til ^[383] Per vognmand og passe det, til forældrene blev hentet?

Helene kunde nok, men saa tvilende efter Johannes Nilsen, der var kommet paa benene og taus luskede ind paa sit kontor, hvor han ramlede med stolene.

Holk skulde ta sig af ingeniøren, lovte han. – Men var det værdt, at hun bar det?

Hun rødmede og leverte det til sin bror. – Hun skulde være hos vognmandens og passe det, men Jens fik bringe det did og senere hente forældrene, hun vilde ikke op paa Knudsesalen, sagde hun og gik stiltfærdig fra dem.

Klodset og forlegent haandterte urmagersvenden rollingen, som survede og sprællede med de nøgne fødder. – Vilde sagføreren være saa inderlig snil og fortælle ham, hvad klokken var? Han havde regulert sin paa værkstedet igaar, men var den virkelig alt tre?

Den var visselig mer – Nei, det var den temmelig præcis, og Erik Holk blev forundret, fordi den ikke var meget mer.

Naa, da var det rimeligvis snart slut paa salen, for det var ligesom dem blev roligere tilsinds, naar det led saapas over midnat. Dommeren skulde jo komme som en tyv om natten, ikke om morgenen. – «Gud være med dere, sagfører, han er langmodig og gir os et døgn's frist endnu.»

[384] I døren stansede han og lagde til, at dersom det ikke blev stængt, vilde han forte sig hid med en bøtte og en skureklud og spyle af gulvet – Det var saa leit for folk, at her var saa tilrakkert.

Og krøblingen hinkede afsted og holdt om barnet med begge hænder.

— — — — —

Ingeniørens soveværelse var et trangt kot og tarvelig udstyret: en svær, pakket boghylde, hvortil der sagtens ikke var rum paa kontoret, to træstoler, en feltseng, over den et fotografi i ramme, ved hodegjærdet et umalet vaskebord og et speil, det var hele det fattigslige møblement. – Erik Holk, som ikke havde været derinde tidligere, havde faafængt søgt efter en stage til lyset og pressede det fast i en tomflaske, han fandt under boghylden – dér var i dusinvis af dem – stillede det paa vaskebordet og satte sig paa den ene af stolene. Johannes Nilsen havde slængt sin frakke og vest paa den anden, kippet af sig skoene og kastet sig paa

sengen. Han laa paa ryggen og gabte, blygraa i fjæset, og snorkede straks rallende. Sagføreren havde git bestemt løfte paa at vaage hos ham for at faa ham tilsengs, ellers vilde han paa ingensomhelst maade. Vinduet var aabent, taagen udenfra sivede ind, og fugtigheden skabte en ring af straaledis om lysflammen.

[385] En mild taalmodighed, den han selv følte som besynderlig lindrende og velgjørende, lod Erik Holk døie alting uden vrede, end ikke under optrinnet med jenten havde hans hidsighed været virkelig vakt. Stadig svævede en afglans af farens forklarede billede over hans forestillinger, og han vilde fæstne det ved at gjenkalde sine barndomserindringer, men kunde ikke. Efter dem at dømme maatte han helst ha været ræd for sin far – – – Han var træt og døsigt, men det ubekvemme sæde og stikkende værk i den saarede haand hindrede ham fra at blunde af.

Johannes Nilsen snorkede, men han sov ikke ordentlig. Alt i et kvak han i veiret og havde rykninger i lemmerne, saa feltsengen rystede og knirkede. Hans søvn blev mer og mer forpint, han væltede sig og snakkede afbrudt, rettede sig møisomt op, knugede de knyttede næver mod tindingerne og stønnede: «Aa–haa – haa –»

Holk spurgte, om han vilde ha vand.

«Nei!» spyttede han. «Og hvorfor plager du dig med at sidde der?»

Det var ifølge hans eget indstændige ønske, svarte Holk og hældte i et glas af vandkaraffelen og rakte ham. «Aa, drik det, du har godt af det.»

Han tømte det i tørstige, svælgende slurker og lagde sig ned. «Jeg havde det nogenlunde [386] i denne byen,» mumlede han. «Nu skal jeg værfes paa porten, redaktøren indestod for det.»

Saa ilde blev det vist ikke. Han havde været uheldig, men meget kunde pyntes og bødes paa.

«Skidt i det! – Det har liden betydning, de kan ikke bli kvit mig før nytaar – Hæhæ,» lo han stødvis. «Og hvor er verden og vi til nytaar? – Forresten kan jeg tjene føden i Yankeeland.» Derpaa glode han hadsk paa sagføreren og sagde haanlig: «Leger du samaritan? Det bør du rigtignok, skjønt det klær dig maadelig. Jeg havde det nogenlunde i denne byen, ja – men det var, til du blev

naboen min. Venskabet og pratet dit og whiskyen din, du – og jeg er blet Lazarus. Du er et skadedyr.»

Holk smilte trist, den sandhed var ikke ny for ham.

«Pynte og bøde paa? – Du betér dig saa menneskekjærlig,» fortsatte Johannes Nilsen. «Har du omvendt dig?»

Der blev en pause. Omsider kom det utydelig og nølende fra Erik Holk: «Jeg skal være oprigtig mod dig, og du er ikke fuldere, end at du kan forstaa mig og muligens ha udbytte af det – Ja, jeg stræver med at omvende mig i nat.»

Skulde det være alvor? – Agerte han ikke? Han var slem til det.

Det var alvor.

Og netop i nat? – Ingeniøren vred sig i ^[387] sengen, saa den knagede. Var det beredelse, spurgte han spændt.

«Ikke det. Jeg har set min afdøde far, drømt om ham, hvis du vil det saan –» sagde Erik Holk neppe hørlig. Han havde al sin vilje behov for at tugte sig til dette skriftemaal, men den anden havde havt for meget aarsag til sin anklage. Det var en helligbrøde, som var blet til pligt, og han krympede sig for at ofre sig slig til denne forsjoflede, stinkende drukkenbolt, og samtidig væmmedes han over at spore martyrvellyst ved det.

Johannes Nilsen laa længe stille, saa viste han paa fotografiet: «Det er min mor – hun døde, da jeg var fjorten aar.» Og han snudde sig mod væggen.

Det rumsterte i gangen, og Holk gik ud for at se efter. Urmagersvenden var ifærd med at spyle gulvet. «Klokken er fire,» sagde han. «Den er et kvarter over, og det lysner ikke.» – Sagføreren mente, det var taagen og bød ham penge for arbeidet, men han vilde ikke ha dem.

Da Erik Holk kom tilbage til soveværelset, sad ingeniøren paa sengekanten; ansigtet blussede, øinene var rødsprængte, og han skjælvede, saa han hakkede tænder. «Vil du be med mig?» hviskede han rustent.

«Hvis jeg kunde, vilde jeg det.»

«Kan du ikke!» sagde han skuffet og brudt.

[388] Sagføreren tog plads paa sin stol. «Nei, jeg kan ikke.»

«Har du forsøgt?» spurgte Johannes Nilsen indtrængende. «Har du nogensinde forsøgt, efterat du blev voksen?»

Holk nikkede: «Ja, jeg har – en gang – jeg kan ikke.»

«Du din Satans løgner med den omvendelsen din!» raabte ingeniøren, gnistrende af ondskab. «Den maa være krank den! Ikke til Gud, men sagtens til menneskene har du omvendt dig. – Og du har vovet at jage Helene fra mig! Hun er den eneste, som bryr sig om mig, og be kan hun da, den arme skjøgen hun er – Gaa, jeg maa be til Gud, og i dit nærvær kan jeg ikke – gaa, gaa!» Han seg fra sengekanten og borede hodet ned i tæpperne. – «Om forladelse!» hulkede han. «Jeg er saa fortvilet, jeg ved ikke, hvad jeg siger, vær ikke vond paa mig – om forladelse! Men gaa snart – jeg maa være alene.»

Holk betænkte sig. Johannes Nilsen havde drukket frygtelig i det sidste, og dette tegnede farlig. «Generer jeg, skal jeg fjerne mig, dersom du vil være rolig.»

«Ja – ja, gaar du, skal jeg bli saa stille, som det er muligt for mig at bli.»

Det var bedst at føie ham, tirrede man ham, kunde han bli desperat, og Erik Holk [389] gik, men satte dørene paa klem efter sig og lagde sig paaklædt paa sofaen i stuen.

Efterat Johannes Nilsen havde knælet en stund foran sengen med hodet boret ned i tæpperne, sukkede han: «Aa Gud, aa Gud!» og stod op og stirrede bent frem for sig. Pludselig bukkede han sig rask og snappede en firkantet geneverflaske bagved vaskebordet, rev korken af, speidede skulende omkring sig, førte den til munden og sugede og drak, aandede pæsende og drak endnu mer. Derefter gjemte han flasken under puderne og begyndte at labbe rundt paa hosesokkerne, medens han gyngede i knæerne og svingede med armene og gryntede snøvlende. – «Og engelen svor ved den, som lever i al evighed, at der skal ikke mere gives tid,» mumlede han og kluklo. – Høhø, de havde blandt andet ogsaa fordrøftet sig paa tiden og evigheden, han og Holk. «Skal ikke mere gives tid?» Hvad gavtede det den fordømte? Tid blev evighed, fordømmelsens evighed, helvedes evighed – helvede her og helvede hisset – – – Der skal ikke mere gives tid – Det timelige skal omskiftes med det evige – fra verdensnødens aske til

usalighedens ild – Men hil dig, skabningens Cæsar! Og saa dødsspranget ud i visheden – –

Han gren og gned sig for panden og snappede igjen flasken, drak og kylte den fra sig i ^[390] sengen, saa geneveren sprøitede. Han saa længe paa morens fotografi, og da han saa labbede rundt, sang han halvhøit og med dvælende eftertryk paa slutningen af linjerne:

She told me in the world,
temptation I would meet.
Yes, oh yes!
I believed it 'cause my mother
told me so.

Ansigtet blev atter blygraat, og underkjæven hang slapt ned. Med et smask smækkede han munden til, kneb læberne sammen og dunkede sig i hodet med næverne og gav sig til at rode i vaskebordsskuffen. Han stak en barberkniv i lommen og listede sig derpaa gjennem sit kontor og gangen til sagførerens stue. Holk sov trygt paa sofaen, og Johannes Nilsen smilte tilfreds: «Good bye, old man, good bye!» og listede sig igjen ind i sit kontor, hvor han dreiede nøglen om i døren.

Paa soveværelset blev han staaende som forstenet og glo mod det aabne vindu. Det var fuldt af bittesmaa, hvide prikker. Og de ordnede sig til linjer, og da han saa nøiere paa dem, var prikkerne bogstaver, som blev til ord, hvide bogstaver paa sort grund. Vinduet var som en opslaat sort avis med hvidt tryk – – Han vilde læse den, traadte nærmere og nærmere – den havde et særskilt budskab ^[391] til ham. Men saasnart han var helt nær, sitrede linjerne, han greb efter avisen, og bogstaverne spredtes i et virvar udover dens sider. Kun stavelser og stumper af sætninger var læselige. Og det havde været et særskilt budskab til ham, han maatte læse det!

Men bogstaverne fløi bort som en sværm af hvide, dansende myg. Han gjorde et skridt tilbage, og de svirrede ind i vinduet – to skridt, og de sitrende linjer samledes – tre skridt, og den mærkelige avis var komplet. Paa den afstand kunde han dog ikke læse, og nærmede han sig, fløi myggesværmen. – Han tittede ud.

Natten var fyldt af hvide prikker, hvide bogstaver – de dryssede ned, de snede ned! – – – Og Johannes Nilsen lo skraldende: Guds visdom spildtes! Den himmelske sats var faldt i fisk og regnede ned over jorden og jorderige, over retfærdige og uretfærdige!

Men det kunde være et fedt for ham. Han plantede sig foran speilet, trak barberkniven op af lommen og foldede den ud og kjendte paa eggen – den var nylig opsat og burde være skarp. Han nykkede et haar af sin isse og prøvede med det – den bed fortræffelig. Saa strøg han langfingeren haardt over halsen og følte efter de store aarer, først den paa venstre side, dernæst den paa høire og klemte paa strubehodet. Men han blev kvalm af dette og vilde [392] brække sig, hostede og spyttede seigt slim. Værre og værre hostede han, kikende og krampagtig, og uforvarende puffede han til lyset. Det vippede ud af flaskehalsen og slukkedes. Han var i bælgmørke.

Hvinende hoppede han op i sengen. – Det yrede af hvide prikker i mørket. Luften var levende af dem, han vilde kvæles. Men de parrede sig til stavelser, de blev til sætninger, som han maatte læse – de indeholdt alt det, han skulde vide – – Kunde ikke, kunde ikke! Sætningerne føg fra hinanden i vrimplende stavelser, lange og korte – De kribledede og krabledede som hvide maddiker paa hans krop. «Aa fy, aa fy for utøi! – Ordlus!» mumlede han og børstede dem væk. Det klødde allesteds, de aad ham. Han klemte øinene ihob, de krøb ind under øienlaagene, han maatte se dem. «Ordlus – afskyelige ordlus – sjælelus!»

Hæhæ, han ante stavelsernes mening alligevel, han havde tydet sætningernes sætning, gaadernes gaade! – «Fra evighed til evighed er jeg, o Gud,» sagde han med tynd, klar stemme og satte kniven for struben og snittede til.

[393]

Natlampens væge flød dybt nede i glasset, hvis olje var næsten fortæret og kun var som en gul hinde over vandet. Dens lille, uskyldige flamme stred tappert mod skyggerne, der vældede frem fra krogene, men saa sugede vægen vand, og flammen sprutede og sprakede og brændte ustøt, og for hver flakkende opblussen blev den mindre og kraftløsere, medens skyggerne flokkedes tættere om de to senge, hvor apothekeren og hans hustru trygt og fast sov ud efter advokatens selskab. Tilsidst svømmede der i glasset bare en rød glo, der neppe magtede at hævde en rund lyskreds paa bordets hvide dug, og da den osende tande fræste og sluknede, gled skyggerne helt sammen og fyldte værelset med sort mørke.

«Mor! Det er mørkt.» Det var Rolf, som raabte inde fra alkoven, og fordi hun ikke svarte, fortalte han det engang til og høiere. Ellen Jensenius løftede hodet fra puden og sagde søvnig, at han ikke skulde bry sig om det; de havde ^[394] vist ikke husket at hælde olje paa iaftes. – Han gav sig tiltaals en stund, men derpaa klagede han: «Mor, jeg er vaagen!»

Hun hørte det, men han skulde ikke være det.

Jamen han kunde ikke la være!

Han skulde alligevel ikke skraale slig og ikke vække Tulla, skjændte hun ærgerlig.

«Jamen Tulla er ogsaa vaagen, hun kramser paa tæppet.»

Apothekeren rømmede sig og brummede: «Er du ikke frisk, Rolf? – Du er det. Naa, det er nat, og du skal sove og ikke være uskikkelig, ellers kommer jeg med krabasken –»

Denne bistre formaning frugtede, og gutten tiede. Moren lagde sig til rette igjen, og faren snudde sig paa den anden side, og ægteparrets aandedrag steg og sank rolig og jævnt, og vidnede om de sovendes sundhed og gode samvittighed. – Tulla sutrede saa smaat, og Rolf hyssede forsigtig paa hende, hun maatte ikke. Et uhr slog nedenunder, mange slag. Det vækkede ikke forældrene.

Det bankede sagte, og en tjenestepige traadte ind med et lys og nærmede sig sengene. «Frue, frue!» kaldte hun dæmpet.

Ellen Jensenius vaagnede og gned øinene. «Er der noget paafærde, Grethe?»

«Klokken i køkkenet har slaat otte, frue!» hviskede hun ivrig.

[395] Fruen reiste sig op og saa sig om. «Otte? – Otte, siger du? Det er jo mørkt.»

Ja, det var saa, svarte pigen langsomt og uvist.

«Hvad er det for tøv, du farer med? – Aa, rul gardinerne op!» befalte fruén utaalmodig, og det blev gjort: Ruderne var sortblanke af natten udenfor. – Hun saa paa sit uhr, det viste otte, og hun ruskede i sin mand: «Jensenius, hvormeget er din klokke? Er den otte?»

Han lettede sig ørsken paa albuen og hængte sit massive gulduhr ud af stiftén over hodegjærdet, stirrede paa det, kremtede, satte det til øret og forkyndte: «Klokken er elve minutter over otte, men det kan den naturligvis ikke være. Hvad var din?»

Den var otte, gjentog hun; men han vilde ha nøiagtigere besked, og den var syv minutter over. – «Den var otte den i stuen med,» forsikrede Grethe og tændte lampen paa bordet ved apothekerens seng uden at være bedt om det.

Hm – skulde nogen for løier ha fingret med alle urene i huset? forhørte han strengt.

«De var i orden, da vi kom hjem inat,» indvendte hans kone og saa forbauset paa pigen. Hun var et gammelt trofast tyende, der aldrig havde røbet brist paa respekt for sit herskab, og nu satte hun sig bent ned paa den store stol, [396] hvor fruén havde lagt sin silkekjole fra sig, og sukkede fortabt. – «Grethe da, bli ikke tosset!»

«Kan jeg ikke ha lov til at være vaagen, far?» raabte Rolf indsmigrende, men ingen ænste ham. Peder Jensenius grundede dybsindig, fruén vikledé sit haar i én knude og fæstede det op, og pigen sankede ihob støvler og sko, som skulde børstes.

«Grethe,» sagde apothekeren omsider. «Lad skoene være og spring ned til farmaceuten og spørg ham fra mig, hvormange klokken er.»

Hun gik, og Ellen stod taus op og begyndte at klæ sig. Hendes mand fik i én fart benene ud af sengen og havde allerede trukket strømper og bukser paa, saa

slængte han sælerne over skuldrene og sagde bebreidende: «Ellen – kone, du har glemmt at sige godmorgen til mig.» – Hun kyssede ham hurtig og forsvandt ind i alkoven, medens han betragtede mønsteret paa sine broderede tøfler til pigen kom igjen. – Hun havde maattet vække farmaceuten, og hans klokke var to og tyve minutter over otte, og hos skibshandler Dahls ved siden af var de oppe alle sammen, fortalte hun, og det kunde mærkes. at hun var paa graaden.

«Det er godt.» Og Peder Jensenius dukkede ansigtet ned i vaskevandsbollen, men da Grethe spurgte fruene, om hun ikke skulde hjælpe til med barnene, rettede han sig prustende og sagde: [397] «Aa, hent mig først min almanak, den ligger tilvenstre paa skrivepulten.»

I alkoven pludrede og lo Tulla, men Rolf vilde ha greie paa, om det var sandt, at det var morgen, og hvorfor de skulde være vaagne, naar det var mørkt, og hvorfor det ikke var blet lyst, og morens stemme var lidt usikker, idet hun tilstod, at det vidste hun ikke, de skulde bare være flinke og bli fort færdig, for de havde forsovet sig.

Saa bragte hun Tulla ind til faren og mindede ham om, at veslebarnet havde han nok glemmt at sige godmorgen til. Men i det samme var pigen der med almanaken, og uden at se paa dem tog han den rask og bladede i den, blev derefter staaende med den i haanden og rynkede modfaldent brynene.

«Hvad er det, Pettermænd?» spurgte Ellen.

«Det er ikke solformørkelse,» svarte han kort og gav sig til at skylle sin mund med megen gurglen og støi, og saasnart han havde endt sit toilet, skyndte han sig ud.

De to kvinder, der blev tilbage, taltes ikke ved og stelte travelt med barnene, som gjaldt det at gjøre dem rede til hastig flugt for en overhængende fare. Tulla sad føielig og munter paa fruens fang; men tjenestepigen var saa skjælvhændt, at hun neppe kunde holde paa de plag, Rolf skulde iføres, og slet ikke paa ham [398] selv. Gutten var blet smittet af de voknses uro og plagede dem med sin ihærdige nysgjerrighed. – Skulde det ikke bli lyst? Hvorfor var det ikke lyst, naar det var morgen? spurgte han og klængte paa moren. – «Vær nu en god gut,» tiggede Grethe. «Det er ikke lyst om vintermorgenerne heller.»

Var det blet vinter? Var det sne? – Han kløv op paa en stol ved vinduet og vilde kige efter. «Der er ikke sne,» snakkede han. «Men der er mig og lampen og mama og Tulla,» og han vilde ikke fra stolen, før Grethe bar ham væk for at vaske ham.

Ellen Jensenius kviede sig næsten for at se mod de sortblanke ruder, som havde varslet hende om, at det ikke var blet dag, saa stor en uhygge syntes hun, der var ved dem. – Ja, det er ikke blit dag, tænkte hun hele tiden, medens hun syslede med Tulla, og hvad skulde det betyde? Var ikke solen staat op? Det maatte den være, ellers havde jo hele verden gaat under. Det gav et sæt i hende. Adventisterne havde spaaet anderledes om det skrækkelige, det var ikke – nei, nei det var det ikke. Ikke blet dag! – Hun havde læst om vulkanske udbrud og askeregn, som kunde skjule solen og forvandle dag til nat, kanske var det noget saant. Kanske skulde en af de vældige ulykker, de havde hørt saa ofte om i det sidste fra fremmede [399] lande, ramme dem, vælte sig over deres by og ødelægge deres hjem. Hun bed tænderne sammen, men det sved i hendes øine af trang til at græde.

Tulla var istand og hun satte barnet fra sig. «Har du været ude, Grethe?»

Ja, hun havde saavidt været ude paa trappen.

Og hvorledes var veiret? – Det var svært taaget.

Ellen Jensenius kunde ikke bare sig for det, hun aabnede vinduet. Der var ikke stjerner og ingen dæmring af himmel, mørket var som sort uld og luften saa fugtig, at hendes haand blev vaad, og der dannedes glinsende dugperler paa hendes ærme. Det lyste sterkt fra naboernes hus, men fra de næste strømmede kun et disigt skjær, og længere udefra skimtedes ikke et lysglimt. Og saa trykkende stille det var! Og stilheden lignede ikke den vanlige om natten, den pinte hørselen.

Saa maatte hun støtte sig mod vinduskarmen. Et hæst, vildt ul ljomede. – Hvad kunde det være? – «Aa, frue!» skreg Grethe. Da ljomede det paany, to-tre gange, og de forstod, at det blot var taageluren paa indseilingsfyret.

Barnene var færdige, og Ellen gik nedenunder med dem. Der vandrede Peder Jensenius frem og tilbage i stuerne med hænderne paa ryggen og bøiet hode.

Havde han talt med [400] nogen? – Nei, han hadde ikke det, undtagen med farmaceuten. Og han stansede foran dem og saa alvorlig paa barnene. «Man maa ikke tabe besindelsen, kone,» sagde han myndig og fortsatte sin rastløse gang. Hun stod trist og bekymret, og han blev grættet. Der burde sørges for lamperne, de var omtrent tomme, og kunde der ikke bli frokost? – Farmaceuten, hvis vagt var forbi, vilde gjerne afsted til sin familie, som rimeligt var, discipelen havde behaget at bli borte, han skulde passe apotheket alene, om han var fastende.

Hun vilde skaffe mad. I kjøkkenet knælte kokkepigen ved komfuren og stønnede, og gaardsgutten hang paa en krak ved klokken og glode ufravendt paa viserne. Tjenernes tilstand nødte hende til at gjøre sig modigere, end hun var. Hun roste Grethe, som i det mindste var ved samling, satte kaffekjedlen over og prøvede at trøste dem; men kokkepigen kunde ikke begribe fornuft, og gaardsgutten bare rokkede paa krakken og skubbede næverne langs laarene og mumlede: «Den er alt halvti – Den er alt halvti.» – Hun strævede med dem, til hun ikke orkede mere selv, og gik saa fra dem. – Hun kunde ikke være ledig, vovede ikke være det, fandt petroleumskanden og forsynte lamperne og dækkede bordet. Apothekeren vandrede stadig frem og tilbage, hans saaler knirkede [401] skrigende paa spisestuens gulv, knirkingen tystnede paa dagligstuens tæppe, og skreg atter, naar han passerte tærskelen. – «Nei, man maa ikke tabe besindelsen,» sagde hun og tog ham om halsen, og han nikkede opmuntrende: «Jeg har ogsaa været i kjøkkenet – de er blet idioter, og vi faar se til at holde skik paa huset, Ellen.» Formodentlig drog det lidt ud med frokosten, i saa fald permitterte han farmaceuten straks og stængte apotheket; de, som skulde noget nødvendigt, kunde ringe.

Barnene var mærkelig rolige. Rolf skjønnte paa sin fars miner, at han ikke skulde være i veien og legte med Tulla i hjørnet ved pianoet, og de havde løfte om at faa spise frokost med de voksne, dersom de var snille, og det fik de ellers kun om søndagen.

Kaffen var skjænket, og apothekeren havde tømt sin første kop, saa ringte det. Han lukkede selv op og meddelte tilfreds, at det havde været postbudet. Breve var der ikke, men aviser, og ruteskibet, som ikke havde været mere end et par timer

forsinket, havde ankret op paa havnen her. Og postmesteren havde han sandelig respekt for, siden hans underordnede fungerede idag – «Ja, inat skulde jeg nok sige, det kunde være korrektere,» spøjte han og saa i bladene, men de havde ikke spor af forudsigelse om det indtrufne, og han hev dem uvillig fra sig. [402] Pressen havde sveget hans tillid og svigtet sin pligt.

Rolf og Tulla blev mætte og kjed af at sidde pent tilbords. De løb til sit legetøj igjen, men forældrene blev siddende, skjønt de forlængst havde sluttet at spise. Da de endelig reiste sig, stoppede Peder Jensenius en pibe og satte sig paa sofaen med aviserne, men han hverken røgte eller læste. – Kunde han ikke ta sig en liden tur ud i byen og høre efter nyt, foreslog Ellen, der havde sat sig henne hos barnene paa taburetten ved pianoet.

Han vilde ikke, havde ikke lyst til at gaa fra huset, og desuden kunde han ikke forlade apotheket.

Taagelurens ul ljomede af og til. I kjøkkenet stavede Grethe i bibelen, og kokkepigen hulkede saart. Rolf klaprede med byggeklodser og murede et slot, Tulla pratete med dukken sin, og en sjelden gang lød skridt og stemmer ude fra gaden. Men det lysnede ikke, og tiden svandt saa langsomt, og Ellens spænding blev ulidelig. Vente – vente, og ikke ane, hvad en ventede paa! Og ha barn og mand og hjem at være angst for – – maaske lurte det forfærdeligste sig over dem alle, hendes og hende, i dette ufattelige mørke – og det kunde være adventisternes dommedag. «Nei!» raabte hun høit, saa apothekeren forskrækket mistede sin [403] pibe, men han sagde ingenting. Hun trode, hun skulde bli gal, vilde beskæftige sig, gjøre noget og forsøgte at dække af bordet og kunde ikke. Nu følte hun sig saa mat og underlig, at hun lod alt arbeide fare og lagde hænderne i skjødet.

Vente – vente, og ikke ane, hvad en ventede paa! – Hun pressede lommeørklædet for øinene og indbildte sig, at det skulde være blet bare lidt, lidt lysere, til hun saa op, og naar hun gjorde det, var det fremdeles blot lampen, som speilte sig i vinduernes sortblanke ruder. – Og i kjøkkenet stavede Grethe: «Du er værdig at tage bogen og oplade dens segl, fordi du er slagtet –.»

Da klokken var over tolv, kom Erik Holk, bleg og elendig og med armen i

bind. «Hvilke paalidelige efterretninger har man?» buste apothekeren mod ham og heftede sig ikke ved hans udseende.

Det var svært knapt baade med paalidelige og upaalidelige, sagde han og saa sig om, som ledte han efter nogen. – Ligedan som her skulde det være rundt hele kysten; udenlandske telegrammer havde man ikke. – Ellen afbrød dem: «Hvorledes er det med dig, Erik? Har du brukket armen i mørket?»

Neida, han havde bare skaaret sig, og der var blet en smule betændelse i saaret. Og for at aflede opmærksomheden fra sin person, lo ^[404] han tvungent og henkastede en gisning om aarsagerne til denne ægyptiske landeplage. Det brød de sig dog ikke om, de examinerte ham saa indgaaende og deltagende om hans befindende, at det var klart, det var dem en lettelse at bekymre sig om ham for at slippe fra sine egne tanker, og inden han endnu havde kunnet svare dem tilstrækkelig, var Lilli Herwig der. Hun hilste neppe paa de andre, hendes første spørgsmaal rettedes til ham, idet hun klyngede sig til hans friske arm: «Er du syg, Erik?» Og han maatte atter forsikre, at det hele var en bagatel. Men Ellen drog Lilli til sig og sagde inderlig: «Er dere blet enige alligevel?» og apothekeren skjøjte, hvad der var foregaaet. «Man kan altsaa ønske tillykke – ikke sandt?» smilte han bistert. «Kone, jeg var klog, jeg vilde ikke vædde paa det modsatte udfald.»

Saa slog de sig tilro, Ellen hos barnene, Peder Jensenius paa sofaen, Erik Holk i sin yndlingsstol ved ovnen og Lilli tæt op til ham. Og med et var det, som om mørkets uhygge blev dobbelt tyngende og skræmmende; de sad tause og iagttog barnenes leg og skottede mod vinduerne, hvor lampen speilte sig i de sortblanke ruder, indtil apothekeren igjen begyndte at vandre rastløst frem og tilbage. Men ljomedede taagelurens ul, trykkede han haanden mod ^[405] venstre side af brystet og sukkede. – Var ikke dette en ond drøm, et mareridt? Skulde han ikke vaagne fra det? Kunde det være virkeligt?

Han kunde da ikke pludselig være blet vanvittig og lide af en fiks idé? Dette var da ikke en almindelig aften senhøstes? – Han stjal sig til at kjende paa ovnen bag sagførerens stol. Malmten var kold, og hans fingerspidser blev graa af støv. Der havde ikke været ilagt paa maaneder. – Og virkelighed var det, hans sanser overtødede ham om det. Lampen speilte sig i de sortblanke ruder, Lilli talte

fortrolig til Holk, hans kone dæggede for Tulla, i køkkenet stavede Grethe utrættelig bibelen og hulkede kokkepigen snøftende.

Rolfs slot ramlede sammen, og han nappede sin mor i kjolen: «Jeg er saa sulten –.»

— — — — —

Ikke alle byens indbyggere var blet vækket saa sent og saa lempelig, som de der bode i den afsides tværgade, ved apotheket. – En faatallig skare af de hellige havde ikke forladt andagten paa Knudsesalen, men standhaftig villet vaage natten ud. De havde vægret sig for at fatte, at morgenen ikke gryede, og solen ikke randt, men de overvældedes af sandheden, der knugede dem i knæ, og de havde stundet efter forløsning fra sin gru og higet efter den i lange øieblikke, indtil de hærdes i fortvilelse. Da [406] blev nidkjærheden luende i deres hjerter og bød dem at spredes ad for at varsko sine venner og sin slægt. De fleste ilte udover til smaahusene i arbejderstrøget og videre til fattighytterne ved sagbrugene. Der var ingen lygter, og de ravede i blinde og faldt og krabbede sig frem til døre, de hamrede paa, og vægge, de dundrede i, saa fortumlede, søvndrukne skikkelser, som netop var sprunget af sengen, styrtede ud og hujede af skræk og trode, det var ildløs. Men de hellige mødtes af nogle, der allerede var oppe; fordi de havde for vane at tjene sit brød ved slid fra hanegal af, havde de ikke kunnet sove mer og havde ript i fyrstikker, set efter, hvad tiden var leden, havde undret sig og var blet bange. Men snart stilnede skrigene, og angsten blev taus. Avet af natten søgte menneskene ly i sine boliger, og medens smug og gyder blev øde, rørte det sig tusslende og taslende i smaahusene og fattighytterne, og skinnede det fra rude efter rude.

Ogsaa inde i byens hovedgade blev der efterhaanden vaagent liv, tidligst paa den simple siden under heierne, derefter paa bryggesiden hos de anseligere og rigere borgere. Dér var det dog længe slig, at det kun lyste fra et enkelt vindu hist og her, og først ved det leite, da kjøbmænd og haandværkere burde ha tat skodderne fra sine udsalg og været igjænge med sin dont, syntes folk overalt at være blet vidende om, at [407] dag ikke havde afløst nat, som den skulde. Og endnu var der kanske dem, som sov over sig, narret af mørket, helst en og anden af de

vælgere, som havde været advokatens gjæster. Færdselen i gaden skulde ikke forstyrre dem, ikke én bondekjærre havde rumlet tiltorvs, ikke én fiskerbaad fortøiet ved bryggen, og de faa, der var ude, listede afgaarde; taltes de ved, var de lavmælte, som likte de ikke klangen af sin egen røst, og de havde formeget paa sinde til at ænse Laurits politi, den affældige kroken, dér han sad og snorkede under de staselige smedejernslygter ved bankens trappe.

Fyrets taagelur tog paa at ule, et dampskib peb i elvemundingen og famlede sig tilrette paa havnen med idelige, skingrende stød i signalfløiten; det urode ham ikke, og heller ikke, at der blev laast op i banken bag ham. Han snorkede og snorkede, for han havde havt vagt døgnet rundt, og døv var han. – En snublede over hans fødder og puffede haardt til ham. Laurits flyttede paa sine støle lemmer, gabte, bandte i skjægget og gløttede paa de mødige glugger, og forbi ham fór Jørgen Weigert ind i banken og smældte den svære dørfløi efter sig. – I jøssenavn! Aa skulde han i banken ved nattetider, og aassen var han sluppet ind? Han brugte da ikke falske nøgler? – Sin rigtighed kunde dette ikke ha, og det var leit med disse ^[408] unge spekulanterne, de var saa rappe til at forledes af den onde. Og vægteren fulgte efter og skumpede til døren, den gled op, og han stak hodet ind i forretningslokalet. Der var blus paa den store nymodens lampen under taget, og ved skranken stod Weigert og parlamenterte med selve chefen, men ellers var der ikke et liv. Laurits trak hodet til sig og bed af en skraa, og medens han tyggede paa den, blev han var, at det lyste i husene bortefer, og nys havde det været slukket og fredeligt i gaden. – Gud naade ham! Helligdævlene maatte ha laget optøier – og det svinagtigt lurveleven ogsaa, og han ha døset fra pligten og skyldigheden sin. Det blev nok til den afskeden, de havde præket til ham om, og den skarve pensionen. Pension og unger! – Ak jasan, han havde været letsindig med giftingen sin; alderdommen blev slem at drages med. Den ufyselige taagen havde tat aarvaagenheden fra ham og gjort ham søvnig. Og varmen; en havde ikke set lignament til varme saapas paa høstparten.

Han sundede sig paa det, da Weigert stormede ud, og Laurits hagede sig fast i ham: «Aa har dere bestilt i banken naa?»

«Plyndret kassen og røvet mynten,» kaldflirte han og pilte fra gubben. – I jøssenavn! Naa, at røve og plyndre sin egen kasse var chefen sagtens ikke med

paa, og Jørgen Weigert [409] var ligesaa skjæmtsom, som far hans havde været, og flaa kjæftet efter turingen hos advokaten. Alligevel kunde dette ikke ha sin rigtighed, Laurits vilde rapportere sagen til fuldmægtigen, og havde han forsømt pligten sin, var det likest at rapportere det med. Men som han stolprede afsted, blev han rent fortullet. Hvad klokkeslet det var, havde han ikke redskab til at bestemme nøiere, men det var paa vrangen af midnatten. Rart var det da, at adskilligt folk færdedes ude, og rarere endda med den oplysningen i husene. Han skulde gjerne ha pratet til en om det, som var for sig gaat, men de var blet saa arge til at lyve i ham og erte ham, at han gad ikke, og desuden havde de alle saant hastværk. – Fra en høkerbutik sprang en tøs med en flaske; det maatte være ulovligt øl og brændevinssalg, og hende vilde han ha fat i og spurgte morsk: «Aa har du paa flasken?»

«Petroleum,» svarte hun sky.

«Hæ?» sagde han og satte næven op til øret.

«Petroleum!» skreg hun, og væk var hun, inden han kunde befale hende, at hun værsgod skulde svare skikkelig. For provsten kom spaserende, og Laurits veg af det smale fortaug og brød sig ikke mere om tøsen. – Hvis det ikke var i sognebud den karen var ude, havde [410] det nok været græsseligt til staahei, siden en af geistligheden var alarmeret, og saa blev det svartsikkert med afskeden og usikrere med pensionen. Grov pligtforsømmelse blev det. Og vægteren stolprede bedrøvelig afsted til raadstuen.

Imidlertid var Weigert hos sagfører Holk for at tigge om bistand til at redde sig ud af den kniben, hvori han var stedt. Han havde ikke frist længer end til middag. Uden held havde han lirket og lirket igaar med konsul Hollmann, som ikke var blet medgjørligere efter desserten; uden held havde han villet nytte Kovelands rus, skibsrederen havde været for lur, og derefter havde han ikke ladet én kjending uantastet. Holks nei havde været det høfligste. Octavius, der kunde ha været brugbar, turde ikke for sin far. De dumme og tværre kvægene vilde ikke indse, at der ikke var det ringeste at risikere ved at redde ham nu, han havde chancer til at tjene saa udmærket paa fiskepriserne. Han skulde ha en solid formue, før fjerdingaaret var omme.

Med hatten bag i nakken red han skrævs over en stol, forklarte i rivende fart, hvad det gjaldt og hug uafladelig knokerne i bordet for at bedyre sine forsikringer. Men han havde ikke stor tro paa udfaldet og var rasende paa sagføreren, som sad ludende og stum med besynderlig skinnende øine og et stivnet smil ^[411] om de blodløse læber. Døre og vinduer var vidaabne.

«Det gjælder min existens,» ivrede Weigert. «Glipper det for mig, vil jeg ikke overleve det. Hvorfor kan De ikke –?»

Erik Holk hostede, og tonløst, som om det var en lekse, han kunde udenad, svarte han, at han havde afgjørende grunde til ikke at skrive paa for nogensomhelst mer.

Da var Weigert solgt, fallit. Det gjaldt bogstavelig hans existens, og hans hustru – – stakkars Milla! skulde skaanes. – Stemmen slog klik for ham; han fiskede en cigar op af lommen og sugede paa den. «Altsaa har jeg at gaa til byfogden og melde fallitten. Liden tue kan vælte stort læs, og det er et yderst knuslet beløb i og for sig. – Men er De saa forstokket, at De ikke vil være med paa denne absolut sidste veksel?»

Holk rettede sig hurtig, og det dirrede om hans mundviger. «Nei, gaa ikke – gaa ikke! Det vilde være for sørgeligt, og den sidste veksel maa jeg dog være med paa. – Men se her,» og han rakte frem sin høire haand, der var omviklet med et tørklæde. «Jeg kan ikke rable et læseligt pennestrøg, og det kunde bli kluds med paaskriften, saa det er greiest, jeg blir med til banken.»

«Du er en hædersmand!» pustede Weigert ^[412] «Du frelser mig – Ja, du har vel ikke glemt det, vi drak dus igaar?»

Erik Holk rustede sig til at gaa ved at knytte et bind om den syge arm, for det værkede i den, naar den hang ned. Han havde ikke skiftet klær siden forrige aften, kun byttet paa sig en trøie, men han ænste ikke ⁿ³³ sit ustelte ydre. Saa spurgte han braat: «Har du ikke havt stunder til at savne dagen og være bange?»

«Bange?» – Weigert havde faat fyr paa cigaren og dampede kraftig. «Skulde jeg være bange?» plaprede han, og hans opspilet energiske udtryk slappedes, han blev gulbleg.

«Jeg har ikke husket paa at bli det. Jeg har ligget hele natten og brygget planer, og da jeg stod op – naa, jeg glædede mig ved det forfængelige haab, at banken skulde gi udsættelse paa grund af omstændighederne. Men utriveligt er det, pinedød – Og luften!» harkede han. «Den er saa tung og tyk, at den stemmer sig for brystet. Har du været ræd?»

«Jeg er det,» svarte Holk tørt. «Læg mærke til pusen!» Katten havde rullet sig sammen i gyngestolen; han rørte ved den, og den karede sig med labberne over snuden og mjauede ynkelig.

I gangen stod en jente udenfor ingeniørens dør. Hun trykkede sig tilside for Weigert; ^[413] men hun havde biet paa sagføreren og stammede: «Har De set ham?»

Var det Helene? – Nei, Holk havde ikke set ham; han sov rimeligvis.

«Kan det være ret at la ham bli liggende?» spurgte hun nølende.

Erik Holk tænkte sig om og svarte alvorlig: «Nilsen bør ikke sove nu – Men nøglen er i laasen, og det nytter ikke at banke. Han maa være paa soveværelset. Gaa rundt ned til bryggen og raab paa ham, her har De fyrstikker.» – – –

De besørgede sit ærend, og Weigert, der havde faat det med bekymringer for sin hustru, stimedede hjem, men sagføreren standsede i en liden klynge af byens fædre, som paa hjørnet ved banken omringede politimesteren. Han havde fra telegrafstationen nys om, at «formørkelsen», som han udtrykte sig, skulde række over distrikterne vestenfor og østenfor, men der var ugreie med linjen til hovedstaden og udlandet, og fra disse magre nyheder dreiede passiaren af til den skade og det afbræk, der kunde forvoldes i postforbindelsen og trafikken rundt kysten. – «Generligt er det, men det varer vel ikke saalænge,» mente en langskjægget tømmerhandler, som var forkjølet og uafbrudt nøs og pudsede sin næse. Og derom var de alle tilsyneladende overbeviste, det vilde ikke ^[414] vare længe, saa var sagerne i sine hverdagslige folder – man skulde se tiden an til ieftermiddag. «Kunde vi ha fred for disse sektererne!» ønskede en vissen, sur mand i luvslidt floshat og hvidt slips; det var den bogtrykker, som udgav høires blad. Det haabede politimesteren, at man skulde; adventisterne var blet tæmmet igaar, lederne vilde hytte sit skind, og man sporede dem jo knapt udenfor deres

lovlige enemærker, hvor de var optat med sit eget; for at være tryk vilde han selv inspicere tilstanden paa Knudsesalen. Han gik, og de emner, hans nærvær havde bragt paa bane, var udtømte; men gamlingerne skiltes ikke. Deres rynkede ansigter var besynderlig falmede og gustne, og de kunde ikke staa rolige, de stampede med fødderne og skuttede sig, som om de frøs trods varmen. De fortabte sig i gjætninger om aarsagen til, at det ikke dagedes og byggede sine formodninger paa aflægse brokker af skolekundskab og fersk avislæsning, men dristede sig aldrig til ligefremme spørgsmaal, der krævede svar. En afdanket skipper vilde fortælle en snurrig hændelse, som skyldtes den forlængede nat, og skjønt den drøie skrøne røg i stykker for ham, morede bogtrykkeren sig, saa han knæggede og higstede, men de øvriges munterhed var spag og lam. – De runde kighuller i skodderne for Søren Danielsens bod gløde rødt udover ^[415] klyngen; den minkede og fornyedes ved afgang og tilgang, men holdt sig stadig omtrent paa samme flækken, drog sig bare lidt nærmere til lygterne ved bankens trappe, der gjorde stedet til det bedst oplyste i gaden. De gamle byens fædre ruslede af, en for en, stille og uden farvel; de, der kom til, var mest yngre, arbeidere og ledige handelsbetjente, og de snakkede ikke med, før de havde hørt efter en tid. Ikke en eneste kvinde af de faa, som kom forbi, sluttede sig til flokken.

«Er De vred paa mig?» Agent Bentsen dukkede op tæt ved Erik Holk, der havde staaet taus og ligegyldig. «Vi var begge en smule animeret, og – og min opførsel var ikke ulastelig. Vær ikke vred paa mig!»

«Jeg?» – Skulde jeg være –?» Nei nei, det sludder var det ikke umagen værdt at nævne, og sagføreren snudde ryggen til ham.

«Det er elskværdigt af Dem, jeg vilde være overmaade kjed af det, hvis De nærrede nag til mig –»

«Jeg nærer ikke nag.» Holk gik uvillig fra ham, men agenten trippede efter og sagde bønlig: «Bli med til mig – Det er ikke behageligt at være alene nu, og jeg skal gjøre det saa koseligt for os. Aa, bli med! Jeg havde besøg af Octavius, men han var beruset og utækkelig. Tænk, han messede et kapitel ^[416] af Johannes aabenbaring, og det var raat og smagløst, jeg frabad mig de løier. – Jeg liker mig ikke alene, og min mave er saa daarlig, jeg kan ikke være her.» Aa, bli med!» – Og han kvinkede af skuffelse, da sagføreren undskyldte sig og skyndte sig bort.

Men Erik Holk havde ikke fjernet sig langt, saa sagtnedes hans skridt, og han skjælvede i kuldegysninger og angrede næsten sin ubarmhertighed. «Bentsen liker sig ikke alene,» mumlede han. «Jeg heller ikke – –» Kryster og kujon kunde ha slaat sine pjalter sammen, han kunde gjerne ha føiet fyren, og han havde faat nok af at være alene.

Det havde han været, helt fra Kristine havde hylt ham op af søvne og til Weigerts komme. Han havde havt feber og voldsomme smerter i haanden og armen, men snart havde han ikke sanset smerterne. Han var blet bange, og med ét havde han syntes, at alt omkring ham var dødt, og at jorden laa lig, svøbt i dette sælsomme mørke. Han havde paakaldt erindringen om nattens oplevelser og havde villet væbne sig med den taalmodige styrke, de havde indgydt ham; men det værn var blet veiret hen af en frygt, han følte som den hæsligste feighed og forræderi mod det helligste. Han havde skreget paa husholdersken fra værelse til værelse – hun var rendt sin vei – han havde banket ^[417] paa Johannes Nilsens laaste dør og længtet efter den stinkende drukkenbolt, der nylig havde været ham en væmmelse, revet vinduerne op for at speide efter dæmring og villet styrte ud paa gaden for at træffe nogen. Men det var, som om han tørnede mod mørket, det jagede ham tilbage og spærrede ham inde som en fange. – Og han havde siddet alene. Frygten var vokset til sønderknust, gudforladt angst, og han havde erfaret, hvad det var at ydmyges i feighed. Den selvforagts pøl havde han dog hidtil ikke væltet sig i – – –

De folk, han havde staat og hørt paa, var helte sammenlignet med ham. De evnede at tænke paa tusen ting, som de skulde ha omsorg for, og snakkede de sig udenom alvorret, sparede de paa kræfterne for i den yderste nød at værge sig og sit. Han havde git sig ublufærdig over straks. Den feighed, han havde været belastet med fra fødselen af, havde skyllet væk sine kunstige dæmninger – – ogsaa det, at han i aarevis havde kjæmpet for at dølge den, havde bidraget til at slide ham op. Han havde været en kryster, der havde kastet paa sig en herlig kaabe af forløiet mod.

Saa, endog det kunde han præstere! I dette øieblik ræsonnerte han over sig selv og sin elendighed og sin feighed og glemte formelig at være bange! – Han

havde styret kursen [418] fra lygt til lygt, men gik raskere til og naade forbi den sidste ved enden af gaden uden at bli det var. Da støder han mod en stenmur og faldt og syntes, han druknede i kvælende mørke. Han kom sig paa benene igjen og snappende efter luft bøiede han sig bagover og saa opad. – – For en befrielse der vilde være ved glimtet af en stjerne! Men himmelen var vegen bort. – Om nu natten sprængtes af dag, og solflammer brast ud høit deroppe? – – Huf! Og tvekroget, som om han bukkede sig for en piskende haglskur, flygtede han tilbage til den nærmeste lygtepæl og klamrede sig til den. – Det vilde bli verdens store dag, og alle jordens slægter skulde hyle. Han, han var nok skriftlærd, han havde fordum været bevandret i sin bibel. Men rædslernes rædsel skulde være lammet paa thronen – det illuminerede offerlam. Hvilken brægende from idé, det var – offerlammet! – – Han fniste slapt og barnagtig og ledte efter en bespottelse for at spytte den ud mod det, en, der skulde være rigtig gement smudsig. Saa sank han pludselig paa knæ og stønnede: «Gud, jeg vil be – lær mig det!»

Han fornam ikke svar paa sin bøn og reiste sig, badet i sved. Det var tomt i hans indre, angsten var død. – Han begyndte at fæste sig ved det, han kunde øine af sine omgivelser, og medens han slentrede langs husvæggene, kunde [419] han ikke la være at kige ind til folk. Gardinerne var sjelden rullet ned – man havde vel ikke villet berøve sig udsigten, om det skulde dages – men ikke ét vindu var aabent, skjønt det maatte være bedre at indaande taage end værelsernes kvalme varme og lampeos; det tynde, skjøre glas skjærmede sagtens for umiddelbar berøring med – – ja, med hvad? Han ogsaa kunde kalde det «formørkelsen».

Det var saa ensartet, det han skimtede gennem de duggede ruder. Familierne var samlet, mænd, kvinder og barn – somme var ørkesløse, somme havde bibler og salmebøger for sig, alle sad i vagtsomme stillinger, ryggen var lidt krummet, halsen fremstrakt. Aabenbart var det, at disse mennesker holdt af hinanden, at baandet mellem dem strammedes i den fælles vaande, og at livsangsten var over dem og tugtede dem til Gud. Men de fôr vild og higende efter naadens kilde – forsmægtede de i Jehovas ørken, og saa dulmede de sin pine med kjærlighed. Mennesket var sig selv ligt, det vilde ikke leve ene, ikke dø ene og ikke skride ensomt gennem helvedes porte –, det vilde ha sine kjære med sig. – Dengang byen var Erik Holks idyl, som han kjælede for, havde han beundret indbyggernes

sunde, vakre hjemfølelse. Her afdækkedes idyllens kjerne og hjemfølelsens frøblade – –

Om det dagedes jævnt og fredelig, for en ^[420] storm af taksigelse, der skulde stige fra alt levende! Og i morgen vilde menneskene være meget kloge og gumle paa «formørkelsen» med sine visdomstænder.

– – – Dette sømmede sig ikke for ham. Han var som den graadige tyveknægt, der misundte andre deres skatte. – Men gik han op paa apotheket, vilde Lilli være der; selv i denne stund vilde hun ha forladt sin far og sin mor, forat han ikke mere skulde være ensom. Være der vilde hun, men kanske blev ikke han mindre ensom for det. Igaar havde han havt udsigt til en besudlet, forkrøblet fremtid, og det havde været ham af uendelig vigtighed at forsøde den med hende, nu – – – Han havde ikke tænkt paa hende; det var blot et tegn paa moralsk bedring, at han huskede, hun var til.

En rad af stængte butikker ydede intet at glane paa, men hos en bager var der kunder, som købte brød, og mesteren selv expederte dem, vekslede penge og dyrkede mammon. Joho, man vænnede sig allerede til og læmpede sig! Og det var udmærket – Vist plagedes man af sin udødelige sjæl, men tillige af sit legeme, og det lønnede sig ikke at spæge kjødet, fordi sjælen martredes – –

Han var igjen ved banken, og rank og behersket trængte han sig ind i klyngen, som stadig holdt sig paa hjørnet og var øget til et lidet ^[421] opløb. Paa frastand havde han hørt en skarp, klingende stemme, og nærved opdagede han, at det var professoren, der talte.

Denne var forsamlingens midtpunkt og stiledede sine ord til lærer Berge, der stiv og strunk som en soldat kun svarte paa opfordring og var det middel, hvorved den lærdes veltalenhed kom mængden til gode. – Det var et eiendommeligt fænomen, som forelaa, erklærte professoren, og gjort til gjenstand for videnskabens forskninger vilde det tjene til at berige vor forstaaelse. Men vi skulde ikke bilde os ind, at kloden legte blindbuk i verdensrummet, om den stedlige belysning var skrøbelig, og ikke te os som hottentotter under en maaneformørkelse. – Hans haandbevægelser var lidt hidsigere end vanlig, hans sætninger boltrede sig friere og var ikke saa sirlig

afrundet, som de pleiede.

«Vi skal være intelligente væsener,» bekræftede lærer Berge med grødet mæle, da den store mand tiede. «Fænomenet er ikke uden eksempel og sidestykke. Paa øerne i det indiske arkipel for hundre og to og tyve – nei hundre og to og tredive aar siden – har jeg læst om, at –»

Tilhørerne kviknede synlig og snakkede sig imellem om fænomenet; det hed ikke mer «formørkelsen». Ogsaa hos dem var nok det første skræmmende indtryk afstumpet, ogsaa de [422] var i begreb med at vænne sig til og læmpe sig.

Erik Holk fik øie paa provsten, der hilste med et godsligt nik. «Er det Dem, sagfører? – Jeg staar her og hviler mig og beriger min forstaaelse. Jeg har fartet om til nogle stakkarer, som fænomenet ikke er godt for. – Som Søren Danielsens efterladte; jeg var indom der; begravelsen skulde ha været idag, men den kunde jo ikke bli af.»

Professoren sluttede sig til dem; thi han blev kjed af sin følgesvend, hvis kundskabsrige beretning flømmede i udtværet vidtløftighed. «Er der blet ulave i det kirkelige program med? Jeg har indstillet mit foredrag i aften, og det maa sløifes fuldstændig, jeg skal være i stiftsstaden imorgen.» – De havde vel ikke set advokat Lindal eller redaktøren? Han skulde havt den fornøielse at spise frokost med de herrer paa hotellet, men de havde nok forfald, sagde han spydig. Naa, han var ikke fornærmet; det havde dog lykkes ham at faa bugt med tiden, og det havde interesseret ham at iagttta publikums holdning.

En fuld matros hærmede efter læreren og kranglede med et par kamerater, som vilde hysse paa ham, og det truede med slagsmaal. Men inde i Søren Danielsens bod blev der klimpret paa en guitar, en ung pige begyndte paa en aandelig [423] sang, og da omkvædet istemtes af spæde barnerøster, saa koret tonede høit og inderlig, sankede flokken sig uvilkaarlig under de røde, gloende kighuller, og al støi stilnede, til sangen var forbi.

– «Det er den ældste søsteren til Aaselene og hendes søskende,» læspede en tandløs, hulkindet skomager. «Er det ikke forargeligt, de kan synge slig med to lig i huset?»

«Lad os ikke dømme!» advarte provsten forsonlig. «De har trøst af det, og de

sang ganske pent.»

«Jeg finder den musik stoltere!» udbrød professoren begejstret, idet taagelurens ul ljomedede. «Der er mandig stemning i den – den vidner om, at de derude paa fyret, afskaarne fra omverdenen og under de nuværende kaar, uforfærdet opfylder sin pligt.»

«Javist opfylder de sin pligt,» indrømmede provsten kort. – «Farvel!» Han vilde gaa, men betænkte sig lidt og lagde til: «Der er opbyggelse paa bedehuset ved kapellan Gunnesland, dersom nogen skulde ha trang til at søge didhen.»

«Kapellanen er paa bedehuset og adventisterne paa Knudsesalen!» skraalte en ungdommelig, forsviret handelsbetjent, saasnart provsten var udenfor hørevidde. «Op med bodfærdigheden, leve den hellige konkurrence! – Jeg var forsyne mig, oppe paa salen, men de holdt bare stille ^[424] messe og skurede gulvet med knæerne.» – Hans vittigheder vandt anklang hist og her i mængden, den fulde matros haukede af latter, og latteren bredte sig, raa og skurrende. – Professoren smilte overbærende og optog sin samtale med lærer Berge: Det religiøse sværmeri var en frygtelig svøbe for dem, der fornægtede naturens lovmæssighed –

Da sluknede den ene af de staselige smedejernslygter foran bankens trappe, og den anden brændte saa døsig, at det blev skynt i gaden, og unda luskede tilhørerne, som om skyggerne feiede dem bort. Professoren fuldendte smukt sine sætningers kjæde og saa sig om. Det var øde ved hjørnet af banken; kun lærer Berge var tilbage, og han dunstede af simpelt brændevin.

«Jeg har en trang – jeg vil – –» stammede læreren.

Hvad vilde han?

«Med Deres tilladelse, hr. professor, kunde jeg ha en trang til at overvære opbyggelsen i bedehuset. Det er saa forunderligt med den barnetroen – –»

Men inde i Søren Danielsens bod sang de atter:

«I det ny Jerusalem
hos min Gud er mit hjem.
Der er sollys! Der er sollys!
Der er sollys i mit hjem!»

-- -- --

[425] Erik Holk havde begit sig paa vei til apotheket. Luften var trykkende og lummer som før, men skjønt mørket var lige sort, var det paa en vis mere gjennemsigtigt og taagen lettere. Han kunde skjelne lanterner ombord paa skibe ved bryggerne og lysskjæret fra husene faldt klarere og stærkere.

«Jeg har lovet det, og jeg skal gaa did,» mumlede han. «Jeg skal opfylde min pligt –»ⁿ³⁴ Ja saamæn, at opfylde sin pligt, det havde været hans maal her i byen. Det skulde efter forlydende være mandigt. Pligtopfyldelse? – Det var den mageligste afløbsrende for livslede, den letvindteste kloak til drænering af forsumpede sjæles raaddenskab.

«Omvende sig til menneskene, du!» hviskede det rustent og spottende tæt ved ham.

Johannes Nilsen! – – Han rev armen ud af bindet og vilde slaa, men ingeniøren var der ikke, og bitter skam drev blodet hedt op i Erik Holks kinder. Hans vilje til at omvende sig og hans skriftemaal, havde det været selvbedrag og spilfægteri tilhobe? – – Omvende sig til menneskene? Johannes Nilsen havde havt ret. Den omvendelse duede han ikke til, for ham blev den en løgn, og vanskelig blev den for hver den, som ikke havde en Gud til midler mellem sig og menneskene. Og Gud, tja – – –

[426] Han var tværs overfor konsul Herwigs hus. Ved et af vinduerne stod en kvinde, og han skraadde over gaden og vinkede med sin hat, forat hun skulde kjende ham, hvis det var Lilli.

Og hende var det. Hun havde kjendt ham og vendte sig og saa paa sin mor, der laa paa sofaen og havde grædt sig i søvn, traadte hen til hende og strøg hende kjærlig over det graa haar og gik derpaa ud. – Lidt senere vaagnede fru Christiane af sin blund. «Lilli!» kaldte hun mat. Datteren var borte. Saa ringte hun. Ingen kom, og konsulen var paa sit kontor, hvor han altid opholdt sig, naar der ikke var fremmede.

Fru Christiane havde heller ikke likt at være alene og for at skaffe sig det selskab, hun havde størst lyst paa, havde hun sendt en af pigerne til fru Graarder.

Men presteenken havde undskyldt sig med, at Gabriel var syg, og med nød og neppe kunne tvinget sin galde og harme og la være at tilføie, at hun aldrig skulde sætte sine fødder over Herwigs tærskel efter den behandling, der var blet hendes søn til del; thi hun havde siddet ved hans leie, med skriftsteder bekjæmpet hans frygt for dommedag og stumpevis fralokket ham tilstaaelsen om hans frieri til Lilli. – Da hun havde faat presteenkens afslag sendte fru Christiane pigen afsted igjen til pastor Gunnesland, fra hvem slet intet svar blev bragt; budet var nemlig havnet blandt bedehusets andægtige. [427] Og da havde fru Christiane lagt sig paa sofaen og grædt sig isøvn.

Forgjæves kaldte hun paa Lilli, og forgjæves ringte hun. Saa sank hendes hode ned paa de foldede hænder, og hendes milde graad blev til kvalfuld hulken. Forladtheden knugede hende, og hun havde ikke kræfter til at opsøge sin mand. – At Dikken, hendes yngste og lydigste datter, ikke var hjemme! Hun vilde ikke ha været saa grusom mod sin mor. – Men fortvilelsen gjorde fru Christiane forbitret. «Lilli, hvor er du henne!» raabte hun. «Lilli, kom hid! – Lilli!» klagede hun. «Lilli, da!» Og endelig klynkede hun efter sin ægtefælle: «Jacob, Jacob!»

Hun var forladt af alle, hun savnede enhver trøst. Men der var nogen i entréen, skridt nærmede sig – det maatte være Herwig!

«Kjære frue, dette er just ikke det beleiligste tidspunkt for en visit –»

Hun saa op. Det var professoren.

Vilde hun dog ikke tilgi ham, at han benyttede sig af hendes venlige indbydelse?

Fru Christiane reiste sig, og han trykkede den haand, hun rakte ham uden at vide af det. «De er naturligvis af de fornuftige,» sagde han freidig og muntert. «Størsteparten af denne gode stads indbyggere synes befængte med galskab.»

[428] Og det skede, at i et øieblik erobrede hans overlegne sikkerhed hendes tillid; hun skjænkede ham den, saaledes som hun stedse havde skjænket den til sine sjælesørgere, og fru Christiane smilte gennem taarerne: «Hjertelig velkommen skulde han være, hun havde havt det saa trist – «Aa, hvad var det?» gispede hun.

«Det var et storartet lyn!» sagde professoren og rystede sine lokker.

— — — —

Et mægtigt lyn havde for sekunder manet dagens gjenfærd frem over byen og heierne, elven, havnen og havet og skaket op i de sind, der var sløvet for mørkets uhygge. Paa bedehuset tabte pastor Gunnesland traaden i sin udlægning og greb til at skyde ind en bøn, paa Knudsesalen forvandlede adventisternes bønner til vilde sange. Og paa apotheket stoppede Peder Jensenius brat op i sin rastløse gang, hævede sig paa tærne og bredte hænderne ud. «Nu bryder det løs! Nu bryder det løs!»

Taagelurens ul forstummede, i køkkenet sluttede Grethe at stave i bibelen, og det blev tyst i stuen. Lilli havde bøied sig hen til Erik Holk og slynget armen om hans skulder som for at beskytte ham; han glippede med øinene og gyste; Ellen Jensenius, der skulde til at gi barnene mad, spildte en kop melk paa bordet. Alle stirrede mod de sortblanke ruder. Ude paa ^[429] gaden jamrede en kvinde hvinende; de lod ikke til at høre det.

«Det tordner ikke,» sagde Ellen Jensenius omsider. «Det maa ha været langt borte.»

«Kornmod,» mumlede Erik Holk træt, og Lilli satte sig igjen ved siden af ham.

Apothekeren fugtede læberne med tungen. «En elektrisk udladning,» brummede han grundende. «Den slags elektriske udladninger betyder –» Resten slugte han i sig og fortsatte sin vandring.

Rolf saa forskræmt fra den ene til den anden. «Skal det bli torden, mor?» – Men Tulla klaskede med sin ske i den spildte melk og lo og kvidrede, og han sagde underfundig: «Det er ikke mig, som har sølet og været gris – er det Tulla?»

«Itte mig, itte mig!» jublede hun og skvættede melkedraaber efter ham. «Mama!»

Ellen Jensenius tog skeen fra hende og fyldte den væltede kop: «Spis nu pent, Tulla! – Rolf, du skal ikke slubre saan.»

Lilli gik hen til hende for at hjælpe til med barnene og knyttede smækken bedre under den lille piges hage. «Kan du sige mig, hvad du hedder, skal du faa

den største kagen paa fadet – Nei, ikke Tulla, men –? Hvad hedder du? Marie, ja. Det var flink pige det!» – Og hun snakkede med de smaa, forat de ikke skulde [430] plage moren. Hun forstod, hvor hendes veninde led; Ellen var ældet i de faa timer siden igaaftes, der havde lagt sig rynker om øinene, der var rødkantede og ligesom forvaagede, og hendes barm hævede og sænkede sig, som om hun dæmmede for et væld af hulken. Lilli grublede raadvild paa, hvorledes hun skulde lindre hendes lidelse, og ærgrede sig over de to mænd, der var saa unyttig optat af sig selv. «Saa lykkelige vi skal være, naar det blir dag!» sagde hun halvhøit.

Ellen saa vemodig og taknemlig paa hende og svarte tungt: «Dersom det blir dag mere» –

«Vaas ikke slig!» skjændte apothekeren haardt. «Naturligvis blir der dag. Er du forrykt, kone?»

«Kanske ikke for os,» blev hun halsstarrig ved.

«Ikke for os?» – Hvad!» Han hoppede af sinne og sled sig i skjægget. «Ikke dag mere for os!» Men han blev forlegen over sin hidsighed og forsøgte at le godslig. «Var det ikke en aftale, at vi ikke skulde tabe besindelsen? – Du blir da ikke modløs, du? – Ikke sandt, Ellen kan ikke bli modløs? Ikke sandt sagfører?»

«Ellen er den tapreste, jeg ved!» forsikrede Lilli.

Erik Holk for op som af drømme. «Hun [431] kunde vel seigpines til det,» sagde han hæst og lænede sig tilbage paa stolen.

Ellen Jensenius saa paa ham og reiste sig. – De skulde ikke trætte om hendes tapperhed, men en mor kunde bli modløs af at sidde og vente og vente, og – – – «Kunde jeg bare ta Rolf og Tulla og flygte, flygte!» sagde hun oprørt. «Kunde jeg gjøre noget, handle – flygte opover dalen, ud tilsjøs! – Men muligens er der ingen fare, og flugt på det uvisse er taabelig. Jaja,» smilte hun blegt. «Jeg er slet ikke tapper, og jeg er en daarlig husmor. Dere armingerne faar hverken vaadt eller tørt. Middag kan jeg ikke by paa, men vil dere ha et glas vin?»

Apothekeren blev fornøiet: «Din sunde sans har du da i behold, du er nok ogsaa den tapreste, jeg ved. Lad os smage paa din vin – Holk foretrækker sherry,

hvad?» – – Opper dalen? grundede han for sig selv. Barometret varslede orkan – flodbølgen sidst, den kunde bli større og værre – Hm, man flygtede ikke gladelig fra gaard og grund og apotheket *maatte* skjøttes – –

Hans pipe laa paa gulvet; han sparkede til den, saa merskumshodet knustes, og tog skaarene op og passede dem sammen. Den pipe havde været hans oldefars, men han slængte stumperne ^[432] fra sig paa pianoet uden at ytre en beklagelse over uheldet.

Forgrædt og med grimer af taarer nedover kinderne kom Grethe med vinen. Hun stillede brættet fra sig, spurgte forvildet fruene, om det var noget mer, hun skulde, og idet hun gik, stjal hun sig til at klappe barnene paa haaret og higstede af graad. Straks efter stavede hun igjen i bibelen og hakkede sig gennem aabenbaringens forbandelser og veraab; den var det, hun holdt sig til, hun havde stavet den tilende tre gange i træk.

Apothekeren bukkede ceremonielt for sagføreren og Lili: «De forlovedes skaal!» og klinkede med dem. Da de havde drukket, vilde han ta sig af Rolf, der sutrede og kjedede sig, men det blev til, at han leiede sin søn med sig fra dagligstuen til spisestuen og fra spisestuen til dagligstuen, indtil guttens korte pusselanker blev saa trætte, at han nægtede at følge med, og de begge slog sig ned paa sofaen.

Lilli havde tat plads ved siden af Erik Holk, og medens han sad der, sammensunken og med lukkede øine, havde hun grebet hans friske, haand og kjærtegnede den og hviskede til ham, men han sansede det neppe og rykkede haanden til sig, strøg sig over ansigtet og spurgte: «Vil du ikke helst hjem til dine forældre?»

Hun saa paa ham, forbauset og som for at ^[433] bebreide ham det unødige spørgsmaal, men forskrækkedes over hans udseende. Aarerne i panden var store og svulmende, og hun kunde se blodets banken i dem; aandedragene hvisledes ud mellem hans tænder, og øinene skinnede af feber. «Du er syg, meget syg!»

Han trak paa skuldrene. «Nei, jeg befinder mig taalelig, men her er saa varmt.»

Med sin lille pige paa armen gik Ellen Jensenius hen til vinduet og aabnede

det; taagen bølgede ind som graa røg. Apothekeren kremtede misbilligende, men sagde intet.

«Dersom det ikke blev dag mere –» klang det for Erik Holks øren: Han kunde ikke bli de ord kvit; han havde villet tænke paa andre ting, men det var som om en ramsede dem uafsladelig op for ham. «Dersom det ikke blev dage mere –» Om professorens aandrighed havde været en sandfærdig spaadom, og kloden herefter skulde lege blindbuk i verdensrummet. – Om verdenernes sole var sluknet, og mørket havde seiret, og den evige nat skulde føde den evige død – – – For hans blik flimrede et gjenskin af de mange lysende vinduer, han havde gaat forbi, før han begav sig til apotheket. Hvert lys betegnede, at her havde menneskene tændt smaa flammer og ved deres hjælp gravet sig huler i mørkets masse, og der trykkede de sig ihob, længtede efter dagning, speidede ud ^[434] efter den ukjendte rædsel og dulmede livsangsten med kjærlighed.

Og saaledes havde vel menneskedyrene nat efter nat siddet i tidernes gry, hunner og hanner og afkom; skjult i bjergenes kløfter og under skogenes træer havde de speidet ud efter dette samme ukjendte, som var i pagt med mørket. Og de havde lunet sin elendighed ved at klynge levende krop til levende krop og dulmet livsangsten med kjærlighed. Slægtled havde avlet slægtled, en arv havde de alle faaet, gruen for det ukjendte, som de alle havde døbt døden. Men de havde ogsaa døbt det med andre navne, Gud og djævel, helvede og himmerige, og om navnene havde de digtet eventyr og sagn og derved smykket sin gru, gjort den større, sminket den ædlere eller staalsat sig mod den. – Og var det nu ved tidernes kvæld, da var eventyrenes og sagnenes flitterguld det eneste bytte, som var vundet efter aartusenernes kamp mod det ukjendte. Den overmægtige fiende var den samme, menneskene var de samme, og et latterligt og ødselt spil af skaberen havde den været, den golde frugtbarhed, som kaldes liv.

Han gad ikke tænke paa dette, han vilde ikke. «Dersom det ikke mere blev dag,» klang det for hans øren. Men ude i køkkenet stavede Grethe: – «Du har navn som en levende, endog du er død – Du er hverken kold eller ^[435] varm; gid du var kold eller varm – Efterdi du er lunken, vil jeg udspy dig af min mund.» – Erik Holk smilte ondt, bøiede sig ned mod Lilli og kyssede hende: «Tror du paa, at jeg holder af dig?»

«Ja,» svarte hun. «Jeg ved, du gjør det.» – – – –

Paany lynte det. – «Staa ikke der ved vinduet, kone!» raabte apothekeren. Men hun adlød ikke. Det blaffede blaat i mørket, det blaffede der igjen og atter og atter, hvassere og hvassere. Lyn paa lyn spaltede natten, blink i blink sitrede lys over land og sjø, og et skrig af mangfoldige røster steg fra byen.

Kjøkkendøren blev stødt op, tjenestejenterne styrtede hulkende ind paa spisestuen, men gaardsgutten tumlede forbi dem, hev sig paa gulvet, krøb paa hænder og fødder hen til apothekeren, hængte næverne fast i hans frakke og stønnede: «Husbond, husbond!» – Peder Jensenius spændte til ham og rev sig løs: «Slip mig! Jeg har Rolf! – Vær fornuftig, slip mig!»

Men da ingen torden dønnede, de spillende glimt blev sjeldnere og svagere og tilsidst slugtes af mørket, stilnede skriget fra byen. Rolf græd høit, og apothekeren ruskede i gaardsgutten: «Nils, vær fornuftig – Nils, bliv da fornuftig!» – Ellen Jensenius blev staaende ved vinduet med barnet paa armen. Lilli havde ^[436] lagt sig paa knæ foran Erik Holk og gjemt hodet ved hans bryst. Han stirrede bent frem, udover hende, og hans ansigt fortrak sig til et tomt, grinende smil. Grethe sang skjælvende paa et salmevers.

Saa dæmrede det blodrødt; skyer i ulmende glød løftede natten fra havet. Og moderen segnede om med sit barn: «Havet brænder!»

«Opper dalen!» skreg apothekeren og slæbte Rolf med hen til hende.

Men der blev en larm som af talløse, vældige kværnstenes dur, røst kunde ikke høres, tanke ikke fostres. Og dybets vande rørte sig sydende, bjergenes rødder bævede.

Og der blev lys. Uhyre lys, der dødede menneskenes syn og bragte dem til at vride sig som blinde orme. Lyn standsede og blev.

– Havet brænder.

- [n1.](#) dem,] *rettet fra: dem (trykkfeil)*
- [n2.](#) løve,] *rettet fra: løve (trykkfeil)*
- [n3.](#) bag] *rettet fra: bar (trykkfeil)*
- [n4.](#) Octavius,] *rettet fra: Octavius (trykkfeil)*
- [n5.](#) verdict»] *rettet fra: verdict (trykkfeil)*
- [n6.](#) af,] *rettet fra: af (trykkfeil)*
- [n7.](#) «Vaarbud] *rettet fra: Vaarbud (trykkfeil)*
- [n8.](#) dont.] *rettet fra: dont (trykkfeil)*
- [n9.](#) vinteren.] *rettet fra: vinteren (trykkfeil)*
- [n10.](#) af] *rettet fra: af af (trykkfeil)*
- [n11.](#) hjem!»] *rettet fra: hjem! (trykkfeil)*
- [n12.](#) ud.] *rettet fra: ud (trykkfeil)*
- [n13.](#) Christiane] *rettet fra: Christiania (trykkfeil)*
- [n14.](#) klog?»] *rettet fra: klog? (trykkfeil)*
- [n15.](#) det var] *rettet fra: de tvar (trykkfeil)*
- [n16.](#) ham.] *rettet fra: ham (trykkfeil)*
- [n17.](#) fór] *rettet fra: fòr (trykkfeil)*
- [n18.](#) ham.] *rettet fra: ham (trykkfeil)*
- [n19.](#) ham.»] *rettet fra: ham. (trykkfeil)*
- [n20.](#) mer] *rettet fra: med (trykkfeil)*
- [n21.](#) Jeg] *rettet fra: «Jeg (trykkfeil)*
- [n22.](#) husholdersken] *rettet fra: husholdorsken (trykkfeil)*
- [n23.](#) «Hvordan] *rettet fra: Hvordan (trykkfeil)*
- [n24.](#) lad] *rettet fra: iad (trykkfeil)*
- [n25.](#) bestandig,] *rettet fra: bestandig (trykkfeil)*
- [n26.](#) Bergendahl] *rettet fra: Bergen dahl (trykkfeil)*

[n27](#). uvorrent.] *rettet fra*: uvorrent (trykkfeil)

[n28](#). sine] *rettet fra*: sine sine (trykkfeil)

[n29](#). kunde] *rettet fra*: kuude (trykkfeil)

[n30](#). du!»] *rettet fra*: du! (trykkfeil)

[n31](#). den,] *rettet fra*: den. (trykkfeil)

[n32](#). blot] *rettet fra*: Blot (trykkfeil)

[n33](#). ænste ikke] *rettet fra*: ænstei kke (trykkfeil)

[n34](#). pligt –»] *rettet fra*: pligt – (trykkfeil)

Tryggve Andersens *Mod kvæld* er lastet ned gratis fra bokselskap.no